This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

WIDENER
HN NXVH F

Digitized by Google

Dn. 120.1

Harvard College Library

FROM

JAMES RUSSELL LOWELL,

Class of 1838.

Received June 29. 1885.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

LA COMEDIA

DE

DANTE ALLIGHIERI.

Digitized by Google

Imprenta de Jaime Jepús, calle de Petritxol, núm. 10

Digitized by Google

LA COMEDIA

DE

DANT ALLIGHIER

(DE FLORENÇA)

TRASLATADA

DE RIMS VULGARS TOSCANS EN RIMS VULGARS CATHALANS

PER

N' ANDREU FEBRER.

(SIGLO XV)

DALA Á LUZ, ACOMPAÑADA DE ILUSTRACIONES CRÍTICO-LITERARIAS,

D. CAYETANO VIDAL Y VALENCIANO

Catedrático en la Facultad de Filosofía y Letras de Barcelona: Individuo de la Sociedad de Dantófilos de Alemania, etc.

TOMO I

EL POEMA

C.
BARCELONA
LIBRERÍA DE D. ALVARO VERDAGUER
Rambla del Centro, número 5.
MDCCCLXXVIII

Digitized by Google

Dn 120.1

1883, June 29,

Gift of

James Russell Lowell,

of Cambridge.

Digitized by Google

A

. . . quella pia che guidò le penne

Delle mie ali; . . . . . .

. . . . che imparadisa la mia mente.

Par. XXV, 49; XXVIII, 3.

Digitized by Google

Digitized by Google

Á LOS SRES. SUSCRITORES.

Al anunciar la publicacion de LA COMEDIA, *manifestamos que la precederia un estudio biográfico-bibliográfico de* N' ANDREU FEBRER *y su traduccion famosa; añadiendo que para realizarlo no habíamos excusado diligencias ni averiguaciones. Las practicadas hasta aquella fecha, con no ser escasas, habian sido tan exíguas en resultados, que nos daban motivo para presumir que podrian estos encerrarse en reducido número de páginas, de manera que no aumentaran gran cosa el volúmen del libro destinado á la traduccion de* LA COMEDIA; *mas el deseo de corresponder al interés que se han tomado por la publicacion los amantes de las letras catalanas, no ménos que el que hemos tenido en ilustrar*

Digitized by Google

debidamente produccion tan peregrina; han sido parte para que perseveráramos en nuestras investigaciones durante el tiempo que se ha invertido en la impresion del Poema. *Sin que nos demos por satisfechos, no podemos quejarnos de poco afortunados; pero el éxito obtenido, como fácilmente se puede comprender, ha debido influir en las dimensiones de aquel trabajo, que ha resultado muchísimo mas extenso de lo que en un principio imagináramos.*

De publicarlo íntegro, el presente volúmen, no nada liviano, sobre ofrecer malísima apariencia, resultaba poco ménos que inmanejable: de darlo á luz compendiado ó en extracto,—teniendo principalmente en cuenta el compromiso en el PROSPECTO *contraido,—despreciábamos la favorable coyuntura de ilustrar debidamente una de las obras más importantes de la literatura catalana. Confesamos, con la franqueza que nos es propia, que tales consideraciones nos tuvieron perplejos y preocupados sin acabarnos de resolver por ninguno de los dos extremos, por lo mismo que en ambos veíamos ventajas é inconvenientes.*

En semejante situacion, para nosotros más que enojosa, ocurriósenos que habiendo alcanzado tales dimensiones el «estudio biográfico-bibliográfico», con él; con otro relativo al «Códice ó texto que pudo tener á la vista MOSSEN FEBRER *para realizar su puntualísima tra-*

Digitized by Google

duccion»; con un «Glosario de las voces obscuras, en desuso, poco usadas é italianismos» que en la misma se encuentran; y con un trabajo que, por referirse á los Imitadores, Traductores y Comentadores que en la Península Ibérica ha tenido las más importante de las obras del Vate Florentino, podria á justo título llamarse «la Comedia de Dante en España», existian materiales bastantes para un nuevo volúmen, de no escaso interés para la historia de las letras españolas en general, y especialmente para las que enaltecieron Muntaner y Ausias March.

Consultamos el proyecto con varios de los Suscritores *á este libro, y no solo lo aplaudieron unánimes, sino que nos suplicaron que lo pusiéramos por obra y no lo dejáramos de mano hasta haberle dado cima, haciéndonos presente, para más obligarnos y desvanecer hasta nuestros más mínimos escrúpulos, que lejos de faltar á la oferta hecha en el* PROSPECTO, *la satisfacíamos con creces en otro volúmen, siendo cuestion de poco momento el que la biografía preceda ó siga á la traduccion.*

Salvado el compromiso contraido, hemos aceptado como buena la solucion y resuelto publicar un nuevo volúmen que se compondrá de los trabajos que dejamos indicados.

Este, que hasta cierto punto será independiente del que hoy damos á luz, no vendrán obligados á adquirir-

Digitized by Google

lo los que han sido Suscritores *al presente; mas en el caso en que con él se decidan á completar la obra, pueden desde luego tener la seguridad de que podrán obtenerlo con mayor ventaja que los no suscritores al mismo.*

C. V.

Digitized by Google

ADVERTENCIA.

La traduccion que hoy damos á luz, mencionada por vez primera por Perez Bayer, en la eruditísima nota puesta al final del libro octavo de la «Bibliotheca Vetus» (1) forma un códice en fóleo menor de *CClxx* fojas, bien que á primera vista aparecen solo ciento sesenta y nueve,

(1) «ANDREAS FEBRERIUS qui se perpetuo Alphonsi Aragoniæ Regis *Algutzirum* vocat, tresque Dantis Aligheri comœdias in Lemosinum sermonem metrice transtulit, in Bibliotheca Escurialensi, Lit. L, Plut. 11, n. 18. superstites» p. 106, col. 2.=Al mencionar el Códice nuestro Torres Amat en su «Diccionario de Autores Catalanes», p. 237, col. 2.ª, sienta que son sus señas Y. Y. 18, añadiendo despues que es un volúmen de 269 fojas, 2. L. 18.=Del propio modo lo describe Amador de los Rios en el número XLVIII de la Biblioteca del Marqués «Obras de D. Iñigo Lopez de Mendoza, Marqués de Santillana» p. 611.=Finalmente las mismas continua el Sr. Llacayo y Santa María, en su libro titulado «Antiguos manuscritos de Historia, ciencia y arte militar, medicina y literarios existentes en la Biblioteca de San Lorenzo del Escorial» que ha formado con posterioridad al incendio que sufrió el edificio en el año 1872 y ha dado á luz, en el presente de 1878, la sociedad de Bibliófilos Andaluces.

Digitized by Google

por haberse repetido la numeracion en la 280, segun advirtió ya el que puso la nueva foliacion, posterior indudablemente á la época en que fué escrito. Fáltanle la foja 10 y la 80, que debian contener, aquella, los versos 43 y siguientes, hasta el 96 inclusive, del canto IV; y ésta los 67 y siguientes, hasta el 118, del XXXI del *Infierno* hallándose la 138 entre la 198 y la 200. Tiene dos fojas en blanco al principio, y otras dos al fin, de papel más moderno, y antes de éstas un pergamino, que acaso constituyó la primitiva cubierta, en el cual, de la letra de la foliacion, se lee: *CClxx cartes*, y despues borrado el siguiente verso, que luego se repite, tal cual lo escribimos.

Ille preripuit ne primus esses horator
tu ille ne solos.

El papel en que está escrita la traduccion es fuerte, algo moreno; la letra bien formada, del siglo XV; el argumento de los capítulos, de tinta encarnada; las capitales una roja y otra azul, siendo mayores las del comienzo de cada una de las Cànticas. En cada pájina se continuan 9 tercetos, cada uno de los cuales tiene mayúscula la letra con que empieza el primer verso, que además de estar puesta en el márgen, va manchada de amarillo; está encuadernado con tapas de madera, cubiertas de marroquí encarnado, con relieves grabados, y en el centro las parrillas, distintivo de

Digitized by Google

los libros que constituyen la Biblioteca Escurialense.

Tal es, extrínsecamente considerado, el Códice que hoy publicamos, sacándole de la oscuridad en que ha permanecido durante trescientos cuarenta y nueve años. Y ya que por la descripcion que precede puede formarse de él idea bastante aproximada, ¿alcánzase idéntico resultado en lo que á su parte intrínseca se refiere, por la edicion que hoy damos á luz? Antes de contestar esta pregunta, juzgamos indispensable hacer confesion formal de un pecado por nosotros cometido, que por lo mismo que á la parte extrínseca y á la intrínseca al par se refiere, como el más acomodado, en este lugar debe declararse.

Dejamos expuesto que faltan en el Códice las fojas 10 y 80 que contenian las versos que hemos advertido, y además, por distraccion del copista, los 32, 33 y 34 del canto XVI del Purgatorio. Pues bien, movidos por el deseo de que no quedaran semejantes lagunas en el Poema, previa consulta á personas competentes, nosotros que no podemos alabarnos de haber escrito una simple redondilla, nos arrojamos á la empresa de traducir dichos fragmentos, ajustándonos en cuanto pudiéramos á la manera de Febrer. No pretendemos con ello haber contraido un mérito: de atrevida por lo ménos graduamos semejante accion, aún despues de haberle concedido su autorizado *placet* nuestro respetable amigo y querido maes-

Digitized by Google

tro D. M. Milá; más juzgamos que nos lo han de agradecer cuantos adquieran el libro, con ánimo de tener completa la version de la Comedia; del mismo modo que imaginamos que no han de ver con malos ojos, el que, siguiendo la práctica ya generalmente establecida, hayamos numerado los versos, los que sobre el texto quieran hacer estudios especiales.

Hecha en descargo de nuestra conciencia, la declaracion que precede, justo es que respondamos á aquella pregunta, apuntando algunas indicaciones relativas al sistemá que hemos adoptado para sacar á luz la obra de Febrer.

Dos caminos se nos ofrecieron desde luego: el primero consistia en respetar escrupulosamente el original, hasta en sus errores materiales: el segundo en darlo de tal manera arreglado, que sin tocar un sólo ápice de su fondo, resultara la forma más agradable, y para la generalidad de los lectores, no vacilamos en decirlo, más inteligible. Aquello habria merecido los plácemes de los que en obras como la que nos ocupa, buscan principalmente la base para estudios lingüísticos de no poca profundidad y trascendencia: lo segundo habriánlo indudablemente preferido los que en las obras literarias se fijan en la belleza como fin principal.

Prescindiendo de que lo primero era punto ménos que irrealizable, ya que, por más empeño que en ello se ponga, solo es dado á la máquina la re-

Digitized by Google

produccion exacta y fiel, no debe echarse en olvido que en los códices de la época á que el Escurialense pertenece y aún en los de períodos al nuestro más cercanos, es excusado buscar cuanto á sistema ortográfico trascienda: en primer lugar, porque en realidad no existian reglas precisas, y despues porque los que los escribian eran en este punto tan descuidados, tan indolentes y acaso podríamos añadir tan ignorantes, que no solo en una pájina, sino en una misma línea escriban de varios modos una misma palabra. La ley del capricho, única á la cual obedecian, llevábase tan adelante, que sin razon que lo justificara ni motivo que lo cohonestase, escribian á veces dos ó más palabras formando una sola, ó descomponian una en dos ó más (1)

Y no es esto todo: de querer observar, relativamente á las formas ya no ortográficas sino caligráficas, esa nimia exactitud, que no vacilamos en calificar de respeto llevado al fanatismo, se hace indispensable conservar las abreviaturas, no escasas y si por todo extremo abundantes, procedimiento que constituye un nuevo obstáculo, y por cierto no de poca monta, para la fácil inteligencia de los textos, máxime cuando en ellos no

(1) Podríamos multiplicar extraordinariamente los ejemplos tomados de nuestro texto; mas como muestra y en comprobacion de lo que acabamos de exponer, bastarán los siguientes: *dret avia*, dreta via—*colpa*, co'l pa—*t' ha mis*, Thamis—*tu des que s abandona*, Tudesques abandona—*sul pas dar no sta*, su 'l pas d' Arno sta. etc.

Digitized by Google

se emplean las mayúsculas, ni se usan los signos de puntuacion, ó si existen es con desesperadora parsimonia y sobriedad y sin subordinacion á principios fijos. Por todas estas razones nos inclinábamos al segundo extremo; mas teniendo en cuenta la época á que la traduccion de Febrer se remonta, y considerando los importantísimos elementos que encierra para el estudio de la formacion y desarrollo de la lengua catalana, elementos que el gramático y el filólogo pueden descubrir en lugares nimios, imperceptibles para quien no esté dotado de su penetracion, nos sentíamos dispuestos á abrazar el extremo opuesto.

Consideramos, sin embargo, que la presente edicion así podia escitar el interés del crítico como el del filólogo; del literato de profesion como del mero aficionado, y al efecto adoptamos un temperamento que en nuestro concepto concilia perfectamente aquellos sistemas opuestos.

Desde luego, respetando servilmente la ortografía, hemos restablecido las palabras, seperándolas cuando estaban unidas, ó reuniéndolas cuando se habian separado: hemos prescindido de toda abreviatura: hemos empleado los signos de puntuacion, ciñéndonos, en lo posible, al texto italiano: y por último, hemos hecho uso de las mayúsculas para los nombres propios, acentuado las preposiciones y las voces de pretérito que en nuestro concepto lo habian menester, y nos hemos valido de los apóstrofos.

Digitized by Google

En cuanto á los signos ortográficos hemos sustituido por la *s* la ese larga tan ocasionada á confundirse con la *f*: en vez de la *u* hemos empleado la *v*, en aquellos casos en que así lo practica el uso moderno: á la doble *ff* en principio de diccion hemos sustituido la sencilla.

A esto quedan reducidas en rigor nuestras innovaciones y las libertades que con el texto nos hemos tomado. Acaso no faltará quien nos haga un cargo de haber llevado tan allá nuestro respeto, y tal vez no le faltará razon, si se considera que los italianos no lo han guardado hasta semejante extremo respecto del original; más teniendo nosotros presentes las razones antes aducidas, y hasta la consideracion de que nuestra edicion puede de este modo aprovechar tambien á los que se ocupan en el estudio de las variantes más imperceptibles, para restablecer en toda su pureza la leccion original, hemos creido que no debíamos separarnos de la línea que dejamos indicada.

Por esto y por recordar, segun tenemos dicho, que por no hallarse establecidos los cánones referentes á materia ortográfica, existia una completa anarquía, hasta el punto de que cada escritor, cada copista, procedía de la manera que su antojo ó su buen ingenio le daba mejor á entender, obedeciendo unas veces al elemento fonético, otras al etimológico, no dejando de influir en su ánimo el uso establecido en la comarca de donde era originario ó en aquella en que durante más tiempo

Digitized by Google

habia permanecido, hemos dado por sentados y reconocidos tales precedentes, y seguido en consecuencia las formas empleadas por el autor. Que escriba por ejemplo *salvatga* ó *selvatje; pertir* ó *partir; conaguist* ó *coneguist; Fabrer* ó *Febrer; mantas* y *mantes; estellas* y *estelles*: que use la *b* por la *v* como *bíva* por *viva, betlaven* por *vetlaven:* la *l* por la *ll* y viceversa *pel, els, trebals, villtat* por *pell, ells, treballs, viltat:* que emplee indistintamente la *é* ó la *i, enfinits, infinits; intrar, entrar; firent, ferint:* que se valga de formas distintas para una misma palabra *veser, vezer, vesser, veçer, veer; ergullos, ergulos, argullos, orgullos*; *pus, puys, puix, pux; aer, ayre, aura, ayer; aigua, aygua, acua, ayga; bocua, boqua, bocha, boca*, para nosotros es indiferente; copiamos el original, dejando al buen juicio del lector la aplicacion de la forma correspondiente. Por verdadera profanacion habriamos tenido el empeño en regularizar y someter á sistema un texto, que resultara modernizado si no se hubiesen tenido presentes dichas libertades. Fácil nos habria sido conseguirlo, mas entonces pasara desapercibido, que hace consonantes, por ejemplo *raie, visatge, haia,* (Inf. XIV); *raia, avantatge, caia,* (Par. VII); *ymatga, plaga, compage,* (Par. XIII); debido á usar indistintamente *a* ó *e*, *g* ó *j*: *vida, margarita, grahida,* (Par. VI); *ladra, Cleopatra, atra,* (Par. VI); *vida, redimita, archimandrita*, (Par. XI); *edita, vestida, vida,* (Par. XV); resultante del em-

Digitized by Google

pleo de *t* por *d* y *d* por *t*: habria sido imposible observar que á veces da á la primera persona del pretérito perfecto la terminacion de la tercera, como cuando dice: *io vençut caigue* por *caigui* Par. XXXI. 89; *ab ell ané*, por *ani*. Par. XV. 142: no se habria visto, en fin, que lo que hoy podríamos llamar arbitrariedad, y que en aquella época era resultado exclusivo de no haberse fijado las reglas para la pronunciacion, así como de la influencia provenzal, es parte para que escriba: *actor* y *autor*, *occayso* y *ocasio*, *obesir* y *obehir*, *peuc* y *pauch*, *pitz* y *pits*, *pariva* y *paria*, *vets* y *veus*, *nuit* y *nit*, *nechligents* y *negligents*, *ten* y *tent tan* y *tant*, *desig* y *desir*, *ges* y *ies*, *bostch*, y *bosch*, *cayuts* y *cahuts*, *temblar* y *tremar*, y otras muchas que podríamos añadir, si no temiéramos alargar desmesuradamente el presente catálago.

Pues bien: hemos respetado estas y otras muchas irregularidades, cuidando de llamar sobre ellas la atencion, por medio de OBSERVACIONES puestas al pié de cada uno de los cantos, siempre y cuando hemos creido que el haber dejado la palabra tal cual se lee en el *Códice*, podia inducir á error ó confusion á los ménos versados en el lenguage de dicha época. Para aquellos que medianamente lo conocen, tales observaciones son por demás excusadas. Aun así no será para los más comprensible el lenguage á primera vista, como no se compare con el texto original, que es, á nuestro entender, el procedimiento más abonado

Digitized by Google

para que mejor pueda quilatarse el mérito de la traduccion. Júzguese ahora por el facsimil adjunto, reproduccion reducida á dos tercios del original, de los versos 73 y siguientes, hasta el 99 inclusive del canto XXV del Infierno, lo que habria sucedido, ciñéndonos á aquella exactitud llevada al último punto, tan del agrado de los que llevan hasta el fanatismo su respeto á las formas extrínsecas.

Digitized by Google

Ma cosa delle dos bassos de quatre lustres
ajembres — e parco tornaren no may jusfres
o Lo ueskell fritz les aures dels cames
et prim semblant era pdut dentrames
dos e negre la ymatge pnsa
parech e tal sin so ablent pas mamies
em lo lues passada lora tresa
dels torns camaleto mediant baizer
fulgor apper si la nia transla
et en apr parech bemp dessa
delle alnes dos vn spantellences
blan e negre em pebre sol esta
nella part p on prim es pos
nostre alimer al vn aquello rasis
puys enpsna pus deñor aquell stra
o rasis lo mra e zes no dns
ans X ab los pens fumats esbeslana
pus co si son esbea lassalla
lo spent all spent all guardana
lusn p la plagna e lalsse plaboqua
fumassen fort e lo fum senamana
all solidzen aymes alla on mche
aquell mesqu sabelle e dnassiu
e adena apres quices bena
al de tadmo e dazuipa ouder
que si aquell en sep lalma en sont
transforma poccent no loy en uider

Digitized by Google

Digitized by Google

COMENÇA LA COMEDEA

de *DANT ALLIGHIERI* de Florença, en la qual tracta de la pena é punicio dels vicis, é de la purgacio é penitencia d'aquells, é dels merits é premis de virtut.

Traslatada per *N'ANDREU FABRER*, algutzir del molt alt Princep é victorios senyor lo Rey *Don Alfonso, Rey d'Arago*, de rims vulgars toscans, en rims vulgars cathalans.

Digitized by Google

Digitized by Google

INFERN.

CAPITOL PRIMER

De la primera part d' aquest libre, appellada Infern, en lo qual l' Actor fa proemi a tot lo tractat d' aquest libre.

En lo mig del cami de nostra vida
Me retrobé per una selva escura,
3 Que la dreta via era fallida.
Ay quant, á dir qual era, es cosa dura
Esta selva selvatga áspera é fort,
6 Que 'l pensament nova por me procura
Tan amargant, que poch es plus la mort:
Mas per tractar del be qu' eu hi trobé,
9 Diré l'als que hi descobrí, si'u record.
Jo no se be redir com hi entré;
Tant ere ple de son en aquell punt,
12 Que la vera via abandoné.

Digitized by Google

Mas pus qu' eu fuy al peu d'un gran coll junt,
On termenava aquesta escura vall
15 Qui m' havia de por lo cor compunt,
Guardé en alt, é vis seu dors, qui sall
Plus alt, vestit ia del raig del planeta,
18 Qui mena hom dret per cascuna call.
Lavores fó un poch la pahor queta,
Qu'ins en lo lach del cor m'era durada
21 La nit denant, ab pietat streta.
E axi com cell, qu' ab elena affanada
Ix del pelech for del mar á la riva,
24 Mira l'aygua perillosa, é mol vada;
Axí 'l meu cor, qui enquer es fugiva,
Se regirá á mirar lo derrer pas,
27 Qui no lexa jamay persona viva.
E reposat un poch lo meu cor las,
Pris lo cami per la plaja deserta,
30 Axi que 'l peu ferm sempr' era 'l pus bas.
E vetsvos, quax al començar de l'erta,
Una lonça-parda presta é leugera,
33 Qui d'un guay pell virat era cuberta
E no'm lexava, ans me anava primera;
Empexantme ten fort lo meu cami,
36 Que mantas veus fuy per tornar arrera.
Temps era del principi del mati,
E'l Sol muntava ab aquells senyals
39 Qu'eran ab ell lla, com l' Amor Diví
Mogué primer les coses mundanals;
Si com fo be d'esperar occasyo
42 La gaya pell de semblants animals,

Digitized by Google

L'hora del temps, é la dolça stazo:
Mas no per tant, que pahor no'm fahés
45 La vista, qui 'm aparech, d'un leo.
Aquest semblá, que contra mi vengués
La testa alçant, ab fam molt rabiosa,
48 Si que aperech que l'aer ne tremés:
E una loba, flaqua é bramosa
Segons parech en la sua magresa,
51 Qui molta gent feu ia viure confosa.
Aquesta 'm mes tanta de fexuguesa
Ab la pahor qu'exia de sa vista,
54 Que io perdí tot l'esper de l'altesa.
E axi com cell, que volonter aquista
E ve en temps qui tot perdre li'n fa,
57 Que 'n tot son cor se complany é se'n trista;
Aytal me feu cella bestia lla,
Que, vinentme encontra, poch á poch
60 M'empenyia lla on may Sol no ha.
Mentre que io cahia en lo bas loch,
Devant mos ulls viu qu' á mi se fou offert
63 Qui per callar lonch mut parech de poch.
E com io viu aquest al gran desert:
Haies merce de mi, cridé á luy,
66 Ques que sies, d'ombra, ó home cert.
Respos ell: No hom; home ia fuy,
E pare é mare meus foren Lombarts,
69 De Mantova per patria amenduy.
Nasquí sots Julio, be que fos tarts,
Visquí en Roma sota 'l bon August
72 En temps dels Deus qu'eren fals é buguiarts.

Digitized by Google

Poeta fuy, é quanté d' aquell just
Fill d' Anchise, qui puix vench lla de Troya,
75 Que l'ergulos Ilion fo combust.
Mas tu, ¿perque tornes la mia croya?
¿Com no montes la serra delitosa,
78 Qui es principi é cap de tota joya?
¿Est tu Virgili, aquella font joyosa,
Qui espandist de parlar si larch flum?
81 Respongu'io ab cara vergonyosa.
Oh de tots poetas honor é lum,
Vallem lo lonch studi, é gran amor,
84 Qu'a mi ha fet cercar lo teu volum.
Tu est lo meu Mestra e'l meu doctor:
Tu est aquell sols, de qui io he tolt,
87 Lo bell estill, qui m' ha feta honor.
Vet la fera perqui io 'm son revolt:
Ajudemen tu, qu' est famos e satge,
90 Car tremolar me fa tant, que m' ha molt.
A tu cové tenir altre viatge,
Respós ell, pus que lagremar me viu,
93 Si escapar vols d' aquest loch ten salvatge:
Qu'esta fera, perque 't fas tan squiu,
No lexa may hom pessar per sa via,
96 Ans l'enpatxe ten fort, fins que l'ausiu:
De natura es pijor qu'altra qui sia,
Que no may omptex se voluntat bramosa,
99 Ans pres del past, ha pus fam que no havia.
Molts animals son que l'usan per esposa,
E mes serán encara, fins que 'l Ca
102 Vendrá, que la fará morir dolorosa.

Digitized by Google

Terra ne piltre aquest jes no 's beurá,
Mas sapiencia, amor, é virtut,
105 E entre Feltre é Feltre nexará.
D' aquesta umill Itallia sia salut,
Perqui la verge Camilla morí,
108 Eurallo, Turno, é Nixo perdut:
Aquell la gitará del mon axi,
Que la metrá dins al pou infernal,
111 De hon primer enveja la pertí.
D'on, per ton prou, io veig que mes te val
Venir ab mi; é io seré ta guida,
114 E trauret ich per lo loch eternal,
Hon oirás la desperada estrida;
Veurás los antichs esperits dolents,
117 Qui d'ells la segona mort crida.
E pux veurás aquells que son contents
Dins en lo foch, perque speren venir,
120 Quant que sia, vers les beneyts gents:
A les qual puys si tu volras salir,
Anima qu'est d'aço pus de mi digna:
123 Ab ells te lexaré al meu partir;
Qu'ell Sobiran Emperador insigna,
Perque io fuy rebellant á sa ley,
126 No 's vol quey entre io per tal condigne.
En totes parts mana, é lla es Rey:
La te la gran Ciutat, l'alta cadira:
129 ¡Beneyt es cell qui lla fa son pertrey!
Io li respus: Volch, é qui't requira
Per aquest Deu que tu no conaguist,
132 Per ço que io fuga aquest mal plen d' ira,

Digitized by Google

Que tu m'amens lla hon ara diguist,
Fins que veia la porta de Sent Pera,
135 E cells, qui dius, qu'estan en lloch tan trist.
Lavors se mos: é io l'aní derrera.

OBSERVACIONES.

5 *selvatga:* selvatja.—24 *mol:* molt.—33 *pell:* pel.—39 *com:* quan.—141 *com:* qu' m (?)—73 *quanté:* canti.—75 *ergulos:* orgullos.—87 *feta:* fet.—96 *enpatxe:* empatxa.—98 *se:* sa.—120 *beneyts:* beneytes.—121 *qual:* quals.

Digitized by Google

CAPITOL II.

De la primera part, en lo qual fa prohemi al primer cant d' aquest libre, appellat Infern.

Lo bell jorn sen anave, é l' ayre breu
Levav' ells animals, qui son en terra,
3 De lurs trebals; é io qu'era sol u
M' aparelave á sostenir la guerra
Tant del cami com de la pietat,
6 Que retraurá la pensa qui no erra.
¡Oh Musa, oh alt enginy, or m' ajudat!
¡Oh pensa qui escrivist ço que io viu,
9 Qu' açi parrá la tua nobletat!
Io començé: Poeta, per qui 'm guiu,
Garda la mia virtut, si es potent,
12 Si 't plau, abans qu' al alt pas som afiu.
Tu dius que de Silvio l' alt parent,
Coruptible encara, al inmortal
15 Segle aná, é fo sensiblament;
Pero, si l' adversari de tot mal
Cortes li fó, com hag ço per pensat
18 Qu' axir devia d' ell, é quin, é quall;

Digitized by Google

No par indigne á hom ben asenat:
Qui fou de Roma é del imperi seu
21 Pare en lo Cel imperial donat:
La qual e'l qual, certament io creu,
Fou stabblit ia pel loch sant é bell,
24 O 'l Successor del major Pare seu.
Per est anar, d' on tu veuras aquell,
Entis coses que li for occayso
27 De victoria é del papal mantell.
Anáhi pux lo Vas d' eleccio,
Per portarne confort á aquella Fe,
30 Qu' es principi é cami de salvaçio.
Mas io, ¿ per quey iré, ne d'on me ve?
No Enea io ne sent, ne Pau son:
33 Ne digne á aço, ne io, n' altrui cre.
Perque si al venir io m'abondon,
La venguda tem no torn á mon dol:
36 En tan, ho tu mils, que io no'nrahon.
E axi com cell qui desvol ço que vol,
E per novell pensar camia preposta,
39 Si que de son comensar tot se tol;
Tal me fiu io en cella scura costa:
Si que, pensant, guasté la mia empresa,
42 Qui fó en lo comensar axi tosta.
Si io he be ta peraula entesa,
Respos d'aycell magnanim aquella ombra,
45 L'anima tua es de villtat offesa:
La qual moltes veguades l'hom encombra
Si, que d'honrada empresa 'l fa pertir,
48 Com fals vasser fa bestia quand s'ombra.

Digitized by Google

D'aquesta por perque puxes axir,
Diret perque vinguí, é ço qu'entis
51 Al primer punt que't vinguí sovenir.
Io era ab cells que alls no han que sospirs:
A mi cridá Dona beata é bella,
54 Tal que de comendar io la requis.
Ab sos ulls clars, luzents pus q'una Stella:
E comensam á dir suau é plana,
57 Ab dolsa veu, angelical isnella:
Oh anima cortesa Mantoana,
De qui la fama encara en lo mon dura
60 E durará co'l moviment londana:
Lo meu amich, mas no de la ventura,
En la plaja deserta es enpedit
63 Si, que 'l camí volta ia per por dura;
E tem que no sia ia tant fallit,
Que 'm sia tard al seu secors levada,
66 Per ço que eu he d'ell en lo Cel oit.
Mou de açi, donchs, ab ta peraula ornada,
E ab açó que fa mester á son selvar,
69 L'ajuda, qu'eu na sia consolada.
Io son Beatris, qui ti fas anar:
E vinch del loch on tornar desitg breu:
72 Amor me mou, qui 'm fá aixi perlar.
Quant io seré denant al Senyor meu,
Jo'm loaré sovin de tu aqui.
75 Lavors callá, é puxs comensi eu:
Oh Dona de virtud, sola perqui
Sobremonta l'hom tot altra content
78 Sota quell cell, que ha menor cercle ab si;

Digitized by Google

Tant m'es de grat lo teu comendament,
Que l'obeir, si donchs ia fos, m'es tarts:
81 Plus no t'es obs mas dirme el teu talent.
Mas dim si't plau, com es que tu no't guardes
De develar ça ius, en aquest centra,
84 De l'ample loch on retornar tu arts.
Pus que tu vols a tan saber adentra,
Diret breument, respos ella, com es
87 Perque no tem io de venir ça entra.
Tembra deu hom solament, é no mes,
Ço que'l sa poder de fer mal ad'altruy:
90 Y als no, car no pot fer pahor en res.
Merce de Deu, io axtall feta fuy,
Que la vostra miseria no'm tany,
? 93 Ne flamer foch no'm pot fer res anuy.
Dona es gentil el Cel, qui se complany
D'aquest empatx, on io anar te man,
96 Si que dur jui la sus en lo Cel frany.
Aquesta ques Lucia en son deman
E dix: Ara ha mester lo teu faell
99 De tu, é io á tu lo recoman.
Lucia, enamigua de tot cruel,
Se mog, vinen en lo loch on io era,
102 Qui'm sehia ab l'entigua Ratxel:
Beatrisi, dix: tu qu' est laus de Deu vera
¿Com no secors á quell qui t' amá tant,
105 Que isquá per tu de lla vulgar esquera?
¿No ous tu ia lo seu piedos plant?
¿No veus tu ia la greu mort, qui 'l arresta
108 Sus lo trist flum, o'l mar no's dona vant?

Digitized by Google

Al mon no fó mai persona tan presta
A fer son prou, ne á fugir a'son dan,
111 Com io, despuys que oí cel raquesta.
Vingui ça ius del meu beneyt scan,
Fiantme molt del teu perlar molt bo,
114 Qui onra tu é tots cells que oit l'han.
E pus que ella m' hag rahonat aço,
Sos bells ulls clars, plorant fort, me girá:
117 Si que mi feu venir pus abendo:
Vingui á tu axi, com comandá:
Cella cruel fera 't leve denant,
120 Qui del bell puig l'anar curt te levá.
Donques ¿perque? ¿perque vas recullant?
¿Perque villtat en lo teu cor se met?
123 ¿Perque ardiment franch no vas demostrant,
Pus tres Dones beneytes ten stret
Curan de tu, llá en la cort dell Cel,
126 E'll meu parlar tan de be te promet?
Si com les flos per lo nocturnu gel
Stret closes, pus qu' ell sol les enblanca
129 Sobre dresantles vers lo bell stell;
Tal me fiu io de ma virtud estanca,
E tant me mes al cor bon ardiment,
132 Qu' eu començe com á persona franca:
¡Oh piadosa que acorriment
me feu, é tu cortes qui obeist tost
135 Al seu perlar que 't dix certanament!
Tu m' has ab gran desig lo cor dispost
Tan al venir ab ton perlar, qu' eu suy
138 Ia retornat en mon primer prepost

Digitized by Google

Vers donchs, qu' un sol voler havem amduy:
Tu guiador, tu senyor, e tu Mestre.
141 Axi li dix; e pus que mogut fuy,
Entré per lo cami alt e silvestre.

OBSERVACIONES.

1 *breu:* bru.—19 *asenat:* assenyat.—24 *Pare:* Pere.—33 *cre:* crech.—36 *ho:* ou.—41 *guaste:* gaste:—48 *vasser:* veer.—55. *Stella:* Estrella.—65. *secors:* socors.—82. *guardes:* guards.—83. *develar:* devallar.—94. *el:* al.—105 *isqué:* isqué.—111. *cel:* cella.—129 *stell:* stel.—139 *Vers:* Ves.

Digitized by Google

CAPITOL III.

En lo cual tracta de la porta é de la entrada d' Infern, é del flum de Cheron.

PER MI VA HOM Á LA CIUTAT DOLENT:
PER MI VA HOM Á LA ETERNAL DOLLOR:
3 PER MI VA HOM VERS LA PERDUDA GENT.
JUSTICIA MOU LO MEU ALT FACTHOR:
FEU Á MI LA DIVINAL POTESTATZ,
6 L' ALTA SAPIENCIA, É 'L PRIMER AMOR.
ABANS DE MI NO FOU ALTRE CRIATS,
SINO ETERNALLS, É IO ETERNALL DUR:
9 LEXATS TOTA SPERANZA, VOS QU' INTRATS:
Semblants paraules de collor oscur
Viu escritas al lindar d' una porta:
12 On io: Mestre, aquest dit m' es for dur.
E ell á mí, com persona acorta:
Aci 't conve lexar tot pensament;
15 Tota villtat conve que sia morta.

Digitized by Google

Nos som venguts al loch tot cértament
On tu veurás cella gent dollorosa,
18 Qu' ha perdut lo be del enteniment.
E pus sa ma ab la mia fou closa
Ab cara alegra, sens algun sinay,
21 Me mis de dins á tan secreta cosa.
Aqui sospirs, é forts plants, é alt gay,
Resonaven per l' ayre sens claredat,
24 Per qu' eu ploré al començar açay.
Divers lenguatge, ab orrible parlat,
Paraules de dollor, ab accents d' ira,
27 Grans veus mudes, é so de mans justat,
Feyen un gran brogit, lo cual se gira
Sempre en cella aura sença temps tinta,
30 Com neula quant ab tort de vent aspira.
Jo qui de orror haguí la testa cinta,
Digui: Mestre, ¿qu' es ço, que' eu oig açi;
33 E quina gent, que al dol par sia vinta?
Ez ell á me: Aquest modo mesquí
Tenen les animes tristes d' aquells,
36 Qui laus ni fama, no hagueren ab sí.
Mestlats son ab lo cauti cor tots cells
D' ells angells, qu' á Deu no for rebellants,
39 Ne feells ten poch; mes foren sols per ells.
Gitalts lo Cell, coy foren mal estants;
Ne lo pregon Infern ten poch los beu,
42 Qu' algun conort n' hagren los pus culpants.
E io: Mestre, ¿donchs qu' es ço qui tan greu
Los es, que lagremar los fa tant for?
45 Resposme: Donchs io te ho diré molt breu.

Digitized by Google

Aquests no han sperança de mort;
E la sagura vida lur es tant bassa,
48 Qu' enveiosos son de tota altra sort.
Fama de lor al mon esser no lassa:
Justicia, é Merçe los desdenya;
51 No 'm parles pus, mas guarda avant e passa.
E io, que reguardé, viu una ensenya,
Qui, regiran, corria axi tost,
54 Qui de tota posa parech indenya:
E prop d' ella venia axi gran ost
De gent, que io no hagre may cregut,
57 Que Mort n' hagues fet axi gran desbot.
Pus qu' io n' haguí algu regonegut,
Viní coneixent la ombra de celuy
60 Qui per viltat féu ia la gran reffut.
Encontinen entesí, é cert fuy,
Qu' era la secta trista dels catius
63 Irats de Deu, é enemichs de luy.
Mal ahuyrats, qui may no foren vius,
Eren tots nus, picats forts, é punyits
66 De vespes, é de moscarts punyitius.
Ez en lur faç de sanch eren tenyits,
Ab lagremes mesclades tot ensemps,
69 E 'ls peus de verms fat eren tots senyits.
E puys, guardant ultra por los stremps,
Viu molt gran gent á riba d' un gran flum;
72 Perqu' eu li dix: Mestre, prech te per temps,
Sapia qui son, é quin é qual costum
Los fa parer del trespasar volon,
75 Sagons que io esguard per lo poch lum

Digitized by Google

Ez ell á mi: Les coses, tal com son,
Veuras tot clar, com fermaren lo pas
78 Sus la trista flumayre d' Acheron.
E io ab l' esguard molt vergonyos é bas,
Tament mon dit no li fos stat greu,
81 No sus al flum al parlar mis compas.
Ez ech vers nos venir en un bateu
Un bell, tot blanch per sobre s' entich pell,
84 Cridant á nos: Guay anamich de Deu:
No esperets iames veure lo Cell:
Io vinch per menar vos á l' altra riva
87 En tenebres, en callor, é en gell,
E tu, qui t' acostes, anima viva,
Part de aquestes, qui ya son trestuy mor.
90 Mas pus que viu que no me 'n departiva,
Dix: Per altra via, é per altre port
Hi pesserás, que açi no pots passar:
93 Pus leuge leny conve que t' hi aport.
El Mestre dix: Caron, no turmentar;
Qu' així 's vol lla hon es tot lo poder
96 De quant se vol: no 't cal pus demanar.
Axi hu feu quet les galtes retener
A aquell nautxer de les blaues paludes,
99 Qu' entorn sos ulls flames faya vazer.
Mas les armes, qu' eren lassas é nudes,
Mudant color, debateren les dens,
102 Com oiren celles paraules crudes.
Vlastomen Deu, é tots lurs parents,
L' humana speçia, el loch, é 'l temps,
105 De lur semença, é de lur neximents.

Digitized by Google

Puys se recoliren totes ensemps,
Fort complanyent, á la riva malvasa,
108 Qu' espera cells qui ofenen Deu tots temps,
Caron demoni ha los ulls de brasa
Afelagantlos, perque axi 'lls reculla,
111 Bat ab lo rem qual un poch se retrasa.
E com d' autumpne va tombant la fuylla
La una apres de l' altra, fins que 'l ram
114 A terra ren trastota sa despuylla;
Tot en axi lo mal sement de Adam,
Se va gitant al bateu d' una en una,
117 Com un falco fa per lo seu reclam.
E axí se 'n van tots sobre l' onda bruna,
Qu' abans que sien la devallats,
120 De part de ça nova squera s' aduna,
Fillol meu, dix lo Mestre ensenyats,
Cell qui moren en la ira de Deu,
123 Tots pervenen açi de tots regnats:
E prests stan á trespassar lo treu,
On Divinal Justicia 'ls sprona
126 Si, que la pahor los torna en desig leu.
Asi iamay passa anima bona;
E per tal, si Caron de tu s' ensanya,
129 Be pots saber duymes qu' el seu dir sona.
Fenit aço, cella escura companya
Tremá tan fort, que de gran espevent
132 La pensa encara de suor m' enbanya.
La terra lacrimosa dona vent
Tal, d' on isqué una lum tant vermella,
135 Que á mi vencé cascun meu sentiment;

Digitized by Google

E caigui, com hom qui gran son apella

OBSERVACIONES.

En el Argumento, *de Cheron*: d' Acheron.—22 *gay*: guay.—25 *parlat*: parlar.—40 *Gitalts:* Gitals.—*Cell*: Cel.—*coy:* que hi.—41 *Ne lo*: En lo.—44 *for*: fort.—53. *regiran:* regirant.—60 *la*: lo.—69 *fat*: fats. —*senyits:* cenyits.—70 *stremps:* strems.—77 *com fermaren:* quan fermarem.—89 *mor:* mort (por mortes.)—96 *vaçer:* veer.—101 *dens:* dents.—102 *Com:* Quan.—111. *qual un:* al qu' un.—*retrasa:* retrassa. —114 *trastota:* tres tota.—122 *Cell:* Cells.—123 *regnats:* regnes.—130 *companya:* campanya.—135 *sentiments:* sentits.

Digitized by Google

CAPITOL IV.

On tracta del primer cercle d' Infern, appellat Limb.

ROMPÉ á mi la gran son de la testa
Un tro molt gran, perque io 'm despertí,
3 Com persona qui per força s' apresta:
E repossat, mos ulls en torn moguí
Levat en alt, é de fit sguardé,
6 Per conexer lo loch on eu me vi.
Ver es, que sus la proa me trobé
De la trista vall d' abis dollorosa,
9 Que d' enfinits guays tro en si reté.
E era scura, pregonda, é nuvolosa
Tant, que ficant abdos mos ulls al fon,
12 No hi podia triar alguna cosa.
Ara davallam ça ius en lo cech mon,
Comensá 'l bon Poeta tot esmort:
15 Io baig lo primer, tu serás lo segon.
Io, qui de se collor me fuy accort,
Dix: ¿Com iré, si tu 'n has spevent,
18 Qui sols al meu duptar, serne confort?

Digitized by Google

Ez ell á mi: L' angoxa de la gent
Qui es ça ius, en lo vis me depeny
21 La pietat, que per por ton cor sent.
Anem, que la longua via 'ns enpeny.
Axi 's mes dins, é axi 'm feu intrar
24 Al primer cercla que l' abis streny.
Sagons que io viu lla, per scoltar,
No havia plans sino greus sospirs
27 Qui l' eternal aer feyan tembrar.
E venia ço de dol sens martirs,
Qu' havia la turba, qui hi es molta é gran
30 De homens, de fembres, é d' infans mesquins.
Ell Mestre bo dix: ¿Tu no 'm faç deman
Quins spirits son aquets que tu veus?
33 Jo vull que hu sapias, ans que pas pus avan.
No han peccat: é si hagren totes veus
Mercé, no los basta sença babtisma,
36 Qui es gran part de la Fe que tu creus.
E si foren ans del Cristianisma,
No adoraren degudament á Deu:
39 E d' aquets tals fuy mesqui io mesisme.
Sols per aço, é no per altre reu,
Som tots damnats, é sol de tant offes,
42 Que sens esper vivim en desir greu.
Gran dol pres mi lo cor quan lo entes;
Pus coneguí la gent de gran valor
45 Que en aquell trist Limb era en sospes.
Di mi, mon Mestre, di mi, Senyor,
Eu comencé, per voler esser cert
48 De aquella fe que venç tota error:

Digitized by Google

¿ D' entre vos ix may algu, o per son mert
O pel d' altruy, que puis sia beat ?
51 Ez ell que entes lo meu parlar covert
Respos : Nou era io en aicest stat,
Quan en tal loch venir viu un Potent,
54 Ab signe de victoria coronat.
L' ombra 'n portaba del Primer Parent,
De Abel son fill, é cella de Noé,
57 Del legista Moises, l' obeisent
Abraham Patriarcha, é David Re;
Israel ab son pare, é ab sos nats,
60 E ab ell Ratxel, per la qual tant va fe;
E altros molts; e fealos beats:
E vull que sapias, que denans d' aycests
63 Los humans spirits no eran salvats.
No leixavam l' anar perque digués
Ans passavam la selva fent gran via,
66 La selva, dich, dels spirits spes.
No era lluny enquer la nostra via
D' assi del cim, quan viu un gran foch,
69 Que l' emispheri tenebros vencia.
Luny eram d' ell encara nos un poch,
Mas no tant qu' eu no descobris en part,
72 La gloriosa gent qu' era en aycell loch.
Oh tu, honor de tota ciencia e art,
¿ Aquests qui son, qu' han tanta d' honorança
75 Que del mon de los altres son apart ?
Ez ell á mi : L' honrada nomenança,
Que sona d' ells alla en la tua vida
78 Gracia 'ls dona en lo Cel, que a ells s' avança.

Digitized by Google

En tant de mi fou dolsa veu oida :
Honraune tots á lo mes alt Poeta ;
81 La sombra torna, que n'era sortida.
Pus que la veu muda fou e queta,
Quatre grans sombras viu á nos venir :
84 Semblanza habian ne trista ne leta.
Lo meu bon Mestre començam á dir :
Mira tu cell qu' ab una espasa en ma,
87 Devant los tres ve, com si d' ells fos sir.
Es ell Omero poeta sobira,
Oraci satirich l' altre que ve,
90 Lo terç Ovidi, é l' ultim Lucá.
Per aço en semblant punt tothom conve
En lo nom que soná cella veu sola,
93 Mi fan honor, ez ab aixo fan be.
Tal io viu aunar la bella escola
D'aycell senyor del plus altissim cant,
96 Que sobre 'ls altres, com áliga, vola.
E com hagrem ensemps perlat alquant,
Girarentse molt salutivolment
99 Vers mi ; é 'l meu Mestre somris d' aytant.
E plus enquer assatz d' onor me fen,
Tant que 'm feren esser de lur esquera,
102 Si que fuy sext entre tant de gran sen.
Axi anavem tots fins á la lumera,
Parlant d' aço, que 'l callar es molt bell,
105 Si com era 'll perlar lla on io era.
Vinguem al peu d' un molt noble castell,
Per set voltas tornaiat d' alta mura,
108 Defes en torn d' un petit flumicell.

Digitized by Google

Aquest passam axi com terra dura:
Per portas set entré ab cells companys meus:
111 Vinguem en un prat de fresca verdura:
Gent hi havia ab los ulls tards é greus,
De gran achtoritat en lurs semblants:
114 Perlaven tard é ab molts susaus veus.
Apartamnos axi á un del cants,
En loch ubert, ben luminos é alt,
117 Si que vesser se podien tots quants.
Alá tot dret, sobre lo vert esmalt,
Me for mostrats aquells esperits mayns,
120 Que dell veser io mateix me 'n axalt.
Eletra viu ab molts altres companys,
Entre 'ls qual viu Ector é Enea,
123 Cessar armat, ab los seus ulls guilfayns.
Viu Camilla é la Pantisileya
De l' altre part, é viu lo Rey Latí,
126 Que ab Levina sa filla sahia.
E Bruto viu, cell qui gitá Tarquí,
Lucrecia, Marcia, Julia, Cornilla,
129 E sol apart viu io lo Salladí.
E pux que io alçé un poch la cella,
Viu lo mestre de tots aquells qui 'stan,
132 Entre la filosofia familla.
Tots lo miran, é tots honor li fan:
Allá viu io Socrates é Plató,
135 Qui devant los altres pus prop li van.
Demócrito, qui 'l mon dix que cas fó,
Diógenes, Anaxagora, é Tal,
138 Empedocles, Eraclito, é Zenó:

Digitized by Google

E viu lo bon aculidor del qual,
Diascorida dich; é viu Orfeu,
141 Tulli, é Liu, é Seneca moral:
Euclid geometra, é Tolomeu,
Avicenna, Ipocrás, Galien:
144 Averoys, qui lo gran coment ne feu.
Io no los puix recitar tots aplen,
Per ço com me encalca lo gran tema,
147 Car moltes veus lo dir al fet desmen.
La companya de sis, en dos se cema;
Per altra part mená lo sage scorta
150 Fors dels secrets mi en lo ayre qui trema;
E vinch en lochs, on tota lum es morta.

OBSERVACIONES.

16 *se:* sa.—26 *plans:* plants.—30 *infans:* infants. 33 *pas:* passes.—*avan*: avant.—41 Este verso se lee en el Códice del modo siguiente: «*Som tots damnats e offes sol de tant*»: (hemos hecho la inversion que se nota en el texto, conforme, por otra parte, con el original, para la consonancia en la traduccion que damos de los tercetos que contenia el foleo x que falta en el mismo, la cual hemos procurado acomodar en cuanto hemos sabido, al modo de Febrer.)—43 (En el Códice faltan este verso y todos los que siguen, hasta el 96 inclusive). 114 *susaus*; suaus:—115 *del:* dels.—118 *Alá:* Allá.—120 *axalt:* exalt.—122 *Entre 'lls qual.* Entre 'l quals.—123 *guilfayns:* guilfanys.—130 *cella:* cilla (?)—132 *filosofia:* filosófica.—145 *puix:* puch.

Digitized by Google

CAPITOL V.

En lo qual tracta del segon cercle d' Infern, on se ponex lo peccat de la luxuria.

Re 'l primer cercle axí devallé
Baix al segon, que menor loch tenia,
3 E de tant plus dolor, é mes gay te.
Estech Minos, qu 'horiblament fremia,
Examinant les colpes en la entrada:
6 Jutga é mana, segons que si fehia.
Io dich, apres que l' anima mal nada
Li ve denant, comta sa greu offesa;
9 E 'll jutgador de tota greu arada
Guarda qual loch d' Infern la ha conquesa:
Ceinyex en torn la coha tantes voltes,
12 Quans graus ell voll en Infern sia mesa.
En per tos temps n' estant denant ell moltes:
Van una apres d' altra al juy del mal:
15 Dien é oen, é pux son sus revoltes.
Oh tu qui vens al doloros hostal,
Cridá Minos á mi, dret reguardant,
18 Lexant l' acte de aytan ofial,

Digitized by Google

Guarda com vas, é de qui fies tant :
Que no t' engan l' amplesa del entrar.
21 E lo meu Duch dix li : ¿Que vas cridant ?
No m' empatxes lo seu fadal anar :
Qu 'axi 's vol lla on es tot lo poder
24 De quant se vol, no 't cal pus demanar.
E lors començen devant mi a parer
De gran dollor los cants, é son vengut
27 La ont molts plants me fan l'oir perder.
Io fuy en loch de tota claradat mut,
Qui mugia co 'l mar fa per tempesta,
30 Si de contraris vents es combatut.
L' aura infernal fort, qui may no s' arresta,
Los sperits mena ab tan gran rapina ,
33 Que remenant é firent los molesta.
Quant se justen denant la gran ruina,
Lla son los plants, los crits, l' odulament,
36 Vlastomen la tots la Virtud divina.
Io enteshi que en aquest greu turment
Eren dampnats los peccadors carnals,
39 Qui la raho sotsmeten al talent.
E tot axi com al temps yvernalls
Van stornells, a corda gran é plena;
42 Porta cell vent tots los sperits malls
De ça, de lla, é sus, é ius, los mena :
Esperança no 'l reconforta may,
45 Ne de repos, ne de haver menor pena.
Com les grues van cantant lur lay,
Fayent de si en l' ayer longa tira;
48 Axi viu io venir, trahents fort guay,

Digitized by Google

Ombres ixents de la damnada fira;
Perque digui: Mestre, ¿qui es aquella
51 Gent, qui l' aire scur tan fort martira?
La primera d' aquells, de qui novella
Tu vols saber, dix ell, fo la regina,
54 Emperadris de Babillonia vella:
A vici de lutxuria fou clina
Tant, que libit feu licit en sa lig,
57 Per scusar lo crim de si mesquina.
Ella es Semiramis, de qui 'hom lig,
Que suchsehí á Nino, é fou sa esposa,
60 E tench la terra que 'l Soldan corig.
L' altra es cella que s' ancis amorosa,
E perjurá les cendres de Sicheu:
63 L' altre es Cleopatra luxuriosa.
Elena viu, per qui tant é ten greu
Mal se levá; é Axilles lo fort,
66 Qui a la fi ab amor combat feu.
Paris, Tristany, é d' altres mil m' acort
Que 'm demostrá, é nomená, á dit,
69 Qui per amors de ça foren tuyts mort.
Pusqu 'eu haguí al meu Mestre oit
Nommar tantes dones é cavallers,
72 De pietat fuy, quax tot smerrit.
E comencé: Poeta, volentes
Volgre perlar á aquells, que semps van,
75 E paren be al vent esser leugers.
E 'l Mestra dix: Spera quant seran
Pus prop de nos; é tu lavors los pregua
77 Por cell amor, qui 'lls mena; é vendran.

Digitized by Google

E axí tost co 'l vent á nos los plegua,
Mogui la veu: Oh animes afenades,
81 Vents á nos perlar, si altre no hu nega.
May colomas ab lurs alas alsades,
Vengren pus tost á la dolçor del niu,
84 Per l' aer volant, ab gran desig portades;
Com feren cells, ixents de lla on viu
Dido, vinent á nos per l' aer maligna;
87 Axi fort fo cell crit eficatiu.
Oh animal gracios é benigne,
Que per l' aer scur vas visitant
90 Nos, que lexam al mon de sanch gran signa;
Si 'ns fos amich lo Rey sobre tonant,
Soplicáriem ell per la tua pau,
93 Pus del pervers nostre mal te planys tant.
De ço que oir, é que parlar te plau,
Nos oirem, é perlarem á tu,
96 Mentre que 'l vent malvat, un poch decau.
La terra on nasch lo meu cors, qui ara es bru,
Seu sus la mar, ó 'l riu del Po dexen,
99 Fer pau ab cells qui seguen de hu en hu.
Amor, qu' al cor gentil ten tost s' apren,
Pres aquest fort de la bella persona,
102 Qui tolta 'm fo, e 'l modo enquer m' ofen.
Amor qui á null amant amar perdona,
Me apres de aquest complaure axi fort,
105 Qu' axi com veus, enquer no m' abandona.
Amor portá nos dos á una mort:
Cahina acten qui de vida 'n sospes.
108 Paraules tals d' ells me dix; be m' acort.

Digitized by Google

Quant io entis cells qu' han Deu ten offes,
Baxe los ulls; é tant los tengui bas,
111 Fins que 'l Poeta me dix: ¿Que penses?
E io respus, é comence: ¡Ay las!
¡Quant dolç pensar, quant desir amoros,
114 Mená aquests á tant doloros pas!
Puys me giré parlar á ells amdos,
E comencé: Françescha, ells teus martirs,
117 Plorar me fan é trist, é piadós.
Mas dim: al temps dels teus dolsos sospirs,
Perque, ne com atorguist lla Amor
120 On conaguist tan duptosos desirs?
Dix ella: Al mon no ha maior dolor,
Que recordar del temps de bonanança
123 Entre 'ls mesquins; é sabho el teu doctor.
Mes si á saber la vera comensança
De nostra amor tu has ten gran voler,
126 Faré com cell qui diu sa malanança.
Nos dos ligent un jorn per gran pleer
De Lançolot, com amor l' antrepres:
129 Eram tots sols sens sospita haver.
Per moltes veus lo nostr' ull se sospes,
E cell llegir descolorí lo vis:
132 Mas un sol punt fo cells qui 'ns sobrepres.
Quant nos legim aquell amoros ris
Esser bessat de son leal amant,
135 Aquest, qui may de mi no fos divis,
La boca me bessa tot tremolant:
Galeot fo lo libre é qui l' escris:
138 E aquell jorn no 'n legim plus avant.

Digitized by Google

Mentre qne l' un sperit aço dis,
L' altre plorá tant, que de pietat
141 Io m' esmortí axi com si moris;
E caiguí mort, com si fos trespassat.

OBSERVACIONES.

4 *horiblament:* horriblement.—9 *arada*: errada.—13. *tos:* tots.—18 *ofial:* oficial (?)—34 *se justen:* s' ajusten.—40 *yvernalls:* yvernals (en rigor *yvernal*, pues se refiere á temps.)—42 *malls:* mals.—44 *no 'l*: no 'ls.—47 *Fayent* Fahent.—*ayer:* aer.—48 *trahents*: trahent.—55 *A'*: Al (?)—73 *volentes*: volenter.—74 *semps*: ensemps.—77 *pregua*: prega.—80 *afenadas*: afanyadas.—81 *Vents*: Venits.—104 *Me apres*: Me pres.—107 *'n*: ns.—117 *lla*: l'.

Digitized by Google

CAPITOL VI.

En lo qual tracta del terç cercle d' Infern, on se ponex lo vici de la gola.

AL retornar de la pensa, qui 's tencá
Devant la pietat dels dos cunyats,
3 Qui de tristor tot me desconsertá,
Novells turments é novells turmentats
Me veig en torn, á quall part que io 'm mova,
6 Ne hon que 'm gir, ne 'm regir á tots llats.
Io son al terç cercle, on pár que plova
Pluja eternal, maleida, ferde, é greu:
9 Qualitat may, ne regla no la inmova.
Pedra grossa, aigua tinta, ez neu
Per cell aer tenebros se reversa:
12 Put la terra, qui aquest humor beu.
Cerbero, fera cruel é diversa,
Ab goles tres caninament hi ladra
15 Sobre la gent, qui lla sta sotsmersa.
Los ulls vermells, la boqua ha unta é atra,
Lo ventre larch, ab ungles en les mans;
18 Los sperits engolex, é esquadra.

Digitized by Google

Urlar los fa la pluja com á cans:
Del un costat á l' altre fen paves;
21 Giran soven aquels mesquins profans.
Quant Cerbero, lo gran verm se remes,
La boqua obrint, é ses dents reganyants;
24 No hagui membre que ferm m' estigues.
E'l bon Mestre, ab ses mans aiustants,
La terra pres, é ab punys plens la apunya,
27 Puys ley gitá dins la boqua ladrants.
E axí co 'l ca, qui s' aqueda e 's lunya,
Si li gitats una pedra que morda,
30 Que sol á devorarla enten, é punya;
Tot aytal fen aquella boca lorda
Del dimoni Cerbero, qui atrona
33 Cascuna arma, qu' esser voldria sorda.
Nos pasavem sobre 'ls muscles, que adona
La pluja greu, é possavem les plantes
36 Sobre lur vanitat, qui par persona.
Elles geyen per terra totes quantes,
Fors d' una, que á seure 's levá, dret
39 Com ella 'ns viu anar axí pasantes.
Oh tu qui est per aquest Infern tret,
Dix ell á mi, regonexme, si 't play:
42 Tu fuist primet fet, que io fos desfet.
E io á ell: L' angoxa que tu hay,
Força 't tira fors de mon pensament
45 Sí, que 'm sembla que no 't vehes hauch may.
Mas dim qui fuist tu, que en axi dolent
Loch est possat, é en axi trista pena;
48 Si n' es major, no 'n se pus desplasent.

Digitized by Google

Ez ell á mí: La tua ciutat, qu' es plena
De enveja tant, que ia trabuca 'l sach,
51 En si 'm ratench en la vida serena.
Vos ciutadans, m' apellas per nom Çiach:
Per la dannosa colpa de la gola,
54 Axi com veus á la pluja m' aflach:
E io trista anima no son sola;
Que totes aquestes á semblant pena stan
57 Per semblant culpa: é pux no dix parola.
Io li respus: Çiach, lo teu afan
Me pesa tant, que á plorar me convida:
60 Mas dim, si tu ho saps, á que vendran
Los ciutadans de la Ciutat pertida;
Si algun n' es just; é dim la ocasio
63 Perque tanta discordia 'ls ha axida.
Ez ell á mí: Apres longua tenço
Vendran á la sanch, é la part salvatge
66 Gitará l' altre ab molta ofencio.
Apres un poch cove que aquesta cage
Entre tres Sols, é que l' altre remont,
69 Ab la força d' aquell, qui testa plagat.
Alta tindrá. é per lonch temps, la front,
L' altra tinent dessota molts greus pesos,
72 Com que io digua, ó plangua, ó m' ahont.
Justs hi son dos, mas no hi son entesos:
Supervia, enveja, é avaricia, so
75 Les tres flames, qui han lurs cors encesos.
E posá fi al lagrimable so.
E io á luy: Enquer vuy que me ensenys,
78 E que de plus perlar me fasses do.

Digitized by Google

Farinata, Teciaio, homens denys,
Jacobo Rusticuci, Arigo, e 'l Mosca,
81 E molts, que á fer be messeren lurs senys,
Dism, ahon son é fe que io 'ls conosca;
Car gran desig he al cor de saber,
84 Si 'l Cel los ha, ó l' Infern los atosta.
Entre 'lls pus greus dampnats sapies per ver;
Diverses mals, dix, los cabuçá al fon:
87 Si hi entres tant, lla 'ls porás ben vesser.
Mas quant serás tornat lla sus al mon,
A la pensa d' alguns, prech que 't racorts,
90 Me torns: é pus no 't dich, ni 't respon.
Los seus ulls drets girá lavors en torts,
Guardantme un poch, é puys baxá la testa:
93 Cahent ab ley apar d' altres cechs morts.
E 'l Mestre dix: Pus no 's levará aquesta
De ça del so de l' engelical trompa,
96 Quant apará l' anamiga potesta:
Lors reveurá cascu la trista tomba,
E rapandrá sa carn é sa figura,
99 Oirá 'l so que eternalment rimbomba.
Axi passam per la sutza mestura
D' ombres é pluja, á pasos plants é lents,
102 Tocant un poch de la vida futura.
Io li digui: Mestre, aquets turments,
¿S' acrexeran apres la gran sentença,
105 O seran menys, ó seran tan cohents?
Ez ell á mi: Retorna á ta sciença
Qui diu, que quant la cosa es pus perfeta,
108 Pus sent lo be, é axi la dolença

Digitized by Google

Ab tot aço que cesta gent maleyta
De perfechçio vera sera privada,
111 De lla, plus que de ça, star es feyta.
Nos tornaiam tot en torn cella strada,
Parlant asats pus que io no redich:
114 Vengen al punt per lo cual se desgrada,
E la trubam Pluto el gran enamich.

OBSERVACIONES.

8 *ferde:* freda.—15 *sotsmersa:* sotsmesa.—39 *passantes:* passant.—41 *play:* plau.—43 *hay:* has.—45 *vehes hauch:* hagia vist.—52 *apellas:* apellast.—53 *dannosa colpa:* damnosa culpa.—58 *afan:* afany.—67 *cage:* cayga.—74 *so:* son.—82 *fe:* fes.—107 *perfeta:* perfeyta.—114 *Venguen:* Venguem.

Digitized by Google

CAPITOL VII.

On tracta del quart cercle d' Infern, e un poch del quint, on ponex lo peccat d' avaricia y de prodigalitat, e declara que es fortuna.

RAPA satan, papa Sathan reguard...
Cridá Pluto ab la veu regullosa.
3 E 'l meu gentill Savi, que en tot pres guard,
Per confortar dix me: No 't fassa nosa
La tua por; qu' ab tot quant poder ha,
6 No 't pot vedar l' avellar d' esta closa.
Puys ver aquell vas inflat se girá,
E dix tot alt: Calla, maleyt lup;
9 Consum ab tu la riba de ça.
No es sens gran raho l' anar al cup:
Qu' axis 's voll lla, on l' arcangel Miquel
12 Venjança feu del teu superbo strup.
Con per gran vent inflada vers lo Cel
La vela cau, pus que l' arbre 's destaca;
15 Tal caygué baix cella fera cruel.
Axi 'ns baixam devers la carta lacha,
Prenent un poch de la dolenta riba,
18 Qui tot lo mal de l' univers ensaca.

Digitized by Google

Justicia de Deu ¡quant es lla squiva!
¡Novells treballs que viu é nova pena!
21 Culpa nostra ¿perque tant s' adriva?
Com l' onde fa quant Karibdi l' amena,
Qui 's romp é 's frany ab cella ab qui entopa;
24 Tal fa la ius, la gent qui 'l ball remena.
La viu da gent, pus qu' en loch, mol gran tropa,
E d' una part é d' altra, udollant
27 Giran greu pes, ab gran força de popa:
Qurtavense uns ab altres, cridant
Tu fus avar: é tu fust guastador:
30 E puys cascu se girava tornant
Per aquell trist cercla al arredor,
A totes mans fins al oposit punt,
33 Cridant cell vers en gran vergonya lor:
Giraves puix cascun, quant era junt;
Per lo seu mig cercla, á l' altra jostra.
36 E io, qu' havia 'l cor quasi compunt,
Digui: Mestra, ara 't prech me demostra
Qui son aquets. ¿Foren tots clerchs ó lechs
39 Cets coronats á la sinistra nostra?
Ez ell á mi: Tots feren indirechs
De leur pensa, en la primera vida,
42 Car, despenent sens modo, foren cechs.
Ia lur veu udollant clar ho crida,
Quant son al punt del cercla dolloros,
46 On diversa culpa 'n fa pertida.
Cells foren clerch, qui no han cubertos
De pells al cap, Papes é Cardenals,
49 Qui sobre tots son avericios.

Digitized by Google

Perque digui io: Entre aquets aytals
Deuria be algun d' ell regoneixer,
51 Qui foren molt enteccats de aquests mals.
Ez ell á mi : Foll cuidar te veig creixer :
Desconeixent vida, qui la 'lls scubruts,
54 Ara los fa á tot hom desconexer.
Eternalment vendran al dos ajusts :
Cets levaran dels sepulcres on son
57 Ab lo puny clos, cells ab los crims moguts.
Mal dar é mal tenir, en lo bell mon
Los ha perduts, é posats á tal xufa :
60 Cual que sia, parlar no te n' es bon :
Er pots vasser, fill meu, la curta bufa
Dells bens, qui son comesos á Furtuna,
63 Perqui la gent humana si rebufa :
Que trestot l' aur, qui es sota la Luna
E qui ia fo, d' aquesta gent stanca
66 No 'n poria fer posar sol una.
Mestra, dix eu : Dim ab volluntad franca,
Fortuna que es, que may no 'sta segura,
69 E 'ls bens del mon remena, crex é emanca ?
Ez ell á mi : Oh ruda criatura,
¡Quanta ignorança es cella, qui t' ofen!
72 Ço que 't diré, enten ab molt gran cura.
Deu, lo saber del cual pasa é transcen
Tot, feu los Cells, é donals conduitor,
75 Que tota part á totes parts resplen,
Distribuint egualment la claror :
Semblant á les resplandors mundanals
78 Ordoná general administrador,

Digitized by Google

Qui permutas tots los bens temporals
De gent en gent, d' un en altre linatge,
81 Ulltra defença dels senys humenals.
Perque uns manen, altres son en servatge,
Tots temps saguint d'aquesta lo fort juy,
84 Qui esta celat, com la serp en l' erbatje.
Vostra saber no ha contrast á luy:
Ella perveu, jutge, é perseguex
87 Son regna, com lo lur li Deu altruy.
Sos mudaments sens treua fa é crex:
Necessitat le fa esser ten leu;
90 Tan ne soven, que d' ora aconseguex.
Esta es cella, qui tant mesa en creu
D' aquells qui pur la deurien loar,
93 Donatli blasme á tort, é mala veu.
Mas es beneyta, é no 'ls voll scoltar:
Alegras ab los altres primers creats,
96 Gira s' espera, é curas de alegrar.
Vaxem duymay á majors pietats:
Car tot stell cau, qui debans salia
99 Com io mogui; é 'l tardar es vedats.
Nos devellam lo cercla en altra riva,
Sobre una font, qui lla vull, é reversa
102 Per un fossat qui d' aquella diriva.
L' aygua era assay e plus que persa:
E nos, seguint aquella scura honda,
105 Entram la ius per una via diversa.
Una palut, que Stigia ha nom, haonda
Cest trist ruscel, quant es baxant la o es
108 Al peu de la malvada plaja fonda.

Digitized by Google

E io, que á mirar estaba entes,
Viu molt gran gent fangosa en cells pantans,
111 Que eren tots nus, é ab semblant offes.
E percudiense no sols de mans,
Mas de la testa, é dels pits, é dels peus,
114 Trosejavense ab las dens com á cans,
El bon Mestre dix: Fill meu, ara veus
Les animes de aquells qui força l' ira:
117 Encare mes te dich, si tu ho creus,
Que sota aquesta aygua ha gent qui sospira,
E fa brollar cest' aigua fins al som,
120 Com l' ull te diu, on que 's torn, on que 's gira.
Fins en lo lim de contristicia fom
En l' aer dolç que del bell Soll s' alegra,
123 Dintre portans molt accidios fum.
Trists ara stam en la bullina negra.
Gorgollejant deien aço en la brossa,
126 Car no u podien dir ab peraula entegra.
E torneiant axi la sutza fossa
Gran torn entre les ribes e 'l mig anant,
129 Los ulls girats á qui del fanch s' embossa
Vinguen al peu d' una torra al bajant.

OBSERVACIONES.

8 *ver:* vers.—9 *riba de ça:* rabia de ca (?)—13 *Con:* Com.—16 *carta:* cuarta.—22 *onde:* onda.—25 *da:* de.—*mol:* molt.—27 *Giran:* Girant.—*greu pes:* greus pesos.—29 *fus: fust:* fuist.—37 *demostra:* demostres.—39 *Cets:* Cests.—40 *feren:* foren.—46 *clerch:* clerchs; *cubertos:* cubertors.—47 *pells:* pels.—48 *avericios:* avericiosos.—50 *d'ell:* d' ells.—72 *enten:* acten.—103 *assay:* asats.—106 *haonda:* ahonda (?)—107 *o:* on.—128 *ribe:* riba.—130 *Vinguen:* Vinguem; *bajant:* baxant (?).

Digitized by Google

CAPITOL VIII.

On tracta del quint cercla d' Infern, e un poch del sise, on se ponex lo pecat de ira.

Lo dich seguint, que sats primerament
Que á l' alta torra poguessem acostar,
3 Guardant tinguem vers la sima sinent
Per dos senyal de foch, quey fayen far,
E altra apres de luy qui responia
6 Tant, qu' ab afany ho poguem divisar.
Perque eu, girant vers cell qui tot sabia
Diguí: Mestre, ¿que diu, ne que respon
9 Cell altre foch, é qui es, qui 'l fahia?
Ez ell respos: Ia sus l' onda pregon
Pots scullir aquell qui tost s' espera,
12 Si lo gran fum del pantha no 'l te scon.
Corda no trasch may vira tan leugera,
Qui coragues per l' aire ten espert,
15 Com viu vanir una nau qui poca era
Per l' aigua 'n sus, vers nos al descubert,
Sots lo govern de un sols galiot,
18 Cridant, Arma veus sus ara de cert?

Digitized by Google

Flegias, Flegias, no 't cal moure avolot,
Respos lo meu Senyor, aquesta volta:
21 Car del passar, no hauras sino 'l lot.
Axi com cell, qui un gran engan scolta,
Qui 'l sia fet, é puys s' entorna leu;
24 Feu Flegias tot ple de ira molta.
El Mestre ho vist entra prest al bateu,
E puys me feu antrar apres de luy,
27 E sol per mi, quant fuy dins fo, plus greu.
E axi tost, co 'l Mestre é io dins fuy,
Çeguant se 'n va aquella antigua porra
30 De l' aigua, plus que no sol ab altruy.
E axi corent aquella morta gorra,
Devant de mi se feu un plen de fanch,
33 E dix á mi: ¿Qui es tu qui vens ora?
E io a 'luy: Si vench, ies no hi romanch:
Mas ¿qui es tu, qui estas axi ronyos?
36 Respos: ¿No veus que sou un, que açi planch?
E io á luy: Ab plant é ab pudors,
Mal sperit, maleyt de Deu romans;
39 Que be 't conech, é foses puxes merdors.
Lavores estes al leny amdos les mans;
Perque 'll Mestre, avissat, lo empes,
42 Dient: Va lla, aprop dels altres cans.
Puis sobre 'l coll los seu brasos me mes:
Besantme 'l volt, é dich, Arma esdenyosa,
45 54 Beneyt' es ley que en tu cintura pres.
Perque en lo mon fo persona ergullosa:
No fora bo tornarlo en memoria:
48 Tal es l' ombra d'ell açi furiosa.

Digitized by Google

Ay ¡quants Reys son qui estan la sus en gloria,
Qu' açi estan con porchs sutz co en brach,
51 Lexant de lor mol orible ystoria!
E io: Mestre, si pot ser, molt me pach
De veurelo estufar en la broa,
54 Abans que nos isquesem d' aquest lach.
Ez ell á mi: Abans que cesta proa
Perdes vesser, tu seras ben sadoll:
57 D' aytal desig, cove que Deu te 'n oa.
Apres un poch, io viu un tall trentoll
Fer d' aquell porch á la fangosa gent,
60 Que á Deu loant, enquer eu en genoll.
Cridaven tots: A Philipo Argent;
Lo Florenti sperit furios
63 Qui si matex trosejave mordent.
Aqui 'll lexam, que pus no 'n perlam nos;
Car en l' oir me percodi un dol,
66 Qui 'm feu star actes é cossiros.
Lo bon Mestre dix: Hora, may filol,
S' acosta á nos la ciutat, qu' ha nom Dite,
69 Ab ciutadan greus, é molt gran stol.
E io: Mestre, ia la sua mesquite
La intra veig cert en la vall un poch
72 Vermellejar, com fos de foch exite.
Lavores ell dix á mí: L' aternal foch,
Qui dins la bat, la demostra axi rossa
75 Com tu ia veus en cest infernal loch.
Nos pur vinguem dintra á l' alta fossa,
Prop de aquella terra desconsolada:
78 Paria 'l mur á mi, que ferro fossa.

Digitized by Google

No sens primer fer una gran girada
Vinguem en part, on lo nautxer, molt fort,
81 Exits, cridá, car açi es l' entrada.
E io viu plus de mill en sus del port
Dell cel ploguts, qui gitants foch ardent
84 Deyen: ¿Qui es aquest, que sensa mort
Va per lo regna de la morta gent?
E'll Mestre meu feulos enseny
87 De volerlos perlar secretament
Los prengueren en ells un gran desdeny,
Dient: Vin tu sols, é torn aquex qui bada,
90 Que ten ardit al intrar se despeny.
Sols sens ratorn per cesta folla strada:
Prou, si res sab; que tu restaras qui
93 Has mostrat axi negra encontrada.
Pensa, Lactor, si io'm desconfortí
Al so de aquel maleyt perlament,
96 Que no'm pense may retornar açi.
Oh car Duch meu, qui set veus é pus, gent
M' has confortat, assegurat, é tret
99 D' altre perill, qui'm es estat present,
No'm lexs si't plau: digui axi desfet,
E si 'l pasar pus oltra, 'ns es negat
102 Tornemnos en amduy ensemps de fet.
El meu Senyor, qui m' havia menat
Lla, me respos: No't curs, que 'll nostra pas
105 No'ns tollrá algu: de Tal nos es donat.
Mas resta açi, é 'l teu sperit las
Conforte é pex d'una sperança bona,
108 Que no't lexaré en est segla bas.

Digitized by Google

Axi se 'n va, e aqui m'abandona
Lo pare dolcz, e rest io en ventura;
111 Que si, é no, en lo cap me tentona.
No pogui jes oir lur perladura;
Mas no stech pas gayre entre ells,
114 Que cascu dins la proa se tafura.
Tanquen la porta els enemichs qua dells
Al pits al meu Senyor, qui romas fora
117 Torná vers mí ab pasos plans e bells.
Los ulls baxant, ab despler qui ll' acora
Sens ioy algu, dix ab un gran sosplr:
120 ¿Qui m' ha negat la trista cassa hora?
E dix a mi: Tu, si ben io m'air,
No hages por, que io vençre la prova,
123 Quis vulla dins per defendres martir.
La oltra cuidança lur no 'lls es ges nova,
Ia l' enseren en la secreta porta,
126 Qui sens fermar encara vuy se trova.
Sobre ella vist tu ja la scrita morta:
E ia de sa de lla devalla l' erta,
129 Pessant per tots los cercles sens scorta,
Tall, que per ell nos fo la terra uberta.

OBSERVACIONES.

1 *sats:* assats.—4 *senyal:* senyals.—8 *ne:* e.—10 *pregon:* pregonda.—14 *coragués:* corregués.—21 *lot:* llot.—27 *sol:* sols.—29 *prorra:* prora.—31 *gorra:* gora.—35 *es:* ets.—50 *con:* com.—60 *en:* em.—67 *Hora mayfilol:* Ara mon fillol (?). —69 *ciutadan:* ciutadans.—72 *exite:* exida.—83 *gitants:* gitant.—86 *sen:* seny.—88 *Los:* Lors.—89 *sols:* sol.—94 *Lactor:* Lector.—120 *cassa:* casa.—125 *l'enseren:* j'usaren.

Digitized by Google

CAPITOL VIIII.

On tracta de la entrada de la ciutat de Dite e de la dificultosa entrada d'aquella, é introdueix Mercuri é tres furias infernals.

La collor que per villtat me fo stench,
Vahent lo meu Senyor tornar en volta,
3 Pus tost dins la sua nova restench.
Arere 's fermá, si com fa hom qui sçolta;
Qui no 'll pot l' ull conduir ia trop luny
6 Per l' ayer scur, é por la neula molta.
Pur nos cove de vencre aquest besuny,
Comensá ell, sino... tal se's ofert...
9 ¡Oh quant m'es tard, que açi altri no juy!
Io viu be clar son dit, com fo cubert
Al comensar ab l' altre qui puys vench,
12 Qui fonch divers al primer de tot cert.
Mas no de menys pahor son dit vench,
Perque io pris cella peraula tronca,
15 Força á pijor sentença que no tench.
¿En aquest fons d' aquesta trista conca
Davalla may algu del primer grau,
18 Qui per pena ha sol la sperança xonca?

Digitized by Google

Aquest deman li fiu io. Tard s'escau,
Respors á mi: fors de nos algurs
21 Fassa 'l cami semblant perque io vau.
Ver es, qu'eu fuy altra veu açi ius
Conjurat fort d' aquella Ariton cruda,
24 Qui clama les ombres als corsors lurs.
De poch era lors de mi la carn nuda,
Quant ela'm feu entrar dintra aquell mur,
27 Per trauren un sperit del loch de Juda.
Aquell loch es pus bax, e 'l pus scur,
E lo pus luny del Cell, qui trestot gira:
30 Be se 'l cami; é per ço t'esegur.
Qu'aycest gran lach, qu'el pregon pou spira,
Ciny tot entorn esta ciutat dolenta,
33 O no poden duy mes entrar sens ira.
E altre dix: mas mon cor no m'esmenta;
Per ço co 'l vis meu s'era tot adret
36 Vers l' alta torra á la cima roventa,
On en un punt foren levades dret
Tres infernals furias, de sanch tintes,
39 Que femenills han los membres e'l fet,
E d' ibres verts eren tot en torn cintes!
Per cabells han cerastes serpentines,
42 On lur galtes feres eren recintes.
E aquell, qui conech be les mesquines
De la Reyna del sempiternal plant,
45 Guarda, me dix, aquelles cruells Erines.
Meguera es la del sinestra quant:
Cella qui's plany, es Alleto al destre:
48 Tesifone al mig; é calla ab tant.

Digitized by Google

Lo pits se ferí cascuna del mal estre:
Batentse ab mans; é cridavent si alt,
51 Qu'eu m'estrenguí per gran pahor al Mestre.
Vengua Medusa, é tornar l' hem d'esmalt,
Cridaven fort totes, remirant jus:
54 Mal no venjam nos en Teseu l' assalt.
Giret detras, é te 'l visatge clus:
[5] Que sí 'l Gorgon se mostra, é tu 'l veyes,
57 No pories ia mes retornar sus.
Axi m' ho dix lo Mestre; ez ell meses
Me regirá, é no stech á mes mans,
60 Qui'ab les sues los ulls ell no'm cloes
Oh vos, qn' havets los enteniments sans,
Mirats be la doctrina qui s'afonda
63 Sota 'l velam d' aquets versos strans.
E ia venia sobre la sutza onda
Un brogit gran d' un so plen d' espavent,
66 Que tremolar feu l' una é l' altra sponda;
Tot en axi fet, com es d' un gran vent
Impetuos per diversos ardors,
69 Qui fer lo bosch, é sense algun retent,
Los rams abat, esquexa é romp les flors;
Pulverolent va devant é torvat;
72 E fa fugir les feres, e 'ls pastors.
Los ulls me solch, é dix: Gira cuitat
Lla los teu ulls vers cella escuma antica,
75 On lo fum par pus spes é mesclat.
Com les ranes denant á l' anemica
Serpent, en sus de l' aigua fugen totes,
78 Fins qu' al tarquim bax cascuna's fica;

Digitized by Google

Viu pus de mil anímas fort destrutes
Fugir axi denant á un, qui 'l pas
81 Passava Stigia ab les plantes exutes.
Denant son vult movia l' aire gras,
La sinistra ma remenant spes;
84 E sol d' aquell treball paria llas.
Be coneguí qu' era del Cel trames,
Guardé 'l Mestre; ez ell feume enseny,
87 Que stigues quet, é que honor li fes.
¡Ahy quant parech esser ple de desteny!
Vencé al portal, é ab una sotil verga
90 L' obrí, que no hagué algun reteny;
Gitats del Cel, gent despitosa, enterca,
Començá á dir sus l' orrible soler,
93 ¿L' oltra cridar é en vos tant s'albergua?
¿Perque cridats retractar lo voler,
Aqui no's pot á la fi contrestar,
96 E moltes veus vos ne ha crescut doler?
¿Que hus val axi contra 'ls Fats recossar?
Cervero vostro, si be vos recorda,
99 Ne te pelat son morro é son gorjar.
Puis se girá per cella estrada lorda,
E no dix mot á nos; mas feu semblant
102 D' hom, cuy altra cura estreny é morda,
Que la d' aquell, qui 'l hi está denant:
E nos moguem los peus en vers la terra
105 Segùrament, apres del seu dit sant,
E dins entram sencs alguna guerra.
E io, qu' havia de guardar talent
108 La condicio qui tal fortessa serra,

Digitized by Google

Com de dins fuy, los ulls en torn movent,
Viu á tots latz una molt gran campanya,
111 Plena de dol é de cruel turment.
Com d' Arles on lo Ro se estanya,
E á Pola lla pres del Carnar,
114 Que Italia clou, e sos termens banya,
Fan les tombes tot lo lonch variar;
Aytal fayen aqui de tota part,
117 Saul lo modo, qu'era lla pus amar.
Entr'ells vasos era lo foch espart,
D' on eren tots axi del tot encesos,
120 Com ferro fos ia may en nagun art.
Los cubertors eran de tots sospesos,
E per defors exien tals laments,
123 Que parien de mesquins é de offesos.
E io: Mestre, ¿qui son aquelles gents,
Qui soterrats de dins aquelles arches
126 Se fan sentir ab lurs sospirs dolents?
Ez ell: Aqui son los heresiarques
Ab lurs companys de tota secta, e molt
129 Plus que no creus, ne son les tombes carques.
Semblant ab son semblant esta sepolt;
E son hi plus é menys les tombes caldes.
132 E pus qui 's fo á la man destra volt,
Passam entre 'ls martirs, e l' altras 'spaldes.

OBSERVACIONES.

4 *Arere*: Arrere.—30 *t'esegur*: t'asegur.—33 *O*: Ou.—*poden*: podem.—39 *e'l fet*: e 'ls fets.—42 *lur*: lurs.—43 *conech*: conex.—36 *veyes*: veus.—84 *sol*: sols.—88 *desteny*: desdeny.—106 *sems*: sens.—115 *lonch*: lochs.—117 *amar*: amarch.—133 *altres*: altas.

Digitized by Google

CAPITOL X.

De sise cercle d' Infern, é de la pena dels heretges, on troba mis Farinata dels Ubertins, é sol una questio.

ARA sen va per un secret cami,
Entre los murs de la terre, e 'ls martirs
3 Lo Mestre meu; é io apres de li.
Oh virtut gran, qui per los amples girs,
Comencé io, me gires com te plau,
6 Parlam un poch satisfent mons desirs:
La gent, qui dins aquests sepulcres jau,
Poden se veer? Que 'lls cubertors levats
9 Son; é negu d'ells á guardar se trau.
Ez ell á mi: Trestots seran tancats,
Quant de Josafat açi tornaran
12 Ab los corsors, que lla sus han lexats.
Lurs sepulcres en aquesta part han
Ab Epicur trestots los seus sogaces,
15 Qui l' anima ab lo cors morta fan.

Digitized by Google

Pero á qualque demanda que tu'm faces,
Te sera tost d' açi dins satisfet,
18 Al teu desig, enquer que tu callasses.
E io respus: Mestre, no tinch secret
A tu mon cor, si no ho fas per dir poch;
21 E tu á ço m' has no sol ara atret.
Oh Tosca, qui per la ciutat del foch
Tot viu te'n vas axi perlant honest,
24 Plaict un pauc aturar en cest loch.
Lo teu perlar te mostra manifest
D' aquell pais noble esser exit,
27 Al qual io fuy ia força trop molest.
Sobtosament aquest son io oit
D' una archa: perque'm fia pus juars
30 Vers lo meu Duch, tement plus un petit.
Ez ell me dix: Giret un poch; que faç?
Vet la Farinata qui se's levat:
33 Del mig en sus, si 't vols, tot lo veuras.
Jo havia ia mon vis al seu dressat:
Ez ell levás ab lo pits é ab la cara,
36 Com si hagues l' Infern en gran desgrat:
L' ardida ma del meu Duch promta é cara,
M' empes entre 'lls sepulcres de vers luy,
39 Dien: La tua peraula sia rara.
Com al peu de la sua tomba fuy,
Guardam un poch, é puys com desdenyos
42 Me demaná: ¿Qui for li major tuy?
Io, qui era d' obesir desijos,
No lui celé, ans trestot lui diguí;
45 On ell levá la cella un poch en sus.

Digitized by Google

Contraris, dix, foren molt fort á mi,
E als meus primers, é á la mia part;
48 Si que dos veus tots los endisperguí.
Si 'ls ne gitás, tornaren d' altre part,
Digui á ell, l' una é l' altra veguada;
51 Mas los vostres saberan poch de l' art.
Los se levá á vista, demostrada
Una ombra en sus de la barba é no mes:
54 Creu io que fos en genollons dressada.
En torn de mi guardá, com si hagues
Talent de veer si altri era ab mi;
57 Mas pus que fo lo sospiar despes,
Si, dix plorant; si, per aquest cech, mesqui
Carcer, tu vas per altesa d' engeny,
60 ¿On es mon fill? ¿Perque no es ab ti?
E io á luy: No vinch sols per mon seny:
Car cell qui lla m' espera, açi'm mena,
63 Que 'l teu Guido força hagué en desdeny.
Lo seu perlar e 'l modo de la pena
M' havia ia elegit lo seu nom;
66 Per ço li fiu la resposta axi plena.
Sobtosament dreçat cridant dix: Com
Has dit, *hague* ¿ E no viu ell ancora?
69 ¿No fer sos ulls del bell raig lo dolç lum?
Com ell viu una poqua demora
Que fiu llavors abans de la resposta,
72 Sobta caigué, é puys no aparech fora.
Mas cell autre magnanim, á cuy posta
M'era aturat, no'm lexá de guardar,
75 Ne mogué 'l coll, ne plagá may sa costa:

Digitized by Google

E si, tornant al seu primer perlar,
Ells han, dix ell, aquella art mal apresa,
78 Ço pesa á mí plus que'n cest lit estar.
Mas no será çincuanta veus rençesa
La faç de la dona que açi renya,
81 Que tu sabras aquella art quant pessa.
E si tornar en lo dolç mon t'avenya,
Dim : perque 'l poble impiados contemple
84 En contra 'ls meus en cascuna ensenya ?
On io á luy : L' estras, e 'l gran exemple,
Que l' Arbia feu colorada en ros,
87 Tals prechs fa fer tots jorns al nostre temple.
E puys que 'll hach sospirat ab cap mors
Dix: No fuy io á axo tot sols, ne cert
90 Sens causa no'm moguí contr'ells lavors ;
Mas fuy io sols alla, on soy sofert,
Per tots ensemps de gitar de Florença,
93 Aquell qui l' ha defesa ab vis ubert.
Si Deu repos duymes vostra semença,
Pregué io ell, solvetsme aquest deman,
86 Qui açi ha torbada ma sentença.
Si ben io oig vos, par vejats denant,
Nungua iamay ço que lo temps adun,
99 E lo present anats tot ignoran.
Nos vesem be, com cell qu' ha mala lum,
Dix ell, tot ço, qui á nos es loynta ;
102 E d' aytant Deu solament nos influn.
Quant es apres, lavors roman tot va,
L' entendre 'n nos ; é s' altre no'ns ho porta
105 No sabem res del vostre stat huma.

Digitized by Google

Perço compendre pots, que tota morta
Sera nostra conexença en cell punt,
108 Que del futur será clusa la porta.
Lors, axi com de macula compunt,
Diguí: Si hus plau direts á aquell cahut,
111 Que 'll seu fill es entre los vius conjunt;
E si debans fuy al respondrer mut,
Feis li saber que hu fiu, perque pensava
114 Ia en l' error, que vos m' havets solgut.
El Mestre meu ia lavors me cridava:
Perque eu preguí l' esperit pus mars,
117 Que'll me digues qui lla ab ell estaba.
Ab plus de mil son dintre en aquest vas:
Dix, e dins es lo segons Frederich,
120 E 'l Cardinal; los altres no dich pas.
Tal s'amagá: é io devers l' antich
Poeta gir mos passos, repensan
123 Aquell perlar, qui 'm paria enamich.
E cell se moch; e puys, axi anan
Me dix: ¿ Perque stas axi smerit?
126 E io li satisfiu al seu deman.
Conserva el cor ten be ço qu' ha oit
En contra tu, me comandá aquell Sage,
129 Qu' era actens lla: é dreçá lo dit.
Quant tu serás denant la dolça raia
D' aquella el qual bell ull tot quant es veu,
132 D' ella sabras de ta vida 'l viatge.
Apres girá á man sinestra 'l peu:
Lexam lo mur, e anam vers lo mig
135 Per un sender, que en la vall pendent feu.

Digitized by Google

Que fins al som ne venia 'l fastig.

OBSERVACIONES.

14 *sogaces:* segaces.—18 *Al:* · E 'l.—24 *Plaict:* Plaute.—32 *la:* lla, alla.—39 *Dien:* Dient.—49 *gitas:* gitast.—60 *ab ti:* ab tu.—78 *qu'm:* que'n.—*haucts:* havets, has.—122 *repensan:* repensant.—124 *anan:* anant.—126 *al:* el.—130 *raia':* raie.—136 *fastig:* fatig.

Digitized by Google

CAPITOL XI.

On tractant de tres cercles petits qui son al baix infern, fa distinctio de tols los cercles de l' Infern, é dels peccats que en aquells se ponexen, mes y menys culpa.

SOBRA l' astremitat d' una altra riba,
Que fan pedres grans rotes arredor,
3 Vinguem sobre molt pus cruel stiba:
E aqui nos per l' orrible pudor
Sobre abundant, que 'l pregon abis gita,
6 Nos recostam derrer un cubertor
D' un gran carner, on io viu una escrita
Qui deya: *Anastasi Papa guart,*
9 *Lo qual Fotin trastch de la via drita.*
Lo devallar cove sia un poch tard,
Perque s' aus primer lo nere sens
12 Al trist act; é no havern puys reguart
Dix el Mestre. E io: Algun compens,
Digui á ell, troba, que 'l temps no pas
15 Perdut. Ez ell: Vegues, qu' en aço pens.
Fill meu, de dins aquest present roquaç,
Començа á dir son tres cercles petits,
18 De grau en grau, com cells que lexats has,

Digitized by Google

E tots sons plens d' esperits maleits.
Mas perque puys ti basta pur la vista,
21 Enten perque, ne com hi son tepits.
De tot lo mal, que oy al cel aquista,
Injuria es fí; é tota fi aytal
24 O ab força, ó ab frau altruy contrista.
Mes perque frau es del hom propi mal,
Desplau á Deu; mes per ço estan divis
27 Los fraudulents, é mes dolor los cal.
Dells violents lo prim cercle es tot clus;
Mas perque 's fa força á tres persones,
30 En tres girons es distint é conclus.
A Deu, á si, al prohisme 's cones
Fa força l' hom; en ells, é en lurs coses,
33 Com pots veure si be clar ho rahones.
Mort violent, ferides doloroses
En lo prohisme 's fan, é en sos bens
36 Ruïnes, fochs, roberies dampnoses:
Oys é homeys, é cas crims mal fahents,
Guastadors é ladres, tots los turmenta
39 Lo prim giro, per diverses corrents.
Pot l' hom haver en si ma violenta,
E en sos bens; perque en lo segon
42 Giro, cove que sens pro se repenta.
Qui priva si matex del vostro mon,
Destrui, é fon la sua facultat,
45 E plany lla on deu esser jausion.
Per força fer contra la Deitat,
De cor negat é blastomant aquella,
48 E menyspresant Natura, é sa bondat:

Digitized by Google

E perço lo menor gran segell
Del ser mortal Soldeum e Cabrera.
51 E qui blasmant l Dea de sur ilnella
Lo fral, or tota comparacion es morsa.
Por l bon usar en aquell qui en el fu
54 O en aquell en qui la fé no torsa.
Aquest derrer modo apper que nun
L bon enamoch d'amor, que fa natura.
57 Perque l segon nesche cove que esta
Ipocrites, lensangies, é bacura,
Falcetat, laborrat e sumoun.
60 Ruffians, barraters, é tal [illegible]
Per altro modo del amor s'on un
Que fa natura, é cell qui pues es [illegible]
63 De que la fé especial se [illegible]
Per que l menor gran on es la pun
Del universs, sobre l qual [illegible] sen.
66 Cascun traidor per tots temps es [illegible]
E los Mestres dun monta li dir ter
E fort ubert é amaz [illegible]
69 Aquest barat, é tot lo podes ser
Mas dun aquells que l gros hach desus ta
Que mana l ver, é que la pluna [illegible]
72 E se encontrer parlant mal contra se
¿Perque no son dins la tota [illegible]
Dells crims punits, si Deus los ha en [illegible]
75 E si no los ha, ¿perque tant los [illegible]
E l Mestre é mi ¿Perque tant se [illegible]
Lo ter empoy, ara é aquel qui sol
78 La penna haver la on i fos [illegible]

Digitized by Google

¿No 't remembres al menys d' un paraf sol,
Que 'n l' Etica tua es per tractat
81 Tres disposicions que 'l Cel no vol,
Malvat, incontinent, bestialitat
Folla; é per ço com incontinença
84 Menys ofen Deu, menys blasma ha gonyat?
Si tu guardes be aquesta sentença,
E tens esmen á aquelles de sus qui son,
87 Qui lla fora sostenen penitença,
Tu veuras be perque d' aquests fellon
Son depertits, é com menys turmentada
90 La divinal venjança los confon.
Sol, qui sanes tota vista torbada
Tu 'm contentes axí en declarant.
93 Que no menys que saber, duptat m' agrada.
Encare un poch en derrer be tornant,
Dix eu, lla on di que usura ofen,
96 Algu á Deu, lo grop me sol denant.
Lo philosof, me diu, qui be l' enten,
Notat no pur en una sola part,
99 Com Natura trestot lo seu cors pren
Del divinal Entent é de sa art:
E, si saps be la Phisica notar,
102 Tu trobaras, no pas luny ne molt tart,
Que l' art vostra, en quant ella pot far,
Natura sech, co 'l mestre fa 'l discent
105 Si que á Deu, quasi neta appar.
De tals coses, si tu tens be esment
Al Genesi del principi, cove
108 Pendre sa vida, é avançar la gent.

Digitized by Google

Mas l' usurer perque altra vida te
Natura pres, per seguir son esclau
111 Menyspreala, esperant altra be.
Mas seguexme duy mes, qu' anarme 'n plau,
Car Piscis sall ia sobre l' oritzon,
114 E 'l carro tot sobre 'l Pol Artich jau.
E 'll balç es lla on se desmunta 'l fon.

OBSERVACIONES.

9 *trasich:* trasch.—21 *ne:* e.—31 *cones*: conex.—57 *'l:* al.—58 *leusangies:* leusengiers. 78 *haver*: has.—93 *duptat:* duptar.—94 *be:* ves.—98 *Notat:* Nota.—104 *sech:* segueix.

Digitized by Google

CAPITOL XII.

En lo cual tracta del devallament del sete cercle d' Infern, on se ponexen los tirans que feren força als altres en lurs persones é bens: introduex aqui lo Minotaur per guardia del pas.

Era lo loch, on a vallar la riva
Vinguem, al balç; é per aquell que hi era,
3 Tal, que tota vista 'n seria esquiva.
Axi com es cella ruina fera,
De ça de Trent que l' Adice ferí,
6 Per tertremol, ó per flaca solera;
Que del pus aut del munt, on se perti,
Al pla, stant la roqua descosida,
9 Qu' al qui sus fos, daria algun cami;
Aytal era del giro star l' axida:
E sus la punta de la rotta per l' acua
12 L' infamia de Cret era bastida,
Qui concebut fó en la falsa vacca:
E quant nos viu, si matex fort mordé,
15 Com cell, qui dins per ira tot se axappa.
Ell Savi meu vers ell cridá: ¿Perque
Força tu creus, que sia el Duch d' Atenes,
18 Qui sus al mon á la mort te metre?

Digitized by Google

Partex d' açi, bestia ; é no entenes
Que vingua aquest amestrat de ta sor,
21 Mes per mirar açi les vostres penes.
Tot en axi com s'esmaya un tor,
Tentost com ha rebut lo colp mortal,
24 Que anar no pot, mas salta l' arredor;
Viu io al Minotauro fer aytal.
E l' avissat cridá : Curri al pas,
27 E calat ius, mentres torbat no 's val.
Axi prenguem via per lo tercer vas
De les pedres, qui 's movien espes
30 Sota 'ls meus peus per lo novell trespas.
Io ia pensant; aquell dix : Tu penses
Forçe 'n cella ruina, qu'es guardada
33 Del Minotaur, de qui io t' he deffes.
Vull sapies, á l' altra veguada,
Qu'al baix Infern Ariton me avallá,
36 Esta roca no era enderocada.
Mas poch abans, qui be lo compte fa,
Que açi vingues Aquell, qui'l gran trahut
39 Tolch á Dite del cercle sobira,
De totes parts l' alta vall qu'axi put
Tremá tan fort, qu'eu pensé l' Univerç
42 Sentis amor; per lo qual fos cregut
Dos veus lo mon en un cahos converç :
E en cell punt aquesta vella costa
45 A totes parts pres aquest gran reverç.
Mas fica 'ls ulls avall; que ia s'acosta
La ribera de sanch, en la qual boll
48 Cual qui violentament altri desbosta.

Digitized by Google

¡Oh cega cobeiança mala, é foll,
Qu'axi s'enclina en cesta vida corta,
51 E en l' eternal axi mal se remoll!
La viu un'ampla fossa en arch torta
Com cella, qui trestot lo fons abrassa,
54 Segons m' havia dit la mia scorta:
Entre 'l peu de la riba e'ella, entrassa
Corren Cent taurs tots armat de sagetes,
57 Com solien al mon anar á cassa.
Veentnos callar, cascu tench ses mans quetes,
E de l' esquerra viu tres departir
60 Ab los archs forts é astes be eletes:
E l' un cridá de luny: ¿A cual martir
Venits vos, qui ia devallats la costa?
63 Digats ho tost, si no, ab l' arch vos tir.
Lo Mestre meu dix lavors: La resposta
Farem nos á Chiron qui pres prop está:
Mal fou ta voluntat sempre axi tosta.
Puix dix: Aquell es Neso, e 'l mostrá,
Qui morí per la bella Daianira,
69 Ez ell matex de sa mort se venjá.
Aquell del mig, qui en lo pits se mira,
El gran Chiron es, qu' Axilles nodrí:
72 L' altre es Folo, qui fo axi plen d' ira.
Entorn en del foch van mil á mil axi,
Segetant qualque arma's descobre entr'elles
75 De la sanch plus, que'l de sa colpa aqui.
Acostamnos á quelles feres belles:
Chiron pres una estralla, é ab la broca
78 Feu la barbe arera á les maxelles.

Digitized by Google

E quant se girá scuberta la gran boqua,
Dix als companys : ¿ Sots vosaltres acorts,
81 Que aquell derrer, mou trestot ço que 'll toca ?
No hu solen fer axi los peus dels morts.
E' ll Duch meu, qui li era ia al loch,
84 On les dues natures son consorts,
Respos : Be viu ; é solet, poch á poch,
L' escura vall li'm cove amostrar :
87 Necessitat lo ich conduis, no pas joch.
Tal se parti d' alleluya cantar,
Qui'm 'ha comis aquest ofici nou :
90 No es ladro, ne io hi fuy may son par.
Mas per aquella gran Virtut, qui mou
Los passos meus per via tan salvatge,
93 Dan un dells teus, que nos sia en prou.
E que'ns enseny la, on via cage,
E que aport aquest sobre la groppa,
96 Qu'esperit no es, qui per l' ayre vage.
Chiron girant sobre la destra popa,
Dix á Neso : Torne tu, é sils guida,
99 E fo lunyar, si altra esquera hus topa.
Axi'ms moguem ab cella scorta fida
Raut de la proa del bullor vermella,
102 On los bullits fahien molt gran crida.
Io viu molt gran gent sota fins á la cella :
E'l gran Centaur dix : Aquests son tirans,
105 Qui sanch é bens gastant de gran querella.
Açi's ploreu los despietats dans :
Alexandre es açi, é Dionis,
108 Qui fiu haver Sicilia trists ans :

Digitized by Google

Aquella fron, qui negre part al vis,
Atzolin es; aquell altre blon,
111 Es Obiço de Est, el qual oçis
Dell fillastre fo desus en lo mon.
Lors girantme al Poeta; ell dis:
114 Siat aquest primer, é io segon.
Un poch avant lo Centauro se mis
Sobra una gent, la qual fins á la gola
117 Paria que del bullicaz exis.
Mostrants' una ombra del un quant sola,
Dix: Cell offes en lo temple de Deu
120 Lo cor, qui sus Thamis encara cola.
Puys viu gran gent, qui defora 'l riu greu
Tenia 'l cap, e 'l salvenor detras:
123 E d' aquests tals assatz coneguí eu.
Axi á poch á poch se faya bas
Aquella sanch si, que cobria 'ls peus:
126 E aqui fo del fosso 'll nostro pas.
Axi com tu clar d' aquesta part veus
Lo bullicam, que poch á poch s'escema,
129 Dix lo Centaur, vull sapies si be creus,
Que de l' altre plus é plus en ius prema
Lo fons pregon, en tro que si remuy
132 On la tirannia cove que gema.
La divinal Justicia lla puny
Cell Actila, que fo flagell en terra,
135 Sixto, é Pirro: á tot temps hi muny
Las lagremes, qu'ab la bullor desserra
Cell de Cornet Rayner, é Rayner Patço,
138 Qui fer á les strades tanta guerra.

Digitized by Google

Puys se girâ, repassá aquell gatzo.

OBSERVACIONES.

18 *metre:* meté.—22 *tor:* taur.—23 *resabut:* recebut.—26 *Curri*: Corre.—29 *espes:* espesses.—49 *foll:* folla.—56 *Cent-taurs:* Centaurs. —*armat:* armats.—59 *esquerra:* esquera.—72 *plen:* ple.—73 *Entorren:* Entorn.—*foch:* fos (?)—84 *consorts:* consortes.—93 *Dan:* Dans. —99*fo:* fe.—109 *part:* par.—135 *á:* é.

Digitized by Google

CAPITOL XIII.

En el qual tracta de l'entrar del primer giro, que es en lo seten cercle, on son punits los desesperats é qui fan força é la Deitat en lur persona.

Io fuy de lla de Nesso aribat,
Quant nos amduy nos metem per un bosch,
3 Qui de nagun sender era signat.
No fulles verts, mas tot de color fosch;
No rams novells, mas nuats e envolts;
6 No hi erem pomps, mas goma secca ab tosch.
No han tan aspres tronchs, ne axi molts
Les feres salvatges, qui en oy han
9 Cecina á Cornet en sos lochs colts.
La les brutes Arpias lur niu fan,
Qui gitaren de Troffos los Troyans,
12 Ab tris augur del avenidor dan.
Ales han grans, é colls é vis humans,
Ab peus unglats, é pelos lo gran ventre:
15 Fan lurs laments sobre 'ls arbres estans.
E 'l Mestre dix: Ans que vages plus dentre,
Sapies que est en lo segon giro,
18 Me començá á dir, é serás, mentre

Digitized by Google

Que tu veuras cest orible sablo.
Pero guarda é veuras, be ho say,
21 Cosa qui fe tolria á mon sermo.
Io sentia á totes parts tres guay,
E no vaya persona qui 'l fahes;
24 Perque io tot esperdut resté lay,
Io creu que ell creya que io creagues,
Que tantes veus exissen d' aquells tronchs
27 De gent, lo qual per nos se ascondes.
Per ço, si fas, dix lo Mestre, que tronchs
Qualcha frasca d' estas plantes denant,
30 Los pensaments que has no seran tre lonchs.
Lavors estis io la ma plus avant,
E tranqué un petit ram d' un gran peu,
33 E 'l tronch seu dix: ¿Perque'm trenques? cridant.
Desque despuy fou tornat de sanch bru,
Recomençá cridar: ¿Perque'm trencats?
36 ¿No havets sperit de pietat algu?
Homens fom, ia arbres sechs som tornats:
Be degre ser la vostra ma pus pia,
39 Si animas de serps fossen stats.
Com d' un tio vert, qui ia cremat sia
De la un cap, del altre par que plor,
42 E siula per lo vent qui fe sa via;
Viu io del ram rot ensemps exir for
Peraula é sanch: on io lexé la cima
45 Caure, é fuy com hom qui ha temor.
Si ell hagues pogut creura de prima,
Respos lo Savi meu, anima lesa,
48 Ço que ha vist puys ab la mia rima,

Digitized by Google

No hagre ges en tu la ma estesa;
Mas la cosa encredible me feu
51 Iuduirlo á obra, qu'á mi pesa.
Mas dili qui tu fuist; per ço que hu veu
D'alguna esmena, ta fama refeech
54 La sus al mon on retornar li leu.
E 'l tronch: Axi ab lo dolz dir m'edestch
Que io no'm puys celar, si anuig no hus fan
57 Perque un poch á rehonar m'envesch.
Io son aquell, qui tant tingui la clau
Del cor de Frederich, é la girí,
60 Tancant tan solç, é obrint tan suau,
Que del secret seu quax tot hom tolguí.
Fe porté gran al glorios offici,
63 Tant que lo sens é lo pols ne perdí.
Mas la puta, qui may del hedifici
D' aquell Cesar torcé sos ulls putans,
66 Comuha mort, é de totes Corts vici,
En contra mi ences coratges tants,
E' lls inflamats enflamar tant August,
69 Qu' honor é plers tornaren en greus plants.
Lo meu coratge per desdenyos gust,
Crehent ab lo morir fugir despit,
72 Injust le feu mi encontra da mi just.
Per les noves reels d' aquest fust petit
Vos jur, que mai io no rompi la fe
75 Al meu Senyor, qui fo d' honor complit.
E si de vos algu al mon reve,
Confort un poch lo meu renom, que jau
78 Enquer del colp d' on enveja 'l baté.

Digitized by Google

Un pòch callá ; é puis : Stech en pau,
Dix lo Poeta á mi, no perdes l' ora ;
81 Demanali, si atre pus te plau.
On io a ell : Demanal tu encora
De ço que creus que á mi satisfassa,
84 Que eu no puys; tanta pietat m' acora.
Per ço recomença : Si hom te fassa,
Liberament, tot ço que 'l teu dir prega,
87 Encarcerat sperit, encara 't plassa
De dir á nos com l' anima se plegua
En aquets nuos; é despuys, com esta,
90 Si alguna may dels membres se desplegua,
Lavors lo tronch aquell, molt fort buffá
E torna 'l vent en tal veu be formada :
93 Breument á vos á açó respost sera.
Quant se depart l' anima desperada
Del cors, lo qual ella matexa 's toll,
96 Al seten foch Minos lla condempnada.
Cau en cest bostch, é no pas en cert sol ;
Mas lla ahon fortuna la balestra,
99 La germena com gra d'espelta sol.
En erba crex, é en planta silvestra :
Les Arpies, paxent puys de sa fulla,
102 Fan lur dolor, é al dolor fenestra.
Ab les altres vendrem per la despulla ;
Mas no per tant alguna se'n revesta ;
105 Car no es just cobrar ço qu' hom s'espulla.
Açi 'ls rosegarem : é per la mesta
Selva seran nostros cors sospeniants,
108 Cascu als tronch de ça ombra molesta.

Digitized by Google

Al tronch eram encara appensats,
Creent altre cosa'ns volgué dir;
111 Quant d' una gran rumor fom fort torçats,
Tot en axi com aquell, qui venir
Sent lo gran porch via dret á sa posta,
114 Ou lo venat é les mates cruxir.
Veniam dos de la sinestra costa.
Nuos, e'scorxats, é corrien ten fort,
117 Que d' aquell bostch movien tota rosta.
E lo denant cridava : Accorri, Mort:
E l' altre, qui paria tardar trop,
120 Deya : Lano, no feren stat esforchs
Tes cames lla a les juntes del Top.
E puis perque li falia l' alena,
123 De si matex e d' un çepoll feu grop.
Derrera d' ells era la seva plena
De negres cans, affamats, corrents,
126 Com los lebres quan ixen de cadena.
Aquell, qui s'aplatá, prengren ab dens,
Troceiantlo á peçes com á ca,
129 Puys se'n portaren los membres dolents.
Lavors me pres lo Mestre per la ma,
E menam dret al çepoll, qui's planya
132 D' ells trenchs sagnents, qui 'l eren fets en va :
E Iacobo, deya, de Sant Andria,
¿Que t' ha valgut cobrirte de mi tant ?
135 ¿Que culpa io en la tua vida ria?
Co 'l Mestre fo de sus ell al devant,
Dix li : ¿Qui fuist tu qui per tantes puntes
138 Buffes ab sanch tant doloros complant ?

Digitized by Google

Ez ell a nos: Oh animes, qui juntes
Sots á veser l' estraçar deshonest,
141 Que mes fulles sian de mi disjuntes,
Reculitsles al peu d' aquest trist cest.
Io fui de la Ciutat, que en lo Babtista
144 Mudá 'l primer patro; ez ell per cest
Ab la sua art la fara tots temps trista.
E si no fos que su 'l pas d'Arno'sta
147 E roman vuy enquer d'el cualque vista,
Los ciutadans qui la referen ia
Sus les cendres qui d'Actila romases
150 Eran, s'agren fet lancear en va.
Io fiu á mi lla forqua de mes cases.

OBSERVACIONES.

En el Argumento: *primer:* segon.—6 *erem:* eren.—33 *vaya:* veya.—24 *esperdut*: esperdit (?).—*lay:* la.—25 *creagues:* cregues.—39 *fossen:* fossem.—53 *refeech*: refresch (?).—60 *solç*: dolç.—72 *le:* lo.—84 *puys:* puch.—88 *plegua:* plega.—89 *nuos:* nusos.—90 *desplegua*: desplega.—96 *lla:* l' ha.—99 *La*: Lla.—107 *sospenjants:* sospenjats.—108 *als tronch:* al tronch.—115 *Veniam*: Venian.—116 *Nuos*. Nusos.—120 *feren*: foren.—127 *prengren*: prengueren; *deus*: dents.—132 *saguents*: sangnants.—137 *puntes* (falta en el Códice esta palabra.)

Digitized by Google

CAPITOL XIIII.

On tracta de la qualitat del terç giro contengut en lo seten cercle, on ponex aquells qui blastomen Deu e'l neguen de cor, e met lo Rey Campaneu.

RUSQUE la caritat del nadiu loch
Me'strench, cullí los rams qu'eren spart,
3 Tornels á aquell qui ia perlar no poch.
D'aqui vinguem fins lla on se depart
Lo segon gir del ters giro, é on
6 Se veu de justicia orrible art.
A ben dir les noves coses que hi son,
Dich que arribam en una plana landa,
9 Que'n lo seu sol tota planta confon.
La dolorosa selva l' engarlanda,
Co'l trist fossat te ella entornaiada:
12 Aqui fermam nostra pas randa randa.
L' espay era d' una arena cremada,
No d' altrement, ne d' altre forga feta,
15 Que la que fo deAtó calfigada.
¡Oh venjança de Deu, é cont estreta
Pahor deus fer á cascun hom, qui lig
18 Ço que io viu ab la vista discreta !

Digitized by Google

D' esperits nusus viu molt gran trepé.
Tots complanyents molt miserablement:
21 E parials dada diversa lig.
Sobins jehien en terra alguna gent.
Altre sehia tota en si recolta.
24 L' altre anave continuament.
Cella qui anave en torn, era pas molta.
E cella menys, que'n lo turment jahia:
27 Mas al dol hac molt la lengua pas soua.
Sobre tot lo sablo suau cahia
Pluja de foch, á grans é amples flocs.
30 Com de neu fa sen vent en Lombardia.
Com Alexandre, hay, en los calds locs
De India, viu sobre l' sen esca.
33 Fins á terra caure molts ardents focs:
On provehí á calfigar lo sol
Ab se gran ost, per ço que ls vapor
36 S' apagas mills, mentre qu'era tot sol:
Tal cahia cella eternal ardor:
On l' arena s'ensenia, com esca
39 Sota l foguer, per doblar lur dolor.
Sens reposar ismes era la tresca
De les mesquines mans, é l' autres sens
42 Secudintse de sas l' arena fresca.
Io comencé: Oh Mestre, tu qui vens
Totes coses, si no l diable dur,
45 Qui al entrar nos fom tan vaquers.
¿Qui es aquell gran, que no par que cur
Del foch, é jaz la desprous é tort
48 Si, que la pluja no par que l' mature?

Digitized by Google

E ell matex, que d' aço's fo acort,
Qui io perlava al meu Senyor de luy,
51 Cridá : Qual fuy io viu, aytal son mort.
Si Jupiter lucí al ferrer, de cuy
Turmentat pris cella fulgur aguda,
54 D' on lo derrer dia io ferit fuy ;
E' lls altres stats lassá á muda muda
En Muntgibell á la fuzina negra,
57 Cridan : Oh Bon Vullgam, ajuda aiuda,
Com feu á la grau batalla de Flegra ;
E mi satgé ab tota sa gran força,
60 No'n poria haver venjança alegra.
Lor á perlar fort lo Mestre s'esforça
Tant, qu' axi fort may no l' havia oit :
63 Oh Campaneu, eh so que no s'amorça
Lo teu ergull, es tu pus fort punit :
Negun martir, fors que la tua raje,
66 Seria 'l teu furor dol teu complit.
Puys se girá á mi d' altre visatge,
E dix : Aquest fo de set la un Rey,
69 Qu'asis Tabas ; é hach é par que hajen
Deu en desdeny, é par que poch lo prey :
Mas com he dit á ell, los seus despits
72 Son al seu cor assats degut remey.
Vina pres mi, é guarda que no gits
Encara 'ls peus en l' arena cremant ;
75 Mas tils al bosch estrets é ajunyits.
Callant vinguem lla on se va colant,
Fora aquell bostch, un petit flumicell,
78 De qui ell rossor encara'm met espant.

Digitized by Google

Qual del Bullor oira aquell ruxell,
Que's pertexen entre si 'ls peccadors;
81 Tal per l' arena sus anava aquell.
Lo seu fons e 'lls appenditis ambdos
Pedra eran fets, e 'ls margens del costat;
84 Per cami se que 'l pasatge la fos,
Entre tot ço que io t' he demostrat,
Despuys que nos entram per cella porta,
87 De qui l' entrar á negu es negat,
Cosa no fo ies dels teus ulls scorta
Tan notable, com es lo riu present,
90 Qui sobre si totes flames amorta.
Aço'm dix cert lo meu Mestre valent:
Perque 'l pregué, que'm donas aquest past,
93 D' on m' havia fet venir lo talent.
Al mig del mar seu un paes molt guast,
Dix ell llevors, qui 's sol apellar Creta,
96 Sots lo Rey de qual fo ia lo mon cast.
Una muntanya hi ha, qui ia fo leta
D' ayga é de rams, qui s'apellava Ida;
99 Ara es dessert com á cosa desfeta.
Rea l' ha pres per bres feell á sa dida
E á son fill; é per cellar mils ell,
102 Quant plorava, feya fer lla gran crida.
Dintre del munt esta dret un gran vell
Qui te girat lo dors vers Damiata,
105 E Roma dret guarda com son espiell.
La sua testa es de fin or formada,
E pur argent son los brassos e 'ls pits,
108 Puys es d' aram per fins á la forçada:

Digitized by Google

D' aqui en jus es tot ferro é filitz,
Saul que 'l peu dret es terra cuyta tota,
111 Sus cell esta, plus que sus l' altre, ergits,
Cascuna part, sino del or, es rota
D' una fessura, qui lagremes fa,
114 Les quals juntas foradan cella grota.
Lur cors decau en cella vall de lla:
Fan Acheron, Estigua, é Flagetonta:
117 Per cesta deu estreta puys jus va
Fins lla on puys plus avall no's desmonta:
Fan Coccito; é qual es cell stany,
120 Tu 'l veuras be; per ço açi no's conta.
E io á ell: Si lo present rigany
Se diriva axi de nostre mon,
123 ¿Per que pur par açi aquest vivany?
Ez ell á mí: Aquest loch es rodon,
E be que tu sies vengut ya molt
126 Mes á sinistra jus calant al fon,
No t' es enquer per tot lo cercle volt;
Perque, si res no s'appar de novell,
128 No'n deu portar meravella á ton volt.
E io enquer: Mestre, ¿ on es aquell
Flageton e Lethes, que d' un te estas,
132 Del altre dius qu'esta pluja fa ell?
Tes questions totes certes me pas,
Respos; mas la bullor de l'aygua rosa
135 Deuria be solre l' una que faç.
Veuras Letes, mars fors d' aquesta fossa,
Lla on se van les animes lavar,
138 Gitant la colpa ab penitença grossa.

Digitized by Google

Puys dix : Duymes es temps de acostar
Del boch : fes que vingues derrera mi ;
141 Qu'ells margens fan via sensa cremar,
E tot vapor apaguen sobre si.

OBSERVACIONES.

2 *spart*: sparts.—16 *cont*: quant.—22 *Sobins*: Sovint; *jehien*: jehia. —30 *sen*: sens.—31 *lay*: la (?).—45 *fom*: fo; *violents*: violent.—57 *Cridan*: Cridant; *Vullgam*: Vulcá.—67 *visatge*: visaie.—68 *la un*: l'un, ó, lo un.—69 *Tabas*: Tebas; *haien*: haie.—75 *tils*: tels.—94 *paes*: pais.—96 *de*: del; *feya*: fo ya.—108 *forçada* forcada (?).—127 *es*: ets.—133 *pas*: plaç (?).—136 *mars*: mas.—140 *boch* bosch.

Digitized by Google

CAPITOL XV.

On tracta encara del terç giró contengut en lo seten cercle, on son punits los sodomites:

ARA' ns porta la un dels margens durs;
E 'l fum del riu ombravens defensat
3 Del foch, com fa l' aygua les ribes lurs.
Si co 'ls Flamenchs entre Bruges é Gant,
Tement lo flot qui en vers ells s'aventa,
6 Fan grans parats, perque 'l mar fuga avant;
E com los Paduans lonch de la Brenta,
Per defensar lus viles é castels,
9 Ans que Chiarantana la cólor senta;
A tal semblant eran fets tots aquells:
Be que no son axi alts, ne axi gros,
12 Quis que fos cell qui fo lo mestre d' ells.
Ia eram luny d' aquella selva nos
En tant, que io no hagre vist on era,
15 Encare que derrer girat me fos;
Quant encontram d' animes una squera,
Vinents lonch de les ribes; é cascuna
18 Guardave, axi com de vespre es manera

Digitized by Google

De guardar hom sota la nova Luna :
Qu'axi vers nos aguavem la cella,
21 Co 'l sastre vell fa en l' agulla bruna.
Axi guardat de la companya aquella,
Fuy conegut io de l' un d' ells, qui'm pres
24 Per la falda, cridant : ¡ Qual meravella !
E quant los seus brassos á mi estes,
Per cuyt visatge seu mos ulls dressí
27 Si, que son vis cremat ies no deffes,
La conexensa sua d' ell á mi :
Baxant la mia devers la sua faç
30 Dix eu : ¿Sots vos miçe Brunet aqui ?
Ez ell respos : Filol, si greu no 'n vas
Brunet Lati ab tu puxa perlar
33 Tornem derrer, é lexa anar lo tras.
Ans tant com pux, digui, hus en vull pregar:
E si volets que m'asegua apres vos,
36 Si plau á aquest qui'm mena, molt m'es car.
Oh fillol, dix, si qualque un de nos
S'aresta punt, jau puys cent anys en tres
39 Sens reposar, quant lo foch l' es dessus.
Per ço va avant ; que io 't ire apres,
E tornarem puys á ma companya,
42 Qui va plorant son dan que eternal es.
Io no guosave exir punt de la via,
Per anar par d' ell ; mas lo cap encli
45 Tenguí, com hom qui reverend li sia.
Ell començá : ¿Qual fortuna, ó destí,
Ans del derrer dia açi te mena ?
48 ¿Qui es aquest qui 't mostra lo cami ?

Digitized by Google

La sus al mon en la via serena,
Responguí io, fallí en una vall,
51 Ans que la edat mia fos tota plena.
Sol ir mati li giré 'l dos avall:
Cest me parech, tornant io en aquella,
54 E tornam açi per aquesta call.
Ez ell á mi: Si sees la tua stella,
No pots fallir ies al glorios port,
57 Si be'm sove de tu en la vida vella:
E si no fos axi tantost mort,
Veent lo Cell axi á tu benigne,
60 Te haguera dat á l' obre confort.
Mas cell ingrat poble foll é maligne,
Qui de Fiesole vench ab antich,
63 E te del munt é de l' obra enquer signe,
Te fara, per ton be fer, enamich.
E raho es; qu' entre 'ls fruyts qu'amarchs son
66 Se descove que lo dolç fruchtifich.
Fama vella los diu orbs en lo mon:
Avara gent, envejosa, ab ergull:
69 Als lurs costums fes tom cor no s'adon.
Ta fortuna á tanta honor t' acull,
Que 'ls uns é 'ls altres de tu fam hauran;
72 Mas luny sera del bosch la erba (?)
Vajan los bochs de Fiesole straçan
Del seu metexs, é no tocan la planta,
75 Si en lur leuje alguna'n va brotan,
En que davall aquell sement santa
D' aquells Romans, qui romangueren, quant
78 Fo fet lo niu de malicia tanta.

Digitized by Google

Si cumplit fos de tot lo meu deman,
Repongui io, no forets vos encara
81 De 'l humana especia mes en band :
Qu' al cor tinch fita, é or m'ancur la cara
E bona ymatge vostra paternal,
84 Quand en lo mon tot lur ab plasent cara
Me'ensenyaucts com se fa l' hom eternal:
E quant ho haja en grat, mentre viure
78 Cove, me lengua mostre per senyal.
Ço que'm contats del meu cors, scriu be,
E esperho glosar ab altre test
90 A dona, qui sab, quant ab ley sere.
Aytant vull be que sia manifest,
Sol contra ma conciença no fassa,
93 Qui la Fortuna, sol plaura, son prest.
No es de nou á mi aytal manassa :
Per ço Fortuna gir s'espera tota,
96 E lo vila lo cavech, com li plassa.
Ell Mestre meu llavors sobre la gota
Detra's girá derrera, é guardam ;
99 Puys dix á mi : Be scolta, qui la nota.
Ez entretant axi perlant anam
Ab ser Brunet, é deman el quiso
102 Los companyons maiors, que 'ls conegam.
Ez ell á mi : Saber d' algu es bo;
D' altres callar os loable assats,
105 Que 'l temps seria curt a tan gran so.
Tant, sapies que tots clergues estats,
E letrats grans trestots, e de gran fama,
108 D' un matex crim en lo mon ensutzats.

Digitized by Google

Presciant va ab cella gent infama,
Franch d' Acorso; veure n' ores mens,
111 Si haut haguesses de tal tinya brama,
Pogres aquell, qui del Serf dels sirvents
Fou transmudat d' Arno on Bacchilo
114 On lexa puys los nirvis mal stens
Plus te'n digues; mas al venir nel sermo
Pus lonch no pot esser, perque io veig
117 Ia fum novell levar d' aquell sablo.
Gent hi ve ab la cual esser no deg:
Lo meu Tressor te sia accomanat,
120 En lo cual visch; e plus als no enveig.
Puys se girá, e d' aquells ha semblat
Que corren á Verona lo drap vert
123 Per la companya; e parech fos estat
Aquell qui 'l guanya, e no aquell qui 'l pert.

OBSERVACIONES.

2 *defensat:* defensants.—6 *parats:* parets.—8 *lus:* lurs, llurs.—9 *color:* calor.—20 *aguavem:* aguaven.—26 *Pér*: Pe'l (?).—30 *miçe:* micer.—38 *aresta:* arresta; *entres:* enters.—55 *sees:* segueixes.—60 *obre*: obra.—69 *tom:* ton.—72 *bosch:* bech. En el Códice se lee el verso tal cual lo dejamos transcrito, de manera que falta la sílaba ó palabra que debia consonar con *ergull* y *l' acull.* ¿Diria tal vez, «l' erba *e 'l full?*»—74 *tocan:* toquen.—77 *qui*: qu 'hi.—96 *com:* quan.—101 *so:* son.—113 *on:* en.—114 *stens*: stents.—115 *digues:* diria.—121 *semblat:* semblant.

Digitized by Google

CAPITOL XVI.

On tracta d' aquell mateix peccat é cercle, on son punits aquells que cometen sodomia agent é pacient.

JA era en loch, que s' oia el rebomb
De l' ayga qui caya en l' altra gir,
3 Semblant á aquell, qui los exams fan romb;
Quant tres hombres ensemps viu departir,
Corrent, d' una companya qui passava
6 Sots la pluja d' aquell aspra martir
Vinent vers nos; é cascuna cridava:
Resta un poch tu, que 'n l' abit ressembles
9 Esser algu de nostra terra prava.
¡Ay, les plagues que io viu en lurs membres,
Veilles é frechs de les flames del foch!
12 Cor tu ten dolç enquer, com te 'n remembres!
A llur cridar lo meu Doctor no 's mog;
Girá los ulls vers me, é dix: Spera
15 Que si cove esser cortes un poch:

Digitized by Google

E sino que fer tant cesta foguera
La natura del loch, cert io diria,
18 Que pijor fos á tu, que á ells l' espera.
Comensaren, restant nos tota via,
Lo verç antich; é quant á nos fos junts,
21 De ells tots una roda 's fahia.
Co 'ls campions seyen tots nus é unts,
Avisant be lur presa é l' aventatge,
24 Ans que fossen entre 'lls ferits ne punts;
Axí, rodant, cascu lo seu visatge
Dressava mi, si que contrari al coll
27 Feyen los peus continuat viatge.
E si miseria d' aquest loch sol
Ret nostres prechs, é nos atri en despit,
30 Començá l' hu, ab negra sguart é broll,
Nostra fama lo teu cor un petit
Plech á dir nos qui tu est, qui 'ls nusus peus
33 Per cest Infern menes axi adit.
Aquestes poties dels cuals seguirme veus,
Si be tot nuu lo veus é despullat,
36 De major grau fo, que ia tu no creus.
Net fo de la Gualdrada; appellat
Guido guerra per son nom: é 'n sa vida,
39 Del seny fo molt, é de s' espaa nommat.
L' altre, qui pres mi l' arena atrida,
Teghiago Aldobrand es, de qui tant
42 Deuria 'l mon la veu esser grahida.
E io, ab ells ensemps me vaig plorant,
Jacobo Rusticuci fui; é cert
45 Fera muller, pus qu' als, me n' ha culpat.

Digitized by Google

Si fos estat un poch del foch cubert,
Gitat me fora lla entre 'lls dessot;
48 E creu que 'll meu Mestre hu hagra soffert.
Mes perçó com me fora cremat tot,
Pahor vencé 'll bon vol del meu cor
51 Qui de brassar á ells me faya glot.
Puys comencé: No despit, mas dolor
Vostre turment dins lo cor me assis
54 Tanta, que tart n' exiria tota for,
Ez axi tost co 'l meu Senyor me dix
Paraules, tals per les cuals io pensé,
57 Que, cuals vos sots, tal gent açi venis.
De vostra terra son; é tos temps se
Que 'ls vostres fets é 'l vostre gran renom
60 Ab voler gran retraguí é 'scolté.
Lex l' amarch fel, é vaig per lo dolç pom
A mi promes per cell qu' es mon Govern;
63 Mas al centre primer cove que tom.
Si longament ta anima govern
Los membres teus, respos aquell la hora,
66 E si ta fama apres tu se entern,
¿Cortesia é valor, dix ell, demora
En la nostra ciutat, axi com sol,
69 O si del tot se n'es axida fora?
Car Guillermo Borsier, lo qual se dol
Ab nos per poch, é va lla ab los companys,
72 Nos turmenta ab son perlar é' ns mol.
La nova gent, e 'ls soptosos guazanys,
Ergull é desmesura han engendrada,
75 Florença, é ço, que tu ia te 'n complanys.

Digitized by Google

Axi cridé ab la cara alçada:
Ez ell tots tres, qui entengren per resposta,
78 Guardaren l' un, co al veer se bada.
Si altras veus en axi poch te costa,
Digueren tots, lo satisfer á altruy,
81 Beneyt es tu, qui parles á ta posta!
E si escapes d' aquest loch plen d' anuy,
E tornes veura les estolles belles,
84 Quant sera loch que puxes dir, io fuy,
Di á la gent de nos qualsque novelles.
Aqui romprem la roda, é van fugir
87 Per mesclarse ab lus cameys isnelles.
Sol un amen no hagron pogut dir
Axi tost, com ells foren asvanits:
90 Per qu' el Mestre parech temps de partir.
Io 'l seguia, é poch eram exits,
Qu' el so de l' aygua'ns era axi vehi,
93 Que per parlar foren apena oits.
Com aquell flum, qui ha propi cami
De Munt Viso primer en vers lavant,
96 De la sinistra costa d' Apenii,
Qui's diu Ayguaqueda de sus, avant
Que davalla ius en lo pla baxet,
99 E á Forli d' aquell nom es vagant,
Retomba llá desobre Sant Benet
Dels munts Alpes, per caure á una exida,
102 On deuria per mil essern constret;
Axi, ius d' una riba descusida
Oim ressonar aquella aygua tinta,
105 Si que'n poch ora haurie ofes l' oida.

Digitized by Google

Io havia una corda en torn cinta,
E ab ella pensé alguna volta
108 Pendre la lonça ab la pell tota pinta.
Mas pus l' hagué tota be de mi solta,
Si co 'l Mestre m' havia comendat,
111 Posela a'ell agroada é revolta.
Ez ell giras en ver lo dret costat,
Sol un petit lunyet d' aquella spona
114 La gitá ius en cell altro fossat.
Aço cove que novitat respona,
Deya entre mi matex, al novell sen,
117 Car lo Mestre ab los ulls si affona.
¡Ahy é quan cauts homens esser dehuen,
Apres d' aquells, qui sens veure ies l' obra,
120 Tot lur pensar miran dins ab lo señ!
Ell dix á mí: Tentost vindra desobre
Ço que io creu, que 'l teu pensament sonya,
123 E tost cove que 'l teu vis se descobra.
Tos temps al ver, qu' ha cara de monsonya
La bocua deu l' hom tant com pot tencar
126 Per ço com sens culpa fa hom vergonya:
Mas io no puix açi; é pel notar
D' esta Comedea, Lector, te jur,
129 Si grat al mon de tots puxa gonyar,
Que io viu per cell aer gros é escur
Venir notant una figura en sus,
132 Maravellosa á cascun cor segur;
Tot axi com torna quell, qui va ius
Levar tal veu l' ancora, qui 's pren
135 A ascull ó als, que'n la mar sia clus,

Digitized by Google

E vels peus recull, é ab las mans se sospen.

OBSERVACIONES.

11 *frechs:* fresques.—15 *Que si:* Qu'aci.—20 *fos:* foren.—33 *adit:* ardit (?).—34 *dels quals:* del qual.—39 *espaa:* espasa.—51 *de brassar*: d'abrassar.—66 *entern*: etern.—69 *ci*: ai.—83 *estolles:* estelles (tal vez escribe con intencion *estolles* para evitar la cacofonía).—86 *romprem:* romperem.—87 *camens*: cames.—93 *foren*: forem.—95 *lavant*: levant.—112 *en ver:* en vers.—115 *que novitat*: qu'a novitat.—118 *quam:* quant.—136 *E vels*: E ab los (?).

Digitized by Google

CAPITOL XVII.

On tracta del devallament del loch appellat males voltes, que es lo sete cercle d' Infepn, on troba lo dimoni Gerion.

VET la fera ab la coha haguda,
Qui passa 'ls monts, é romp murs é tot 'arma;
3 Vet aquella qui 'l mon tot desvertuda.
Tal començá lo meu Duc á perlarme;
E signali que vers la proa vaia,
6 Prop de la fi d'aquell trepijat marme.
Lors de tot frau aquella sutza imatge
Vench á la riba, on mes la testa e 'l cors;
9 Mas la coha no trasch sus lo ribatge.
La sua faç paria d' hom just fos,
Ab suau pel deffors á maravelles;
12 E d' un serpent era tot l' altre troç.
Dos branques peloses fins les axelles
Havia e 'l dos, el pitz, é 'l dos costats
15 Pintats eran de nusos é de rodelles.

Digitized by Google

Ab mes colors d' estams sobreposats
No foren draps may Turchs, Tartes ne Gots,
18 Ne telas tals feu Aranya dassats.
Axi estan avets los targugots,
Que estan part en aygua, part en terra,
21 E tal com lla entre los Tudeschs glotz
La vebra seu á fer la sua guerra;
Axi la fera malvada s' estava
24 Su 'l marge, qui de pedra 'l sablo serra.
Per l' ayre'n sus la coha remenava,
La vellosa força torcent que ha,
27 Que axi com ascurpi la punta armava.
Nostra via cove que's torce lla,
Dix lo Duch meu, un petit, fins aquella
30 Mala fera, qui lla posada sta.
Per ço'ns baxam á la destra mamella,
E deu passos fem la sobre l'estrem,
33 Per squivar la flama é la granella:
E puys que luy nos amdos venguts hem,
Poch pus avant viu io sobre l' arena
36 Seure gran gent de costa del loch sem.
Aqui 'l Mestre: Per ço que tota plena
Demostrança d' aquest giro te'n ports,
39 Me dix, va lla, é veges la lur mena:
Los teus rahonaments sian be corts:
Mentre que torns, perlar ab aquesta,
42 Que'ns prest un poch los seus muscles qu' ha forts.
Axi lavors sobre l' estrema testa
Del sobre dit cercle sete, tot sol
45 M' enave lla on jeya la gent mesta.

Digitized by Google

Pels ulls deffors lo degotava 'l dol :
De ça, de lla s'aydaven ab les mans
48 A les flames un poch, altre al calt sol ;
No altrement que fan d'estiu los cans
Ar del cap, ar dels peus, com son morduts
51 De mosques, ó puses, ó de tavans.
Pus qu' al lur vis mos ulls haguí moguts,
Lo qual cell doloros foch fer é guasta,
54 No'n conegui un ; mas fuy percebuts,
Qu'all coll de tots penjava una carta,
Ab cert senyal é ab certa color,
57 E de aço par, que 'l vis de lor se pasca.
Com io guardant fuy vengut entre lor.
Sobre una bossa d' or viu atzur é hu
60 Qui d' un leo forma havia é tenor.
Puys precèhint lo tret del sguart meu,
Un altra'n viu, que era com á sanch rossa,
63 Mostrant una oca blanca pus que neu.
E un, qui d' una truga blava gossa
Signat havia lo seu saquet blanch,
66 Me dix : ¿Que fas tu en aquesta fossa ?
Vesten ; é perque mort no fuisch hanch
Sapíes, que 'l meu vehi Vitalia
69 Seura açi del meu sinistre flanch.
Ab aquest Florentins son Padua ;
Sovin me dan al oir grans retochs,
72 Cridant : Vinga 'l caballer sobira,
Qui portara la tasca ab tres bochs.
Aqui torce la cara, é trasch defora
75 La lengua, com fá 'l bou qui's lepa 'ls mochs.

Digitized by Google

E io sabent que 'l molt tardar greu fora
A cell, qui 'stes fort poch m 'havia dit,
78 Torné atras d' aquells mesquins lahora.
Trobé 'l Mestre, qui ia era sallit
Sus les anques d' aquell fer animal,
81 E dix á mí: Sies fort é ardit.
Qu'ab tals grahons cove açi com escal:
Munta devant; qu'eu vull esser mitja,
84 Perque la coha no 't puxa fer mal.
Com cell qui prop del parasisma sta
De quartana, qu' ha ia ungles de mort,
87 Tremola tot, guardant cell lo fret qu' ha;
Tal devenguí en cell perlar esmort.
Mas vergonyem de les sues manaces,
90 Qui fan denant bon senyor sirvent fort
Io m'aseguí sus celles espatllases:
Volguili dir, mas la veu ies no vench,
93 Com io'm cuydé: Fes perque tu m'abrasses.
Mas ell, qui ia altra veu me sovench
En altre loch, fort per tost que muntas,
96 Ab los brasos me pres be e'm sostench;
E dix: Gerion, moute tost e vars:
Largas voltas, e'l baxar sia poch;
99 Pensa 'l novell carech, qu'are tu has.
Com la barca fa quant ix de son loch
Ab la popa devant; axi's levá:
102 E pus del tot ell has senti á joch,
Que'n era 'l pits, la coha regirá,
E la testa, com anguila, mogué,
105 E ab les branques l' aire vers si tirá.

Digitized by Google

Major pahor no creu que may hagué
Pheton lavors qu'abandoná los frens,
108 Perque 'l Cell, com par encara, 's cogué;
Ne Icaro mesqui quant los seus rens
Sentí splomar de la scaldada sera,
111 Cridant á ell son pair: Mal cami tens;
Com la mia fó, quant io viu que era
En l' ayre, é viu á totes parts, spenta
114 Tota vista, sino d' aquella fera.
Ella se'n va notant á volta lenta:
E puys dexem, mas on be no u acorch,
117 Sino qu' al vis depart de ius me venta.
Io sentia de la ma dreta el gorch
De sota nos horriblement scroxir:
120 Perque ab los ulls ensemps la testa scorb
Lavors hagui mes por al scullir:
Perque io viu fochs e'senti greus plants;
123 On tremolant tot me vaig estremir.
E viu despuys, que no'n veya dabans
Lo davallar, e'ls crits de penes males,
126 Qui s'acostaven de diverses cants.
Si co 'l falcó, qu 'ha stat prou sus les ales,
Qui sens vaser ne loure ne preso
129 Fa dir al falconer: Oyme tu cales;
Devalla flux, d' on se mog d' arrendo
Rodant cent veus, é be luny seure 's va
132 De son mestre, desdenyos é fello;
Tal Giron en lo fons nos posá
A peu á peu de la roqua stallada;
135 E pus que'ns hag ambdos descarregats,

Digitized by Google

Sen departí, com vira d' arch tirada

OBSERVACIONES.

1 *haguda*: aguda.—14 *dos*: dors; *el*: e' ls.—26 *força*: forca.—34 *que luy*: qu'a luy.—41 *perlar:* perlaré.—46 *lo*: li.—64 *truga*: truja; *gossa:* grossa.—67 *fuisch*: fuist; *hanch*: auch (?).—70 *aquest:* aquests.—102 *has*: 's.—116 *dexem:* dexen.

Digitized by Google

CAPITOL XVIII.

On descriu lo loch appellat Males'voltes, é tractat de rufians engannadors é leusengers é de lurs penas.

Loch ha Infern appellat Malesvoltes,
De pedra tot é de collor ferrenya,
3 Com la çerca es, que'm torn les te revoltes.
Dret mig del camp maligne par que stenya
Tot buit un pou assats ample é pregon,
6 De qui en son loch dire ço que se'n denya.
Aquell cingle, qui roman, tot rodon
Entre 'l pou e 'l peu del alt ribaz dur,
9 Era distint en deu vallons al fon.
Com lla, on per la guardia del mur,
Molts molts fossats tornejen los castells,
12 La part e 'l loch on son, n'es pus segur;
A tal semblant eran possats aquells:
E com á tals forces del entrant vuy
15 A la riba defors son pontixells;

Digitized by Google

Axi d' aquella roqua un sécuy
Se part, trencant los margens e 'ls fossats
18 Per fins al pou, qui 'ls trenca e 'ls recuy.
En aquest loch, del dors descaregats
De Gerion, mos trobam; e'l Duch meu
21 Tench á l' esquera, é io apres son lats.
A destra ma viu nova pena é greu,
Novells turments é novells frustadors,
24 De qui la prima volta plena 's veu.
Al fons eran tots nus los peccadors:
Uns venian vers nos la cara volta;
27 L' altre ab nos, mas ab passos maiors.
Com los Romans, per la gent qui hi es molta,
En l' any del Jubileu, sobre lo pont
30 Han á passar ab manera revolta;
Que d' un costat tots tenen la lur front
Vers lo castell, anant devers Sent Pera,
33 De l' altre spona vant devers lo mont:
De ça, de lla, sobre la roqua fera
Viu dimonis cornuts qu'ab açots grans,
36 Molt cruelment los batien derrera.
¡ Ay! ¡ co 'ls fahien moure prest los calcanys
Als primers colps! Ia no hi havia algu
39 Qui 'ls dos ne 'ls tres speras sol abans.
Com io deçava, los meus ulls á hu
For encontrats; é io tentost digui:
42 De vent aquest no sera ia deju.
Per figurarlo mils mos peus moguí;
E 'l Duch meu dolçs un petit far esta,
45 E consentim qu'un poch arrer tornî:

Digitized by Google

E l' açotat qui celar se cuydá
Baixá los ulls; mas ço fo per nient,
48 Qu'eu dix: Tu que guardes en tere lla,
Si la fayço que tu portes no ment,
Venedico es tu Catxanemichs;
51 Mas ¿que 't mena á salsa tant puyent?
Ez ell á mi: Mal volonter ho dich;
Mas forçam ta paraula clara é isnella,
54 Qui sovenir me fa del mon antich.
Io son aquell, qui la Guisola bella
Condux á fer lo voler del Marques,
57 Com que ho son sus la canço novella.
E no sols io plor açi Bolunyes;
Ans aquest loch n'esta açi ten plen,
60 Que tantes lengues no han are apres
A dir *sippa*, entre Savana e'l Ren:
E si d' aço testimoni, ó fe
63 Vols, para sment al nostro avar sen.
Axi perlant un dimo 'l baté
Del seu açot, é dix: Rufia, via,
66 Que açi no ha fembres de cay bese.
Io'm rejuny lors ab la Guarda mia:
Puxes ab forts pochs passos devinguem
69 On un escull de la riba exia.
Asats leugament aquell muntem,
E vols al dret sus per la sua esqueya,
72 D' aquells cercles eternals nos partem.
E quant nos fom allá, on ell vanega
Desots, per dar passatge alls açotats,
75 Lo Mestre'm dix: Attente, fe que veja

Digitized by Google

Lo teu sguard aquests altres malvats,
Als quals enquer no has vista la faç,
78 Per ço com son ensemps ab nos anats.
D' aquell vell pont guardava io lo traç,
Qui vania vers nos de l' altra banda,
81 E qui 'ls açots com los altres fan bas.
Lo bon Mestre, sens la mia demanda,
Me dix : Guarda lla aquell gran qui be,
84 E per dolor no par lagrima spanda :
¡E cuant reyal semblant encara te!
Ell es Jason, qu'ab seny é ab coratge,
87 Del moltó d' or dels Colchs privats fe.
Passa l' isla de Lenno é pel ribatge,
Despuys que les fembres, despiedades
90 Dels mascles lurs tots feren gran carnatge,
La ab senyals é ab peraules ornades,
Isiphile trompá, la joveneta,
93 Qui primer hac les altres enganades
Lexála aqui prenyada é soleta.
De tal culpa aytal martir li part;
96 E de Medea's fa venjança streta.
Ab eíl s'en va, qui deçep de tal part:
E bast á tu aço del primer vall
99 Saber, é d' aquells de qui est ben fart.
Ia eram lla on aquell stret call
Ab lo segon marge se entrecroava,
102 E fa d' aquell á un altre arch scall.
Aqui sentim nos gent qui s'enviscava
En altre gir, é ab lo morro stuffa,
105 E si matex ab las mans açotava.

Digitized by Google

Los margens son entoxats d' una muffa,
Per la pudor de ius, que si enpasta,
108 Qui ab lo nas é ab los ulls se rebuffa.
Lo fons pregon veda, que lla no basta
Loch á veure, sense muntar al dors
111 De l' archa, on cell escull plus abasta.
Aqui vengueren ; é la ius en lo foch
Viu gent qu'era en merda cabuçada,
114 Qui de privades d' homens parech fosch.
Mentre que en ius mirar tenia bada,
Viu ab lo cap un de merda axi lort,
117 Que si fos clerch ó lech no parech nada.
E ell me scridá : ¿Perque 'ts tu axi gort
De guardar mi, pusqu'á cests altres bruts ?
120 E io á ell : Perque, si be m'acort,
Altre veu te vist ab cabells exuts,
Alesso es d' Interminells de Lucha :
123 Per ço t'esguard mes que 'ls altres perduts.
E cell lavors, batentse fort la succa :
Açi m' han duyt é mes, dix, les leuzengues,
126 D' on no hagui may la lengua fexucca.
Apres aço lo Mestre : Fe que empenyes,
Me dix, ton vis un petit plus avant,
129 Si que la faç be ab tos ulls actenyes
D' aquella sutza escabellada fant,
Qui's grata lla ab les ungles merdoses,
132 Ades gitada, ades en peu stant.
Tayda la puta es, qui respos tals coses
Al drut seu, quant dix : Gracies he io
135 Grans devers tu ? E molt meravelloses.

Digitized by Google

E' lls nostres ulls sian sadolls d' açó.

OBSERVACIONES.

En el Argumento: *tractat:* tracta.—3 *que'm*: que en.—20 *mos*: nos.—21 *esquera*: esquerra.—27 *altre*: altres.—33 *vant*: van.—40 *deçava*: dreçava.—48 *tere*: terra.—51 *puyent*: punyent.—70 *leugament*: leugerament.—71 *vols*: volts.—75 *veja*: vejan.—83 *be*: ve.—112 *vingueren*: vinguerem; *foch:* fos.—121 *te* t' he.

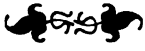

Digitized by Google

CAPITOL XVIIII.

On estrida contra 'ls simoniachs, en persona de Simeon Mago é de sos segases, é hi met Papa Nicolau dels Ursins, é diu lurs penes.

Oh Simon Magus, é mesquins seguaces,
Qui les coses de Deu, qui de bontats
3 Deuhen serne sposes, vos rapasses
Per or é per argent adulterats!
Ara cove que per vos son la tromba,
6 Perço qu'en la terça volta stats.
Ia erem nos sobra la seguent tomba
D'aquell scull muntats en cella part,
9 Qui á livell sobre 'll mig del foç plomba.
¡ Oh Somma Sapiençia, quant es l'art,
Qu'al Cel mostres, en Terra é en lo mal Mon;
12 Quant justament ta gran virtut compart!
Io viu per los costats, é per lo fon,
La pedra blava ab molts forats deffors
15 D'un larch trestots; é cascu era ton.

Digitized by Google

No 'm pariam menys amples, ne maiors,
Que cells qui son al meu bell Sant Johan
18 Qui son fets per lochs de batajadors.
Lo un dels quals, no ha molt plus d' un an
Rompí io per un qui dins s'anajaba :
21 E sia quest senyal qu' hom se n' espan.
Fora la boça á cascu se demostrava
D' un peccador los peus, é de les cames
24 Entro al gros ; é l' alre dins stava.
Les plantes han totes enceses entrames :
Perque axi fort retorcianle juntes,
27 Que rompudes hagren tortres é strames.
Com sol lo flamejar de coses crutes
Moures en sus per la derrera boca ;
30 Tal era lla dels talons á les puntes.
¿ Qui es aquell, Mestre, qui tant se broqua,
Tocent plus que negu de sos consorts,
33 Dix eu, é qui plus roja flama toca ?
Ez ell á mi : Si tu vols, que 't deports
La ius per cella riba quis plus jau,
36 D' ell ho sabras, é mes de sos torts.
E io dix : Tant m'es bell quant á tu plau :
Tu est Senyor, é saps que io no'm part
39 Del teu volver, é saps pus ch' io no fau.
Lavors vinguem desobre el marge quart :
Giram, é devallam á man stanca
42 La ius al fons foradat é molt art.
Lo bon Mestre ia mes de la sua anqua
No'm deposá, fins que m' ha gint al clot
45 D' aquell, qu'axi's planya ab la çanca :

Digitized by Google

Quis que sies, qui 'l dessus tens dessot,
Arma trista, axis com pal ius messa,
48 Comensse io, si pots, dim algun mot.
Io stava co 'l frare qui confessa
L' assessin reu, qui, puys que l' han plantat,
51 Reclama aquell, perque la mort li cessa.
Ez ell cridá. ¿ Es ia açi aribat
Bonifaci ? ¿ Es vingut axi tost ?
54 Cert de molts anys m' ha l' escrit enguanat.
¿ Es ia sadoll d' aquell aur bell é rost,
Per lo qual no temist pendra engan
57 La bella Dona, é ferne puys desbost ?
Tal me fiu io, com son aquells qui stan,
No enten ço qui 'ls es demanat,
60 Tots enpegnits, é respondre no san.
Lor Virgili dixli: Tu cuytat,
No son aquell, no son cell qui tu creus.
63 E io respus si co 'm fo comandat,
D' on l' esperit tot retorçé los peus:
Puys sospirá, é ab veu de greu plant
66 Dix: ¿ Dons que vols saber de mi que veus ?
Si de saber qui io son, te cal tant,
Que per aço haies la riba corsa;
69 Sapies, qu'eu fuy vestit del gran amant:
E verament fuy io fillol de l' Orsa,
Cobeios tant, per montar los Orsats,
72 Que sus l' haver, é assi 'm mis en borsa.
Sota 'l cap meu son los altres tirats,
Qui'm procehiran simoniajant,
75 Per les fesses d' estra pedra aplanats.

Digitized by Google

La ius caure io matex, quant
Vendra aquell, que de tu crehia que era,
78 L' ora que 't fiu aquell soptos deman.
Mas temps ha que'm cou esta foguera
Los peus, é que son estat sota sobre,
81 Qu'ell no stara plantat é cuyt derrera ;
E ar depres d' ell vendra de pus lega obra
Devers ponent un Pestor sença lig,
84 Tal que cove que mi ell recobra.
Novell Jason sera, del qual se lig
Als Machabeus ; é co 'l fo moll son Rey,
87 Sera á ell cell qui França corrig.
No se si io en aço trop errey,
Ch' io responguí paraula vertedera :
90 Deu, digues me, quant tresor volch de ley
Nostra Senyor ans que des á Sent Pera
Les claus del Cel que li mes en baylia?
93 Cert no li ques, sino : Vinme derrera.
Ne 'lls Apostols prengueren de Mathia
Aur ne argent, lors quant fo elegit
96 En aquell loch, que perdre l' arma ria.
Per ço t' esta, que tu est ben punit,
E guarda be la mal presa moneda,
99 Qu'esser te feu hi contra Karles ardit.
E sino fos, que encare m' ho veda
La reverença de les sommes claus,
102 Que tu tinguist sus en la vida queda,
Io 't diguera de mos assats pus braus ;
Que vostra avaricia 'l mon contrista,
105 Baxant los bons, é suslevant les maus.

Digitized by Google

De vors, Pastors, parla l' Avangelista,
Quant cella, qui sobre les aygues seu,
108 Putanejar ab los Reys li fo vista ;
Cell' ab set caps qui de les cornes deu,
En l' Apocalipsi hay argument,
111 Tant com virtut plagué al marit seu.
Fets vos havets los Deus d' or e d' argent :
¿Qu' ha mes de vos als ydolatres ara,
114 Sino que 'lls un, e vos n'ahorats cent ?
¡ Ahy Constantí, e de quants mals fo mare,
No ta convercio, mas cella dota,
117 Que de tu pres lo primer rich sant pare !
E mentre io li cantava tal nota,
O ira o conciençia qui 'l mordes,
120 Torcias fortment de cascuna pota.
Io creu be, que al Mestre meu plagues
Ço ; ab tant plasent cara tant sperá
123 Lo so de las peraules ver spres
Perque ab amdos brassos fort m'abrassá
E pus del tot sobre son pits m' hagué
126 Remuntá sus per lla on devallá :
No's lassá may d' haverme tret a se,
Fins que desus aquell arch m' hach portat,
129 Qui d' aquell quart al quint marge se te.
Aqui suaument m' hag descaregat
Perque l' esquall era malvat e ert,
132 Qui per passar cabres, dur fora stat :
D' on un vallo, altre 'm fo descubert.

Digitized by Google

OBSERVACIONES.

9 *livell:* nivell (?).—12 *compart:* comparts.—16 *pariam:* parian.—20 *s'anajaba:* se negaba.—22 *boça:* boca .—24 *alre:* altre.—26 *retorcianle:* retorcianlas.—34 *deports*: deport.—35 *quis*: qui.—54 *engua nat:* engannat.—69 *amant:* mant.—74 *procehiran:* procehiren.—75 *estra:* esta.—82 *lega:* leja. (lletja) —83 *Pestor*: Pastor.—88 *errey*: erre.—89 *vertedera*: verdadera.—96 *perdre*: perde.—103 *mos*: most.—106 *vors*: vos; *Pastors*: Pastor.—131 *esguall.* esqull (?)

Digitized by Google

CAPITOL XX.

On tracta de divins é encantadors é de lurs penes; e de la fundacio de Mantoa; é de la cuarta volta, on nomena Miquel Ascot é altres.

De nova pena 'm cove fer dictats,
E dar materia al vintesme quant
3 De la prima canço, qu'es de danpnats.
Io era ia tot dispost en estant
A reguardar en cell descuber fon,
6 Qui's banyava de molt engoxos plant:
E viu gran gent per lo vallo rodon
Venir, callant é lagremant, al pas
9 Que fan las letanies en cest mon.
Com io stis lo vis entre 'lls pus bas,
Mirablament me aperech travolt
12 Cascu del cap tot lo devant detras:
Que dels ronyons era tornat lur volt;
E en derrer venir los covenia,
15 Perque 'll veure denant los era tolt.
Com per força ia de paralesia
Se regira algu de tot axi,
18 Mas no'm viu hanc; ni puix creure que sia

Digitized by Google

Si Deu, lector, fruyt te leix pendre açi
De ta liço, pensa per ta meses,
21 Com io lo vis axut tenir poguí,
Quant la nostra ymatge viu de pres
Axi torta, que lo plorar del ulls
24 Les anques ius banyaba per lo ses.
Ploré posat á un d' aquells asculls
De les roques, si que la mia Scorta
27 Dix : ¿Serás tu enquer d' aquells cabulls ?
Pietat viu açi quant es be morta.
¿Qui es l' hom pus celerat qu' es algu,
30 Quant pasio del juy divinal porta ?
Dressa lo cap, dressal, veurasne hu
Al qual s'obrí, vehent los Thabans, la terra,
33 On cridaren tots : ¿On trabuques tu,
Amphiraho ? ¿Perque lexas la guerra ?
Si no 't lexas de radolar aqui
36 Fins á Minos, qui cascun mal aferra.
Dells spallons ha fet pits lo mesqui :
Perque volgué massa veure devant,
39 Guarda derrer, fa reculat cami.
Tiresias vet, qui mudá 'l semblant,
Quant de mascle en fembre 'sdevengué,
42 Los membres tots qu 'havia cambiand ;
E rebatre primer li covengue
Los dos serpens aiustats en la vergua,
45 Que 'ls mascolins membres cobras en se.
Aronta es cell qu' al ventre li saterga,
Qui en los munts de Luni, on aranca
48 Lo Carreres qui dessots hi alberga,

Digitized by Google

Entre marbres hag s'aspelunca blanca
Per son star; on á veer steles ia,
51 E l' alta mar hag la vista be franca.
La qui's cobra les mamelles que ha
Que tu no veus, ab les tresses be soltes,
54 E tota pell pelosa ha de lla,
Manto fó, qui aná per terres moltes;
Puys se posá alla, on io nasquí:
57 On un peuc me plau que tu m'escoltes.
Pus que 'l pare seu de vida axí,
E ven serva la ciutat del Deu Basch,
60 Esta, gran temps, per tot lo mon fugí.
Sus en Italia bella ha un lach
Als peus dels munts, qui seran Alamanya
63 De sobre Tiralla, qui ha nom Benach.
Per mil fontanes é pus, creu que's banya,
Tra Garda, é Vall Camonica, Appenni,
66 De l' aygua qui en lo dit lach stanya.
Loch ha al mig lla, ahon lo Trenti
Pastor, é cell de Bresça, e 'l Verones
69 Signar pogran, si fessen cel cami.
Seu Pesquera, molt fort é bell arnes
De fronteiar Brescians é Bergamats,
72 On la riba en torn pus bax s'estes.
Aqui cove que vinga de tots lats
Ço que en lo sin Benach no pot star,
75 E fas puys flum la ius per los verts prats.
Si com d' aqui l' aygua's pren á vallar,
No plus Benach, mas Mencio se diu
78 Fins á Govern, on se vá al Po mesclar.

Digitized by Google

No corre molt, que troba un pla soliu,
On se esten, e'en stany se remua,
81 E á las veus sol cern sech d' estiu.
Per aquell loch passant la verge grua
Viu la terra en lo mig del panta,
84 Sens cultura, é d' ebitants nua.
La, per fugir tot consorci huma,
Romas ab sos sirvens per fer ses arts,
87 Visque aqui, é lexá 'l seu cor va.
Los homens puys, que en torn eren sparts,
S' avisaren d' aquell loch, qu'era forts
90 Per lo pantha qu' havia á totes parts.
Feran ciutat sobre quels osos morts ;
E per cella, qui 'l loch primer triá,
93 Manthoa l' apellar sens altras sorts.
Pus spessa la gent dins hi fo ia,
Ans que de Casalodi la follia
96 De Pinamont engan reebes lla.
Per ço t' ho dich, que si algu dehia
L' originar de ma terra altrament,
99 La veritat vença la mançonia.
E io : Mestre lo teu rehonament
M' es axi cert, é pren axi mas fe,
102 Qu'ells altres tots me serien nient.
Mas dim si 't plau, d' aquesta gent que,
Si tu ni veis algue de nota ;
105 Que aço tot sol ma pensa esment te.
Lavors me dix : Aquell qui de la gota
Esten la barba en les espatles brunes,
108 Quant Grecia fo de mascles buyda tota

Digitized by Google

Si qu'apenes restaren per les cunes
Augur fo, é dona 'l punt ab Calcanta
111 De Aulida á tallar les primes funes:
Eurripilo hach nom; e axi 'l canta
L' alta mia tragedia en un loch:
114 Be ho saps tu, que la saps tota quanta.
Cell altre, qui en los flanchs par ten poch,
Miquel Scot fo, ell qui verament
117 De les magicas fraus sabé lo joch.
Vet Guido Bonati: vet lla Asdent,
Qui del linyol e del cuyr ara l'us
120 Volgra tenir, mas ia tart sent repènt.
Aquests lexaren l' agula e 'l fus
E l' aspia, tornantse endevines:
123 Per d' imatges e d' erbes fer abus.
Mas vin duy mes; car ia te les confines
Dels emisperis dos, e toca l' onda
126 Sots Ispalis, Cahim e les espines.
E ia ir nit fo la Luna redonda:
Be te'n deu recordar, que no 't noque
129 Alguna volta per la selva fonda.
Axi anant me perlave entroque.

OBSERVACIONES.

En el Argumento; *de divins*: d'adivins.—2 *quant*: cant.—18 *no'm*: no'n.—23 *del*: dels.—53 *tresses*: trenes (?).—53 *axi*: exi.—59 *Basch*: Bach.—62 *seran*: servan.—65 *Gardar*: Garda.—69 *pogran*: pogren.—81 *cern*: sern.—82 *grua*: crua (?).—91 *Feran*: Feren; *sobre quels osos*: sobre aquells ossos.—101 *pren*: prench; *mas*: mes.—121 *agula*: agulla.

Digitized by Google

CAPITOL XXI.

En lo qual tracta dels baraters, é abomina los Luchcesos, é met deu dimonis qui 'ls ponexen, é diu lo temps que fo compilat aquest libre.

Axi de pont en pont atre perland,
Qu'esta Comedia cantar no cura,
3 Venguem, é teniam lo pus aut, quand
Romanguem, per veure l'altre fessura
De Males voltes, e 'lls altres plors vans;
6 E viula á gran meraverla escura.
Com al Dressenar dels Venecians
Bull en l' ivern la pega é lo seu
9 Per spalmar lur lenys qui no son sans,
Qui navegar no's poden; cella veu
Qui fa son leny nou, é qui calafata
12 Los lats á quell qui plus viatges feu;
Qui de proa, qui de popa rebata;
Altri fa rems, altri gira les part;
15 Qui als terçols, qui al timo met l'aça;

Digitized by Google

Tal, no per foch, mes per divinal art,
Lla ius una pegua spessa bullia,
18 Qu'enviscaba la riba á tota part.
Io la veia, mas als dins no vehia
Que bombolles que la bullor levaba,
21 E tota imflar, é puys se regehia.
Mentre la ius sí fitament guardava,
Lo Mestre meu, dientme: Guarda, guarda,
24 Me tirá assí del loch on io stava.
Lora'm giré com fa l'hom, á qui tarda
De veure ço que li cove fugir,
27 E qui pahor soptosa esgallarda,
Qui pel veure no lexa lo partír:
E viu un diable negre enderrer
30 Corrent vers nos, sobre l' escull venir.
¡Ahy quant era en lo seu sguart fer,
E quant parech en son acte cruel,
33 Ab vols uberts é sobre 'l peu leuger!
Lo muscle seu, qu'era agut vers lo cel,
Per les anques cargava un peccador,
36 E ab los glays, pells peus fort stranguel.
Del pon, cridá: Malabranca, lahor,
Vet un del Ancians de Santa Cita:
39 Metlo desot, ch' io tornaré aillor
Aquella terra que n 'he be fornita:
Castuy es barater, sino Bontur:
42 Qui per diners, de no, fa soven ita.
La 'l gitá ius; é per cell ascull dur
Se regirá: é may fo mosti solt
45 Qu'a tal pressa encalsás gat ne fur.

Digitized by Google

Quell s'estuffá, é torná sus revolt:
Los dimonis, qui del pont fan alberch,
48 Cridar: Açi no ha loch lo Sant Volt:
Açi's nota altrament qu'en lo Serch:
Mas, si no vols d' ests crochs esser gaffat,
51 Sus la pega no 't demostres soberch.
Ab pus de cent crochs l' han puys adentat,
Dient: Cubert cove que aqui balls,
54 E puys, si pots, furtar pres d' amagat.
No altrement los cochs á llurs vasalls
Fan cabuçar al mig del caldero
57 La carn ab crochs, que no's mostre pels calls.
Lo bon Mestre me dix lavors: Per ço
Que no's veia, que tu hic sias, t' acata
60 Per cest asculls, derrer algùn canto;
E per null dan, que'm fessen oranata,
No't temes tu; qui eu se tot quant que mont,
63 Per qu'altra veu fuy á semblant barata.
E puys passá de lla ultra lo pont,
E com fo junt sobre la riba sexta,
66 Mester li fo hagues segura front.
Ab tal furor é ab semblant tempesta,
Que ixen los cans encontra 'l pobrellet,
69 Qui soptament s'aplata ó s'arresta;
Exiran cells de sota 'l pontellet,
E contra d' ell los ganxos van baxar;
72 Mas ell cridá: Estigua cascun quet.
Ans que 'ls vostres ganxos m' haien tocar,
Trasques avant la un de vos qui m'oa;
75 Puy se par ell de mi sgraffinyar.

Digitized by Google

Tots cridaren: Vagehi Malacoha:
Perque un se mog, l'altri steron segur,
78 E vench vers ell, dientli: ¿Que t'aproa?
¿Creus tu, Mala-coha, veserme pur
Esser vengut, dix lavors lo meu Mestre,
81 Ia de tots los vostres aguanyits sègur,
Sens lo voler de Deu é fetsmen destre?
Lexam anar; que en lo Cell es volgut
84 Que eu mostra altruy aquest cami silvestre.
Lavors li fó axi l'argull cahut,
Que se lexá lo ganxo caure 'ls peus,
87 E als altres dix. No sia huymes batut.
E'l Mestre dix á mí: Oh tu qui seus
Entre 'ls sculls d' aquex pont, amagat,
90 Segurament torna á mi totes veus.
Perque'm mogui, tornant vers ell cuytat:
E' lls diables vingueren tots anants;
93 Que io temí lo pacte hagren trancat.
Axi viu io tembre ia los infants,
Qui exian pattejats de Caprona,
96 Veentse tots entre anamichs tants.
Io m'acosté ab tota la persona
Pres del Mestre; é los ulls no torcia
99 De la semblança lur, qu'era no bona.
Baxant los crochs. ¿Vols tu que'l toch, dehia
L' un ab l'autre, desobre del cropo?
102 Responien: Cogali com que sia.
Mas lo dimoni, qu' havia sermo
Ab lo Mestre, se regirá tot prest,
105 E dix: Possa, possa, Escarmillo.

Digitized by Google

Pux dix á nos: Anar avant per cest
Escull no's pot, é aço perque jau
108 Enderroquat tot en lo fons, l'arch sext.
E si l'anar avant plus á vos plau,
Anatsvosen sobre esta grota ora:
111 Pres á un altre scull, qui via trau.
Iepsades cinch ores, a'questha ora,
Mil é doscents é sexanta sis anys
114 Compli, que la via rota açi fora.
Io tart vet lla d' aquests meus tot abans
A reguardar si algu ix de la tina:
117 Anats ab ells, que no hus seran tirans.
Alixino, va avant, é Calcabrina,
Començа ell á dir, é tu, Canyaso,
120 E Barbaricia guij la decina.
Libichoco, va avant, é Draguinyaço,
Ciriato sanucto, é Grafficanes,
123 E Farfarello, é Robicante patço.
Cercats en torn de les bullentes pannes:
Aquets salvats fins aquell altre esqueig,
126 Qui tot enter va desobre les tanes.
Ahy las, Mestre, ¿que es ço que io veig?
Dix eu, anem sens lur guia tots sols,
129 Si 'l cami saps, car per mi no la enveig:
Si est axi apercebut com sols,
No veus tu com nos reganyem les dents,
132 E ab les ceylles nos menassen greus dols?
Ez ell á mi: No vull que t' espavents;
Lexalos pur reganyar á lur plaer,
135 Car aço fan per ells mateix dolents.

Digitized by Google

Volta donaren pel marge esquerrer ;
Mas primer hag cascu la lengua streta
138 Ab les dents ver lur duch, per signe ver :
E havien del cul feta trompeta.

OBSERVACIONES.

6 *meraverlá*: meravella.—9 *lur*: lurs.—36 *pells*: p'els ; *stranguel* strenyiel (?).—38 *del*: dels.—45 *encalsás*: alcansás.—70 *Exiran*: Exiren.—112 *Jepsades*: Ir passades (?).—125 *esqueg*: esqueix.—131 *reganyem* : reganyen.

Digitized by Google

CAPITOL XXII.

En lo cual tracta dels baraters e engannadors qui son en as corts dels Reys é altres cors seculaes.

Io he vists ia cavaller metre camp,
E comensar asaut, é fer lur mostra,
3 E tal volta partir per lur scamp;
E corredors viu per la terra vostra,
Oh Aratins; é viu anar bargades,
6 Ferir torneigs molt forts, é correr iostra
Quant amp trompes, quant campanes sonades,
Ab temborins, é bronyes de castell,
9 Ab stranyes coses, é ab mostrades:
Mas hauch ab ten diverses tochs com aquell
Cavallers viu moure ia, ne pahons,
12 Ne nau á seny de terra, ó d' estell bell.
Nos anavem ab aquells deu demons,
¡Ahy companya fera! mas en la sglesa
15 Ab sants, é en taverna ab glotons.
Pur á la pegua era la mia entesa,
Per veure en la volta ço qu' hi es mal,
18 E de la gent, qui dins era encesa.

Digitized by Google

Com los dalfins nadant fan lur senyal
Als mariners ab l' arch de lur squena,
21 Que salven lurs lenys del temps fortunal ;
Talveu axi per aleviar la pena
Mostrav'algu dels peccadors lo dors,
24 E amagava, en menys qu' hom no alena.
E com a l' orla de l' aygua d' un fos
Ab lo morro defora estan granotes,
27 Si qu' amaguen los peus é l' altre gros;
Estaven lla peccadors de parts totes :
Mas com Barbaricia acostá a l' ora,
30 Sa cabuçan en la bullor dessotes.
Io viu, é enquer de por lo cor meu plora,
Una sperar, axi com ave quan,
33 Una rana se'n fuig, altra demora :
E un qui l' era prop, Grafiacan,
Lo gaffá pels enpegolats cabells,
36 E com si fos ludria, 'll trach avant.
Io sabia ia lo nom de tots cells ;
Qu'axi 'lls noté quant foren elegits,
39 E puys, quant se cridaven entre ells.
Oh Rabicante, fe que tu li gits
Los glays al dors si, que l' escoxes tot :
42 Cridaven tots ensemps los maleyts.
E io: Mestre meu; fe, si fer se pot,
Que sapies qui es l' esventurat
45 Qu'en mans de sos contraris jau debot.
Lo Mestre meu se'n vench del seu costat :
Demaneuli d' on fo ; é respongué :
48 Io fuy del regne de Navarra nat.

Digitized by Google

Ma mare á serf d' un senyor me meté,
Qui m' havia concebut de' un ribalt,
51 Destroidor de sos bens é de sé.
Puys fuy de casa del bon rey Tibalt:
Aqui me mis á fer barateria,
54 De que io ret rahò en cest brou calt.
E Siriato, á qui de boqua exia
A totes parts escuma, com á proch,
57 Li fiu sentir una den com scruxia.
Entre mals gats era 'l rat ben acorch:
Mas Barbaricia l' estrench d' amdos bras,
60 E dix: Estats lla, mentre io l' amforch.
El Mestrè meu girá lavors la faç:
Demanal, dix, encara, si'n vols pus
63 Saber, ans que altre 'l desfassa 'l las.
Lo Mestre lors: ¿Entre 'ls dampnats algus
Es la, si saps, dix, qui sia Lati,
66 Sots la pegua? Ez ell: Io era ius
Poch ha, ab un que de lla fo vehi:
Axi fos io encara ab ell cubert,
69 Qui no'm tocara ungla ne croch assi.
E Libicocco: Massa havem soffert,
Dix, é gaffal ab lo ganxo pel bras,
72 Si que'stracant, se'n portá lo lacert.
Dreguinaço lo volch prendre detras
Per les cames; ma 'l decurio lor
75 Se girá en torn en torn é va 'l gaffar.
Lavors quant ells un poch repegats for
A aquell, que enquer mirava sa farida,
78 Demana 'l Mestre meu, sens fer damor:

Digitized by Google

¿Qui fo aquell, de qui mala partida
Dius que faist, per venir á la proa ?
81 Ez ell respos: Ell fo frare Gomida,
De Gallura, vas de tot frau qui s'oa,
Qui 'ls enemichs de son senyor en ma
84 Hagué, e feu que cascu d' ells se'n loa:
Diners ne pres, é lexalos de pla,
Segons dix: e'n officis tots encor
87 Barater fo no poch, mas sobira.
Domno Miquel Sanche de Ludridor;
Usá ab ell: é á dir de Sardinya
90 Les lengues lur huiades may no for.
¡Ohy me! vegats cell altre, qui degrinya:
Io'n dire mes; mas io tem que aquell
93 No's meta apunt de gratarme la tinya.
E 'l gran prebost, girat á Ferfarell
Qui lampegava los ulls per ferir,
96 Dix: Fet ençá un poch, maleyt auçell.
Si vosaltres volets veure ó oir,
Recomençá lo grafinyat apres,
99 Toschs, ó Lombarts, io hus ne fare venir.
Ma'stiga Mala brancha un poch reres,
Que no's teman que mal los sia fet:
102 E io estant en aquest loch meses,
Per un que son, ne fare venir set
Quant ciulare, axi com es nostre us
105 De fer; e'ells deffors cascun se met.
Canyaço á tal dit levá 'l mus,
Menant lo cap; é dix: Oies malicia
108 Que s' ha pençada, per girarse ius.

Digitized by Google

Ez ell, qui hac lagots á gran divicia,
Raspos : Be fuy malicios ia trop,
111 Quant procuré á mon maior tristicia.
Aliquino, als altres á cell cop
No's tench, mas dix á aquell : Si tu't calès,
114 Io no't ire derrera de galop,
Mas sobre la pega batre les ales :
Lexali ell coll, la riba scut li sia,
117 Veuren qui'n sab plus, ell ó nos, d' arts malès.
Oh tu qui ligs, oyes nova falsia :
Cuscu de l' altre part los ulls girá;
120 E cell primer, qui debans no hu volia.
Lo Navarres lo seu temps espletá :
Fermá los peus á terra, é 'n un punt
123 Saltant, del mig dells tots se delliurá.
Diu que cascu fo de ira compunt,
Mes, lo qui fou de la falta occasio:
126 Per ço's mogué, é cridá : Tu es junt.
Mas son volar á la por no res fo;
Qu'avançar no 'l pogué : qu' ll fo dessot,
129 E pres sont punt en sus, mal é fallo.
Tot en axi com l' abet del bell bot,
Co 'l falço vol ferir, de ius sa estuffa,
132 E cell revolan sus, torn las é rot.
Irat Calcabruna d' aquella buffa,
Volant apres, ho tench á gran delit
135 Qu'ell scapás, per haver mills la xuffa.
E com lo barater fo so anait,
Axi girá los glays á son conpany,
138 E sobre 'l fos fa ab ell pres junit.

Digitized by Google

Mas l' altro fo be esparver gulfany
Per atillarlo be : é amendos
141 Caygueren mig d' aquell bulent stany.
E be que 'l calt lur despertidor fos ;
Lo rellevar d' ells era per nient,
144 Tant s'enviscaren en lla l' aslas lurs.
Barbaricia ab altres seus dolent,
Quatre ni feu volar de l' altra costa
147 Ab los ganxos. Assats prestament.
De ça de lla calaran á la posta :
Metent lurs crochs devers los emplomats,
150 Qui eran ia cayguts de cascuna rosta :
E nos lexamlos axi empatxats.

OBSERVACIONES.

1 *vists*: vist.—7 *amp*: ap.—11 *pahons*: pehons.—41 *escoxes*: escorxes.—47 *Demaneuli*: Demanali.—56 *proch:* porch.—57 *den*: dent. —60 *amforch*: enforch.—129 *fallo*: fello.—131 *falço*: falco.—144 *l' aslas*: les ales.

Digitized by Google

CAPITOL XXIII.

On tracta de la quinta volta on son punits los fraudulents ypocrites.

GALLAND, tots sols, é sensa companya
N' anavem l' un denant, l' altre depres,
3 Com solen fer frares menors per via.
Sobre una faula d' Isop era ences,
Per aquesta bregua, mon pensament,
6 On de la rana é del rat bel joch mes:
Que issa e mo no 's fan nulls verament,
Qui l' hu ab l' altre's fa, qui be 'ls encoble
9 En son pensar fi é comensament:
E com un pensament altre en redoble,
Axi d' aquell altre puys me'n nasqué,
12 Qui la primera pahor me feu doble.
Io pensava: Aquets per nos be fe
Son scarnits; ab trufa é ab dan
15 Tal, que io creu que 'ls nega asay be.
Si l' ira sobre 'l mal voler s'espan,
Derrera nos vendran ells pus cruells,
18 Que 'ls cans corrent á les lebres no fan.

Digitized by Google

Ia'm sentia arufar tots los pels
De gran por; e tenia arrera sment,
21 Quant io digui: Mestre, fe que tu cells
E tu é mi, si no io m'espavent
De Malebranqua; no'ns vinga derrera:
24 Io'n ymagin axi tant, que ia 'l sent.
Ez ell: Si d' emplomat vidre io era,
Ta ymatge deffors no tiraria
27 Pus tost á mi, que la tinch de dins vera.
Pret ab lo meu pensar lo teu venia
Ab semblant fet, é am semblant esguard,
30 Si que d' amdos un sol consell fahia.
Si la costa jau á la dreta part,
Qu'en l' altra volta puxam devallar,
33 De lur venir no hauriem puys reguart.
Ia no basta aytal consell donar,
Que io los viu venir ab vol estes
36 No gayre luny, per volernos gaffar.
Lo Mestre meu soptosament me pres,
Com la mare, qu' á la rumor s'apresta,
39 Veent apres de si lo foch ençes,
Qui pren son fill, é fuig, é no s'arresta,
Havent d' aquell, mes que no de si cura,
42 Tant solament qu'una camisa vesta.
Que ius del coll d' aquella riba dura
Subi's lexa á la roqua penden,
45 Qui l' un dels lats ab l' altra volta atura.
No fou per deu aygua may ten corren
A girar mola de molin terra,
48 Quant pus apres de les pales s'esten,

Digitized by Google

Co 'l Mestre meu per aquell stren lla,
Portantse mi strets sobre 'll seu pits,
51 Com á son fill, no com á companya.
Apenes li hag sos peus al sol junyts
D' aquell fon ius, que foren sus al coll
54 De sobre nos ; mars fors fan dels sospits :
Car l' alta Providença, que á son voll
Iumistra 'ls feu d' aquella fossa quinta,
57 De pertirse de qui poder los toll.
La ius trobam una gran gent depinta,
Qu'anav'antorn assats ab lo pas leu,
60 Plorant, é'en lur semblant buida é vinta.
Caputxos baxs é capes examen
Portants denant los ulls, fets de la talla,
63 Que mongues han en Colunya en coven.
Deffors son d' or, si que 'lls torna arrondalla,
De dins de plom son ; é fexuguus tant,
66 Que Frederich les metia de palla.
Dannios manto tos temps pessant !
Nos nos giram encara á man manca
69 Ab ells ensemps, attenent el trist plant :
Mas pel gran pes aquella gent stanca
Venia gint tant, qu'eram tots novells
72 De companya á cascun moure d' ancha.
On io al Mestre : Veges si entre quells
N' hauria algu, que'n fets ó 'n nom conosca.
75 Axi anant, giré 'lls ulls devers ells :
E un, qu'entes be la peraula tosca,
Tenits los peus derrera, nos cridá:
78 Vos qui correts de sobra la aura fosca ;

Digitized by Google

Força qu 'haurets de mi ço qui hus plara.
On lo Mestre's girá é dix : Atura,
81 E fes lo pas segons que ell lo fa.
Resté, é viu dues mostrar gran cura
De cor, é de semblant, d' esser ab mi ;
84 Mas tartavells lo pes, é via scura.
Quant foren junts, ab ulls torts fits aqui
Me guardaren sens dir nulla parola :
87 Puys girantse, dehien entre sí :
Aquest par viu en l' achte de la golla ;
E si son morts ia ¿ per qual privilegi
90 Van descuberts d' aquesta greu stolla ?
Puys digueren : Oh Tosch, qui al collegi
Dels trists ypocrites est avengut,
93 Digues qui est : no hu hagues en despregui.
E io á ells : Io son nat é crescut
Sobre'el bell flum d' Arm en la Ciutat gran ;
96 E ab lo cors son, que tostemps hagut.
¿Mas vos qui sots, á qui destilla tan
Dolor com veig, per galtes en jus ;
99 Oh quall pena havets, qu'axi s'espan ?
Les capes grogues, dix á mi la us,
Son dins de plom, é grosses tant, qu'ells pessos
102 Fan tremolar fort les bellances lurs.
Frares godents fom tots, é Bolunyesos,
Io Catala, é aquest Lodrinyo
105 De nomnats, é de ta terra ensemps presos,
Com sol esser reçut un hom solinyo
Per conservar se pau : nos fom aytals,
108 Qu'encara entorn appiar lla del Gardinyo.

Digitized by Google

Io comencé : Oh Frares, vostres mals.....
Mas no'n dix pus, qu'als uls m'acorregué
111 Un, cruxifix en terra ab tres pals.
E quant me viu, tot en si's destorçé,
Bufantsen la barba ab un greu sospir :
114 E' ll frare Catala, qu'aço viu be,
Me dix : Aquell confix, que io remir,
Consellá 'ls Fariseus, que covenia
117 Porsar un hom per lo pobla á martir.
Atrevesat tot nuu mig de la via,
Segons tu veus; es mester que senta
120 Qual que passa, quan pessa com que sia :
En tal manera el sogre seu se'stenta
En cesta fossa, e 'lls altres del Consili
123 Qui fo per los Juheus mala sementa.
Lavors viu io maravellar Virgili
De sobra quell, qu'era 'stes en creu
126 E ten vilment en eternal exili.
Puys se dressá al frare ab tall veu :
No hus desplaya, si á nos volets dir,
129 Si nulla fossa á la man dreta seu,
Per on nosaltres dos puxan axir
Sens constrenyer d' aquets diables ners,
132 Que'ns ajuden d' aquests fons departir.
Respos adonchs : Pus vols que no t' espers,
Del gran cercle un scull prop sta,
135 Qui abrassa trestots los vallons fers.
Saul que aquest es rot, é no 'l cobre ia :
Montar porets be sobre la ruina,
138 Qui fa costa en lo fons, sobre lla.

Digitized by Google

Lo Mestra estech un poch la testa clina
Puys dix: Cert, mal contava la besunya
141 Aquell, qui 'ls peccadors de ça trahina
E 'll Frare: Io oi dir a Bolunya
Del diable vicis; dels quals oi,
148 Qu' ell es traidor, e pare de monsoyna.
Lo Mestre apres gran pas mog d'aqui,
Torbat un poch de ira per semblançes:
147 On io tantost dels cargats ma partí,
Seguint l' esclau d' aquelles cares plantes.

OBSERVACIONES.

1 *Calland:* Callant.— *companya*: companyia.—*penden:* pendent.—46 *corren:* corrent.—49 *stren:* estrem.—63 *monges:* monjos.—67 *tos:* tots.—79 *plara:* plaurá.—84 *tartavell:* tardavells.—95 *Arm:* Arn.—98 *Oh*: O.—100 *us:* u.—108 *appiar:* apar.—117 *Porsar*: Posar.—120 *quan*: quant.—*pessa*: pesa.

Digitized by Google

CAPITOL XXIIII.

En lo qual tracta dels fraudulents ladrons é de lurs penas.

En aquella part del jovenet an,
Que 'l Soll sos raigs sota l'Acari tempra,
3 E ia les nits vers mig dia se'n van;
Quant lo gel fins la terra mostra sempra
La ymage de la sua suor blanqua,
6 Mas poch dura á sa ploma lo tempra;
Lo vilanyo á qui la roba manca,
Se leva tost, é guarda l' encontrada
9 Blanquejar fort tota, on sa bat l'anqua:
Retorn en casa, é ça é la es mal fada,
Com á mesqui é no sap ies que fassa:
12 Puys li es tost l' esperança tornada
Veent lo mon haver camiada fassa
En poch d' ora, e pren lo seu vincastre,
15 Les ovelles á pexer fora caça;
Axi feu mi spahordir lo Mestre.
Quant io li viu axi torbar la front,
18 E axi tost al mal possá l' empastre.

Digitized by Google

Que com nòsaltres vinguem al guast pont,
Girás á mí ab lo semblant aquell
21 Dolcz, quí io 'll viu primer al peu del mont.
Lo bras obrí, apres algun consell
En si elet, é be guardant de prima
24 La ruina; per los flanchs me pres bell.
E com fa l' hom qui obra é estima,
Que sempre par que avans se proveia;
27 Axi, alsant á mi surs vers la cima
D' un scullot, avisava altra squeia,
Dient: Sobre aquella puy t' acrappa;
30 Mas asaia primer si es tal que't reia.
No era via de vestit de capa,
Qu'apenes nos, ell lleus, é io sospes,
33 Podiem sus muntar de trapa'n trapa.
E si no fos, que d' aquell trench lla es,
Pusque de l' altro, la costa pus corta,
36 No se pari d'ell; mas io fora conques.
Mas perque Malavolta en vers la porta
Del pus baix pou va tota en penden,
39 Lo citi de cascuna val aporta;
Que l' una costa surt, l' altra dexen:
Nos pur vinguem á la fi sus la punta,
42 On la derrera pedra s'oscuxen.
La lena m'era dell sen ten defunta
Quant io fuy aut, que no poguí pus oltra:
45 Ans me assegui á la primera junta.
Duymes cove, que hom axi t'espoltra,
Dix lo Mestre; car jahent sota ploma,
48 En fama no ve hom, ne sota coltra:

Digitized by Google

Sense la qual, qui sa vida consuma
Tal vestigi en terra de si lexa,
51 Co'l fum en l'aer, é en l'aygua l'escuma.
E perço leva sus; é vench la quexa
Ab lo bon cor, que vench tota batalla,
54 Si ab lo seu cors greu donchs no s'esquexa.
Pus longua scala cove que si salla:
No basta pas d'aquests esser partits:
57 Si tu no'entens, fes donchs que aço't valla.
Levém lavors, demostrantme fornit
Mils d'alena, que debans no'm sentia;
60 E diguí: Ve, que eu son fort ardit.
Sus per l'escull prenguem la ora via,
Qu'era tot rot, estret é mal afit
63 E dret asats pus que esser no solia.
Parlava anant per no parer fallit:
On una veu isqué de l'autro foç,
66 A peraula formar molt contradit.
No se que's dix, encar que sobre'l dos
Fos io del arch, qui ia bastava aqui;
69 Mas qui perlava irat paria fos.
Io era volt en ius; mas no poguí
Los ulls callar al fon baix per l'escur:
72 Perque eu: Mestre, fes que ribem açi
En l'altre single, é devellem lo mur;
Que com io veig oig aci, é no enten,
75 Axi ius veig, é res no hi afigur.
Altra resposta d'aço, dix, no't ren
Sino lo fér: car la damanda honesta
78 Se deu seguir ab l'obra de present.

Digitized by Google

Nos devallam aquell pont de la testa,
On se iusta ab la octava riva ;
81 On puys me fo la volta manifesta :
E viu de dins una terribla estiba
De serps, é de tanta diversa mena,
84 Que 'll remembrar enquer la sanch me tiba.
No s'avant plus Libia ab sa arena :
Qu'ab si ydees iactolis, é pharces
87 Produu, é cencres e amphisibena ;
Ne tantes pestilenços, ne tan rees
Mostra ia may ab tota l' Etiopia,
90 Ne ab les qu' ha la mar Roia ten fees.
Entre questa cruel é trista copia
Corrien gens nuas é speventades,
93 Sens sperar partus ó elitropia.
Ab serps eran derrer les mans liguades :
Qui 'ls fichaven per los Ronyons la coha
96 E 'l cap ; é puys eran denant nuades.
E veus á un, qu'era de nostra proa,
S' avançá un serpent, qui 'l transficá
99 La, on lo coll ab l' espatle se noha.
Ne ·O· si tost may, ne ·I· s'escris ia,
Com ell s'ences, cremant, é cendre tot
102 En un moment cahent ius retorná :
E puys que fo en terra axi rot,
Se replega la pols per si meszessa,
105 E en cell cors metex torná debot.
Axi per los grans savis se confessa,
Que lo Fenix mor, é despuy renex,
108 Quant al cincentesma any ella s'apresa.

Digitized by Google

Erba ne blat en sa vida no pex,
Mas sol ensceens é lagremes de mon :
111 Ab mira é nart se crema ell matex.
E com aquell qui cau, é no sap com,
Per força del dimoni, que'n terra 'l tira,
114 O altra oppilaçio, qui ligua l' hom,
Quant se leva, en torn en torn se mira,
Tot stordit de la congoxa gran,
117 Que ha soffert, é regordant sospira ;
Tal era 'l peccador dret en stan.
¡Oh Potença de Deu, é quant es vera,
120 Qu'á tal culpa tal turment vas donant!
L' Hom strapres li demaná qui era :
Ez ell respos : Io plogui de Thoscana
123 No ha molt temps, en cesta gola fera.
Bestial vida'm plagué, no humana,
Com mul que fui : é son Vani Fucci
126 Bestia, é Pistoya'm fo digna thana.
E io 'll Mestra : Di que no'ns truf axi ;
E demanal qual culpa açi l'empes :
129 Car io 'l viu hom de sanch gran assesi.
E 'll peccador no's fengué, qui hu entès,
Mas ab lo cor e'l volt vers mi dressat,
132 De vergonya trista tot se ences.
Dix : Pus, me dol, com m 'has açi trobat
En la miseria en que tu'm veus,
135 Que cuant io fuy de la vida levat.
No puy negar ço que tu saps é creus :
En ius son mes aytant, perque io fuy
138 Ladre á l' esgleya de bells hereus ;

Digitized by Google

E falsament fo apposat a altruy.
Mas perque com m' has vist no't sia bell,
141 Si may seras fora d' aquest loch buy,
Entin be ço que't dire de novell.
Pistoya abans de Negres se desmagra ;
144 Florença puys molta gent renovell,
E tragua Març vapor de Vall de Magra,
Qui de nuvols trobats es enbolcat :
147 E ab tempesta impetuosa e agra
Sus Campo Pisceno será 'l combat ;
On soptament es la terra la nera,
150 Si que tot Blanch ne sera be cascat
E dichtohe perque dolra't deiga.

OBSERVACIONES.

5 *suor*: sor.—29 *acrappa*: agrappa.—52 y 53 *vench*: venç.—71 *callar*: calar.—80 *se iusta*: s'ajusta.—86 *ydees:* chelidres (?).—88 *pastilences:* pestilences.—110 *mon:* mom.—117 *regordant*: recordant.—127 *E io 'il:* E io al.—130 *fengué:* ofengue.—149 *est:* es.

Digitized by Google

CAPITOL XXV.

On tracta dels damunt dits fraudulents ladrons é de lurs penes.

A la fi del seu perlar aquel ladre
Alça les mans é feu d' amdos les figues,
3 Cridant: Ias Deu, car á tu les estrada.
De lor am ça'm foren les serps amigues;
Perque una li estrench llavores lo coll,
6 Com si digues: No vull que plus ne digues.
E dels braços un altra feu emboll
Rebatent fort si mateixa denant,
9 Que no poria dar ab ella un croll.
Ahy Pistoya, é com no't mets avant
De cremarte, per ço que plus no durs,
12 Pus de mal fer lo teu sement sab tant?
Per tots los cercles del Infern scurs,
No viu sperit en Deu tal ergullos;
15 No cell, qu'a Tebes caygue jurs dels murs.
Ell fugí, que no perlá plus ab nos:
E io viu un Centauro plen de raia
18 Venir cridant: On aquell cruell fos.

Digitized by Google

Lo Maresma no creu io, tantas n 'haia
De serps, com ell tenia sus la gropa,
21 Per fins ala on les dents fan estaia.
Sus les espatles derrer de la gropa,
Ales uberts li geya un drach,
24 E cell offega qualque ab ell se topa.
Lo meu Mestre me dix : Aquell es Caç,
Qui sots la roqua de munt Eventi,
27 Moltes vegades feu de sanch gran lach.
No va ab sos frares per un cami,
Per aquell furt que fraudulentment feu
30 Del gran arment, qu'el hagé per vehi.
On ses obres males cessaren breu
Sots la massa d' Erculles, força que
33 L' in doná cent colps, é no'n sentí deu.
Axi perlant, aquell trancoregué :
E tres sperits vingueren de sots nos,
36 Dels quals no io ne 'l Mestre's percebé,
Sino com ells cridaren : ¿Qui sots vos ?
Perque la novella nostra restá,
39 E tenguem puys en aquells amdos.
No 'ls conexia ; mas seguis ella
Si com se sol seguir per algun cas,
42 Qu'un nomenar ab un altre 's confa,
Dient : Ciamfa on será romas ?
E io, per tal que 'l Mestre fos actent,
45 Me posé 'l dit sus de la barba al nas.
Si tu, Lecthor, es ara á creure lent
Ço que dire, no sera meravella ;
48 Que io qui hu viu apenes m 'ho consent

Digitized by Google

Com io levé devers aquell la cella,
Veus una serp qui ab sis peus se lança
51 Denant al un, é ab ell tot se mestlla :
Dells peus del mig li estrench fort la pança,
Ab lo de nant los brassos dos li pres,
54 Puys ab les dens tench l' una e'laltre gança.
Los de rere peus á les cuxes stes,
E entremduy la coha trepessá,
57 E derrera per los ronyons ley mes.
Edra tan fort may no's pres ne's gaffá
Ad arbre algu, com cella oribla ferra
60 Los membres seus ab aquell religá :
Puys se tengueren, com si de calda sera
Fossen stats, é mesclant lur collor ;
63 L' un ne l' altre paria ia aquell qu'era ;
Com proceix denant, denant l' ardor,
Per lo paper dessus un color bru,
66 Qu'enquer no es negre, que lo blanch mor.
E reguardant los dos, deyal cascu :
Oime Angel, qui 't força que 't tramuts !
69 Garda, que ia no es ne dos ne u.
Ia eren los dos caps un devenguts,
Quant nos parech duas figures mistes
72 En una fas, on eran dos perduts.
Feeren cells dos brassos de quatre listes ;
Lo ventre 'll pitz, les cuxes é les cames,
75 Membres é parts tornaren, no mai vistes.
Tot primer semblant era perdut d' entrames :
Dos é negu la ymatge perversa
78 Parech ; é tal se'n fo ab lent pas mannes.

Digitized by Google

Com lo luert passada l' ora terça
Dels jorns caniculars, mudant fortyer,
81 Fulgor appar, si la via traversa;
Tot en axi parech, venir derrer
Dells altres dos, un serpentell ences,
84 Blau é negre com pebre sol esser.
En cella part per on primer es pres
Nostre aliment, al un d' aquells trafis:
87 Puys caygué ius denant aquell stes.
Lo trafit lo mirá, é res no dis:
Ans ab los peus fermats esbedelava,
90 Pus com si son ó febra l' assallis.
E lo serpent, e'l serpent ell guardava:
L' um per la plagua, é l' altre per la boqua
93 Fumaven fort, é lo fum s'encontrava.
Callse Luchan duymes, alla on tocha
D' aquell mesqui Sabello é de Nassidi;
96 E actena oir ço que ere's broca.
Cal de Cadmo é d' Aretutxa Ovidi:
Que si aquell en serp, l' altra en font
99 Transforma poetan, ne loy envidi:
Car natures dos may fornt á fornt
No transmudá, si qu'amduas les formes
102 Camiassen lur materia axi pront.
Ensemps se respongueren ab tals normes.
Que la serpent la coha en força fes,
105 E lo ferit restench ensemps les ormes.
Cames ab cuxes tot justat se pres
Per ells matex si, qu'á poch la juntura
108 No feu senyal algu que hi peragues.

Digitized by Google

La coha fesa se pres la figura
Que perdia aquel lla : é la sua pell
111 Se fahia moll, é cella d'aquell dura.
Io viu entrar los brassos dos d'aquell :
E 'lls dos peus de la fera, qu'eran corts,
114 Tant allongar quant s'acursaren d'ell.
Puys los peus de derrer ensemps retorts
Retornaren lo membre que hom cella ;
117 E lo mesqui del seu feu dos peus forts.
Mentre que 'l fum la un é l'altre vela
De color nou, e'engendre 'ls pels sus
120 Per l'una part, é per l'altre 'lls depela,
L' un se levá, é l'altre caygé ius ;
No torcent may l'impiadosa vista,
123 Sota la qual cascu camiave 'l mus.
So que ha detras, vers les temples fou lista,
E de molta materia quey vench,
126 De les galtes les orelles conquista :
So qui no's mog derrera, é 's retench,
D' aquell sobrech á la cara feu nas,
129 E los labis engros quant se covench.
Ell qui iahia, lo more avant tras,
Les orelles remetent per la testa,
132 Com fa lo corn á las veus lo miniaç :
E la lengua qu'era unida é presta
Ans á perlar, se fes ; é l'enforçada
135 A l' altro se soldá, e 'll fum resta.
E l'anima, qu'era fera tornada,
Bufant fugí prestament sens rapos,
138 L' altre pres ley parlant escup airada.

Digitized by Google

Apres un poch li girá 'l novell dors,
E al altro dix : Io vull que Buesso corra,
141 Si com io facz, a grapons per cest focz.
Axi viu io la septima sahora
Mudar é trasmudar : e açi m'ascus
144 La novitat si s'es la ploma aborra.
E iat sia qu'el meu vis molt confus
Fos, é un poch lo coratge esmayat,
147 No pogue pas axi fugir tan clus,
Que no vis be Puccio Estancat :
E era aquell qui soll del tres companys
150 Qu'al prim vengren, no s'era transformat :
L'altre era aquell, que tu, Gaville, planys.

OBSERVACIONES.

1 *Ladre:* ladra (?).—4 *am ça:* en ça.—21 *ala:* allá.—25 *Caç*: Cach. —34 *trancoregué*: transcorregué.—40 *ella*: allá.—46 *es*: ets.—55 *de rere:* d'arrere.—57 *ley*: la hi.—59 *ferra*: fera.—61 *sera:* cera.—92 *um*: un.—96 *acten:* acten ; *ere:* are.—99 *loy*: lo hi.—100 *fornt a fornt* front á front.—104 *força:* forca.—125 *quey:* que hi.—128 *sobrech:* soberch.—130 *more:* morro.—134 *enforçada*: enforcada.—141 *facz:* fas; *focz*: fos.

Digitized by Google

CAPITOL XXVI.

En lo qual tracta dels dits fraudulents é estuciosos enganadors, é de lurs penes, de la vuitena volta de vuite cercle.

Florença, alegrat, pus que's axi gran,
Que les ales per mar é terra bats,
3 E per l'Infern enquer ton nom s'espan.
Entre 'lls ladrons trobé cinch scelerats
Ciutadans teus, á gran vergonya mia,
6 E tu gran desonor seu has assats.
Mas si pres del mati ver se somia,
Tu sentiras de ça poch temps un mors
9 D'aquells que Prat, no 't dich altri, volria;
E no fora massa tost, si ia fos.
¡Axi fos ell, pusque ha asseria!
12 Car pus m'es greu, on pus me fas dios.
Nos tornam sus, é per l'escaller lla,
Qu' haviam fet abrons al devallar,
15 Muntá 'l Mestre é mi apres tirá.
E proceguint la via solitar
Per les roques e 'lls esqueigs del scull,
18 Sens la ma 'l peu no's podia espatxar.

Digitized by Google

Lor me dolgui, é ara me'n redull,
Quant me pensa dres á ço que io viu ;
21 E puig l' enginy refren, que io no sull,
Car no corra hom, que virtut no 'l guiu :
Perque, si estela bona, ó milor cosa
24 M'ha dat lo be, io matex no 'l me priu.
Quant lo vila qui al puig se reposa,
En aquell tems que cell qui 'll mon sclara,
27 La sua faç á nos menys te reclosa,
Com la mosca fa loch á la zenzara,
Veu luernes per la vall ius tot dia,
30 Força alla on verema ó ara ;
De tantes flames tota resplandia
L' octava volta ; segons io viu lla,
33 Tentost com fuy lla on lo fons ser paria.
Caxi com cell, qu'ab orsos se venia,
Viu lo carro d' Elia al departir,
36 Quant ab cavalls vers lo Cell se'n puia,
Quaxi no 'l poch ab la vista seguir,
Qu' alre veges, sino la flama sola,
39 Com lo nuvol veu hom, al seu axir ;
Tal cascuna's movia per la gola
Del fors : é naguna mostrava 'l furt,
42 E cada flama un peccador envola.
Io stava sobre 'l pont á veure surt,
Si que, si no hagues un ganxo pres,
45 Caut fora deius sens esser urt.
E 'l Mestre meu, qu'aço'm viu tan actes,
Dintre dels fochs son sperits : va dir ;
48 Cascun sa faxa d' aquell que's ences.

Digitized by Google

Respongui io: Mestre, per tu oir,
Son io pus cert; mas ia m'era avis,
51 Que en axi fos, é ia hu volia dir:
Qui es al foch, qui ve axi divis
Als caps, é perque isca de la pira,
54 On Tiocles ab son frare fo mis?
Respos á mi: Lla dintre se martira
Diomede ab Ulixes; é ensemps
57 A la venjança van com á la ira:
E dins les flames plora é pells estrems
L' aguayt d' aquell cavall, qui feu la porta,
60 D' on los Romans exiren puys per temps;
Ploras de dins aquell art, perque morta
Deidamia d' Axille encor iamega,
63 E del Pellagi enquer pena's porta.
Si ells poden dins la flama qui 'ls cega
Parlar, dix eu, Mestre acay te'n prech,
66 E reprech, cest meu prech mill valega,
Que no'm faces ies del sperar neg,
Fins que la flama cornuda axi venya:
69 Veies, que desig vers ells me plech.
Ez ell á mí: Ta preguare es denya
De gran lahor; per co hu vull acceptar:
72 Mas fe que la tua lenga's sostenya.
Lexa mi dir; que io conceb be clar
Ço que tu vols: que squivar s'an de ti,
75 Perque son Grech, força é del teu parlar.
Pusque la flama fo venguda aqui,
Quant al Mestre meu parech temps é loch,
78 En esta forma ell perllar oí:

Digitized by Google

Oh vos qui sots amdos dintre d 'un foch,
Si io meresqui de vos, mentre vivia
81 Si meresqui de vos asay ó poch,
Quant en lo mon als versos scrivia,
Prech no hus mogats ; mas la un de vos diga,
84 On fo perdut é mori é en qual via.
Lo maior corn de la flama antigua
Començá á croallarse murmurant
87 Com aquella, que lo vent affetigua :
E la cima ça en ella remenand,
Com si ella fos la legua qui perlás,
90 Gitá lo vent defora, é dix : Quand
Io 'm deperti de Cirçe, qui sostrás
Mi plus d' un any alla pres de Gayeta,
93 Primer que axi Enea lo nomenás ;
Dolsor de fill, ne pietat estreta
Del pare vell, ne la deguda amor,
96 Qui devia Penelope fer leta,
Vencre pogué de dintre mi l' ardor,
Que de venir haguí del mont spert,
99 E dels vicis humans, é del valor:
Avans me mis per l' alt mar é ubert
Sol ab un leny, é ab cella companya
102 Poqua, de que iames no fuy desert.
L' un é l' altre latz viu fins en Espanya,
Fins á Marrochs ; é la Isla dels Sarts,
105 E les altres que la mar entorn banya.
Io é lls companyons eram ia vells é tarts,
Quant nos vinguem en cella fossa estreta,
108 Un Erculles signá los seus reguarts,

Digitized by Google

Per ço que hom pus avant lla no's meta :
De la dreta ma me lexa Sibilia,
111 De l'altra ia havia lexada Setta.
Oh frares meus, digui, qui per cent millia
Perills sots junts ab mi á l' Occident,
114 En aquesta ten petita vigillia
Dells vostres senys, qui es del romanent,
No vullas res negar l' esperiença,
117 Derrera 'l son, en lo mon senca gent.
Consideraus be la vostra semença :
Que no fos fets per viure com á bruts,
120 Mas per saguir virtut é conexença.
Mos companyons fiu io axi aguts
Ab cesta oracio poqua, al cami,
123 Qu' apenes puys lo hagre retenguts.
E la popua volta vers lo mati,
Dels rems fahem ales á aquell foll vol,
126 Tostems guanyant del costat de garbi.
Tots los estells ia d' aquell altro poll
Veia en la nit, e 'l nostro atant bas,
129 Que no s'alsava fors del mari sol.
Cinch veus reences, é altres tantes caç
Era lo lum tot, dessots de la Luna,
132 Puys que nos fom entrats en cell alt pas,
Quant nos veem una montanya, bruna
Per la distança ; é parech alta tant,
135 Com n' hagues may io vista ia alguna.
Alagrannos, mas tost torna en plant :
Car de lla nova terra un trop nasqué,
138 E ferí fort lo leny del primer qant.

Digitized by Google

En les ondes tres veus girar lo fe ;
A la quarta leva la popa en sus,
141 E la proa en ius, com altri plagué,
Entro que 'll mar fo sobre nos reclus.

OBSERVACIONES.

1 *que's*: qu'ets.—5 *a:* al.—20 *me*: ma.—26 *tems*: temps.—34 *Caxi*: Qu'axi.—36 *puia*: pujá.—37 *Quaxi:* Cuasi.—38 *alre:* altre.—65 *acay*: açay.—66 *valega:* valga.—68 *venya:* vinguia.—70 *preguare* preguera 71 *co:* ço.—74 *san:* s' han.—82 *als :* alts.—88 *ça en lla*: ça e lla.—98 *mont:* mon.—110 *lexa*: lexe.—116 *vullas :* vullats.—117 *son :* sol ; *senca*: sença.—136 *Alagrannos*: Alegramnos.—138 *qant:* cant.

Digitized by Google

CAPITOL XXVII.

En lo qual tracta d' aquells meteys fraudulenst é de lurs penas.

La era dreta 'n sus la flama é queta
Per no dir pus, é de nos se pertia
3 Ab la licença del meu dolç Poeta;
Quant un altre, qui derrer nos venia,
Nos feu girar los ulls á la sua cima,
6 Per un confus so qui defors n'exia.
Co 'l bou Sicilia, qui mugí prima
Ab lo plant d' aquell (é fo just partit)
9 Qui l' havia temperat ab sa lima,
Mugia fort ab la veu del afflit,
Si que, ab tot aço que d' aram fos,
12 Paria pur de la dolor traffit;
Axi, per no haver franch ne partus
Del principi del foch, en son lengatge
15 Se convertia al seu perlar confus.

Digitized by Google

Mas despuys qu' ell hagué pres son viatge
Sobra la punta, dantli aquell guiz,
18 Que li doná la lengua en son passatge,
Oí mi dir: Oh tu, á qui io driç
La mia veu, cor parlaves Lombart,
21 Dient: Estra te'n va: é pus no't adriç;
Perque sies junt for qu'algun poch tart,
No't vingua anuig parlar un poch ab mi:
24 Vehen, que no anuia á mi qui art.
Si tu ara en cest mon cesch mesqui
Es pus cahùt d' aquella dolça terra
27 Latina, on io tota culpa trasqui;
Digues, si Romanyons han pau ó guerra:
Qu'eu fuy dells munts de lla intra Orbi,
30 Del jou del qual lo Taverró desserra.
Io era en ius encara acten é cli,
Cuant me tocá lo meu Mestre de costa,
33 Dient: Parla tu; que quest es Lati.
E io qu 'havia pronta la resposta,
Sens tardar plus, á perlar començé:
36 Oh anima qui es la ius reposta,
Ta Romanya no fo iamay, be fe,
Sença guerra, ne guayre sens tirans;
39 Mas á pales neguna ni lexe.
Ravenna sta, com ha stat molts ans:
L'aguila de Polenta lla se cova,
42 Qui Cervia recobre ab los seus vans.
La terra qui feu ia la longua prova,
E dels Francesos sangonos destruig,
45 Sots les Branques Verdes encara's trova:

Digitized by Google

Lo Mosti vell e'l novell de Veruig,
Qui faran de Mon tall mal govern,
48 Lla, on munyen, trahen ab dents lo suig.
Les ciutats de Lamone é de Santern
Conduu aquell leonell del niu blanch,
51 Qui muda part de l' estiu al' ivern:
E oella, á qui lo Savio banya al flanch,
So com cesta entro lo pla e'l mont,
54 Tra tirannia viu é estat franch.
Ara qui est te prech que'n digues pront:
Non sies dur pus, qu'altri sia stat;
57 Si lo teu nom en lo mon tengua front.
Apres que 'll foch un poch se fo rugat
Al modo seu, l' aguda punta mos
60 De ça, de lla, en tal ale format:
Si io crehegues que ma resposta fos
A persona qui may tornas al mon,
63 Esta flama staras en rapos;
Mas per ço com jamay d' aquest fon
No torna viu algu, si oig lo ver,
66 Sença temor d' infami te respon.
Io fuy hom d' armes é puys cordeller,
Creent de fet, axi quant, fer esmena:
69 E cert lo meu creure venia enter;
Si no fos lo Gran Pestra, qui mal prena,
Qui'm retorná en la primera culpa:
72 E lo perque, é 'll com, vull que s'entena.
Tant com io fuy forma d' os, é de polpa
Que ma mare'n doná, la obra mia
75 No fo james de leo, mas de volpa.

Digitized by Google

L' avisament e la cuberta via
Tota sabí, é manela su art,
78 Tant que la fi del mon lo so n'exia.
Mas quant me viu junt en aquella part
De ma edat, on cascu qui fa be
81 La creu baxar deu é salvar lo spart;
So qui'm playa primer, me desplagué:
E penedit é confes de 'lls torts meus,
84 Retim mesqui; é selvat forase.
Mas lo Princep dels novells fariseus,
Havent guerra alla prop de Letra,
87 (No pas ab Serrahins, ne ab Jueus,
Mas l' enamich seu era Crestia,
E negun d' ells era stat á pendra Acre,
90 Ne mercader en terra del Soldá);
Ne l' ofici ten alt, ne l' orde sacre
Guarda en si, ne'n mi aquell cabestre,
93 Qui sol aquell qui n'es senyt fer magre.
Mas axi com Costasti ques Silvestre,
Dintre Siratti, á guarir de la lebra;
96 Axi aquell ques á mi per masestre,
Per guarirlo de la superba febra:
Demanam de consell; é io callé,
99 Perque 'l perlar seu me parech for ebre.
Puy se dix: Ton cor no sospit re:
Fins er t' absol; é tu m'ensen á far,
132 Com Palestrino en terra metre;
Lo Cell pux io serrar é desserrar,
Si com tu saps; per ço son dues claus,
105 Qué 'lls meus entessesor no tench molt car.

Digitized by Google

Lors me punyiren los argumens braus
La, on degra callar avis el peie;
108 E digui: Pare meu, ab que tu'm laus
De tot peccat on are caure deie;
Longua promessa ab l' atendra cort
111 Te fara triunphar en l' altre seia.
Vench sant Fransesch, apres que io fuy mort,
Per mi; mas un dels negres Cherubins
114 Dix: Nol te'n ports; no faces á mi tort.
Venir se'n deu lla ius entre 'lls mesquins,
Perque doná lo consell fraudulent,
117 Del qual en sa le tengut per los crins:
Car absolre no's pot qui no's reppent;
Voler é penedir ensemps no pog,
120 Per contradichcio, qui no hu consent.
¡Ahy las mesqui! qui no'n tengui aioch
Quant ell me pres dientme: ¿Per ventura,
123 Que logich fos io pensaves tu poch?
A Minós me portá: é feu tortura
De la coha vuyt veus al seu dors dur;
126 Puys mordentla ab rabiosa morsura,
Dix: Aquest es culpable del foch fur:
Perque io lla, on tu veus, son perdut,
129 E axi anant revestit me rancur.
Quant ell hagué tot lo seu dit complit,
Dolorejant la flama se'n fo leu,
132 Torcent é rebatent lo corn agut.
Nos passám oltra, io e'l Mestre meu,
Sobre l' escull per fins sobre l' altra arch,
135 Qui cobra 'l foch, on se paga lo feu

Digitized by Google

A aquell, qui escometent aquistan carch.

OBSERVACIONES.

11 *da*: de.—13 *partus*: pertus.—20 *cor*: qu'ar.—24 *Vehen*: Vehent. 25 *cesch*: cech.—47 *faran*: feren.—53 *cesta*: s'esta.—55 *que'n*: que'm. —66 *infami*: intamia.—68 *axi quant*: qu'axi cint (?).—74 *'n dona*: 'm dona.—106 *argument*: arguments.—117 *le*: l' he.

Digitized by Google

CAPITOL XXVIII.

En lo qual tracta de fraudulents, scismatiehs, é de lurs penas.

Qui poria may ab peraules soltes
De las plagues dir á ple, ne del sanch,
3 Que ara viu, per comptar tantes voltes?
Tota lengua é perlar fora estanch
Pell nostre dir, é per l'enteniment,
6 Qu'á tant compendre han lo sin fort manch.
Si s'ajustas enquer tota la gent,
Qui de sobra l'afortunada terra
9 De Pulla fo ia de son sanch dolent
Per los Troyans, é per la longua guerra,
Qui dels anells feu axi gran despulla,
12 Com Titulivio scriu, qui no erra;
Ab quella, qui morí puys en Pulla
Per contrestar á Roberto Guiscart;
15 E la de qui l'ossam encara's mulla
A Xeperano, aon fo bujart
Cascun Pullés; alla prop Talla Cotzo,
18 On ses armes vencé lo vell Alard;

Digitized by Google

Qual foradat son membre, é qual motzo
Mostres, á comparar fora no res
21 Al modo de la nona volta sotzo.
Bota may per doga ó l'ux qui hi es,
No's buyda axi com ne viu un buydar,
24 Qui de la barbe al cul tot era fes.
Les cames ius viu los budells penjar;
Les frexures parian, é 'l trist sach
27 Qui merda fa d' aço com sol menjar.
Mentre que ell axi veure m'estach,
Lo pits s'obri ab les mans, mi gardant,
30 E dix : Veges io mateix com me pach ;
Vet Mahomet co's va scortarant :
Denant de me se'n va plorant Alli,
33 Lo cap tot fes fins la barba denant :
E tots los altres, que tu veus assi,
Sembradors fom d' escaldell é de sisma,
36 Vius ; é per ço son fessors tots axi.
Un diable es aci dins, qui'ns cisma
Si cruelment, ab lo tal de l' espasa
39 Remetent cascu en la sua risma,
Quant havem volta la dolenta strada :
Per ço com les ferides son regluses,
42 Ans qu'hom li torn denant altre vegada.
Mas tu qui es qui sobre l' escull muses,
Per raterdar força d' ira la pena,
45 Que's jutjades sues les tues ascusses ?
Ne mort l' ha pres enquer, ne culpa 'l mena,
Respos lo meu Mestre, á turmentarlo;
48 Mas, per darli speriencia plena,

Digitized by Google

A mi, que ia sont mort, cove menarlo
Per cest Infern de ius de gir en gir:
51 E axo es axi ver, eu lo parlo.
Plus for de cent, qui, com ouan, oir
Se restaren en lo foch á guardarme,
54 Per maravella oblidant lo martir.
Digues á Fra Delcin, donques, que s'arme,
Tu, qui força beuras lo Sol en breu,
57 Si no hu vol tost açi acompanyarme,
Si de vianda, que's streta de neu
No ha victoria del Novarres,
60 Qu'altrament aquistar no fora leu.
Pusque l' un peu per anar se'n sospes,
Mahomet dix á mi esta parola:
63 Puxs partintsen en terra lo estes.
Un altro, qui foradada la gola
Havia, e'll nas tallat fins á la cella,
66 E no havia plus d' un orella sola,
Restant á regardar per maravella
Ab los altres, primer obri la boqua,
69 Qu'era deffors a totes parts vermella;
E dix: Oh tu, qu'esta culpa no toca
E qui io viu ia en terra Latina,
72 Si gran semblant la vista no m'affocca,
Remembret de Per de Medicina,
Si may tornes á veure lo dolç pla,
75 Qui de Vercell á Marcabo declina.
Fe asaber á dors millors de Fa,
A misser Guido, encar á Cengellell
78 Qui, si'l prevere aci no torna va,

Digitized by Google

Gitats seran fora de lur vexell,
E prestament morts, pres de la Catholica,
81 Per traicio d' un tiran molt cruell.
Entre l' Isla de Xipra é de Maiolica
No viu iames tan gran crim en negu,
84 Ne en corsaris, n'enquer en gent Argolica.
Aquell traidor, qui pur veu sol ab u,
E te la terra, é tal es açi
87 Qui vaerla volria eserne deiu,
Farals venir á parlament ab si:
Puys fara tant, que lo vent de Forcara
90 No 'ls valra ges ne altra vot aqui.
E io á luy: Demostram é declara,
Si vols que port de sus de ta novella,
93 Qui es aquell de la vista amara.
Lavors posant la ma á la maxella
D' un seu company, la boqua li badá,
96 Cridant: Aquest es ell, é no favella
Aquest, bandit, lo duptar offegá
En Cessar, tost dient, que fet bastit
99 Tostemps ab dan la trigua comportá.
¡Oh quant me paria espordit
Ab la lengua tallada en troça
102 Curio, qui á dir fo si ardit!
E un, ab l' una ma é l' altre moça,
Levant los seus monyons per l' aura foscha,
105 Si que del sanch faya la cara sotza,
Cridá: Recordaret enquer del Mosca,
Qu'á la cosa feta tal Cap lexá,
108 Qui fo mala sement per la gent Tosca.

Digitized by Google

E mort dels teus : per mi, li s'aiustá.
Per qu'ell lavors aiustant dol ab dol
111 Com hom qui es mat é trist, sen aná.
Io romangui á resguardar l' estol,
E viu cosa, qu' hauria pahor dura,
114 Sença prova, de comptarla tot sol ;
Sino que consciençia m'asagura,
La bona companyia, qu 'hom franqueia
117 Sota l' esberch del sentirse segura.
Io viu de cert, é enquer per que 'l veia
Un cors sens cap anar, axi com cells
120 Altres anaren de la trista greia.
E 'll cap tallat tenia pells cabells
Penjant en la ma, á guissa de lanterna,
123 Hi, ó las ! deya, mirant á nos axcells.
Di si matex feya á si luerna ;
E eran dos en un, é un en dos :
126 Com esser pot, Cell ho sap, qui hu governa !
E com tot dret al peu d' aquel pont fos,
Levá lo bras al ab tota la testa,
129 Per acostar lo seu parlar á nos,
Qui fo : Guarda or la pena molesta
Tu qui, spirant, vas reguardant los morts :
132 Veges si n'es altra tan gran com esta.
E perque tu de mi novela ports,
Bertran del Born son, digas tals novelles,
135 Qu'al Rey Ioan doné los mals conforts.
Io fiu lo pare e'l fill en si rebelles :
Architofel no feu plus d' Absalon
138 E de David, ab les males puncelles.

Digitized by Google

Perque en parts dos ten conjunts al mon,
Departit por açi 'l meu cervell, las!
141 Del seu principi, qui en aquest trocon:
Axi observa en mi lo contrapas.

OBSERVACIONES.

6 *sin*: sen.—26 *sanch:* sach.—27 *com*: que.—35 *escaldell*: escandol.—*son fessors*: som fessos.—38 *tal:* tall.—41 *regluses*: recluses.—43 *es:* est.—63 *Puxs*: Puys.—68 *boqua:* boca.—76 *a dors*: als dos.—78 *prevere*: preveurer.—92 *ta*: tu.—106 *Recordaret*: Recordarat.—114— *comptarlo*: comptarla.—118 *per:* par.—123 *Hi, o las*: E, ah las (?)—124 *Di:* De.—128 *al:* alt.—141 *trocon:* tronèon.

Digitized by Google

CAPITOL XXVIIII.

On tracta dels demunt dits fraudulents é alquimistes, é de lur cruell pena.

La molta gent, é les diverses plagues
Habian tant mes lums entenebrades,
3 Que del star á plorar eran vagas;
Mas Virgili dix á mi: ¿Que pur bades?
¿Perque la vista tua plus remira
6 La ius ver las ombras tristes motzades?
Tu no hu has fet á nagun altra gira.
Pensa, si tu anoverar la creus,
9 Que vint é dues milles la vall gira;
E ia la luna e sots nostres peus:
Lo temps es poch duymes, qui dat nos es,
12 E als havem á veher, que tu no veus.
Si tu haguesses, respongui apres,
Actes á la cayso per ch'io guardava,
15 Força m' hagres enquer l' estar remes.

Digitized by Google

Apart sen iria, é io pres anava,
Lo Mestra, ia fayentli la resposta,
18 E aius: De dins aquella cava,
On io tenia axi los ulls aposta,
Un sperit de ma sanch creu que planga
21 La culpa, qui la ius ten cara costa.
Lavors me dix lo Mestre: No's rafranga
Lo teu pensar de si avant sobre ell:
24 Acten é dals: ez ell aqui 'ls romanga;
Que io 'll viu ia al peu del ponticell
Mostrart, é for manassar ab lo dit,
27 E oil nomenar Gieri de Bell.
Lavores eras tu del tot impedit
Sobre d' aquell qui ia tench Altafort,
30 Que no guardest alla, si fo partit.
¡Oh Mestre meu! la violenta mort,
Que no li es, dix eu, venjada encara,
33 Per un, qui de l' onta sia consort,
Ha fet á ell tentost girar la cara;
Si com io pens, sense perlar á mi:
36 E d' aço m 'ha fet pus piadors ara.
Axi parlam fins al loch primer, qui
D' aquell scull un altra vall demostra,
39 Si hi hagues lum plus, entraren alli.
Mas quant nos fom sobra l' última clostra
De Malavolta, é 'lls seus conversors ia
42 Parien be clar á la vista nostra;
Diversors plants me segetaren lla,
Que pietat ferrava ab sos strals;
45 On les orelles tapé ab la ma.

Digitized by Google

Qual dolor fora, si dells hospitals
De Vall de Chiana, entre juls é setembre,
48 E del Maresma é de Cerdenya 'ls mals
Fossen en una fossa tots en sembre;
Tal era aqui: é tal pudor n'exiva,
51 Qual sol exir soven d' un podrit membre.
Nos devallam sus lla derrera riva
De lonch scull, pur á la man sinistra;
54 E lavors fo ma vista molt pus viva
Ius per lo fons, alla on la ministra
De alt Senyor, ineflabla justicia,
57 Ponex los falçadors que la registra.
No creu que á veure fos maior tristicia
En Gina tot lo poble enferm,
60 Quant l' aer fo axi plen de malicia,
Que 'lls animals entro al petit verm
Morrien tots; é puys les gents antigues,
63 Segons que los poetes han per ferm.
Se refferen de sement de formigues;
Qu' era veura per cella scura vall
66 Sperits languir ius per diverses ligues.
Qual sobre 'l ventre, qual pel dos avall
L'un de l' altro geya; qual de gropons
69 Se resogava per aquell trist call.
A pas á pas anavem sens sermons,
Guardant é ascoltant los infernats
72 Qui levar no's podien dels racons.
E viu dos seure ensemps justats,
Com per coure s'ajusta taylla ab taylla,
75 Del cap al peu de cancer maculats:

Digitized by Google

E may no viu ten fort manar estreylla
Algu rapas que 'l mestre esper defors,
78 O altre qui ab gran cuyta s 'esveylla;
Si com cascu menava espers lo mors
De les ungles sobre si, per gran raia
81 Del corcuyssor, qui no ha plus secors.
Axi's trayan ab ungles ius l' escaia,
Com lo coltell descopra les scaylles,
84 O d' altre peys, qui pus amples les haia.
Oh tu, qui ab les ungles te desmaylles,
Comensa 'l Mestre dir á un de lor,
87 E d' eles faç alguns veus tanaylles;
Digues, si saps, qu'algun Lati demor
Entre aquests ius; si Deu ungles te prest
90 Eternalment en aquest teu lavor.
Latins fom nos amduy, io é aquest
Qu'ax gastats veus, respongué l' un planyent,
93 Mas, ¿qui es tu qui de nos demanest?
E 'll Mestre dix: Io son un qui dexen
Ab aquest viu de ius de balç en balç,
96 E á mostrar tot l' Infern li encen.
Los se rompé lo lur comu rencalç;
E tremolant cascu 's girá vers me
99 Ab altres, qui hu oiran del rebalç.
Lo bon Mestre á mi se retragué
E dix: Parlals si res los vols perlar.
102 E io encomencí, pus que hu volgué:
Si la vostra membrança no's separ
Sus en lo mon del human pensament,
105 Mas pers molts Sols ella puxa durar;

Digitized by Google

Diguats qui sot vos, é de quina gent,
E perque havets ten fatigosa pena:
108 De dir á mi no hagats spavent.
Io fuy d' Areç ; e Albaro de Sena,
Respongue l' u, me feu metre'n lo foch :
111 Mas ço perque mori, açi no'm mena.
Ver es, ch' io dix á ell, parlant a ioch,
Que'm sabria levar per l' ayer á vol :
114 E cell qu'era iove é ab sen poch,
Volgue que io li mostrás l' art ; é sol
Perque no'l fiu Dedalo, ell me feu
117 Cremar a tal, qui 'l tenia fillol.
Mas al derrer giro de tots los deu
Mi per achimia, qu'al mon usay,
120 Dapena Minos, á qui menar no's leu.
E io diguí al Mestre : ¿ Fo ia may
Ten vana gent al mon, com en Sena es ?
123 Certes no pas ne 'ls fransessos de say.
On aqnell altre lebros, qui'u entes
Respos al dit meu : Leva mes Stricca,
126 Qui sabe fer tempradament despes ;
E Nicholau, de la costuma riqua
Del garaffano primer descobrí
129 En l' ort, aont aytal sement se piqua ;
E trau la vergada, on desperguí
Catxa d' Açia la vinya é la fronda,
132 E l' Afamat son seny hi proferí.
Mas perque sapies qui atri seconda
Contra Senes, agua l' ull vers me,
135 Si que la cara mia be't respondra ;

Digitized by Google

Veuras l' onbra son de Caputxo, que
Los metalls susfalsé ab alximia,
138 Se be t' aull, recordarten deu be,
Com de natura fuy bona scimia.

OBSERVACIONES.

3 *vagas*: vagues.—10 *e:* es.—16 *iria*: iva.—24 *e dals*: ad als.—36 *piadors*: piados.—39 *entraren:* entrarem.—43 *Diversors*: Diversos.—53 *De:* Del.—56 *De*: Del;—*ineflabla*: infalible.—62 *Morrien*: Morien.—69 *resogava:* rosegava.—84 *peys*: pex.—99 *oiran*: oiren.—114 *sen*: seny.— 119 *achimia:* alquimia.—120 *Dapena*: Dampna.— 124 *lebros:* Iepros; *qui'n*: qui'm.—135 *respondrà*: responda.

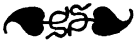

Digitized by Google

CAPITOL XXX.

En lo qual tracta dells dits fraudulents falsadors de moneda, é altres qui's falsificaren en forma d' altri, é intramet Mirra.

AL temps que Juno era turmentada
Per Semelle contra del sanch Theba,
Com demostrá una é altra vegada,
Acremente axi sot retorná,
Que sa muller ab dos seus fills veent
Anar cargada de cascuna ma,
Estenam rets, dix, qu'eu prengua tinent
La leonesa als leons al parch:
Estes las mans despietadament,
E pres la un, qu' havia nom Learch,
E violentlo'n fer sobr'un roquatz:
Es ella se mega ab l' altre carch.
E quant fortuna mebucá en bas
La altesa de'l Thevans, ossa squiva,
En que exemple se regna e'l Rey fo fag;

Eccuba trista, mesquina cativa,
Apres gang vista Polixena morta,
18 E del seu fill Polidor sus la riva
Del mar se fo la dolorosa accorta,
Furiosa ladrava com á ca;
21 Ten fort li feu dolor la pensa torta.
Mas de Thebans furor, ne de Troya
Se viu jamai en algu ten punyent,
24 Ne bestia, ne hom estimulá,
Com viu en dos ombres nues corrent,
Qui's corrien mordent de tal compas
27 Co'l porch, quant sur del corral seu rebent.
L' una Caputxo pres, su 'l nuu detras
Dell coll, é cell gaffá, si que, tirant
30 Gratar li feu lo ventra ab lo fon bas.
E l' Aratin, qui romas tremolant,
Me dix: Aquell foll es Johan Eschich,
33 Va rabios altri axi accusant.
Digui io á ell: Si l' altre á tu no fich
Les dents al dos, no't tengues á fatiga
36 De dir qui es, ans que d' aci's deslich.
Ez ell á mí: Ella es l' anima antigua
De Mirra scelerada, qui's fahé
39 Del pare, plus del dret amor, amiga,
Esta á peccar ab ell axi vengué,
Falcificant si á una altra forma;
42 Com cell altro, qui la seu va, fenyé,
Per gasayar la lexa de la torma,
Buesso Donat en si falsificant,
45 Testant, é donant al testament norma.

Digitized by Google

E puys que 'ls dos rabiats for avant,
Sobre 'ls quals io havia l' ull tengut,
48 Girém vers los altres malalts guardant.
E viu un fet á guisa de leut,
Pur que 'll hagues hauts los angonals
51 Trencats d' aquell cap, que hom ha forçat.
L' idrepesia greu, qui desagals
Fa 'ls membres ab l' umor, que mal convert,
54 Qu' al vis al ventre no respon ne l' als,
Feya á ell tenir lo lavi ubert
Axi com la l' etich qui ha set,
57 L' un vers la barba, l' altre en sus revert.
Oh vos, qui sots sens pena é sens destret
(E no se lo perque) en cest mon gran,
60 Dix ell á nos, reguardats, ben estret
A la miserir del mestre Adam :
De tot quant io volgui fui viu sadoll ;
63 E ara ¡las! per un got d' aygua bram.
Les fontanelles, qui d' aquell vert coll
De Casenti davallan ius en Arn,
66 Fahent la lur earnal freda é moll,
Tostemps m'estan denant, no per escarn ;
Car l' imatge d' aquells plus m'axuga,
69 Que 'll mal, on io en la cara'm descarn.
La rigida justicia qui'm fuga,
Trau occasio del loch on io pequé,
72 Per metra pus los meus sospirs en fuga.
La era la mena on io falsé
La liga empremtadada dell Batista ;
75 Perque eu lo cors cremat de sus lexé.

Digitized by Google

Mas si io vis aci l'anima trista
Di Guido, de Laxandra, ó 'l fray justats,
78 Per Font Branda no daria la vista.
Dintre's la un ia, si 'ls enrabiats
Qui van en torn meu, han comptat lo ver:
81 Mas poch me vall, ab los membres ligats.
Si io fus pur enquer de tant leuger,
Qui en cent anys una onça anar pogues,
84 Io'm fora ia mes per lo dret sender,
Cercantlo entre aquesta gent qu'ych es
Ab tota aquella gira be onza milles,
87 E menys d' un mig noy sia de travers.
Io son per ells entre semblants familles:
Qui m'induir á batre los florins,
90 Qui havien tres guirats de modilles.
E io á ell: ¿Qui son los dos mesquins,
Qui fumen, com en ivern ma banyada,
93 Jaent estrets als teus destres confins?
Aci' ls trobé, puys volta no han dada,
Respos ell, quant ploguí en aquest loch,
96 Ne'n daran may, creu, per mill temps vegada.
Qui acusá Joseph, la una foch:
L' altre's lo fals de Troya Simon Grech:
99 Per aguda febra gitant tan moch.
E la un dels per anug que lli fech
De nomenarlo ab mot ten escur,
102 Ab lo puny li farí lo ventre sech.
Ez ell soná, com si fos un tambur:
E mestre Adam lo feri sus al volt
105 Ab lo bras seu, qui no parech menys dur;

Digitized by Google

E dix á ell: Enquer que'm sia tolt
Lo moure, per los membres greus é mals,
108 He io lo bras á tal mester be solt.
Ǫn ell respos: Quant anavas als pals
Al foch, no l' havies tu axi prest:
111 Mas si ó pus, co 'l flori feyes fals.
E l' itropichs dix: Tu dius ver aquest:
Mas tu no forts vertader testimoni
114 A Troya, lla on fuist del ver request.
Si dix io fals, é tu falcest lo coni,
Dix Simon: son aci per un buffall;
117 E tu per mes que null altre dimoni.
Recordet be, d' esperiur, del cavall,
Respos aquell, qu' havia inflat lo ventre;
120 E siat crim, qui per tot lo mon sall.
E sia tu la set, qui't crema dentre,
Dix lo Grech, la lengua; é l' aygua março,
123 Qui 'l ventre 't crex denant los vulls qua dentra.
Lavores lo monader: Axi s'escarça
La lengua tua per ton mal, com sol:
126 Que si io he set, humor me rebarça;
Tu has la rassura, é lo cap qui't dol:
Qui per lepar lo mirall de Narcis,
129 No volrias perlar pus altre vol.
A 'scoltar los era de tot assis,
Quant lo Mestre me dix: Ara pur mira;
132 Que per un poch, ab tu no me'n sonris.
Quant lo senti á mi perlar ab ira,
Gire'n vers ell ab tal vergonya mia,
135 Que recordantmen encara'm regira.

Digitized by Google

E si com cell, qui lo seu dan somia,
Qui somiant desiga somiar,
138 Si que ço qu'es, com que no fos, volria;
Aytal me fiu io, no podent parlar:
Que desigant escusar, m'escusava
141 Mi tota veu, é no'n cuydava far.
Maior forfet menor vergonya lava,
Dix lo Mestre, que 'l teu no es estat:
144 Perque de tot desplasser te desgrava,
E fe raho, qu'eu te sia 'l costat
Si pus t'ave que fortuna te colla
147 On sia gent en un semblant debat:
Qu'axo oir es una baxa volla.

OBSERVACIONES.

5 *que:* qu'a.—8 *als*: e'ls.—17 *gang*: qu'hach.—27 *sur:* surt.—51 *forçat*: forcat.—52 *idrepesia*: idropesia; *desagal:* desigual.—66 *carnal*: canal.—79 *Dintre's*: Dintre es.—87 *noy:* no hi.—99 *gitant:* gitan.—100 *anug*: enuitx.—112 *itropichs*: idropich.—113 *forts*: fors (fores).—134 *Gire'n*: Girem.—146 *te colla*: t'acolla.

Digitized by Google

CAPITOL XXXI.

En lo cual tracta del noven cercle d' Infern, on son punits los jagants.

UNA solla lengua al prin me mordé,
Si que'm tenyi l' una é l' altre guança,
3 E del remey apres m'acorregué.
Axi solia ia esser la lança
D' Axilla é de son pare occasio
6 Primer de mal, é puys de benanansa.
Girant lo dors á aquell mesquin vallo
Sobra la riba, qui 'l ciny tot entorn,
9 Treversam nos sens fer algun sermo.
La era menys que nit é menys que jorn,
Si que ma vista anava devant poch :
12 Mas io sentí ressonar alt un corn
Tant, que tot tro hagra fet fort ó poch ;
Qui, devers ell la sua via anant
15 Drecé 'lls meus ulls tots fits devers un loch.
Depuys la dolorosa rota, quand
Karles Maynes perdé la santa gesta,
18 No soná axi terriblament Rotlland.

Digitized by Google

Fort poch porté vers lla volta la testa,
Que m'aparech vere molt altes torres;
21 E dix: Mestre ¿ quina terra es aquesta?
Ez ell á mí: Per ço com tu transcores
Per las tenebras é estas massa luny,
24 Cove que tu en lo pensar aborres,
Tu veurás be, si io la te conjuyn,
Quant vers ulls s'enganen de lointa:
27 E per aço tu matex un poch puyn.
Puys carament pres á mi per la ma,
E dix: Primer que siam plus avans,
30 Per ço co 'l fet menys estrany te parra,
Sapies, que no son torras, mes gegants:
E son el pou de dintra de la riba,
33 Del lombrigol en ius, messos tots quants.
Axi com quant la bruma se dissiba,
Lo nostre sguart poch á poch refigura
36 Ço que cela 'l vapor, que l' ayra stiba;
Axi tro quant la tenebra escura,
Poch á poch acostant de vers l' esponda,
39 Fugim arror, é cresquem por é cura.
Perço qu'axi com sus la terça ronda
Montgiro en torn de torres corona;
42 Axi la prora que lo pou circonda,
Torreiaven del mig de la persona
Los oribles gegants, que vuy menaça
45 Jupiter del Cell encara, quand trona.
Io scullia ia da l'un la faça,
L' espalle 'l pits é del ventre gran part,
48 E, pels costats ius, dos ab qu' hom abrassa.

Digitized by Google

Natura cert, quant lexá aquella art
De fer tals animals, asats feu be
51 Per tolre tals exequdors á Mart.
Si d' erifanys é balenes que fe
No's pinct res, qui guarda soptilment,
54 Pus justa é pus discreta hom le'n te;
Car on de mala pensa l' argoment
S' aiust' ab mal voler é ab poder,
57 Negun repar hi pot fer puys la gent.
La faç haç grossa é longua 'l meu parer,
Com la pinya de Sen Pere á Roma:
60 E porcionament l' altre ossa per ver.
Si que la riba, qu'era peritzoma
Del mig en ius, ne mostrava ben tant
63 De sus, que de bastar fins á la coma
Tres grans Frissons s' hagueren dat mal vant;
Perço cóm viu trenta grans palms aqui
66 Del loch en ius, o 'l manto's te penjant.
Rafel mai amech zabi almi,
A cridar començá la fera boca,
69 Que psalms pus dolsos cantar no poguí.
E 'l Mestre meu á cell: Anima loca
Bastet ton corn, é ab ell te desfoga,
72 Tostemps que l' ira, ó vil passio't provoca.
Palpet el coll, é trobaras la soga
Que'n torn lo ciny, oh anima confusa;
75 E veuras be que l' ample pit t'afoga.
E puis á me: Ell messes clar s'acusa:
Cest es Nembrot, que per son desig sot,
78 Un sol parlar en lo mon vuy no s'usa.

Digitized by Google

Lexamlo estar, é no parlem á vot;
Perço que per ell es quiscun lenguatje,
81 Com pels altres lo seu; qu'á ningu es not.
Lavors prenguerem nos pus lonch viatje,
Volts á sinistra; é al peu d' un balestre
84 Altre ne verem, de pus fera imatje.
De son fort ligament qui fos lo mestre,
No sabre io dir; mas mostraba cint
87 L' esquer denant, derrere lo bras dextre,
Ab tal cadena, que'l tenia vint
Del coll en ius, tant que lo cors qu'apar
90 Entorneiava ab vols del prim al quint.
Cest superb, mon Duch dix, volgue's probar
De Jupiter divi ab l' alt pode:
93 Tal es lo premi que pogué alcançar.
Fialte es son nom; é tal preu obtingué
Quant los gegants anaren contra 'ls Deus:
96 No moura mes lo bras que alors mogué.
E io á ell: S'esser pot volria eu,
Que del desmesurat for Briareo
99 Esperiencia haguessen los ulls meus.
On ell á mi: Tu veuras Anteo
Sens molt tardar, que parla, ez ell es solt
102 E 'ns posara on es lo mes gran reo.
Cell, qui veer vols ar, loynta es molt;
Ell es ligat, é'sta pres com aquest;
105 Saul que pus que 'l d'aycest fer es son volt.
Tertremol fo ia may ten manifest,
Sondrollant ferma torra axi fort,
108 Com Fialte á moure's meté prest.

Digitized by Google

Temí allors pus que may la trista mort ;
Ez á tal fi la pahor hagre bastada,
111 Seus veure 'ls nuos que l' estrenyien fort.
Mes avançam enquer per cella strada,
E venguem pres d' Anteo, que be cinch alles,
114 Sensa la testa, exia de la grada.
Oh tu, que en celles fortunades valles
Que feren Scipio de gloria hereu,
117 Quan ab los seus Anibal girá espalles,
Be n' alcançares mil leons per preu ;
E que, si estat fosses á l' alta guerra
120 Ab los germans, puig par qu'enquer se creu
Qu' haurien vençut los fills de la terra ;
Mitnos dejus (é no't sia anujós)
123 On Coccito la greu fredura serra.
Qu'a Ticio ne á Tif, no anem nos :
Quest te poch dar d açó qui açi's brama :
126 Baxet per ço, é no torces lo dors.
Que encara't pot en lo mon retre fama :
Qu'ell viu, é va longua vida speran,
129 Si ans de temps gracia assi no 'l clama.
Axi 'll Mestre ; é aquel fort cuytan
Estes la ma, é pres lo Mestre aqui,
132 On Erculles senti ia estreta gran.
Virgili, quand axi pendre's sentí,
Per pendrem feu gires del acostar
135 E feu depuys un fex d' ell é de mí.
Si com guardant la Garissenda appar,
Quand sobre ell' algun nuvol s' ha passada
138 Sota 'l chinat, que's deia enderocar;

Digitized by Google

Tal fo a mi Antteu, qu'estava a bada
De veurelo baxar: e fou tal hora,
141 Qu' hagra volgut anar per altra strada:
Mas leugerament al fons, qui devora
Lucifero ab Judas, no's possá:
144 Ne ci corbat feu alla gran demora,
Mas com arbre en nau, dret se levá.

OBSERVACIONES.

1 *prin*: prim.—32 *el:* al.—47 *espalle*: espatlle.—58 *hac*: hach; *'l*: al.—67 (*f'alta* en el Códice la foja *lxxx* que contiene este verso y los que siguen hasta el 120 inclusive, los cuales hemos traducido, sin mas fin que no dejár esta laguna en la obra de Febrer.)—122 *Mitnos*: Metnos.—125 *poch*: pot.—129 *assi*: á'se.—143 *no's possa*: nos posá.

Digitized by Google

CAPITOL XXXII.

On ponex, en lo derrér cercla d' Infern, los traydos qui trahexen lurs parents sens fiança.

Si d' aspres rims é de braus, fer conjunt
Pogues, quals tany al parlar de tris buhc
3 Sobra 'l qual fan totes roques un punt;
Io premera del meu concepte 'l such
Pus plenament; mas per ço com no fau,
6 No sens temor á aço dir me conduch.
Car no es pas empresa d' hom babau
Descriure fons á trestot l' univers,
9 Ne de la lengua d' infant qui al bras jau.
Mas les Dones ajuden al meu vers,
Qu' han Amphion clore Thebas aydat;
12 Si que mon dit no sia 'l fet divers.
Sobre tots altres pobles mal nat,
Qu'estats en loch on lo perlar es dur,
15 Ans ovelles ó boch fosses estat!

Digitized by Google

Com nos fom lla ius en lo pou scur
Sots los peus dells jagants, assats pus bas,
18 E io mirava encara al alt mur,
Dix mi oi : Guarda be tu com vas :
Ves axi tu que no calcichs passant
21 Les testes dels frares qui estan en glaç.
Perque'm giré, é viu á mi devant
Sota los peus un gran lach, qui per gel
24 De vidra habia, é no d' aygua, semblant.
No feu jamay al seu cors si gros vell
D' ivern lo Danubi en Estarlich,
27 Ne 'l Thanais lla sota lo fret cell,
Com era aqui ; car si tot Tambernich
Hi fos cahut de sus, ó Petraplana,
30 No hauria del orla fet un crich.
E com craxidar está la rana
Ab lo cap defora l' aygua, quant sonya
33 D' espigolar mol sovent la vilana,
Blaves axi lla on par la vergonya,
Eran ombres dolentes en la glaça,
36 Batent les dent á modo de segonya.
Cascuna havia en ius volta la fassa :
De boqua 'l fret, é dels ulls lo cor trist
39 Entre lles testimonianças percassa.
Quant io haguí en torn un petit vist,
Girem als peus ; é viu dos ten stretes,
42 Que 'l pel del cap tenian ensemps mist.
Digats vos, qui 'ls pits axi stranyets,
Dix eu, qui sots ? Ell girarem los colls ;
45 E com hagueren los ulls vers nos erets,

Digitized by Google

Los seus ulls qui eren de dintre mols,
Gotaren pels lavis, e 'l gel astrech
48 Les lagremes entre 'ls, é retencolls.
May fust ab fust engrut pegat no tench
Ten fort, on ells, com si fossen moltons
21 Toparen semps: tanta d' irà 'ls revench.
E un, qu' havia perduts los timons
Del cap, per fret, pur ab lo vis en jos
24 Dix: ¿Perque tant á nos guardar te fons?
Si vols saber molt qui son aquests dos,
La vall, per on Biscenço se declina,
57 Del pare lur Albert fo é dels lors.
D' un cors son nats: é tota la Cayna
Poras cercar, é no trobaras ombra
60 Pus digna d' esser ficta en geledina.
No cell á qui fo rotz lo pits, é l' ombra
Ab un matex colp, de la ma d' Artus:
63 No Focaccia, ne aquest qui m'encombra
Ab lo cap tan, que no veig denant plus;
E fo nopnat ia Sasel Mascaro:
66 Si Tosca est, be saps qui fo lla sus.
E perque no'm metes en plus sermo,
Sapies que io fuy Camison de Pacci;
69 Carlino sper, que'm morda ab l' asquello.
Mill ne viu puys semblants de tancs aqui
Fets per gran fret; on me ve gran festig,
72 E vendrá tant, com gelats veia axi.
E mentre que anavem vers lo mig,
Al qual tota cossa greu s'aduna,
75 E io tremant en l' atern gell qui hi rig;

Digitized by Google

Si voler fo, ó destin, ó fortuna,
No hu se ; mas entre les testes passant,
78 Fort percudí del peu al vis á una.
Planyent respongué: ¿Perque'm vas trepitjan?
Si tu no vens á creixer la venjança
81 De Munt Apert, ¿ perque'm molestes tant ?
E io : Mestre, aci 't prech ta atança,
Que io isqua de un dupte per ell :
84 Puys al cuydar, quant te vulles, t'ávança.
Lo Mestre stech ; e io digui á aquell,
Qui blastomava durament la hora :
87 ¿Qui eras tu, qui rempunyes ten bell ?
¿Mas tu qui est, qui vas per l' Entenora,
Respos, batent del peu, al crim la galta,
90 Que si encara fosses viu, massa fora ?
Viu son io; é car te sia si 't falta,
Respongui io, en lo mon haver fama,
93 Qui meta lo teu nom en nota alta.
Ez ell á mi : Del contrari he io brama :
Levat d' açi, é no m' anuges pus ;
96 Que mals saps leusenyar per esta lama.
Lavores lo pris per la garceta'n sus,
E digui : Cert covendra que tu 't nomes,
99 O que cabell no't romangua dessus.
On ell me dix : Enquer que tot me plomes,
No't mostrare, ne't dire qui io sia,
102 Si mill vegades sobre 'l cap me tomes.
Lo seus cabells ia en la ma volts tenia,
E tirats li'n havia bona flota,
105 Ladrant ell é gardant ius tota via ;

Digitized by Google

Quant un altro cridá : ¿Que has tu, Boqua ?
¿No't basta assats ab les barres sonar,
108 Si no ladres ? ¿ Qual diabla te tocca ?
Duymes, dix eu, no vull pux ton perlar,
Malvat traydor ; car á la tua sonta
111 De tu ire veras novas comptar.
Vesten, respos ; é ço que't vulles, conta :
Mas no t'oblits, si tu mays ys d' açi,
114 Cells qui hagron axi la lengua pronta.
E plany l' argent dels Franssesos aquí :
E poras dir, que aquell de Duera,
117 Lla on estan frechs los peccadors, io vi.
E si't deya algun, l' altre qui era,
Tu has deprop aquell de Beccaria,
120 A qui talá Florença la gorguera.
Johan de Sanader creu io que sia
Pus oltra ap Ganello, é Tubaldel,
123 Que Fahença obri, quant hom dormia.
Nos dos eram ia departits d' aquell,
Qu'en viu dos en una boqua glassats
126 Si, que l' un cap á l' altre era capell :
E axi co 'l pa, per gran fam es mengats,
Axi les dents dessobra l' altro mes,
129 Lla o 'l cervell ab la nuça es justats.
No altrament Tideu roen repres
Les temples á Menelipo ab desdeny,
132 Que aquell feya lo test, é l' als qui es.
Tu, que mostres per ten bestia seny
Oy sobra quex que tu en axi mhanjes
135 Dim 'lo perque, dix eu ; per tal conveny

Digitized by Google

Que si tu has raho que de 'l te planyes,
Sabent qui sots vos é la sua pecca,
138 Al mon dessus ten fassa io bons canges;
Si aquella, ab que io parle donchs, no'n secca.

OBSERVACIONES.

2 *tres*: trist.—11 *clore* cloure.—19 *Dix me:* Dir me.—36 *dent:* dents. —44 *Ell girarem*: Ells girarem.—46 *mols*: molls.—47 *strech:* estret. —65 *nopnat:* nomnat.—82 *ta:* te ó t'.—113 *mays ys:* may ixes.—120 *tala*: talla.—127 *mengats*: menjats.—129 *nuça*: nuca.—134. *mhanjes*: manjes.

Digitized by Google

CAPITOL XXXIII.

On son punits los traydos qui trahexen lurs parents é altres qui en ells se fian.

La boqua suslevá d' aquell fer past
Lo peccador, torquantle sobra aquell
3 Al pels del cap qu' havia derrer gast.
Puys començá : ¿Tu vols qu' io renovell
Desperada dolor que 'm pren lo cor,
6 Ia pur pensant, abans que parle d' ell?
Mas si 'l perlar meu deu esser lavor
Qu' infamia fruit al traidor que io rou,
9 Veuras perlar ensemps mesclat ab plor.
Io no se qui tu es, ne per quin mou
Es tu vingut ça ius; mas Florenti
12 Resemble ve verament á qui-t' ou.
Tu deus saber qu' io fuy Compte Hugoli,
E aquest es l' Arcevesca Roger:
15 Ara 't diré, perque 'l son tal vehi.
Que per l' afechte del seu mal saber,
Fiantme d' él cert io fuy axi pres,
18 E puxes mort, ia dir no es mester;

Digitized by Google

Pero cell qui no pot haver entes,
Ço es com lla mia fer mort fo cruda:
21 Oiras; é sabras si m' ha ofes.
Un breu pertus de dintre de la muda,
On de la fam per mi titol es dat,
24 E on cove que encar altri s' encluda,
Me demostrá per un sen poch forat
Pus leument ia; quant io fia lo mal son,
27 Qui del furtur lo vell m' hag declarat:
Aquest paria á mi mestre é don,
Cassant un lop, ab lobertons al mon
30 Perqui Lucha als de Pissa s' escon.
Ab cans magres, privats, de saber pront
Guatllans é ab Cismons ó ab Lanfranchs
33 Qu' havia mesos en lo primer front.
En petit cors me pariam estanchs
Lo pare é 'lls fills; é ab aguts splet lla
36 Me paria que 'ls fenyian los flanchs.
Quant fuy despert primer en l' endema,
Plorar sentí entre 'l so mos fillols,
39 Qu' eran ab mi, é demanar del pa.
Be est cruel sertes, si ia no 't dolç
Pensant á aço que 'l meu cor se pensava,
42 Si no 't ploras, ¿de que plorar te sols?
Ia eram desperts; é l' ora s' acostava,
Que 'll menjar nos solia esser adot,
45 E per lo seu somni cascu duptava.
E io clavar sentí 'l portal dessot
A l' oribla torra: on io guardé
48 En la cara mos fills sença dir mot.

Digitized by Google

Io no plorava: axi dins m' empedré.
Ploraven ells; é Ançilmuçio meu
51 Dix: Pare, que has qu' axí 'ns guardes? ¿Perqué?
Per ço res no ploré ne respos eu
En tot cell jorn, ne en la nit apres,
54 Fins que 'n lo mon l' altre Sol claror feu.
E com un poch del seu raig se fo mes
Al doloros carcer, é io scullí
57 Per quatre visatges lo meu messes;
Amduy les mans per dollor me mordí.
On ells, pensant que hi fos per voller pa,
60 O per menjar, tantost levarensí
Dient: Pare, molt menys dollor sera
Que tu menges de nos; car tu 'n donist
63 Estes mesquines carns, primsnesles ia.
Callé lavores, per no ferlos pust trist:
Cell dia é l' altre estiguem trestots muts,
66 ¡Ahy dura terra perque no t' obrist!
Mas pus que som al quart dia venguts,
Gaddo sa gitá á mi estes als peus,
69 Dient: Pare, que 's que tu no m' ajuts?
Aqui morí. E' axi com tu veus,
Viu io morir los tres de u en u,
72 Entre 'l quint, él sext dia; on cech é leus
Io 'm pris á grapponar sobre cascu.
Dos jorns los cridé puys que foren morts:
75 Puys, mes pogué que 'l dolor lo deju.
Quant aço hag dit, ab los ulls retorts
Repres aquell test mesqui ab les dents,
78 Qui als ossos foren, com d' un ca, forts.

Digitized by Google

Ahy Pissa vituperi de les gents
Dell bell pais alla, on lo *si* sona;
81 Pusque 'ls vehins á tu punir son lents,
Moguense tost Cabrayra, é la Gorgona,
E facem cep ad Arno sus la feu,
84 Per tal que 's neig en tu tota persona.
Que si 'l Compte Hugolino havia veu
Que t' hagues fet dels castells fals barat,
87 No devias los fills metre á tal creu.
Innocents los fahia novella edad,
Nova Thebas! Ugucio, la Bregada,
90 E 'ls altres dos, de qui sus he tractat.
No passam oltra lla, on la gellada
Rigidament recingle un' altra gent,
93 No volta 'm jus, mas tota reversada.
Lur plor matex ells plorar no consent;
E 'l plor, qui torba sobre 'ls ulls retob.
96 Se volta arera é tant es pus cohent
Car les lagremes primeres fan grop,
E, axi com viseras de crestall,
99 Recumplen, sots les celles, tot lo cop.
E iatseçia qu' en axi com d' un call,
Per la fredura cascun sentiment
102 Cessat hagues de ma vista l' estall,
Ia 'm paria sentis un poch de vent:
Per qu' io al Mestre: ¿Qu' es aço qu' açi 's mou?
105 ¿No es ça ius trestot vapor espent?
Ez ell á mí: Ivars seras al pou
On te faran los teus ulls la resposta,
108 Vahent la causa, de on aquell plou

Digitized by Google

E un dels trists d' aquella freda crosta
Cridá á mi: O anima cruell
111 A tant, que t' es dada l' ultima posta,
Levam de sus del vis aquest dur vel,
Si que io folch lo dol, qui 'l cor meu prenya
114 Un poch avans que lo plor se regel.
Perque io á ell: Si vols que io 't sovenya,
Dim tu qui est; é si io no 't desbrich,
117 Qu' al fons de la glassa anarme covenya.
Lavors respos. Io son frare Alberich:
Io son cell de la fruita del mal ort,
120 Qui açi dins, datil per figa pich.
Dix io á ell: ¿E com es tu ia mort?
Respos e mi. Com castiga 'l meu cors
123 Lla sus al mont, nulla sciença port.
¿Tal avans ha la Tholomea á nos,
Que meltes veus l' anima cau açi,
126 Abans de molt que la morda Antropos.
E perque pus volonter leu á mi
Les envidrades lagremes del volt,
129 Sapies, qui 'l punt que trahex l' arma axi
Com é io fiu, lo seu cors li es tolt
D' un diable, qui despuis lo governa
132 Fins qu' ell sen temps del tot sia revolt.
Ez ell cau en aquesta cisterna:
E força par encara 'l cor dessus
135 De l' ombra, qui deça derrer mi verna.
Tu deus saber, si pus veus ara ius,
Ell es ser Brancha Doria; é molts ans
138 Son puys passats, qu' ell fo açi reclus.

Digitized by Google

Io creu, dix eu á ell, que tu m' engans:
Que Brancha Doria no es defunt,
141 E menge, é beu, é dorm, é esta sans.
En lo foch alt de Malesbranques punt,
Dix, e lla on bull la pega enrusthada,
144 No era encara Miquell Zanque junt,
E un diable per sa casa logada
Pres lo seu cors, é d' un sen proxima,
147 Qui 'l trahiment feu ab ell la vegada.
Mas duymes estin en jus la ma;
Obrim los ulls. E io no n' hi fahí res:
150 E fuy cortes é com á ell fuy vila.
Ahy genoves, homes fals é divers
De tots costums, plens de tota manganya,
153 ¿Perque no sots de tot lo mon spers?
Qu' ab lo pijor sperit de Romanya
Un trobe tal de vos, qui per sa obra
156 En anima en Coccito ia 's banya
E lo cors par viu encare desobra.

OBSERVACIONES.

2 *torquantle*: torquantla.—3 *al*: als.—12 *resemble*: resembles.—19 *pot:* pots.—20 *lla:* la.—26 *furtur*: futur; *vell*: vel.—34 *pariam*: parian.—35 *ells:* els.—50 *ploravem*: ploraven.—61 *tu 'n:* tu 'ns.—83 *facem:* facen.—87 *devias:* devia.—91 *No*: Nos.—93 *volta'm*: volta 'n.—95 *torba:* troba.—96 *arera:* arrera.—107 *ten*: tens.—117 *anarme:* anarmen.—*leu*: leus.—141 *sans:* sa.

Digitized by Google

CAPITOL XXXIIII.

E derrer d'aquesta part, appellada Infern, on ponex los traydos patricides, on está Lucifer tenint Judes en la una boqua, en l'altre Casio, é en l'altre Bruto.

Les banderes ixen del Rey d' Infern
Devers de nos: per ço denant remira,
3 Dix lo Mestre á mi, qui be ho discern.
Com quant una grossa neula spira,
O quan anuyta l' emisperi nostre,
6 Appar de luny un moli que 'l vent gira;
Veer me parech un tal vestit en mostre:
Puys, per lo vent, arrera'm restanguí
9 Al Mestre meu; que no hi era altra clostre.
Ia era (ez ab pahor ho met açi)
Lla, on ombres totes eren cubertes,
12 E transparents com buscha en vidre stí.
Unes jeyen, altres staven ertes,
Unes cap jus, altres en peus estant;
15 Altres, com arch, los peus al volt convertes.

Digitized by Google

Quant nos fom lla empesos tan avant,
Que 'l Mestre meu plagué ademostrarme
18 La creatura ó lim del bell semblant,
Levás denant de mi, é feu restarme,
E dix : Vet Dite, vet açi lo loch,
21 On es mester que fortelessa t' arme.
Si fuy gelat é mut sença dir hoc,
No m' ho demant, Lector, que no u scriu :
24 Per ço com tot perlar seria poch.
Io no morí, ne romenguí ies viu :
Pensa per tu duymes, si es guinyos,
27 Qui n'era io, quant l' u ne l' altre'm viu.
L 'Emperador del regne dolloros
De mig pitz exia for de la glassa :
30 E mills ab un gegant se fa 'l meu cors,
Qu' ab un seu bras un gegant no's compassa :
Pensa duymay quant gran deu esser tot,
33 Quez axi feta part ell se comfassa.
Si tant fo bell, com ell es ara feot,
E contra 'l seu Factor alçá la cella,
36 Be 's tany que d' ell procescha tot lot.
¡Oh quant parech á mi gran meravella,
Quant tres cares viu en la sua testa !
39 L' una denant, é cella era vermella :
Altres dues s'ajustan ab aquesta,
Sobre lo mig de cascuna espalla,
42 E muntam alt fins al loch de la cresta,
La dreta era axi groga com palla :
La cinestra era com d' aquells talls
45 Qu'ixen de llá on per lo Nill se valla.

Digitized by Google

Sots cascuna exian dos als, quals
Covenia á un tan gran aucell :
48 Velles de mar no viu iames aytals.
Sens plomes eren, de un vill fluxell
Eren plenes cellas ; volateava
51 Si, que tres vents se removian dell,
De les quals tot Coccito se congelava.
Plorava ab sis ulls, é per tres parts ens
54 Gotava 'l plor é sangonosa bava.
De quada part trosejava 'b les dents
Un peccador, com li massa esmenulla,
57 Si que'm faya tres en axi dolents.
A aquell denant lo morde era nulla
Al grafiyar, que tal volta l' esquena
60 Romania de la pell tota brulla.
Cell' animą la sus, qu' ha major pena,
Dix lo Mestre, es Judes Escariot,
63 Qui 'l cap de dins, é fors les cuxes mena.
Dels altres dos, qui han lo cap dessot,
Cell qui penja del cap negra, es Brut :
66 Veges com se retorç, é no fa mot.
L' altre es Cassio, qui per si membrut.
Mas la nit reve ; é de vuy mes
69 Es de partir, car tot havem vedut.
Com á ell plag, al coll me fuy repres ;
Ez ell capsa é temps é loch é postes :
72 E com los vols foren uberts é estes,
Afarras be á les velloses costes :
De vel en vel sa cala ius de puixa,
75 Entre 'l fluxell é les gelades crostes.

Digitized by Google

E quant nos fom dret allá, on la cuxa
Se gira apunt sobre 'l pus gros de l' anqua,
78 Lo Mestre ab gran treball é ab gran anguxa
Girá 'l cap lla on tenia la canqua,
E agrapás al peu, com hom qui sall,
81 Si que'n Infern tornar creya poch manca.
Tinent ben fort, car ab escala tal,
Dix lo Mestre pentexant com hom las,
84 Nos covi departir de tant de mal.
Puys axí fors per un tranc d' un roquas,
E possá mi sobre l' orle sezer :
87 Apres doná á mi lo petit pas.
Io levé 'ls ulls, é cuydé lla vesser
A Lusiffer com l' havia lexat ;
90 E viu á ell los peus en sus tener.
E si io fuy lavores treballat
La gent grossa ho pens, qui no ha ver
93 Qual era 'l punt qu'eu havia passat.
Levet en sus, dix lo Mestre, en peu :
La via es longua, é malvat lo cami :
96 E ia lo Sol á miga terça seu.
No era pas via de pelagri
On eram nos; mas natural roquar,
99 Ab aspra sol, é ab lum fort mesqui.
Abans que io del infern me separ,
Mestre, dix eu, quant fuy dret erigit,
102 Per trer d' error vulles me un poch perlar:
¿On lo glaç? é aquest ¿com es fit
Si sobra sot? ¿é com en ten poch d' ora
105 Del ser mati ha fet lo Sol tragit?

Digitized by Google

Dix ell á mi: Tu ymagines hora
Esser de lla del centre, on io 'm pressi
108 Als pells del verm malvat, qui 'll mon tot fora.
De lla fuist tu tant, com io devalli:
Quant me giré, tu passest aquel punt,
111 Qui de totes parts lo gren tir' assi:
E are es sots l' emispheri junt,
Qui es opost á quell, qui la gran secca
114 Cobra, é sots lo munt del cual consunt
Fo l' Hom, qui nach é visqé sensa pecca.
Tu has los peus sobra patita spera,
117 Qui l' altra cara fa de la Judea.
Aci 's fa jorn, quan de lla se fa sera:
Aquest, qui 'ns feu escalla ab lo pel,
120 Fit es encara, axi com primer era.
D' aquesta part caygué en jus del Cel:
E la terra, qui de ci se lunya,
123 Per por de aquell se feu de la mar vell,
E vench á l' emisperi nostre; lla
Per fugir li, lexa aquell loch buit tot
126 Esta, qui par de ça, é sus muntá.
Loch es de ius del Belcebub remot
Aytant, quant aquella tomba s' esten,
129 Qui no per vista, mas per ço es not
D' un petit flumicell, qui lla dexen
Per la boqua d' un scull, qu' ha trocat
132 Ab lo seu cors qui gira; é poch pen.
Lo Mestre é io per cell cami desat
Entram á retornar en lo clar mon:
135 Sens cura haver que repos nos fos dat,

Digitized by Google

De sus isquem, ell primer, io segon,
Tant que io viu lla de les coses bel les
138 Que porta 'l Cel, per un forat rodon:
Per on isquem á veure les stelles

Explicit Prima Comedia Dantis.

DEO GRACIAS.

OBSERVACIONES.

18 *lim*: lum.—23 *demant:* demans; *no u:* no hu.—36 *procescha*: proceescha.—42 *muntam:* muntan.—44 *talls*: tals.—45 *Nill*: Nil; *se valla:* s'avalla.—55 *quada:* cada.—56 *li*: la.—63 *de*: te.—67 *per*: par. —79 *canqua*: çanqua.—*Tinent*: Tinet (Tente).—84 *covi*: cove.—85 *axi*: exí.—102 *trer*: trar.—108 *'ll* 'l.—111 *tir' assi:* tir' á si.

Digitized by Google

Digitized by Google

LO SEGON LIBRE DE LA COMEDIA de *DANT ALLIGHIERI* de Florença, en lo cual tracta de la purgacio dels pecats d'aquells qui moren en estat de penitencia.=Transladat per *N'ANDREU FEBRER*, algutzir del molt alt Princep e victorios senyor, lo Rey *Don Alfonço*, *Rey d'Arago*, de rims vulgars toscans, en rims vulgars cathalans.

Digitized by Google

Digitized by Google

PURGATORI.

CAPITOL PRIMER.

D'aquest libre, appellat Purgatori, on tracta de la purgacio de la necligencia é introdueix Cato per guardia d' aquell.

PER correr mellors ayguas alça 'l treu
La neveta del meu enginy duymay
3 Qui ten cruel mar derrera si veu:
E cantare de segon Regne lay,
On l' esperit huma del tot se purga,
6 E de muntar en lo Cel digne 's fay.
Assi la morta poesi resurga,
Oh santes Muses, pus que vostro so;
9 E Caliope aci un poch surga,
Saguint lo meu cantar ab aquell so,
Qu'á les Guarces mesquines feu sentir
12 Lo colp qui fou d' esperar perdo.

Digitized by Google

Dolça color d' oriental safir,
Qui s'acullia en lo seren esgar
15 Del aer pur, entro al primer gir,
Los meus ulls trists començ'á delitar,
Tantost fuy fora de l' aura morta,
18 Qui 'lls ulls e 'l pitz me feya contristar.
Lo bell planeta, qui d' amar conforta,
Feya riura ia trestot l' orient,
21 Pisis corbint, qu'eren la sua scorta.
A man dreta'm giré, é paré sment
Al altre pol ; on quatre stelles luir
24 Viu, no vistes may, fors de la prima gent.
De lurs flames paria 'l Cel johir.
¡Oh pol artich, pobre est é marrit,
27 Pus á mirar aquells no pots venir !
Com io de luy sguard fuy departit,
Un poch girant mi devers l' altro pol
30 On lo Carro ia era svanait,
Apres de mi viu estar un vell sol,
Digne tant de reverença 'n la vista,
33 Que plus non dech á pare algun fillol.
La barba longua é de pels blauchs mista
Portava, é los seus cabells semblants,
36 Dels quals caya sobre 'l pits dobla lista.
Los raigs de les santes quatre lums sants
Remplien tant la sua faç de lum,
39 Qu'axi n' haya, com Sol qui fos demans.
¿ Qui sots vos, dix, que'n contre lo sech flum
Fugida havets la preso eternal ?
42 Los pels bonests moven com es costum.

Digitized by Google

¿Qui hus ha guiats, ó qui hus fo governal,
Exin fora de la nit pregon sota,
45 Qui sempre fa negre 'l vall infernal?
¿Es ia la ley d' abis tot axi rota?
O es al Cel novell conçell mudat,
48 Que dapnats venits a la mia grota?
Lavors me pres lo Mestre ensenyat;
E ab mans é ab dits é ab senyals me aprench,
51 Que 'l cap als peus fos pres humiliat.
Apres respos á ell: De mi no vench:
Dona de Cel vench, é pel seu pregar
54 De ma companya á aquest sovench.
Mas pus que tu vols que hom te declar
Nostra condicio, si com es vera,
57 No es raho qu' hom t' ho deia negar.
Aquest no viu ia mai l' hora derrera;
Mas, per sa follor, li fo axi pres,
60 Que poch estech que no tornás arrera.
Segons t' he dit, io fuy á ell trames
Per salvarlo; é no hy era altra via,
63 Que aquesta, per la qual me son mes.
Mostrat li he la gent dampnada ria;
Ez ara enten mostrarli tot en gir,
66 Cells qui's purgan sots la tua baylia.
Com io l' he tret, serla lonch á dir:
Del Cel dexen la virtut, qui m'aiuda
69 Conduirlo per tu veure e oir.
Placiat donchs grazirli sa venguda:
Libertat va cercant, qu'es axi cara,
72 Com sap cell qui per ley ha mort rebuda.

Digitized by Google

Tu hu saps; á qui no fou per ley amara
En Utica la mort, on tu laysast
75 La vesta, qui 'l gran dia sera clara.
No son l' adicte eternal per nos guast:
Car aquest viu, Minos a mi no plega;
78 Mas son al gir, on son li bell ull cast
De Marcia tua, qu'encara't pregua,
Oh sant pitz, que per tua la retenyes;
81 E per s'amor donques á nos te plegua:
Laxans anar per aquests teus set renyes
Gracia ley portarem nos de ti,
84 Si nomenat esser la ius te denyes.
Marcia plach mentre que io visqui,
Als ulls meus tant, dix ell á nos lahora,
87 Qu'io fiu, tot ço qu'ella volgué de mi.
Ara que fa ultra'l mar sa demora,
Moura no'm poc plus, per aquella ley,
90 Qui feta fo, quant io me'n exí fora.
Mas si dona del Cel te mou con crey,
E com tu dius, no t' ha mester lauçeny:
93 Assats basta qu'm requires per ley.
Ves adonques, á aquest tu reseny
D'un jonch tot sol, é lavali lo vis,
96 E tota sutzatat de ley esteny;
Car no's cove, ab ull qui fos sospris
D' aguna tacca, anar denant del prim
99 Ministre, qu'es d' aquells de Peradis.
Aquesta ysla en torn al baix comfim
Lla ius, en dret ahon la rebat l' onda,
102 Aporta jonchs de sobre lo moll lim

Digitized by Google

Null altre planta, qui fes aqui fronda,
O induras, hi poria haver vida,
105 Per ço qu'a les ferides no sagonda.
No retornets puys esta partida :
Lo Sol vos mostrara, qu' horamay ve,
108 Prenets lo mon a la pus leu exida.
Axi sparech : E io sus me levé
Sença perlar ; é ratraguim atras
111 Vers lo Duch meu. e 'lls uls a luy dressé.
Ell comença : Seguex tu lo meu pars :
Girat arere ; car de ça declina
114 Esta planura vers sos termes bas.
L' alba vencia l' hora matutina,
Qui 'l fugia denant, é de loynta
117 Coneguí 'l tremolar de la marina.
Nos navem pel solitari pla,
Com hom qui torn á la perduda via
120 Que fins que hi es li par anar en va.
Com nos lla fom on lo ros qu 'hi jahia
Pugna' b lo Sol, per ço com es en part.
123 On andurir, poch fa que raro sia ;
Amdos les mans sus l' erba en spart
Molt suament lo meu Mestre possá :
126 On io qui'm fuy avisat de son art,
Con lagrimos vis giré vers ell lla :
Ez aqui 'm feu veure tot descubert
129 Lo vill collor, que l' Infern m'amagá.
Puys vinguem su 'l ribatge desert,
Qui navegar ses aygues may vehé
132 A hom, qui de tornar fos puys espert.

Digitized by Google

Aqui 'm senyi, segons qu 'altri plagué.
¡Oh meravella! que qual l' arençá
La planta humil, aytal hi renesque
Sobitament al loch d' on la trasch lla.

OBSERVACIONES.

4 *de*: del.—7 *poesi:* poesia.—14 *esgar:* esguard.—21 *corbin:* cobrint.—37 *raig*: raigs.—39 *demans:* denans.—40 *sech:* cech.—65 *enten*: entench.—94 *reseny*: receny.—98 *aguna:* alguna.—100 *comfim:* confim.—108 *mon:* mont.—112 *pars:* pas.—133 *senyi*: cenyi.—134 *arença:* arrencá.

Digitized by Google

CAPITOL II.

Del Purgatori, en lo cual tracta de la purgacio d' aquelles qui tardaren de penedirse fins à la fi, per delectacio de cantar è de sonar.

Ia era 'l Sol fins al oritzon junt,
Qu' ab lo cercla meridia scandeia
3 Jerusalem ab lo seu plus aut punt:
E la nit, qui opposita 'l torneia,
De Gange exia for ab les balanços,
6 Qui li cahen de ma quant sobergueia;
Car les blanques e les vermelles guanços,
Lla hom era, de la bella Aurora
9 Per trop edat ia retornaven ranços.
Nos anavem lonch de la mar lahora
Axi com gent, qui pensa son cami,
12 Qu'ab lo cor va, ez ab lo cors demora:
E axi com sol, apres del mati,
Que per vapors spesses Març roseia
15 Jurs vers Ponent sobre lo sol mari;
Tal m'aparech, si io encare 'l veia,
Un lum venir per la mar ten cuytat,
18 Que 'l moure seu negun volar pareia.

Digitized by Google

Del qual, com io hagui un poch girat
L' ull, é que fos al Mestre demané,
21 Molt plus luent lo viu é redoblat.
Puys de tots latz d' aquell me paregué
Un no sabia que blanch ; é dessot
24 A poch á poch un altre li'n isqué.
Lo Mestre meu encare no feu mot,
Stro 'ls primes blanchs paregren eguals :
27 Lavors que be conech lo galiot,
Cridá : Fe, fe, que los teus genolls cals.
Vet l' Angel de Deu: be plega les mans :
30 Veuras duymes si fets hoficials.
Ved, que sdenyen tots arguments humans
Si, que ne rems no vol, ne altre vel
33 Que ses ales, entre 'ls ports loyndans.
Vet com les ha adretes vers lo Cel,
Ab eternals plomes movent lo rench,
36 Qui no's muden com fa lo mortal pel.
Apres, com mes é mes devers nos vench
Lo divinal aucell, pus clar pariva :
39 Perque 'l meu ull de prop ges no 'l sostench ;
Mas tingill bax : Ez ell vench á la riva
Ab un vaxell pulidet e leuger,
42 Tant que aygua alguna non glotiva.
De popa fo 'l celestial Nautxer,
Tal que paria beneyit per scrit :
45 E plus de cent sperits viu dins sezer.
In exitu Israel d' Egipto un crit
Cantaven tots ensemps á una veu,
48 E tot lo salm fins de tot fo complit.

Digitized by Google

Puys lo senyal los feu de santa Creu;
On se gitaren tots sobra la plagua,
51 Ez ell tornassen, com vench, tost é leu.
La companya, qui romás lla, salvatge
Parech del loch, remirant tot en torn,
54 Com aquell fa qui nova cosa asage.
De totes parts sagetava lo jorn
Lo Sol, qu' havia 'b son raig clar é pront
57 Del mig del Cel gitat ia Capricorn ;
Quant cella nova gent alçá la front
Vers nos, dient á nos : Si vos sabets,
60 Mostratnos la via d' anar al mont.
E Virgili respongué : Vos creets
Força, qu'esprets siam nos d' aquest loch ;
63 Mas pelagrins som axi com vos etz.
Denant vinguem avans de vos un poch
Per altra via, ten aspr'é ten fort,
66 Que lo muntar duymay nos parra ioch,
Ells qui de mi viure per lur acort,
Per l' espirar, qu'era encare viu,
69 Meravellant tengren color d' hom mort.
E com á misatger, que porta oliu,
Corra la gent perque oia novelles,
72 E de cuytar negu se mostra squiu ;
Axi denant mi se ficaren celles
Fortunadas armas totes mirant,
75 Oblidant quax d' anar á ferse belles.
Io viu una d' elles traures avant,
Per abrassar mi, ab tan gran voller,
78 Qui mogué mi á fer á ell semblant.

Digitized by Google

¡Oh ombres vanes, fors que'n lo parer!
Tres veus les mans derrera ell pleguí,
81 E tantes les me torné 'l pitz de ver.
De meravella, creu, tot m'enrogí:
Perque l' ombra somrís, é torná atras;
84 E io, vers ley, seguintlo m'enpenyi.
Molt suaument me dix que io pasas:
Los coneguí qui era, é 'l pregué
87 Qu'á mi perlar un patit s'arrestas.
Respos á mi: Axi com io t' amé
En cors mortal, axi t' am separada;
90 Per ço m'arrest: mas tu ¿ on vas? di me.
Casella meu, per ço qu'altra vegada
Torn cay on son, faç io aquest viatge,
93 Dix; mas tu ¿ com est sol ara portada?
Ez ell á mi: Nagu m' ha fet oltratge,
Si cell qui leva quand é qui li plau
96 Moltes voltes m' ha negat lo passatge:
Car de voler just lo seu se complau.
Verament de tres meses ell ha tolt
99 Que hi volia entrar en tota pau;
On io, qu'era á la marina volt,
Lla on l' aygua del Tibre se ensala,
102 Benignament fuy d' el aqui recolt.
Aycella fossa on ell ha dreta l' ala;
Per ço com tos temps se recul aqui
105 Aquell qui devers Cheron no's cala.
E io: Si nova ley no't tol açi
Menbrar, ó us á quell amoros cant
108 Qui mors vollers tots contentava á mi

Digitized by Google

De ço't playa consolarme en tant
L' arma mia, qu'ab la mia persona
111 Vinet aci, es afanyada tant.
Amor, que nela mente me ragiona
Començá ell lavores ten dolçament,
114 Que la dolçor encara dins me sona.
Lo Mestre meu, é io, é cella gent
Qu'era ab ell, parien ten contents,
117 Com si no fos d' altres lur pensament.
Nos eram la tots ficats é actents
Al seu cantar: é veus lo vell honést
120 Cridant: ¿Que es aço, sperits lents?
¿Qual negligença, qual estar es est?
Correts al mon despullar vos l' escull,
123 Qui no hus lexa Deu esser manifest.
Ez axi com, reculint blat ó jull,
Van los coloms justats á la pastura
126 Senza mostrar lo lur usat argull,
Si cosa apar de qu'ells haien por dura,
Soptosament fugen ó posen l' escha,
129 Per ço com son ferits de maior cura;
Axi viu io cella maynada fresca,
Lexant lo cant, anar en vers la costa,
132 Com hom qui va, e no sap on s'aresta:
Ne la nostra partida fo menys tosta.

OBSERVACIONES.

8 *hom:* on.—14 *spesses*: espessos.—30 *hoficials :* oficials.—40 *tingill*: tinguill.—48 *de*: que.—50 *plagua*: plage.—62 *esprets:* esperts (?).—63 *ett:* est.—86 *Los:* Lors.—92 *cay*: çay.—94 *Nagu*: nengu.—108 *mors*: mos.—111 *Vinet:* Vinent.—122 *mon*: mont.

Digitized by Google

CAPITOL III.

Del Purgatori, en lo qual tracta d' aquells qui tardaren lur confesio é penitencia de lurs peccats, per oceupacio de senyoria mundanal.

Mat sia que la sobitana fuyta
Escampas tots aquells per la campanya
3 Girats al munt, on la raho no 's cuyta,
Jo 'm restengui ab ma fizel companya.
E ¿com fora io sens ell corregut?
6 ¿Qui m' hauria tret sus per la muntanya?
El m' aparech enter si remordut:
¡Oh dignitosa conciença neta,
9 Quant patit fal te remors amar é brut!
Quant los seus peus lexaren la gran freta,
Que l' honestat a tot acte denega,
12 Ma pensa, qu' era de primer restreta,
Lo sen entent rellargá, amorega:
E lo meu vis giré en vers lo munt,
15 Qu' anant en sus vers lo Cel, plus s' amplega.
Lo Sol, qu' arrera 'm feria de punt,
Romput m' era devant a la figura;
18 Qui lo sen raig havie 'n mi consunt.

Digitized by Google

Io 'm regiré d' un costat, ab por dura
D' esser abandonat, lavors quant viu
21 Sollament denant mi la terra scura:
E 'l meu Confort: ¿Perque 't fas ten squiu?
Començá dir á mi de tot revolt:
24 ¿No creus tu que io sia 'b tu é 't guiu?
Vespre es ia alla, on es sepolt
Lo cors, dintre del cual io feya ombra:
27 Napols lo te; é de Brandis fou tolt.
Si denant mi res ara no s' aombra.
No 't meravels ies tu, que del Cel,
30 Que l' un los raigs del altre no encombra.
Soferir turments é calt é gel
Aytals corsos Virtut desponent mostra,
33 E çom se fa no vol qu' á nos s' esvel.
Foll es qui 'spera que la raho nostra
Puxa transcorrer l'infinida via,
36 Qu' una Sustanza en tres Persones mostra.
Estats contents, humana gent al *quia:*
Que si pogut haguessets tot veser,
39 No era ops que infantás María.
E desigat has vist sens null sper
Tals, qui 'l desig hagren eomplit é bo,
42 Qu' eternalment per plor han sostaner:
Jo dich d' Eristotil é de Plato,
E d' altres molts. E lors baxa la front,
45 E no dix plus; é fortament torbat fo.
Nos devinguem en tant al peu del mont:
E la trobam la roqua alta ten erta,
48 Que hom en va temptar' anar amont.

Digitized by Google

Tra Llerici é Turba, la plus deserta
E plus rostra ruin es una scala,
51 En vers cella, avinent é uberta.
Or qui sap de qual part la costa cala,
Dix lo Mestre meu, refermant lo pas,
54 Si que hi puxa muntar qui va sens ala?
E mentre que tenla lo vis bas,
E del cami tenia pensament,
57 E io mirant sus en torn cell roquaç,
De man sinestra 'm parech una gent
D' animes, qui vanien devers nos,
60 E no 's paria; tant veniam lent.
Lleva; dix eu al Mestre, 'ls ulls ambdos:
Vet d' esta part qui nos dara eonsell,
63 Si donchs no pots de tu haver soccors.
Lavors gardá, é frangament e bell
Respos: Anem en lla, qu' ells venen pla:
66 E tu ferma ta sperança, fill bell.
E encara era cell poble de luynta,
Dich io, depres dels nostres passos mill,
69 Quant un bon gitador trauria 'b ma:
Com s' estrengueren tots al dur macil
De l' alta riba, stant ferm ez estrets,
72 Com si gardant, qui va, duptassen il.
Oh ben finits, oh ia sperits eletz,
Virgili començá, per cella pau,
75 La cual io creu que vos tots actenets,
Diguats a nos, on la muntanya jau,
Si que 'ns sia posible anar sus:
78 Que perdre temps, qui 'n sap mes, plus desplau.

Digitized by Google

Com les ovelletes ixen del clus
A una, duas, tres; é l' altra stan
81 Porugues los ulls e'l cap metent jus;
E ço que fa la prima, l' altres fan,
Acostantse a ella, si s' arresta,
84 Simples é quedes, é perque no san;
Viu io, vinent vers nos, moure la testa
D' aquella mandra fortunada tota,
87 Casta en semblançes, e'n l' anar honesta.
E com aquells denant veheran rota
La lum eterna del meu destre cant,
90 Que l' ombr' era de mi fins á la grota,
Restaren en derrer un poch tornant;
E 'ls altres totes qui vanien apres,
93 No sabent perque, feren altre tant.
Sença vostra demanda io hus confes,
Qu' aycest es cors huma, que vos vasests;
96 Per qui lo lum del Sol en terra es fes.
E no hus meraveletz; mas crezetz,
Qni no senza virtut, qui del Cel venya,
99 Cerca sobra muntar stes paretz.
Axi 'l Mestre; ez aquella gent denya:
Tornats, dix, e 'ntrats avant duymay,
102 Ab lo dors de la ma fahent ensenya.
Ez un d' aquels encomença: Si 't play
Quisque sias, anant gira 'l teu vis:
105 E par esment, si de lla 'm vist hauch may.
Io 'm regiré vers ell, guardantlo fis:
Ros era é bell, é de gentill parer;
108 Mas l' un sorcil tench per un colp divis.

Digitized by Google

Quant li hagui humilment dit lo ver
D' haberlo vist iamay, dix: Guarda be:
111 Ez una plagua 'l pitz me feu vesser.
Puys somrient me dix: Io son Manfre
Nebot de Constansa Emperatriu:
114 Per que 't prech, quand en lo mon seras, que
A ma bella filla del parentriu,
De l' honor de Sicilia é d' Arago.
117 Digues lo ver, si al mon altro 's diu.
Qu' apres que 'l meu cors á mort ferit fo
De dos puntes mortals, io 'm retorní
120 Plorant á Aquell qui no fall de perdo.
Oribles foren los peccats que eu fi;
Mas la bontat infinida abrassa,
123 E pren tot ço qu' á leys corre á la fi.
Si 'l Pastor de Costança, qu' á la cassa
De mi trames fo per Clement, lahora
126 Hagues en Deu ben lesta questa fassa,
Los ossos del meu cors foren encora
De ça del pont, apres de Benevent,
129 Sota la guardia de la greu mora.
Ara 'ls banya la pluja e'ls mou lo vent
Fora del Regna quax al lonch del Vert,
132 On ell los transmuda al lum stent.
Per malahiri lur ges aci no 's pert,
Que no 's puxa cobrar de Deu l' amor,
135 Mentre que l' esperança ies de vert.
Ver es que cell que 'n contumace mor
De Santa Sgleya, enquer qu' ala s'espenta,
138 Li cove star d' aquesta riba en for.

Digitized by Google

Per cascun temps que sia estat, trenta,
En sa presumpcio, si tal decret
141 Pus curt, per bons é sans prechs, no deventa.
Veges si 'm pots alegrar d' aquest fet,
Dient á la bona mia Costança
144 Com tu m' has vist, ez enquer d' aquest ver:
Que, per aquells de lla, aci molt s' avança.

OBSERVACIONES.

4 *fizel:* fidel.—7. *Enter*: Entre.—18 *lo seu raig:* los seus raigs.—60 *veniam*: venian.—69 *guitador:* guiador.—124 *Costança*: Coscença.

Digitized by Google

CAPITOL IV.

En lo qual tracta d' aquells qui foren negligents á pendirse per occasio de fama mundana.

QUAN per algun delit, ó dolor, que
Nostra virtut alguna en si compren,
3 L' anima nostra's retrau tota'n se,
Par qu'á nulla potença plus enten :
Ez aço es contra l' arror, qui creu
6 Q' un'anima sobr'altra'n nos encen.
E per aço, quand se ou cosa, o's veu,
Qui tingua fort assi l' anima volta,
9 Vassen lo temps, é l' hom no se 'n aveu :
Qu'altra potença's cella qui ascolta,
Altra quella, qu' ha l' anima en terra :
12 Aquesta es quax ligada, l' altre's solta.
D' aço haguí esperiença vera,
Oint aquell sperit é remirant :
15 Que cincuanta graus ia ben exit era

Digitized by Google

Lo Sol, e io no me'n era vist; quand
Vinguem lla on les animes en una
18 A nos cridar: Qual es vostra demand.
Maior trespas vetz quant ab una
Forçada pota d' espines ó tronchs
21 L' hom de la vila, quan lo rahim enbruna,
Que no era lo call, on tots embronchs
Isquen tots sols, lo Mestre io pres li,
24 Com l' esquera de nos parti la donchs.
Va hom en Sanleo, ez en Noli:
Munt hom sus Bismantoa é en cacume
27 Ab los peus; mas cove qu' hom vol açi:
Ab alas dich leugeres é de plume
Ab gran desir, derrera Quel pilot,
30 Que sperança'm dava, qui mi allume.
Nos muntavem per mig d' aquell balç rot;
E de tots latz nos artava l' estrem;
33 E peus é mans volia 'l sol dessot.
Pus que nos fom sobra l' orla suprem
De l' alta rib'á la scuberta plaia,
36 Mestre, dix eu, ¿ quina via farem?
Ez ell á mi: Sol un pas teu no caia.
Sus vers lo munt derrera mi conquista,
39 Fins que trobam alguna via saia.
Lo munt era alt, qui vencia la vista,
E la costa dreta de plus assats,
42 Que del mig del quadrant al centre lista.
Io era las, quand digui clinats:
Oh pare dolç, girat un poch, é mira
45 Com romanch sol, si vos no aturats.

Digitized by Google

Fillol meu, dix, entro aci te tira,
Mostrantme un balç ab lo dit un poch sus,
48 Qui de aquell latz lo munt trestot regira.
Tant m'encliná lo seu perlar despuys,
Que me'aforcé, á grapons apres luy,
51 Tant que la cella fo sotç mos peus jus.
A seure'ns posam aqui amenduy
Voltz á llevant, on nos eram exits;
54 Perque 'l gardar sol ia valer altruy.
Los ulls tressé bax al ribatge fis,
Puys lo alçé al Sol: é remirava
57 Que de sinestre part n'erem ferits.
Be s'avisá lo Mestre, qui eu estava
Meravellat al carro de la lum,
60 Qui entre nos e Aquilo entrava.
On ell á mi: Si Castor é Pollun
Fossen ensemps units ab l'espill aquèll,
63 Qui sus é jus de sa lum nos condun,
Tu veheras lo Zodiach vermell
Molt plus estret á la Orsa rodar,
66 Sino exis fora del camin vell.
Com aço's fa, si hu vols, be hu pots pensar,
Bax contra 'l ment imagina Syon
69 Ab aquest munt sobra la terra star,
Si qu'entrambdos han un sol oritzon,
E dos emisperis: on es la via,
72 Que mal no sabe carrejar Pheton,
Veuras be com aquest cove que sia
De l'un, quand va aquell del altro flanch,
75 Si 'l teu entent bē clarament ho tria.

Digitized by Google

Dolç Mestre meu: certes, digui io, hanch
No hu viu ten clar, com ara ho discern:
78 Ço en lo meu enginy paria manch.
Que 'l mig cercle del moviment supern,
Qui Equator se diu en algun art,
81 E 's veu tostemps entre 'l Sol é l' ivern,
Per la raho qui de si, se depart
Era vers Sepentrion, quand li Ebreu
84 Veyan aquell devers la calda part.
Mas, si tu plau, volonter sabri eu
Qu' havem anar; car aquest alt puig sal
87 Plus que muntar no poden li ull meu.
Ez ell á mi: Esta muntanya es tal,
Qu'al començar dessots molt greu escau;
90 E quan plus va en sus, é menys fa mal.
Per ço quant ella te parra suau
Tant, que l' anar sus te sera leuger,
93 Com ajuda en jus anar per nau;
Lavores sera el cap d' aquest sender:
Aqui l' afany espera reposar:
96 Plus no't respon; mas aço se per ver.
Com ell fo al seu dit affinat,
Apres de nos una veu fort soná:
99 Força primer lo seure't sera car.
Al son d' ela cascun se regirá;
E vesem á man dreta un gran pedro,
102 Del qual nez ell ne io, ans s'avisá.
La's retraguem: on alguna gent fo,
Qu'a l'ombra stava derrer un roquaç,
105 Com nechgligents qui's posen en raquo:

Digitized by Google

Ez un d' aquells, qu'á mi paria llas,
Lla abrassant sos dos genolls sehia,
108 Tenent la cara en ius entro 'll sen bas.
Oh Senyor, dix eu, guarda tota via
Aquell, qui's mostra lla ten negligent,
111 Que peressa sembla que for li sia.
Lors se girá á nos, é pará sment,
Movent lo vis en sus per l' una cuxa,
114 E dix : Or ves sus tu qu'es ten valent.
Coneguí lors qui era, é ia l'enguxa
Qui m'empatxava encar un poch l' alena,
117 No m' empatxá l' anar á ell ; é puixa,
Qu'á luy fuy junt, alçá la testa apena,
Dient : ¿Has be vist ara com lo Sol
120 Del sinistre costat lo carro mena ?
Los actes seus lents, el curt dir que sol,
Mogren los lavis meus un poch a ris :
123 Puy començe : Bellaqua, ia no'm dol
Duymes de tu : mas dim, ¿perque assis
Estas aqui ? ¿Esperas tu scorta,
126 O t' ha l' usat cascun açi repres ?
Ez ell: Oh Frare, l' anar sus ¿qui porta?
Que no'm lexaria anar a martir
129 L' aucell de Deu, qui seu sobra la porta.
Primer cove que tant lo Cel me gir
Deffors de lla, quand io fiu en la vida,
132 Perque esperé troba si 'l bon sospir;
Si donchs per mi oracio no crida
La sus, de cor qui en gracia viva :
135 ¿L' altre que val, qu'al Cel no es oida ?

Digitized by Google

Ez ia 'l Poeta denant mi salliva,
E deya : Vin duymes : vegues que toca
138 Lo Meridia del Sol, qu'á la riva
Cobra la nit ia ab lo seu peu Marrocha.

OBSERVACIONES.

En el Argumento: *pendirse:* penedirse.—8 *assi:* a se.—11 *en terra*: entera.—19 *vetz*: be es (?).—20 *Forçada*: Forcada; *pota*: porta (?). — 23 *Isquen* : Isquem.—55 *tresse*: dresse.—56 *lo:* los.—76 *hanch* : anch.—100 *ela*: ella.—105 *nechgligents:* negligents; *raquo* : reco.— 106 *llas:* las.—108 *'ll:* 'l. 129 *aucell:* angel (?).

Digitized by Google

CAPITOL V.

On tracta de la quarta specia de negligencia, qui tardaren de penedirse per occasio de dignitats mundanals.

Ia era io de les ombres partit,
E seguia los passos de mon Mestre,
3 Quand derrera mi, é dressant lo dit,
Una cridá: Veges, que de sinestra
No luu lo raig dell Sol aquell dessot,
6 Avans apar viu verament en son estre.
Los ulls giré dret al son d' aquest mot,
E viulo per maravella guardar
9 Pur á mi, pur, ez al lum qu'era rot.
¿Perque 'll teu cor se pren á destorbar,
Dix lo Mestre, que l' anar faç pus lent?
12 ¿Que't fai á tu ço qu'aci ous perlar?
Vina pres mi, é lexa dir la gent,
E esta fort com torra, qui no plega
15 La cima ges per lo bufar del vent;
Car tostemps l' hom, qui pensament carrega
Sobra pensar, de si deslunya 'l seny,
18 Per que 'll cuytar l' un de ll' altro desplega.

Digitized by Google

Que podia io dir, sino: Io veny?
Dient un poch de la color compres,
21 Qui de perdo moltes vets fa l' hom deny.
Ez entre tant per la costa á travers
Venia gent, denant un poch de nos,
24 *Misserere* cantant de vers en vers.
Quant ells viren qu'io empetxava 'l cors
Per lo cors meu al trespassar del Sol,
27 Mudar lur cant en ·O· lonch ragullos:
E dos d' aquells com misatge qu'als vol
Corren vers nos, vengren nos demanar:
30 Diguats qui sots si hus platz á nostre vol.
El Mestre dix: Vos podets retornar,
E dir á quells qu'aci hus han enviats,
33 Que 'll cors d' aquest es carn vera encar
Si per veser sa ombra son restats,
Con io avis, assay lo es respost:
36 Facemli onor; é velrals be car.
Vapors enceses no viu axi tost
De prima nit iamay fendre sere,
39 Ne Sol, calant algun nuvol d' Agost;
Qu'en menys aquells sus no tornasen be:
E junts ab los altros donaren volta,
42 Vers nos com esquera corre sens fre.
Aquesta gent, qui'ns carrega, es molta:
E venen te pregar, dix lo Poeta;
45 Per ço pur ves, ez anant los scolta.
Oh anima qui vas, per esser leta,
Ab los membres ab los qualls tu es nada,
48 Cridant venian, un poch ton pas queta.

Digitized by Google

Garda s'algu veits altra vegada
De nos : per ço que d' ell novella portz :
51 Dens perque vas ? com no t'es aturada ?
Nos fom ia tots per violença mortz,
E peccadors fins la derrera hora :
54 Que aci lum del Cel nos feu accorts.
Si que, penident é perdonant, fora
De vida isquem á Deu pacificatz,
57 Qui del desig de si veure 'ns acora.
E io : Perque hus haya be tots guardats,
No 'n regonech algu ; mas s'á vos plau
60 Res que io puixa, esperits ben nats,
Deytsmo, qu'eu ho fare per cella pau,
Qui derrera los peus d' aquesta guia,
63 De mon en mon á cercarla'm sostrau.
Ez un d' aquells començа : Cascu fia
Del benefici teu sença jurarlo,
66 Pur que 'l voler per no poder no'stia.
On io, que sols denant los altros parlo,
Te prech, si may veus cell pais qui es
69 E seu entre Romanya é cell de Karló,
Que tu'm sies lla dells teus prechs cortes
En Fano, que per mi sia cantat,
72 Que purga 'ls crims d' on he Deu tant offes.
D' aqui fuy eu : mas li pregon forat,
D' on exi 'l sanch, sus lo qual io sehia,
75 Als Antenors al cors me fora dat,
La, on io plus segur esser crexia :
Feuho fer cell da Est, qui m' hach en ira
78 Assats plus lla, que lo dret no volia.

Digitized by Google

Mas si io fos fugit en vers la Mira,
Quand yeu fuy sobrejunt az Oriach,
81 Encara fora io lla on s'espira.
A l' estany fugí; é 'l canyit é 'l brach
Me retench é cayguí; é lla vi eu
84 De la mia sanc ferse 'n terra lach.
Puys dix un altre: Oh si 'l desig teu
Se cumplá axi que't trascha sus l' alt mont,
87 Ab bona pietat aiuda 'l meu.
Io fuy de Muntfeltro, é son Boncont:
Johana ne altri ha de mi cura;
90 Perqu'entre quests vaig yeu ab baxa front.
E io á ell: ¿ Qual força, ó qual ventura
Destrai tu fora de Campaldi,
93 Que no's sabe ia may ta sepultura?
On ell respos: Al peu del Casenti
Traversa una aygua qu' ha nom l' Archia,
96 Qui sobre l' Erm nex sus en Appenní.
Ala, ahon lo seu nom resta va,
Arribé io, fort nafrat en la gola,
99 Fuxint á peu, é sangonant lo pla.
Aqui perdí la vista; é la parola,
En lo nom de Maria lla fení:
102 Cayent, romas lla la mia carn sola.
Io't dire 'll ver, entre 'lls vius tu ho di.
L' Angel de Deu me pres, é cell d' Infern
105 Cridant: Oix ¿ perque'm prives axi?
Tu te'n portes d' aquest ço qu'es etern
Per una lagremeta qui 'll me toll;
108 Mas io fare del cors altro govern.

Digitized by Google

Be saps tu com en l' aer se recoll
Cell humida vapor, qu'aygua deve
111 Ten tost com munta lla ó 'l fret l' acoll:
Junyi lo mal voler, qui mal s'ave,
Ab l' entendre, é mog lo sol al vent
114 Per la virtut que sa natura 'l de.
Despuys la vall, co 'l dia fo stent,
De Pradomagno el gran jou cobrí
117 De neule; 'l Cel de sobre feu entent
Que l' aer prenys, en aygua's convertí:
La pluya caych; ez al foçats vengué
120 Ço que de ley, la terra no sofrí:
Ez axi com á rius grans se cove,
En vers lo flum reyal ten prest é leu
123 S' arruiná, que res no la tengué.
Lo meu cors fret trobá sobre lo seu
L' Archiano rebent; qui 'l dux d' alli
126 En l' Arn é me solgué del pitz la creu,
Que de mi feu, quand del dolor morí:
Giram per los ribes é per lo fon;
129 Puys cobrintme de sa presa'm senyí.
Deu quand seras tornat lla sus al mon,
E reposat d' aquesta longa via,
132 Seguiu lo terç sperit lo segon,
Recordet de mi, qui son la Pia.
Sena me feu; é desfeume Maremma:
135 Com sab cell qui, anellada m' havia,
Primerament eposant ab sa gemma.

Digitized by Google

OBSERVACIONES.

En el Argumento: *negligencia*: negligents.—12 *fai:* fa.—18 *ll'*: l'.—29 *Corren*: Corrent.—33 *encar* (hemos añadido esta palabra, que falta visiblemente en el CÓDICE, pues sin ella ni consta el verso ni hay consonancia).—35 *lo es*: los es.—36 *Facemli*: Facenli.—51 *Dens*: (Di nos).—59 *s'a*: si a.—72 *purgua*: purgué.—76 *crexia*: creia.—77 *da:* de.—92 *tu* (no se lee en el CÓDICE).—97 *Ala*: Allá.—101 *feni:* fini.—103 *'ll:* 'l; *'lls*: 'ls; *vius:* (tampoco se lee esta palabra en el CÓDICE).—113 *al*: e'l.—129 *senyi:* cenyi.—130 *Deu:* (Diuho).—136 *eposant*: esposant.

Digitized by Google

CAPITOL VI.

Del Purgatori: on tracta de la quinta specia de negligencia, qui posaren lur felicitat en bens temporals fins á la fi.

QUANDO lo joch de la gresca's desperteix,
Aquell qui per tostemps roman dolent
3 Sobre 'll tauller trist, é 'lls punys repeteix :
Ab lo qui venç se'n va tota la gent;
L' un va denant, l' altre derrera 'l pren;
6 Qual de costat li fa dels daus sment.
Sens aturar, á l' un é l' altre enten ;
Dona ad algu qui no li fassen pressa;
9 E tal de la pressura se deffen.
Tal era io en cella gent spessa,
Girant vers ells la cara ça é lla,
12 Me'n partia é fahentlos promesa.
Lla era l' Areti, que de la ma
Fera de Chim de Tacco pres la mort;
15 E l' altro que'n l' encalç fugint negá.
Pregava qui ab les mans d' un acort
Frederico Novell, é cell de Pissa,
18 Qui feu parrer lo bon Marzucho fort.

Digitized by Google

Viu Cont' Orse; é l' anima divisa
Del propri cors per frau é per enveia,
21 Com dehia, no per culpa comissa;
Per de la Botxa dich. E açi proveia,
Mentre's de ça, la dona de Barbant,
24 Si que per ço en pijór loch no's veia.
Com deliure fuy de tots cells, qui tan
Me pregaven, per ells altri pregar,
27 Perque s'avanç lo salvament lur sant,
Io comencé: Tu'm negas sego's par,
Oh lum de mi, espres en algun test,
30 Oracio decret del Cel mudar:
E cesta gent me prega pur d' aquest.
¿Seria donchs lur sperança vana
33 O lo teu dit no m'es be manifest?
Ez ell á mi: Ma scriptura es be plana,
E la sperança d' ells no va en falla,
36 Que hi guarda be ab la pensa be sana;
Car cima de judici no ho valla,
Per ço que foch d' amor t'umple en un punt
39 Ço que deu satisfer qui cay s'estalla.
E lla on io ferme aquest tal punt,
No s'esmenava culpa, per pregar,
42 Perque lo prech de Deu era disjunt.
Segurament á ten alt sospitar
No't fermes ges, s'aquella no t' ho diu,
45 Qui entre'l ver é l' entendre's lum dar.
Si tu m'entens, io dich de Beatriu.
Tu la veuras de sobre sus l' altura
48 D' aquest alt munt lla, beneyta qui riu.

Digitized by Google

E io: Senyor, anem ab meior cura,
Car no m'anug com fazia denant:
51 E vet duymes que 'll puig get ombra scura.
Ab aquest jorn caminaren avant,
Respongué, tan quant plus porem duymes:
54 Mas lo fet es als que no t'es sant.
Ans que sies sus, tornara primers
Aquell qui ia se cobra de la costa,
57 Perque sos raigs tu rompre no fas ges.
Mas veges lla un'anima, qui posta
Sola soleta'n vers de nos reguarda:
60 Cella'ns mostrara la via pus tosta.
Vinguem á ley: Oh anima lombarda,
E com t'estas altiva é desdenyosa,
63 E 'n lo moure dels ulls honesta é tarda!
Ella no'ns responia alguna cosa;
Mas lexavans anar, sol esgardant
66 A manera de leo, com se posa.
Mas Virgili ana ver ley pregant
Que'ns mostras on era millor exida:
69 Ez ella no respos al seu deman;
Mas del nostre pais, é de la vida
Enques: E' ll dolç Mestre encomençá:
72 Mantoa... E l' ombra, tota spaordida
Levas vers ell del loch on era lla,
Dient: Oh Mantoa, io son Sordell
75 Del teu pais. E l' un l' altre abrassá.
¡Ahy serva Italia, de dol castell,
Nau sens algun nautxer en gran tempesta,
78 No dona de provincies, mas bordell!

Digitized by Google

Cell 'anima gentill fo axi presta,
Sol per lo dolç son de la sua terra,
81 De fer al seu conciutada lla festa;
Ez ara'm tu no estan sença guerra
Los vius teus, mas l' un é l' latre rou
84 D' aquells qu'un mur ez una fossa serra.
Cerca, masquina, 'n torn las proas prou
De les tuas mars, é puys guarda 'l sen,
87 S'alguna part en tu de pau se jou.
¿Que't val perque't remusas lo fren
Justinia, si buyda sta la sella?
90 Senç aço fora á tu vergonya men.
¡Ahy gent, qui deus esser devota, qu'ella
Fos per Cesar signament cavalcada,
93 Si be entens ço que Deu te consella;
Guarda com es fera cruel tornada,
Per no esser punta dels sperons,
96 Puys que mesist la ma á l' encontrada!
Albercht Tudesch, qui'axi abandons
Ley qu' has feta indomita salvatge,
99 E degres li forçar los seus arçons,
Judici just de les esteles cage
Sobre 'l teu sanch, é novell ez ubert,
102 Que 'l suchsesor teu gran temença n 'hage:
Que havets tu, al teu pare, soffert,
Per cobeiança de costa destrets,
105 Que l' ort de l' Imperi sia desert.
Vine vezer Munthechi é Capellets,
Monals é Filipechs, hom sença cura;
108 Aquells ia trists aquets de dupte strets.

Digitized by Google

Vin, cruell, vin, é veges la pressura
Dels teus gentils, é cura lur maganya;
111 E veuras be Santaflor com cura.
Vine vezer Roma tua, co's planya
Viuda, sola, é nit é dia clama:
114 Lo meu Cesar, perque no m'acompanya?
Vine vezer aquella gent quant s'ama:
E si pietat de nos no't fa mover,
117 Vine al menys desvergonyar ta fama.
E, si licit m'es, supern Jupiter
Qui fuist per nos en terra cruxifis,
120 ¿Son los teus ulls justs, vols en altre affer?
¿O es preparacio, qui en l' abis
Del teu consell fas, é per algun be
123 En tot d' aquest nostre saber decis?
Qu' Italia plena de ple en ple
Es de tirans; é un Marcell se venta
126 Cascun vila qui fahent part hi ve.
Florença mia, be pots esser contenta
D' esta discressio, qui no't fer ara,
129 Merce del teu poble, qui s'argumenta.
Moltz han al cor justicia; é tard desperara,
Per no venir al arch sença consell:
132 Ma'l poble teu lla en som de la cara.
Moltz refuzen lo carch del comun bell;
Mas lo poble teu sollicit respon,
135 E sens clamar crida: Io m'aparell.
Feste alegre be, donchs que tu has on:
Tu riqua; tu ab pau; é tu ab seu.
138 Si io dich ver, l' afechte no 'l te escon.

Digitized by Google

Athenes é Salonich, qui ya feu
Antigues leys, é foren tant civils,
141 A viure be feren un petit seu
En vers de tu, qui faç de ten soptils
Proveiments, que'n lo mig de Noembre
144 No duren cells que tu'm l'Octubre fils.
¡ Quantes voltes del temps qu'a mi remembre,
Moneda, leys, oficis é costumes
147 Has tu mudats, é novat algun membre!
E, si t'avises be é clar t'allumes,
Semblant seras d'aquella enferma pobre,
150 Qu'algun remey no troba sus les plumes,
Mas girant ça é lla sa dollor dobre.

OBSERVACIONES.

En el Argumento: *negligencia:* negligents (?).—1 *Quando:* Quand. —3 *punys:* punts (?).—39 *cay*: çay.—44 *s'aquella*: si aquella.—49 *meior*: maior.—52 *caminaren:* caminarem.—65 *com*: quan.—67 *ver*: vers.—82 *'m*: 'n.—88 *remusas:* renusás.—103 *al:* é 'l.—120 *vols:* volts. —128 *discrecio*: digreció (?).—144 *m:* 'n.

Digitized by Google

CAPITOL VII.

Del Purgatori: on tracta encara de la quinta qualitat de negligencia.

Rus l' acollir honest e gracios
Fou repetit be tres ó cuatre veus.
3 Sordell se retrasch, é dix: Qui sots vos?
Ans que fossen en cest munt que tu veus
Animas dignes de muntar á Deu,
6 Octavia sotarra 'ls ossos meus:
Virgili son; é per null altre greu
Lo Cel perdí, que per no haver fe.
9 Axi respon lavors lo Senyor meu.
Axi com cell qui cosa denant se
Veu soptosament, on ell se meravella,
12 Qui creu é no, dient: Si e, no e;
Tal feu Sordell: é puys baxá la cella,
Ez humilment retorná de vers luy,
15 E abrassal bax dessota la xella.

Digitized by Google

Oh gloria de Latines, dix, per cuy
Mostrá tot ço que poch la lenga nostra;
18 Oh eternal preu del loch on io fuy;
¿Qual merit, ó qual, gracia á tu 'm mostra?
Si digne son d' oir ton parlament,
21 Dime si veus d' Infern ó de qual clostra.
Per tots los cercles del Regne dolent,
Respos aquell, son io de ça vengut:
24 Virtut del Cel me mog, en dun present.
No per fer, mas per no fer he perdut
Veure l' alt Sol on van los teus desirs,
27 E qui tard fo per mi las conegut.
Loch es la ius no pas trist de martirs,
Mas de tenebres sol, on los laments
30 No saben á dolor, mas á sospirs.
Aqui stich io ab los pochs innocents,
De les dents de la mort morduts, anantes
33 Que d' humana culpa fossen exents.
Aqui stich io ab cells, qui les tres santes
Virtuts no 's vestiren, é sença vici
36 Les altres que tragueren, totes quantes.
Mas si tu saps açi algun indici,
Dal nos, perque puscham venir pus tost
39 Lla, on Purgatori ha dret inici.
Respongué: Loch cert á mi no es post:
Libertat hé de anar sus é entorn:
42 Quant puxa anar, á guiar tu m' acost.
Mas tu veus ia com se declina 'l jorn,
E anar sus de nit algun no pot:
45 Perço 'm perlar bo pensem del bell sejorn

Digitized by Google

Animes ha ça á destre 'm loch remot:
Si 't plau, menarte lla al loch qui hi es,
48 D' elles conexer hauras plazer é tot.
¿Com aço? fo respost: ¿é qui volgues
De nuit muntar, fora ell impedit
51 D' altri, ó no, ó perque no pogues?
Ell bon Sordell en terra fraga 'l dit,
Dient: Veges, aquesta sola rigua
54 No pasaries pres del Sol partit.
No empero, qu' altra cosa 't fes brigua,
Que l' escura tenebra, al anar sus:
57 Qu' ella ab no poder lo voler trigua.
Be 's poria ab ella tornar ius,
E passeiar la costa en torn errant,
60 Mentre que l' oritzon te lo jorn clus.
Lavors lo meu Senyor, quaix admirant
Amenens donchs, dix, lla on deyes ara
63 Qu' haver se pot delit en demorant.
Poch allongats eram de lla encara,
Quand m' avisé que lo mon era sem
66 Com un vallo cay un munt desapara.
Alá, nos dix cell' ombra, nos n' irem,
Ahon di si falda la costa fa;
69 E 'l novell jorn aqui sperarem.
Un tort sender era 'l tre l' ert el pla,
Qui la 'ns conduix ó 'l flanch del ribaç pen
72 On, ans del mig, mor l' estrem que 's lla.
Aur, argent fi, porpra é venus luzen,
Indian fust resplendent é sere,
75 Frech esmerald á l' hora qui hom lo fen.

Digitized by Google

De les erbes é flors dintre aquell se
Possats, cascu fora de color vint,
78 Co 'l menys del mes, qui l' u prop l' altre te.
No n' havia per natura aqui depint,
Mas de suavitat de mil odors
81 Nos feya un incon grat é distint.
Salve, *Regina*, su 'l verd, é sus flors
Aqui seure, animes cantant, viu,
84 Qui per la vall no parian deffors.
Abans qu' est poch Sol duymes s' anniu,
Comensá 'l Mantoa, qui lla 'ns hach voltz,
87 Entra quells lla no vullats que io hus guiu.
D' aquest balç mils lurs actes é lurs voltz
Conexerets vos de tres tots ells quants,
90 Qu' en la plana lla ius entre 'lls revolts.
Aquell qui 'sen plus alt, que 'n sos semblants
Mostra haver no curat ço que devia,
93 E qui no mou la boca 'ls altres quants,
Fo Emperador Redolfo, qui podia
Sanar los mals qu' han Italia morta,
96 Si que ia tard per altro se recria.
L' altra, qui par que 'n la vista 'l conforte,
Regi 'l pais ó aquell' aygua nex,
99 Qui Munta 'n Albia, é Albia 'n mar la porta:
Oteccaro hach nom; ez en lo brex
Valgué mol mes que Vincillau son fill
102 Barbut, qu' oci é lutxuria pex.
Ez ell Naset, qui estret á consill
Par ab aquell qu' ha benigne semblant,
105 Mori fugint é desflorant lo gill:

Digitized by Google

Guardatz lla, com se bat lo pitz denant.
Vejatz l' altre, qu' ha feta á la gança
108 De les palmes, alegre, sospirant.
Pare é sogre son de mal de França:
Saben sa vida visiada é lorde
111 E d' aço ve lo dol qu' axi 'ls alcança.
Cell qui par tan membrat, é qui s'acorda
En lo cantar ab aquell del gran nas,
114 D'omni valor portá cinta la corda.
E si apres del Rey fosse romas
Lo jovenet qui apres li esta,
117 Be anava 'l valor de vas en vas;
Que no 's pot dir d' altres hereus qu' ell ha.
Jayme, Frederich han cascu ream:
120 Tal que millor algu no 'n posex ia.
Atard se veu que resurta per ram
La proesa humana: é aço vol
123 Cell qui lla dona, perque dell l' aiam.
Vers lo Nasut adreç est perlar sol
No menys qu' al altre, Pere, qu' ab canta,
126 On Proença é Pulla ia se dol.
Tant es del seu sement menor la planta,
Quant plus que Beatriu é Margarida,
129 Costança de marit encara 's vanta.
Veiats lo Rey lla de lla simple vida
Seure tot soll, Henrich lo d' Englaterra:
132 Qu' als realmes seus ha millor exida.
Cell qui plus baix entre aquells s'aterra,
Guardant en sus, es Guillem lo Marques,
135 Perqui Alexandria é la sua guerra

Digitized by Google

E plora Montfferrat é Canaveç.

OBSERVACIONES.

16 *de Latines*: dels Latins (?)—17 *poch*: pot.—24 *en dun*: é 'm du'n (?)—26 *Son*: Sol.—45 *'m*: en.—46 *'m*: en.—65. *sem*: scem.—66 *cay*: que.—67 *Ala*: Allá.—68 *di si*: de si.—70 *era 'l tre l' ert el plá*: era 'ntre l' ert e 'l pla : (?)—75 *Frech*: Fresch.—93 *quants*: cants.—103 *Ez ell*: E cell.—107 *alá*: alla.—120 *posex*: posseeix.—130 *'lla simple*: la simple.—131 *soll*: sol.

Digitized by Google

CAPITOL VIII.

Del Purgatori: en lo qual tracta mes de la quinta qualitat de negligents.

La hora era ia qui munda 'l desig leu
Als navegans, é entendrex lo cor.
3 Lo jorn qu' han dit á lurs amichs a Deu;
E que 'll novell pelegri per amor
Puys for, si ou esquela de loynta,
6 Qui resemble plorar lo jorn qui 's mor:
Quant io encomençé á retre va
L' oir, á remirar una alma
9 Surta, signant l' escoltar ab la ma.
Junynt levá l' una é l' altra palma,
Ficant los ulls dret devers Orient,
12 Com si digues á Deu: D' altre non calme.
Te lucis ante axi devotament
Dix en cantant, ez ab ten dolça nota,
15 Qu' ella feu mi á mi axir d'esment.

Digitized by Google

E les altres puys dolçament é devota
Seguiren lla per tot l'impne enter,
18 Havent los ulls á la superna rota.
Agua aci, Lector, be 'lls ulls al ver;
Que 'll vel es be ar aci ten sotil,
21 Que 'l trespasar de dins es leuger.
Aquella ost viu un bell é gentil
Calar puxes é regardar en sus,
24 Quax sperant, groga é fort humil:
E viu exir del alt, é calar ius
Dos Angels ab spases fogueiants
27 Muçades als caps de les puntes lurs.
Vert, com fulles novelles verdejants,
Era 'l vestit, que 'n plomes vertz arrench
30 Batens portaren derrer ventillants.
L'un sobre nos un poch star se 'n vench.
E l'altre 's mes en lo proposita sponda:
33 Si que la gent en lo mig se contench,
Be veya io en ells la testa blonda:
Mas en lur faç lo meu vis defallia,
36 Com la virtut qui pel trop se confonda.
Ambdos venen del gremi de Maria,
Me dix Sordell, á guarda de la vall,
39 Per la serpent qui tost vendra la via:
On yen, qui no sabia per qual quall,
Me giré 'n torn, ez astret m' acostay
42 Tot fret al bon companyo qui no'l fall.
E Sordell dix: Avallem nos duymay
Vers cells magnats, á parlarlos depres:
45 Car pler hauran de vezernos assay.

Digitized by Google

Sols tres passos creu que io devalles,
E fuy lla baix: é viu un qui mirava
48 Pur mi, com si conexer me volgues.
Temps era ia que l' aer s'escurava;
Mas no tant qu' entre 'lls ulls d'ell é de mi
51 No 's declaris ço qui primer se erraba.
Vers mi se feu, e io 'm fiu devers li.
N Juge Mino gentil, quant me plagué,
54 Quand entre 'ls mals no esser tu io vi!
Null saludar bell entre nos falgué:
Puys demanam ¿Quant ha que tu venguists
17 Per les aygues lunys d'aquest munt al pe?
On respongui: Per dintre los lochs trists
Vingui cay un vi, é son en prima vida,
60 Enquer que l'altra, axi anant, aquist.
E com fo la mia resposta oida,
Sordell, ez ell arere 's retragué,
63 Com gent es soptament esbayda.
L'u á Virgili 's girá, l'altre á me,
Qui sahia lla, cridant: Leva Corrau,
66 A veure ço que Deu per grat volgué.
Puys volt á me: Per lo singular grau,
Que deu á Quells, qui aci no s' ascon
69 Lo seu primer perque, no li es guau;
Quand tu seras de lla del mar pregon,
A Johana mia, que per mi clam
72 De lla, on als innoçents se respon.
No creu qu' a mi sa mara ia plus am,
Pus mudá 'ls vels blanchs é l' erreamen,
75 Los cuals cove mesquin encara bram.

Digitized by Google

Per ella assats del leuger se compren
Quant foch d' amor, petit en fembra dura,
78 Si l' ull, ó 'l toch no l' avisa soven.
No li fara ten bella sepultura
La vibra, que 'ls Milanesos acampa,
81 Com hauria fet lo Gall de Gallura.
Axi deya consignant de l'estampa
En son esguart d' aquell vertader zell,
84 Qui mesuradament en cor s'enllampa.
Los meus ulls glotz anaven pur al Cell,
Pur lla on les stelles van pus tard,
87 Per la roda qu' es pus prop del astel.
El meu Duch dix: Fill meu, on has ton sguard?
E io á ell: Mir celles tres flamelles,
90 D'on tot lo pol de ça com de foch ard.
On ell a mi: Les clares cuatre stelles,
Que vuy mati veys, son de lla bas;
93 E cestes son lla on eren aquelles.
Com ell perlava, Sordell á si 'l tras:
Vet l'enamich nostre, dix, lla com par.
96 E dreçá 'l dit, perque lla reguardás.
D' aquella part, on no algun repar
La petita vall, era una bixa,
99 Tal com doná ez Eva 'l mors amar.
Entr'erba é flors vengué la mala stritxa.
Girant á des á des la testa, 'l dors
102 Lepant, com fa bestia qui se lixa.
Io no ho viu, é per ço dir no hu gos,
Com mogueren los stors celestials ;
105 Mas be viu com l' un é l' autre fo mors.

Digitized by Google

Sentint fendre l'ayra'b alas aytals,
Fugi'l serpent; é 'ls Angels daren volta,
108 A lurs postes sus revolant eguals.
L'ombra qui s'era al Jutge recolta,
Quand ell cridá, per tot aquell asalt
111 De mi gardant sol un punt no fo solta.
Si la claror qui 't mena lla sus alt,
Trop en lo teu arbitre tanta sera,
114 Quanta has mester fins al supern smalt,
Començá ell; si sabs novella vera
De Valldemagre, ó d'altre part vehina
117 Diho á mi, qui temps fo lla gran era.
Apellat fui io Corrau Malespina:
No son l'entich; mas de quell devallé:
120 Porté als meus l'amor qu'açi's refina.
Dix eu: Ah pel pais vostre se
Ia may no fuy; mas ¿ ahon se demora
123 Per tota Auropa, on no's conegua be?
La fama, qui la vostra casa honora,
Crida 'ls Senyors, é crida l'encontrada,
126 Tant que ho sap qui mai no hi fo encora.
E io hus jur, si desus anar m'es dada,
Que vostra gent honrada no frezega
129 Del preu de la bontat, é de l'espada.
Us é natura axi la privalega,
Que, per que 'll cap mal retorça lo mon,
132 Sola va dreta, 'l mal cami despreia.
Ez ell: Or res; que lo Sol no s'ascon
Set veus al llit, que cobre lo Molto
135 Ab quatra peus é enforça un mes rodon,

Digitized by Google

Que aquesta cortesa opinio
Clavada 'l mig te seia de la testa
138 Ab maior claus que no altrui sermo,
Si donchs lo cors de judici no resta.

OBSERVACIONES.

1 *munda:* muda.—2 *navegans*: navegants.—5 *esquela*: esquella ó esquila.—10 *Junynt*: Junt.—15 *axir* exir.—17 *seguirenlla*: seguirenla.—20 *'ll*: 'l—30 *Batens*: Batents.—32 *propósita:* oposita (?)—51 *declaris:* declarás.—*Mino*: Nino.—62 *retragne* (En el Códice se lee: *regue.*)—68 *deu:* deus.—105 *mors:* mos.—130 *privalega:* privilega.—135 *enforça.* enforca.

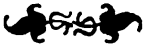

Digitized by Google

CAPITOL VIIII.

De Purgatori: Cercle primer aon l' Ector figura si haver peccats en tots los set peccats mortals.

La concubina de Tithon antich
S' enblançava ia 'n lo balç d' Orient
3 Fora dels brassos del seu dolç amich:
De gemmes hach la sua front luzent,
En figura d' aquell animal fret,
6 Qu' ab la coha torta percut la gent:
E ia la nit dels passos ab que 's met
Lla on eram, havia passats dos,
9 Ez al terç ia 's baxava ius tot dret.
Quand yeu, del carch d' Adam cenyit é clos,
Vençut del son, sus l' erba m' enclinay
12 Lla on tots cinch justats sehiam nos.
En l' hora que comensa lo trist lay
L' orenella pres de lla matutina,
15 Forçe membrantse del seu primer guay;
E que la pensa nostra, peregrina
Plus de la carn é menys del pensar presa,
18 A visions sues quax es divina:

Digitized by Google

En sony parech á mi veure sospesa
Un' Aguila al Cel ab plomes d'or,
21 Ab vols uberts, ez á calar entesa:
Ez esser me parech alla, on for
Abandonat de Guanimede 'l seu,
24 Lors quand fo pres del supern concitor.
Pensave 'm mi: Forçam aquesta seu
Assi per us, ó forçan d' altre loch
27 Desdenyen de portar lla sus en peu.
Puys me parech, que rodada un poch
Com un lam fort terrible devallas,
30 E 'm muntas fins á l' espera del foch.
Aqui 'm parech qu' ella é io cremas:
Esi 'l cremar ymaginat cougué,
33 Que del meu son covench me despertas.
No altrament Exiles descolugue,
Sos ulls tencats regirantlo en gir,
36 E no sabent en qual loch fosse be,
Quant se mare de Chiron á Esquir
Lo trasmudá ell durment en son bras,
39 D' on puys, los Grechs lo feren departir;
Que 'm desperte io, é com de la faç
Me fugi 'l son; io devengui tot mort,
42 Com fa l' hom qui gran spavent acaç.
De llats m' era aquell meu sols Confort;
E 'll Sol era alt ia plus de dues horas;
45 E 'll vis m' era a la marina tort.
No hages por, dix lo Mestre lahoras:
Feste segur, que nos som á bon punt:
48 No t' estrengues, mas fe que 't svigores.

Digitized by Google

Tu est duymes el Purgatori junt:
Vet lla lo balç, qui 'll tanca tot entorn,
51 L' entrada es alla on par disjunt.
Denant l' alba qui precehex lo jorn,
Quant l' anima tua de dins dormia
54 Sobre les flors on es lla ius adorn,
Ven una dona, e dix: Io son Lucia.
Lexatsme pendra quest qui dorm açi;
57 Alleviarle per fe la sua via.
Sordell romas, é l' altra gent fors mi.
Ella te pres; é com lo jorn fo clar,
60 Se 'n vench en sus, é io seguint l'exí.
Asi 't posá: é ans me feu mostrar
Pe 'lls seus bells ulls aquell' entrada uberta:
63 Puys ella é 'l son ensemps se 'n van anar.
A guisa d' hom, qui duptant se reserta,
Ez en confort muda se pahor dura,
66 Pus veritat li es clar descuberta,
Me cambié: é com sens tota cura
Me viu el bon Duch meu, sobra aquell baiç
69 Se mogué, é io derrer, en vers l' altura.
Lector be veus, com io ara exalç
La mi obra: é per ço ab molt art
72 No't maravels si io axi l' encalç.
Nos acostant, vinguem en una part,
On prima faç paria mi rot,
75 Com fessura qui un gran mur depart,
Una porta viu; é tres grahons sot,
Per muntarhi, de diversa collor,
78 Ez un porter qui no'ns deia mot.

Digitized by Google

E com los ulls pus obri devers lor,
Viulo sezer sobre 'll gran sobira,
81 Tal es la faç, que'm vence la claror :
Una spasa nua havia'n la ma,
Qui reflectia axi sos raigs vers nos,
84 Que io hi dressava spes lo vis en va.
Digatsme ¿ que demanats asi vos ?
Començа ell á dir : ¿On es l' escorta ?
87 Fets que 'l venir sus no hus sia dampnos.
Dona del Cel d' esta cose s'acorda,
Respos lo Mestre á ell, é pur abans
90 Nos dix : Anats lla ; qu'alli es la porta.
Ez ell' en be vostros pasos avanz,
Recomençá dir lo cortes porter :
93 Venits adonchs als nostres graus ananç.
Lla on venguem; e l' ascalo primer
Marbr'era blanch axi polit e terç,
96 Que io'm miré, qual son per ver.
Era 'll segon negre é plus que perç,
D' una negra pedrenyera cremada,
99 Trachada per lo lonch é per travers.
Lo tercer, qu'es de sus denant l' entrada,
Porfir paria en axi flamajant,
102 Com sanch qui fors d' una vena tirada.
Sobra quest tench ambdos los peus stant
L' Angel de Deu, sehent sobre 'l lindar,
105 Qui semblava pedra de diamant.
Pels tres graus sus de bon voler é clar
Me dix lo Duch dient : Quili merçe
108 Humilment, que nos lex de dins entrar.

Digitized by Google

Devotament als sants peus me gité ;
Misericordia 'l quis, que m'obris :
111 Mas ans al pitz tres grans colps me doné.
Set P. en la mia front m'escris
Ab punta de l' espasa, é : Fe que't laus,
114 Quant seras dins, estes plagues, me dis.
Terra secca, ó cendre, que tu caus,
D' una collor fora ab son vestiment :
117 E sots d' aquell trasqué puys dues claus.
L' un era d' or, l' altra era d' argent :
Ab la blancha primer, puys ab la d' or
120 Feu que io fuy á la porte content.
Quant que l' una d' estes claus fall lahor
Que no's gira be dreta per lo pany,
123 Dix ell á nos, no s'obra est tanchador.
L' un es maior, man l' altra ha gran afany
D' art ó d' enginy, abans qu'ella desser,
126 Per qu'ella es aquella qui 'l nuu frany.
De Sent Pere la tinch ; que'n dix qu'eu err
Ans per obrir que per tenir serrada,
129 Sol que la gent denant mos peus s'aterr.
Puys empes luy á la porta sagrada,
Dient : Entrats ; mas d' aço hus fas accorts,
132 Que defora torna qui derrer bada.
E quant foren los cardanils destorts
Los pollaguars d' aquella reyal sagre,
135 Qui de metall son resonants é forts,
No brogí tant, ne's mostrá axi agre
Tarpea, com tolt li fo aquell bo
138 Metell, perque puys romangué ten magra.

Digitized by Google

Io'm regiré attes al primer to.
E *Te Deus laudamus* me paria
141 Oir ab veu mesclada 'b lo dolç so.
Tal semblança punt á punt me retia
Lo meu oir, com sol hom ascoltar,
144 Quand ab orguens cantar algu stia ;
Qu'or si, or no se enten hom lo contar.

OBSERVACIONES.

En el Argumento: *Ector*: Actor; *peccats*: peccat (?)—2 *emblançava*: emblancava.—24 *concitor:* consistor.—25 *Forçam*: Força ó Force.—26 *forcan:* força ó force.—34 *descolugué* desclougue (?).—65 *se*: sa.—88 *cose*: cosa.—94 *e*: es.—99 *Trachada*: Tranchada.—107 *dix:* duix (?).—120 *porte*: porta.—124 *man*: mas.—127 *que'n*: que'm.—140 Deus: *Deum*.

Digitized by Google

CAPITOL X.

De Purgatori: Cercle primer on tracta de la purgacio del peccat de superbia é de la sua pena.

Rus nos fom dins lo lindar de la porta
Qui 'l mal amor de l' anima dezusa,
3 Car far parer dreta la via torta,
Sonant la senti io esser reclusa:
E si los ulls vers ley girats haguessa,
6 ¿Qual fora stada á tal fall digna scuza?
Nos muntam lla per una pedra fessa,
Qui'ns movia d'una é d' altra part,
9 Si com l' onda fa qui fuig é s' apresa.
Asi cove usar un poch de art,
Recomensá 'l Duch meu, en acostarse
12 Or ça, or lla, al costat qui's depart.
E per ço fem los passos al escarçe
Tan, que primer lo strem de la Luna
15 Rejunys al seu lit per recolgarse,

Digitized by Google

Que nos fossem fora d' aquella cuna.
Mas quand nos fom deliures é uberts
18 Alt, en lo munt se relliga en una,
Io fort viat, ez amdosos inserts
De la via, restam sus en un pla
21 Sol, com cami qui va per lochs deserts.
De l' espona sus, on confina 'l va,
Al peu de l' altre riba qui apar,
24 Mesurar en tres veus un cor huma:
E quant mos ulls podien divisar,
Ar del esquer ara del dret costat,
27 Esta via me parech tal estar.
Lla sus no fo nostr'anar comensat,
Quand coneguí cell ribatge en torn,
30 Qui d' exida dreta era privat,
Esser de marbre molt blanch, é adorn
D' entallament, que no sol Policret,
33 Mas natura se'n matria en ascorn.
L' Angel qui vench en terra 'b lo decret
D' aquella pau plorada per molts ans,
36 Cubri 'll Cel d' aquell seu lonch devet,
A nos parech si verament denants
Lla entallat en semblant tant sotsmes,
39 Que semblava ymatge muda anans.
Jurara hom que 'll *Ave* clar digues;
Perque era lla figura de aquella
42 Qui l' alt amor obrînt en pau nos mes.
Ez en acte deya esta novella:
Vet la Sirventa de Deu, verament
45 Com figura en cera se segella.

Digitized by Google

No tingues sol en un loch tot sment,
Dix lo Mestre dolç lavors, qui m 'havia
48 D' aquella part on ha lo cor la gent.
Perque'm mogui ab vis; é vehia
Apres de Maria, d' aquella costa,
51 On era'b mi aquell que mi movia,
Un altra istoria en la roca inposta:
Perqu' eu passé Virgili, é feume pres,
54 Per ço que fos mills als meus ulls disposta.
Era'ntallat en cell mabre meses
La carr dels bous, tirant l' Archa santa,
57 Perque se tem ofici no comes.
Devant paria gent; é tota quanta
Partida en set cors, qu'a dos meus sens
60 Feya á l' un dir No, l' altre Si canta.
E semblantment feya 'l fum del encens,
Qui metitzat era lla, 'ls ulls ell nas,
63 Al si el no discordes apparents.
Denant anava del glorios vas,
Densant troçat, lo bon humill Psalmista;
66 E plus é menys que Rey era 'n cell cas.
De 'ncontra figurada, en una vista
D' un gran palau, Michol lla remirava,
69 Com á dona despitosa é trista.
Io moguí 'ls peus del loch on io estava.
Per avisar depres un altra istoria,
72 Qui derrera Michol me blanqueiava.
Lla era istoriada l' alta gloria
Del Principat Roma, la cuy vallor
75 Mogué Gregori á sa gran victoria;

Digitized by Google

Io dich de Trachiano Emperador:
Ez una viduvella 'l tench al fre,
78 De lagremes cremada é de dolor.
En torn d' aquell paria 'l loch tot ple
De cavallers, é l' aguila d' or
81 Sobre ell al vent semblava moverse.
La miserable stant axi entre lor
Paria dir: Senyor, fesme veiança
84 De mon fill que m' han mort, on io m' acor.
Ez ell á ley respondia: Un poch t' estança
Fins que io torn; Ez ella: Senyor meu,
87 Com persona que fort dollor acança,
Si no tornes? Qui sera on son yeu,
La fara á tu. Ez ella: L' altruy be
90 Que fara á tu, si oblides lo teu?
On ell: Ara 't conforta; que cove
Que yeu faça 'l meu deber, abans que mova:
93 Justicia u vol, é pietat me te.
Aquell qui may no vehé cosa nova,
Produu aquest teu visible parlar,
96 Novell á nos, perque aci no se 'n trova.
Mentre que 'm delitaba de guardar
Les ymages de tant' humilitat,
99 E per lo lur mestre de veure car;
Veges de ça, mas fan lo pas lassat,
Murmurava 'l Poeta, moltes gents:
102 Qui 'ns mostraren dels altris grans l' estat.
Los ulls meus, qu' á mirar eran attents
Per novitats veure, on prenon delit
105 A girarse vers ell no foren lents.

Digitized by Google

No vull, Lector, que sies defallit
De bon proposit, per aço oir
108 Deu com vol que lo mal deute se quit.
No attenes la forma del martir:
Pensa á la fi; é ca peior valeig
111 Ultra judici gran no pots venir.
Io començé: Mestre ço que io veig
Moure, no se si son homens ó no,
114 E no se que; asi al veure vaneig.
Ez ell á mi: La greu condicio
De lur turment á terra 'l cap los tira,
117 Que de primer mos ulls n' hagron tenço.
Mas guarda fit, é desligua é regira
Ab los ulls cell qui ve carch de pedraces:
120 Ia pots vaser cascu com se remira.
Oh Crestians superbos, mesquins, lasses,
Qui de vista é de pensa no ferms,
123 Fiança havets en los reculats passes,
¿No 'us avisats vos, que nos siam verms
Nats en formar l' angelica farfalla,
126 Qui 'volá 'l Cel sens empatx ab vols ferms?
¿Des que 'l vostre cor plus aut se traballa
Sotz fets com authomata 'n defallitz,
129 Com verm, en qui formacio defalla?
Com per sostenir arch, ó per empitz,
Per fonament tal veu una figura
132 Se veu junyir los seus genolls al pitz,
Lo cual fa del no ver vera rancura
Nexer á aquell qui 'ls mira; axi fets
135 Viu io aquells, com hi mis be ma cura.

Digitized by Google

Ver es que mes é menys eran condrets,
Segons qu' havian mes ó menys de sus:
138 E qual plus pacient era en sos fets
Plorant paria dir llas: No puy plus.

OBSERVACIONES.

2 *dezusa:* desusa.—3 *far*: fa.—4 *Sonant esser la senti io esser reclusa* (se lee en el original).—6 *scuza:* scusa.—8 *Qui'ns*: Qui 's.—19 *inserts:* incerts.—35 *Cubri:* Qu' obri.—41 *lla*: la.—51 *aquel*: aquell.—110 *ca:* que (?).—111 *pots*: pot.—128 *Sotz*: sots.—136 *condrets:* contrets (?).

Digitized by Google

CAPITOL XI.

Del Purgatori: Cercle primer, en lo cual tracta dels dits superbiosos é de la lur pena.

H Pare nostre, qu'en lo Cel estas,
No circunscrit, mas per major amor
3 Que tu als prims effectes lla sus has,
Loat sia 'l teu nom, é ta valor
De tota creatura, com ser deu
6 Regraciant á tu son creador.
Venga vers nos la pau del regna teu ;
Que nos vers ley no podem ges anar,
9 S' ella no ve de tu Sant é ver Deu.
Com del voler lur Angels solen far
Sacrifici á tu, cantant Osanna,
12 Semblant fassen los homens del lur car.
Donans vuy la cotidiana manna,
Sens la qual pel desert aspre on nem
15 Arrera va qui plus anar s'afanna.
E com lo mal que nos sofert havem
Perdonam á tot hom, é tu'ns perdona
18 Deu, é no guards ço que nos merexem.

Digitized by Google

Nostra virtut, qui fort leuger s'adona,
Ab l' enemich no vulles sprovar,
21 Mas deliurens d' aquell, que no'ns confona.
Aquests derrers prechs que't fem, Senyor car,
No's fan per nos, que ia no'ns es mester ;
24 Mas per cells qu' han apres nos trespassar.
Axi per ells é per nos ben haver
Anavem cells, sota 'l greu pas, orant
27 Semblant á quell que sompni fa parer,
Desegualment tot entorn angoxant,
Lasses en sus per la volta primera,
30 La ceguetat d' aquest fol munt purgant.
Si la per nos tostemps ells fan preguera,
¿Que dehuen cay per ells fer é pregar
33 Aquells qui son en vida vertadera ?
Aydar se deu á llurs culpes levar,
Que tretes han del mon, que nets é leus
36 Les speres del Cel puxen passar.
Si pietat justa'ns faça desgreus
Tost en axi, que puxats moure l' ala
39 Qu'ab lo desig vostre vos port los peus ;
Mostrats á nos de qual ma vers l' escala
Se va pus curt ; é s' ich ha altre pas,
42 Que'ns amostrets aquell qui menys dret cala.
Car est qui ve ab mi pel carech las
De la carn de Adam, d'on ell se vest,
45 A muntar sus, per força, es escars.
Lo lur respost que feren al request
Qu' havia dit aquell que io seguiva,
48 De qui vingué no'ns fo pas manifest.

Digitized by Google

Mas dit fou: A man dreta per la riva
Venits ab nos, é trobarets lo pas
51 Posible, per muntar persona viva.
E si no fos cargat d' aquest roquaç
Qui la testa mia superba doma,
54 On me cove portar la vista bas,
Aquest, qui viu encara é no's noma,
Guardar io, per veura si 'll conosch,
57 E per ferlo piados á tal soma.
Io fuy Lati, é fuy fill d' un gran Tosch:
Guilles Aldobrandescho fo mon pare.
60 No se si hus fo may manifest ó fosch,
L' antigua sanch é les obres encara
Dels meus maiors me feu tan arogant,
63 Que pensant poch á la comuna mara,
Tot hom haguí en despit ten avant,
Que io'm mori, com los Senesos san,
66 Ez en Campañyan sab cascun infant.
Io son Ombert. E no sol á mi dan
Superbia fa; que tots cests meus consorts
69 Ha ella tretz ab si en lo mal an.
Perço cove que io cests pesos forts
Port tant açi, fins que Deu satisfaça
72 Pus qu'entre 'lls vius no hu fiu, cay entre'lls morts.
Ascoltant io baxé en jus la faça;
E la un d' els, no aquest qui perlava,
75 Torçentse'n sus sots lo pes qui l' estaça,
Viu mi, é conechme be; é cridava,
Ab gran afany tenint vers mi son vis,
78 Qui cap encli ab ells ensemps anava.

Digitized by Google

Digui io á ell : ¿ No est Adoris,
L' onor del Gubell, é l' onort de l' art
81 Qu' illuminar s'apella á Paris ?
Frare, dix ell, plus rius lo full é 'l cart,
Qu' illumina ara Franch Bolunyes :
84 L' onor es tota sua, é mia en part.
No fora io stat pas ten cortes,
Mentre visquí, ço pel gran desig meu
87 De l' exelença'm que 'l meu cor entes.
Daytals superbia 's pagua aci 'l feu :
On no fora stat encare dir ver,
90 Mas que podent peccar torné á Deu.
¡O van ergull del humenal poder,
E com poch vert sobra la cima dura,
93 Si donch no es junta d' enginy grosser !
Cimabues has vist en la pintura
Tenir lo camp ; ez or de Jotto hom diu
96 Tant, que la fama d' aquell es escura.
Axi ha tolt l' un Guido a l' altro 'l briu
Del bell perlar : é força ia es nat
99 Qui l' un é l' altre gitara del niu.
No es la veu mundanal re qu'un flat
De vent, que fer or l' una, or l' altro ella,
102 E muda 'l nom, ab lo fet tot justat.
¿Que fama hauras, si mors ab la carn vella,
Maior que si ia abans fosses mort
105 Que't lexases de mamar la memella,
Ans que passen mil anys, qui es plus cort
Espay devers l' etern, qu'un cloure d' ull
108 Al cercle que plus tard al Cel es tort ?

Digitized by Google

Aquell, qui del cami ten poch recull,
Abans de mi, soná Toscana tota,
111 Ez apenes ara en Sena s'ou brull,
On fo Senyor, lavors quand fou destruta
La rabia florentina, qui superba
114 Fo en cell temps, axi com ara es puta.
La vostre fama es com color d' erba,
Qui va é ve; é cell la descolora,
117 Per lo qual ix de la terra acerba.
E io a ell: Lo teu ver dir m'encora
Que sia humill, é lexa argull als vans:
120 Mas ¿ qui es cell de qui parlavas ora ?
Ez ell respos: Provencian Silvans:
E es aci, car prosumptuos fon
123 De pendra Sena tota á ses mans.
Tal ha anat sens repos environ,
Puys que morí: é tal moneda ren
126 Per satisfer qui trop gosá en lo mon.
E io á ell: Asperit qui acten,
Ans que's peneda, l' estrem de sa vida,
129 Esta la ius, é cay aut no ascen,
Si bona oracio no li ayda,
Abans que pas tan temps com ell visqué;
132 ¿Com li fou donchs sa venguda larguida ?
Quand vivia plus glorios dig me,
Liberament al mig del camp de Sena,
135 Tota vergonya passada segué:
Ell, per traure un seu amich de pena,
Que sostenia'n la preso de Carlo,
138 Se condux á tremar per tota vena.

Digitized by Google

Plus no dire ; e'scur se que io parlo :
Mas poch temps pasara, que tots vehins
141 Faran axi que tu poras glosarlo:
Aquest' obra li tolch aquells confins.

OBSERVACIONES.

26 *Anavem:* Anaven; *pas*: pes.—30 *fol*: foll.—42 *carech* carrech. —56 *'ll*: 'l.—71 *que*: qu'a.—72 *'lls*: 'ls ; *'lls*: 'ls.—75 *t orcenise*: torces.—88 *Daytals:* Daytal ; *pagua:* paga.—119 *lexa:* lex.—133 *dig me* dix me.—140 *tots*: tos.

Digitized by Google

CAPITOL XII.

Del Purgatori: Cercle primer on tracta encara dels superbiosos.

De par, com van los bous al jou ensemps,
M' anava io ab cell' anima llassa,
3 Tant com soffrí 'll dolç Pedagoch de temps.
Mas quant me dix: Lexal star, é passa,
Qu' aci es bo qu' hom de vele é de rem,
6 Aytant com pot, sa barqua enpenyer fassa;
Ert, com ell volch qu' ab ell anas, drecem
Ab tot lo cors, dat que 'll meu pensament
9 Me romangues fort inclinat é scem.
E seguia volonterosament
Del Mestre meu lo pas; ez amendos
12 Mostravem ia muntar leugerament.
Quant ell me dix: Gira tos ulls é mos:
Bon te sera, per suavar la via,
15 Veure lo lit dels teus peus ans que 'ls pos.
Com, per tal que memoria d' ells sia,
Sobre los morts lo moniment terrany
18 Porta signat qui hu jau tal com vivia;

Digitized by Google

On moltes veus algun fort se complany
Pel punyiment sol de la remembrança,
21 Qui lla dona dels peus ó del calcany;
Tal viu io lla, mas de millor semblança,
Segons l' artifici lla figurat
24 Quand per via defora 'l munt avança.
Guardaba aquell, qui fo noble creat
Plus qu' altra creatura, ins del Cell
27 Folgorogant tombar de l' un costat.
Briareo, traffit d' un dar cruell
Cellestial, viu jaure d' altre part,
30 A la terra greu per lo mortal gel.
Viu Tiembreo, veya Pallas é Mart,
Encare ermats en torn del pare lor,
33 Mirar los membres dels jagants espart.
Veya Nembrot al peu del gran levor,
Com esbayt é reguardar les gents,
36 Que 'n Sennar ab luy superbos for.
¡Oh Niobe, ab quins ulls ten dolents
Veya io tu, signada sus l' estrada,
39 Entre set fills é set teus tots estents!
¡Oh Saull, com de ta propia spada
Paries lla tu mort en Gelboe,
42 Qui no sentí puys pluia ne rosada!
¡Oh folla Aranya. com te veya be
Mig del teler, trista sobre l' estarç
45 De la obra qui mal per tu se fe!
Oh Roboam, ia no par que 't menaç
L' estendart teu; mas tot plen d' espavent
48 Lo 'n porta un car, abans qu' altri la caç.

Digitized by Google

Mostrava encar aquell dur paviment,
Com Almeon á sa mare feu car
51 Parer lo desventurat ornament.
Mostrava com gosaren sagetar
Sennaxerip sos fills de dins lo temple,
54 E com aqui mort lassaren lexar.
Mostrava la ruina el cruu exemple,
Que Thamaris feu, quand digué á Cir:
57 Sanch sedeist, é io de sanch te remple.
Mostrava com rots ten tost van fugir
Assirians, que fo mort Olofernes,
60 E mes enquer la resta del martir.
Veya Troya en cendre é 'n cavernes:
¡Oh Ylion, é com tu bax é vil
63 Mostrava 'l signe, on lla tu 't dicernes!
¿Qual de pinzell fo mestre on d' estill,
Qui pertragues les ombes com alli
66 Meravellar feren enginy soptil?
Morts parian los morts, é 'ls vius axi:
Non viu millor de mi que viu lo ver,
69 Quant calfigué tant com ané encli.
Ergullats vos, ara 'b lo vis alter,
Oh fills d' Eva; é no baxets lo volt,
72 Perque veiats lo vostre mal sender.
Plus era ia per nos d' aquell munt volt,
E del cami de Sol molt mes despes,
75 Que no stimava 'l coratge no solt;
Quant aquell, qui denant tos temps attes
Anava, 'm dix: Duymes dressa la testa;
78 No es plus temps d' anar aixi sospes.

Digitized by Google

Veges de lla un Angel, qui s' apresta
Per venir vers nos: é veges que torna
81 Del servici del dia l' hora sesta.
De reverença 'l vis é 'lls fets adorna,
Si que 'll delitz del enviar desus:
84 Pensa que cest dia may no reiorna.
Io era be de son admonir us
Pus de no perdra temps; si que 'n aquella
87 Materia no 'm poch ges perlar clus.
Vers nos vench dret la creatura bella
De blanch vestit, é en la cara qual
90 Par flameiant la matutina stela.
Los bras obrí, é les ales agual:
E dix: Venits: que 'ls graus son aci pres:
93 E fort leuger d' açi avant se sal.
A tal convit venen fort pochs ades:
Humana gent qu' es per sos volar nada,
96 ¿Perque á poch vent caus que no 't retens jes?
Manáns lla on la roqua era tallada:
Aqui 'm baté les ales per lo front;
99 Puys me promes segura la entrada.
E com á man dreta per muntar al mont,
Alla on seu l' asgleya, qui subioga
102 La ben guidada sobra Robacont,
So romp muntant l' alena qui s' afoga
Per los grahons, qui 's feren al temps san
105 Qu' era sagur lo coern é la doga;
Axi s' aplana la riba, qui cau
Aqui be ferma d' aquell altre gir:
108 Mas quant decy l' altra pedra lo rau.

Digitized by Google

Axi girantnos aqui van oir,
Beati pauperes spiritu, veus
111 Cantants tan dolç, que parlant no 's pot dir.
¡Ahy quant divers son ests graus si be hi veus
D' aquells d' Infern! qu' açi enthrom per cants,
114 E lla per plors, é plants, é crits molt greus.
Ia muntavem sus per los grahons sants;
Ez esser me paria plus leuger,
117 Que per lo pla no 'm paria d' abans.
On io: Mestre, digui, que pot esser
Levat de mi ten greu, que no sent re
120 Quax del treball qu' abans solia haver?
Respos: Quand de la tua front les P,
Que hi son romas enquer, seran levats,
123 Com es la un, del tot net é ras be,
Seran tots peus del ben voler sobrats
Tant, que treball negu puys sentiran,
126 Ans hauran pler d' esser en aut levats.
Lavors fiu io aixi com cells, qui van
Portant al cap cossa d' ells no sabuda,
129 E qui 'ls senyals d' altri sospitar fan;
Perque la ma á certar s' es vertuda.
E cerca, é trova, é cell offici fa
132 A qui 'll veser no dona alguna aiuda
Ez ab los dits lots de la dreta ma
Cerquant, trobé solament letres sis
135 Que de les claus sobre 'l front me pintá,
A que guardant lo meu Mestre somris.

Digitized by Google

OBSERVACIONES.

3 *'ll* 'l.—17 *moniment*: monument (?).—18 *hu:* hi.—25 *Guardaba*: Guardava.—27 *Folgorogant*: Folgorejant.—28 *dar:* dart.—32 *ermats*: armats.—34 *leror*. lavor.—35 *é*: á.—46 *par* (falta esta palabra en el original).—54 *lassaren*: l' osaren (?)—64 *on*: o.—74 *de Sol*: del Sol. —83 *'ll*: 'l.—91 *ales:* (falta esta palabra en el Códice); *agual*: egual. —95 *es*: est; *sos:* sus.—103 *So:* Se.—109 *van*: vam.—112 *hi*: hu.—113 *enthrom:* entr'hom.—124 *tots*: tos.—133 *lots:* tots (?).—136 *Que*: Que'l.

Digitized by Google

CAPITOL XIII.

Del Purgatori: Cercle segon, on se purga la culpa de enveia.

Nos eram ia sobre 'll som de l' ascala,
Lla ahon segonament se religua
3 Aquell mont qui, muntant, la gent desmala.
Aqui semblantment una via liga
Entorn cell puig, axi com la primera,
6 Sino que l' arch seu menys anar se trigua.
Algun senyal ne ombra, alla no era:
La riba hi par, é la soleta via
9 De blava color de la pedrenyera.
Qui demanar gent sperar havia,
Açi deya 'l Poeta, per ventura
12 D' anar avant massa tardar poria.
Puys fitament al Sol guardar mes cura;
Feu del destre costat al moure centra,
15 E de la part sinistra feu torçura.
Oh dolç sant lum á fe del qual io entre
Per el nou cami, tu'ns vulles dret guiar,
18 Deya, quo's vol conduir hom cay dentre.

Digitized by Google

Tu sobre 'l mon luus, é 'l fas escalfar:
S' altra raho en contrari no hi ponta,
21 Los teus bells raig nos dehuen just menar.
Tant com de ça per un miller se conta,
Eram ia nos muntant en aut sallitz
24 En poch de temps, per la voluntat prompta:
E devers nos vollar foren sentits,
No vists pero, sperits, en parlant
27 A la taula d' amor cortes venits.
La primera veu qui passá volant,
Vinum non habent fort altament dís;
30 E detras nos l' aná reiterant.
Ez abans que del tot hom no la ois,
Lunyantse, un altre: Io son Orestes,
33 Passá cridant, ez enquer no s'afis.
Pare, dix eu, quins veus son aquestes?
Demanant io, veus la terça qui deya:
36 Amats de qui mal hagues armas lestes.
E 'l bon Mestre: Aquest cingle d' enveia
Bat la culpa: é per tal causa so
39 Tiratz d' amors los colps de la correia.
Lo fre vol ser del contrari so:
Tu l' oiras creu, que per mon avis,
42 Ans que vingues sus al pas del perdo.
Mas dreça fit per l' aer lo teu vis,
E veuras gent denant de nos qui seu,
45 E cascu sta lonch de la gruta assis.
Lavors obrí los ulls mills qu'abans eu:
E viu denant ombres ab mantos grans,
48 De tal color com la pedrera 's veu.

Digitized by Google

E pus que fom un patit pus avantz,
Oi cridar: Mare de Deu, per nos
51 Pregats; Miquell, é Pere, é tots los Sants.
No creu que sia 'n terra ne may fos
Hom axi dur, qui no fos lla compunt
54 De pietat perço qu'eu viu lavors:
Que quant io fui axi prop d' aquells junt,
Qu 'lls actes lurs á mi venian certs
57 Pells meus ulls, fuy de doloros plor unt.
De vil cilici'm parian cuberts;
E l' un sofria l' altro ab l' espalla,
60 E tots de la vida eran soferts:
Axi los orbs, á qui la roba falla,
Van als perdons demanant lur besunya;
63 E l' un el cap sobre l' altro avalla,
Per qu' hom pus tost de pietat se punya,
No pas pel so de les peraules sol,
66 Mas pel veure, qui no menys hi rampunya.
E com als cechs no aprofita 'l Sol,
Axi aquells, alla on io parl ora,
69 Claror del Cel de si donar no vol;
Qu'un fill de ferre á tots los ulls clou fora,
E cus axi, com sperver selvatge
72 Cus hom, per tal com segur no demora.
A mi parech anant fer gran oltratge,
Altri veyent, é qui io no fos vist:
75 Perque'm giré al meu Conseller sage.
Be sabia ell sens que ll' hagues eu quist;
Que vol lo mut, perque sens ma demanda,
78 Me dix: Parla breu é sies avist.

Digitized by Google

Virgili 'm venia d' aquella banda
On caure's pot, anant per cella via,
81 Perque de nulla spona s'engarlanda.
De l' altre part aquella gen venia
Devota, qui per l'orribla costura
84 Gitava plor, qui per la faç cahia.
Girem á ells : Oh gent qui ia sagura,
Comencé io, est de veure l' alt Lum,
87 Que 'l desig soll vostra ha en sa cura ;
Si gracia tost resolva lo fum
De vostra consciencia, si que clar
90 Per ella munt de vostra pensa 'l flum,
Diguats, qui 'm sera gracios é car,
S' entre vos ha algun' arma Latina :
93 E be per ella si la pux trobar.
Oh frare meu, cascun' es ciutadina
D' una vera ciutat : mas tu vols dir,
96 Qui fos en Italia peregrina.
Açó'm parech per resposta oir
Pus luny un poch de lla on io estava :
99 Perque 'm fiu pus enlla enquer sentir.
Entr' altres viu una ombra, qui s'estava
Com si miras ; é s' algu vol dir : Com ?
102 La barba 'm sus, á guisa d' orb, levaba.
Arma qui't domdas per muntar al som,
Dix eu s'est tu aquell qui m' has respost,
105 Fet manifest, ó per loch, ó per nom.
Io fuy Senesa, dix, que'n cest mun rost
Ab tots aquests purgua la vida ria,
108 Plorant á Deu qu'ab si pres nos acost.

Digitized by Google

Savia no fuy, posat que Sapia
Nommada fos, é fuy dels altruys dans
111 Pus alegre que de ventura mia.
E perque'n mi no cregues que t'engans,
Oies si fuy folla, com te dire,
114 Ia devallant l' arch en ius del meus ans.
Los ciutadans meus eran prop gran re
Munt en lo camp ab los enemichs seus:
117 E io pregant Deu d' aço qu' el volgué.
Foren lla rotz, el voltz en passos greus,
E io mirant aquella fuyta amare,
120 Gotz pris dispar á tots altres veus
Tant, que giré al Cel l' ardida cara,
Cridant á Deu: D' oravant pus no't tem
123 Com fa 'l merle pres del fert com s'esclara.
Ab Deu volguí pau quand fuy á l' estrem
De ma vida: é enquer no fora estat
126 Per penitença lo men deute escem,
Si no fos que mi morta pres en grat
Per Pettinyano en sa or acio,
129 Qui s'endolgué per cell de charitat.
Mas ¿qui es tu, que nostra condicio
Vas demanant, é portas los ulls soltz,
132 Si com io creu, spirant dius aço ?
Los ulls, dix eu, me seran açi toltz,
Mas poch de temps; car poch es la ofesa
135 Feta, per sern ab enveia voltz.
Molt mes es la pahor, on es sospessa
L' anima mia, del turment dessot:
138 Que ia lo carch del laius fort me pessa.

Digitized by Google

Ez ella a mi: ¿Qui t' ha donques condot
Cay entre nos, si ius retornar creus ?
141 E io: Aquest qu'es ab mi, é no diu mot.
E viu son io : perço'm di totes veus
Esperit bo, si tu vols que io mova
144 De lla en part alguna 'ls mortals peus.
Aço oir es cosa açi molt nova,
Respos, é gran ensenya que Deu t' ama.
147 Perqu' ab tos prechs lla entre 'lls vius ma prova :
E si 't do Deus tot quant ton cor plus clama,
Si passes may per terra de Thoscana,
150 Entre 'lls parents meus retornem en fama.
Tu 'lls veuras lla entre aquella gent vana,
Que en Thalamo espera ; é perdrals
153 Plus desesper que trobar la Diana :
E metranhi mes los oficials.

OBSERVACIONES.

1 *'ll*: 'l.—18 *quo*: co'.—25 *vollar*: volar.—34 *quius*: quines.—42 *del perdo*: (falta en el Códice).—76 *ll'*: l'.—82 *gen*: gent.—102 *'m*: 'n.—105 *Fet*: Eest.—118 *el*: e.—120 *Gotz*: Goig.—123 *fert*: fret.—136 *sospessa*: sospesa.—138 *pessa*: pesa.

Digitized by Google

CAPITOL XIIII.

Del Purgatori: Cercle segon: de la purgacio de la enveia.

Qui es aquest qui 'l nostre munt calçiga
Abans que mort li aia dat lo vol,
3 E obre 'ls ulls é tancha sens fatigua?
No se qui s' es; mas se que no es sol:
Demanel tu, qui pus li estas vehi,
6 E dolçament, si que parles, accol.
Tal dos esperits l' un á l' altro encli
Rahonavan de mi á la man drita:
9 Puis fer lur vis, per dirme, ressupi;
E dixme l' un: Oh anima, qui fita
Encara 'l cors, en vers lo Cel te 'n vas,
12 Per karitat nos consola, e 'ns dita,
D' on vens, é qui es tu: que tots nos fas
Meravellar de ta gracia tan,
15 Com de res qui no fo vista may pas.
E io: Per mig de Toscana s' espan
Un petit flum, qui nex en Falterona,
18 E cors de cent milles no l' es bastant.

Digitized by Google

De sobre aquex tinch io esta persona:
Dirvos qui son, fora parlarvos d' escarn;
21 Car lo meu nom encara molt no sona.
Si be l' enteniment teu io encarn.
Ab lo entes, respos aquell la hora
24 Qui 'm perlava primer, tu parlas d' Arn.
E l' altre dix á aquell: ¿Perque demora
Que no vol dir lo nom de la ribera,
27 Axi com si cosa orible fora?
E l' ombra qui d' aço demanada era
Se descentá axi: No hu se; mas denya
30 Cosa es, que 'l nom d' aquella val tot pera;
Car del principi seu, aon s' emprenya
L' alpestre munt, d'on Peloro 's trencá,
33 Qui en pochs lochs trespassa aquella ensenya,
Per fins lla on per recompensar va
Allo que 'l Cel de la marina priva,
36 D'on han los flums allo que 'n ells esta,
Tal virtut per enemiga s' esquiva
De tots, com serp, ó per desaventura
39 Del loch, ó per mal us qui ia 'ls prescriva:
On han axi mudada lur natura
Los abitants d' aquella val mesquina,
42 Que par que Circes l' hagues en pastura.
Entre bruts porchs pus dignes de fagina
Que d' altre past fet en humanal us,
45 Primer lo seu pobre call se declina.
Cans d' alballo troba puys, vinent ius,
Renyants plus que lur poder no 'ls adossa,
48 E desdenyos als gira prest lo mus:

Digitized by Google

Vassen cahent; é quant plus se fa grossa,
Tan tobra plus que de cans se fan lops
51 La maleyta desventurada fossa.
Baxada puys per molts grans pelechs cops,
Troba les volps ten plenes de falçia,
54 Que no temen que engeny los trechs los grops.
Ne hu lexare dir per altri qui ich sia:
Car bo sera, si encare s' esmenta
57 De ço, que ver esperit m' anuncia.
Io veig be ia ton nebot, qui deventa
Fers cassador d' aquells lops sus la riva;
60 D' aquell fer flum, é tres tots los turmenta:
E ven lur carn encare estant viva;
Puy lo auciu si com antigua belva;
63 De vida molts, é si molt d' onor priva.
Sangonos ix d' aquella trista selva:
Lexala tal, que d' aqui á mil anys
66 En lo primer estat no se 'n reselva.
E com al novell dels dolorosos danys
Se troba 'l vis del qui seus los ascolta,
69 De qualque part li vinguen los afanys;
Axi viu io l' altra anima, qui volta
Stava oir, trobarse é ferse trista,
72 Pus hagué la paraula á si recolta.
Lo dir de l' una, é de l' altra la vista
Be 'm feu volenteros dels noms saber;
75 E demanda los en fiu ab prechs mista.
D' on l' esperit, qu' á mi parlá primer,
Recomensá: Tu vols que io m' enduca
78 Per tu fer ço que per mi no vols fer;

Digitized by Google

Mas pus que Deus en tu vol que tralluca
Sa gracia tant, no te 'n sere scars:
81 On sapias que son Guido del Duca.
Fo lo meu sanch d' enveia axi ars,
Que s' hagues vist un hom plen d' alegria,
84 Vist m' hauries tot de blavor espars:
Del meu sament aytal palla io tria.
Oh gent humana ¿perqué 't mets al cor
87 Lo ved lla on mester has companya?
Est es Reyner; est es preu é l' onor
De la cassa de Calboli, on null
90 S' es fet hereu puys de sa gran vallor.
E no pur sol son sanch es tornat brull
Tra 'l Po 'l munt é la marina é 'l Ren,
93 Del ben request al ver é al trantrull:
Que dins aquest termes sta tot plen
De verinosos rebrots, si be tardz,
96 Per cultivar duymay vendria men.
¿On es el bon Licio, é Rigo Monardz,
Pier Traversario, é Guido de Carpinya?
99 ¡E Romayols retornatz en bestardz!
¿Quant en Bolunya un Fabre 's rellinya?
¿Quand en Fahença un Bernedi de Fosch,
102 Vergua gentil de petita graminya?
No 't maravells, si plor io qui son Tosch,
Quand io remembre ab Guido de Prada
105 Hugolin d' Açço qui foren contosch,
Fredericho Tinyos, é sa berguada,
Anastacis, la casa Traversayre,
108 E l' una gent é l' altra derretada,

Digitized by Google

Dones é cavallers, l'afan é l'ayre,
Qui'ns voluntava amor é cortesia,
111 Lla on los coratges son al contrayre.
Oh Bretimor, com no fuig tota via,
Pus gitada se'n es ia ta familla,
114 E molta gent, perque mala no sia ?
Be fa Banyacavall, que no refilla :
E mal fa Castracario, é pitz Coni.
117 Qui de fillar tals comptes pus se pilla.
Be faran los Pagans, d' aquell Dimoni
Lors sen gira ; mas no pero que pur
120 Ia mai romanga del null testimoni.
Hugolino d' Infantulin, segur
Es lo teu nom, perço com ia no spera
123 Qui fer lo puixa, trallinyant, escur.
Mas ves avant, Tosch, car pus volontera
Me pendria á plorar qu' á parlar,
126 Tant m' ha punyt nostra raho ten fera.
Nos sabiam que celles armas clar
Se sentian anar : perço callant
129 Fahian nos del cami confiar.
Pus que fom fets sols procehint avant,
Fulgor parech, quand l' aer trencant fen
132 Una ven, qui vench d'encontra, parlant :
Auciurami donchs cascu si m'apren :
E fugí com un lamp qui tost s'abrega,
135 Quand be soptat lo nuvol scuxen :
E com d' aquell lo meu oir hach trega,
E veus l'altra qu' ab tal brogit vingué,
138 Qne resembla tornar qui tost se segua :

Digitized by Google

Io son Aglauro, qui pedra torné
Lavors io, por strenyerme al Poeta,
141 Arrera'l pas, é no avant, posé.
Ia era l' aura de tota par queta;
Ez ell me dix: Cell fo lo dur cabestre,
144 Qui deuria l' hom tenir dins se meta.
Mas vos prenets l' esca, si que l' han mestre
Del antich adversari assi 'ns tira;
147 E per ço poch val fre ó reclam destre.
Clamans lo Cel que 'n torn de vos se gira,
Mostrantvos les belleses eternals,
150 E lo vostro ull pur á la terra mira;
On vos bat Cell qui conex bons é mals.

OBSERVACIONES.

41 *abitants:* (En el Códice se lee bitants); *val:* vall.—43 *lagina*: l'alzina (?).—50 *tobra:* troba.—54 *trechs:* trasch (?).—67 *danys*: (En el Códice, dans).—68 *troba*: torba.—71 *trobarse:* torbarse.—80 *scars*: escas (?)—87 *companya:* companyia.—89 *cassa*: casa.

Digitized by Google

CAPITOL XV.

Del Purgatori: Cercle tercer, on se purga la culpa de la ira.

QUANT entre l' ultimar de la terç 'hora
E 'l principi del jorn, par de la spera,
3 Qu' á ley d' infant petit, may segur mora;
Aytant paria ia devers la sera
Esser á nos del cors lo Sol romars:
6 Vespre era lla, assi miga nit era:
Ells raigs nos ferian per mig del nas,
Perque per nos girat era axi 'l mont,
9 Que vers ponent teniam lo dret pas;
Quand me sentí fort agreviat lo front
Al resplandor assats mes que de prima;
12 Stupur m' era ço qui no m' era cont:
On io levé les mans en vers la cima
De mes ceylles, é fiumen cobertor,
15 Qui del soberch visible un poch lima.
Com quand de l' aygua ó de l' espill en for
Salta lo raig á l' oposita part,
18 Muntant en sus per modo no major

Digitized by Google

D' aquell qui es; é aytant se depart
Del caure de la pedra en agual tret,
21 Si com mostra esperiença ez art;
Axi 'm parech lum refflexa estret
Aqui denant a mi, fortment ferir;
24 Que lo meu vis á fugir fo constret.
¿Que es allo, dolç pare, a cuy cobrir
No puix tant ma vista, que res me valla,
27 Diguí á luy, é par vers nos venir?
No 't meravels, si encara s' esmalla
La companya del Cel, á mi respos:
30 Misatge es qui 'ns ve convidar qu' hom salla.
Tost sera, que veure aço gran repos
Sera á tu, é no greu, mas delit,
33 Quant natura á sentir te dispos.
Pusque juntz fom al Angel beneit
Ab dolça veu nos dix: Entrats assens
36 Un ascaler mostrant menys qu' altre ergit.
Muntavem nos ia departits d' allents
E *Beati misericordes* fo
39 Cantant derrer; é goset tu qui venç.
Sols amendos, lo meu Mestre é io,
Anavem sus; é io pense qu' andant,
42 En les sues peraules fes mon pro:
E dressem vers luy axi demanant:
¿Que volgué dir l' esperit de Romanya,
45 E ved é companyia nomenant?
Perqu' ell á mi: De sa major maganya
Conex lo dan; perço hom no 's maravell,
48 Si 'ns en repren, perque meyns se 'n complany.

Digitized by Google

Perque 'l desig vostre s' apunta en ell,
Qu' hom par haver companys part se scema,
51 Enveia mou á sospitar aquell.
Mas si l' amor de l' espera supperma
Torces en sus poch lo desig vostre,
54 No 'us seria en lo pitz aytal tema:
Que, per quant plus lla sus aut se diu nostre,
Tant poseyex plus del be lla cascu,
57 E plus de karitat crema en cell clostre.
Io son d' esser content é plus deiu,
Dix eu, que fos ans que res hagues dit;
60 E mes duptes me crexen d' un en u.
¿Com esser pot, que 'be, distribuit
En moltes gents, faça aquelles pus riques
63 De si, que si de pochs fos posehit?
Ez ell a mí: Pezço com tu refiques
Als terrenals bens ta pensa, t' ave
66 Que de lum clar en tenebres ta fiques.
Que l' infinit é ineffable be,
Qui la sus es, axi corr ed amor,
69 Com á luent cors fa lo raig qui hi ve.
A tant dona, quant troba d' ardor;
Si que tant quant la caritat s'esten,
72 Sobr'ella crex la eternal valor.
E quanta gent mes lassus aut s'enten,
Plus hi ha be amar, é plus si ama;
75 E com l' espill la un é l' altre 'l ren.
E si tu ma raho no defama,
Veuras Beatriu: la cual plenament
78 Te tolra aquesta, é cascun' altra brama.

Digitized by Google

Percassa pur que tornen tost nient,
Com son les dos ia, aquelles cinch plagues.
81 Qui rahen per essern' hom dolent.
Com io volia dir : Tu m' apagues;
Viu ia mi junt sobre l' altre giro,
84 Si que callar me feren les lums vagues.
On m'aparech en una visio
Extatica soptament esser tret,
87 E veure en un temple persones pro:
Sus l' entrada una Dona sa tret
De mare dolç, qui deya : Oh fill meu,
90 ¿Per que has tu devers nos axì fet ?
Vet que dolents io é lo pare teu
Cercarem tu. E com aqui callá,
93 Ço, que 'm parech primer, desparech.
Puis un altra 'm viu ab tal aygua lla
Qual gita per les galtas gran dollor,
96 Quand gran despit ó ira á algu mal fa,
E dir : Si est de la vila senyor,
Del nom de qui 'ntre 'ls Deus fo gran brogit,
99 E on de tota sciença fo la flor,
Venget dels brassos d' aquell ten ardit,
Qui brassá nostra filla, Phisistrat.
102 E 'll benigne senyor suau, chausit
Paria dir á ley ab vis temprat :
¿Que farem nos á qui mal nos desira,
105 Si cell qui 'ns ama, es per nos cundempnat?
Puys viu gran gent encesa en foch d' ira
Anciure un jove, pedregantlo fort,
108 Cridant ensemps pur : Martira. martira :

Digitized by Google

E veya aquell clinarse, per la mort
Qui ll' agregava ia, en vers la terra;
111 Mas ges dels Cells no tenia al vist tort,
Orant al alt Senyor en tanta guerra,
Que perdonas als seus perseguidors,
114 Ab tal sguart qual pietat desserra.
Quant l' anima mia torná deffors
E aço, qui es fora de ella ver,
117 Io coneguí mes no falsas errors.
Ell Duch meu, qui 'm podia veser,
Fer si com hom qui del son se desplega
120 Dix ¿Que has tu qu 'n peus no 't pots tener?
¿Ans es vengut mes de una miga lega
Tencant los ulls, ab les cames envoltes,
123 A guisa d' hom que son gran ó vi plegua?
Oh Pare meu, diguí, si tu m' ascoltes,
Io 't dire clar, ço qui m'aparech lors,
126 Quand les cames me foren axi toltes.
Si hagueses, dix ell, cent cubertors
Sobre la cara, no 'm fora ges clus
129 Tot pensament quant que quant petit fos.
So que vehist, fo perque no t' escus
D' obrir lo cor al riu de pau, que 'ns da,
132 L' eternal font qui de ley l' ha diffus.
No't demané ¿Que has? perço que fa
Cell qui guarda sol ab l' ull, qui no veu
135 L' hora que 'l cors desanimat sta;
Mas demanet per darte força 'l peu:
Qu' axi spertar cove 'ls faxuchs é lentz
138 A vetllar be, quant retorna lur veu.

Digitized by Google

Nos anavem per lo vespre attents
Quant podiam ultra 'ls ulls alongar,
141 Contra los raigs serotins é lucents:
E veus un fum poch á poch acostar
En vers de nos, si com la nit escur;
144 E no hi hach loch qu' hom se 'n pogues desar:
Aquest nos tolch los ulls é l' aer pur.

OBSERVACIONES.

5 *Esser anos del cors sol romans* (Asi se lee en el CÓDICE).—18 *Mutant*: Muntant.—20 *agual:* egual.—35 *assens:* assins (?) (assi ins). —39 *Cantant:* Cantat; *goset*: gosa.—68 *Que l' infinit:* Quell infinit; *corr ed*: corr' ad.—94 *m:* n.—110 *agregava:* agreuava (?).—116 *E*: A. —129 *Tot:* Ton.

Digitized by Google

CAPITOL XVI.

Del Purgatori: Cercle tercer, on tractar de la purgacio de la ira.

Foscor d' Infern, é de nit despulada
De tot planeta sota pobre Cell,
3 Quand esser pot, de nuvolls tenebrada,
No feu iamay al meu vis ten gros vel,
Com aquell fum qui la nos recobrí,
6 Ne al sentir fou d' axi aspre pel:
Que l' ull ubert stant, no 'l soferí;
On la fizel sabuda Garda mia
9 Se m' acostá, é 'l musclo m' oferí.
Si com lo cech va pres la sua guia
Per no perdrers, ó no dar de la faç
12 En cosa qui 'l nafra, ó qui l' auçia;
M' anava io per l' aer amarch é gras,
Ascoltant be 'l Duch meu, qui 'm deya 'l latz:
15 Garda be que de mi no 't lunys un pas.
Veus sentia; é cascuna per patz
Parech pregar, é per misericordia
18 L' Anyel de Deu, qui perdona 'ls peccats.

Digitized by Google

Agnus Dei era la lur exordia:
Un sol perlar eran tots en un mou,
21 Si que parie entr' ells tota concordia.
¿Son sperits, Mestre, aquests qu' hom ou?
Dix eu. Ez ell á mi: Tu 'l ver aprens:
24 E satisfan d' iracundia 'l sou.
Or ¿qui es tu que lo fum nostre fens,
E vas parlant de nos si, com si tu
27 Fosses viu é par que parlant alens?
Axi 'm dix lla passant la veu de hu;
El Mestre meu dix: Guarda que respondes,
30 E demanel si asse 'n va hom su.
E io diguí: Criatura qui 't mondes,
Per tornar bella á Aquell qui 't feu,
33 Meravells has oir, s' á mi segondes.
Io 't seguire quant á mi sia leu,
Respos; é si 'l fum tu veura no 'm lexa,
36 L'oïr se tendra junt ab lo dit teu.
Lors començé: Ab cella faç matexa,
Que mort dissol á la fi, me 'n vaig sus,
39 E vinguí cay per l' Infern qu' en jus lexa:
E si Deus m' ha en sa gracia clus
Tant, que vol qu' eu veia la sua cort
42 Per modo tot fora del modern us,
No 'm cells ies qui fuist ans de la mort,
Mas dimo, é dim si veng be al pas:
45 E 'l teu parlar nos condug al dret port.
Lombard fuy é March appellat: cantras,
Del mon sabí, é de vallor son us,
48 A la qual vuy algu no tira pas:

Digitized by Google

Dretament vaig per muntarmen lla sus.
Axi 'm respos; è 'ncara 'm dix: Io 't prech
51 Que de pregar per mi lla no t' escus.
E io á ell: Per fe á tu m' aplech
De fer ço que tu vols: mas io m' afex
54 Ab un dupte gran, sino me 'n desplech.
Dabans era simpla, mas ara eu crex
En la tua sentença, qui 'm fa cert
57 Axi en altra part ço d' on lo pex.
Lo mon es be axi del tot desert
De tota virtut, com tu dius, be se,
60 E de malicia tot ple é cubert.
Mas prech que 'm digues la causa perque,
Si que la vega è que la mostre allors,
63 Car d' un tot sol, en Cel é en terra ve.
Un gran suspir, que dol estreny en nos
Gitá primer, é puys dix: Frare meu
66 Lo mon es cech, é tu cechs be son cors.
Vos qui vivits, tota causa enteneu
Venir del Cel, é moure ab si tot
69 Lo mal é 'l be necessitat cresseu.
Si fos axi, destruit fora del tot
Arbitre franch, ne fora en vos justicia
72 Per be haver gotx, é per mal plor de sot.
Lo Cel los vostros moviments inicia:
No dich pas tots; mas, posat que io ho digua,
75 Lum vos es dat á be é á malicia,
E franch voller; qui tentost se fatiga
En los primers assauts ab lo Cel dura,
78 Puys venç á tot si be hom lo nodriga.

Digitized by Google

A maior força é á mellor natura
Franchs sotziahetz: é cella qui cria
81 L' anima 'n vos, qu' el Cel no ha en sa cura.
Perço si lo mon present no 's desvia,
L' ocaysso es en vos, qui hus endesrrama:
84 E io 'n sere á tu vera spia.
Ix de la ma primer d'Aquell, qui l' ama
Ans que sia, com infant innocent
87 Qu' ades plorant ades rient mama,
La simpleta arma, qui sab nient,
Saul qu' es moguda d' alegre Factor,
90 Volenter torna á ço qui l' es plasent.
De petit be sent al començ sabor:
Aqui s' engana; é derrera allo corre,
93 Si guia ó fre donchs no li torç l' amor.
On vol qu' ab ley per fre hom li acorre:
Cove rector haver, qu' haye compressa
96 De la vera Ciutat al menys la torre.
Les leys hi son; mas ¿qui hi te la ma stessa?
Negu: perço com cell qui percex
99 Ruminar pot, mas no ha l' ungla fesa.
Perque la gent, qui la guia d' aquex
Veu sol ferir á cell be, d' on es glota,
102 Atre no vol pus, mas d' aquel se pex.
Si pots veure que la mala condota
Es l' occasio porqu' el es fet reu,
105 No natura que 'n vos sia corrota.
Solia ia Roma, que 'l bon mon feu,
Dolç Sols haver, qui l' una é l' altre vida
108 Veure fahyen, é del mon, é de Deu.

Digitized by Google

L' hu l' altre ha stent, é l' espassa es unida
Ab lo pastor: é l' hu ab l' altre ensemps
111 Cove forçat que fassen male exida:
Perço com junts, la un l' altre no tem.
Si no 'm creus, guarda l' aspiga que cega;
114 Car tota erba se conex per lo sem.
Sobre 'l pais, qu' Adice é Po rega,
Solia hom colt ab vallor trobar
117 Abans que Frederich lla hagues brega:
Ara hi pot be segurament passar
Cascun vill hom, qui per vergonya stigua
120 Qu' á bons senyors no s' hagues acostar.
Be hi ha tres vells, en qui l' edat antigua
La novella repren, é par los tart,
123 Qu' á millor vida Deu tost los asiga.
Corrau del Palatço, el bon Girad,
E Guido del Castell, qui mils se noma
126 En lenguatge Françes suple Lombart.
Digues duymes, que l' Esgleya de Roma
Per confondre en si dos regiments,
129 Cau en lo fanch, on se solla 'b la soma.
¡Oh March, dix eu, tu faç bons arguments;
E ara veig perque del heretatge
132 Foren los fills de Levi fets exents!
Mas ¿qual Girard es cell, que tu per sage
Dius qu' es romas d' aquella gent estenta,
135 Per reprovar aquest segle salvatge?
O ton parlar m' engana, ó ell me tenta,
Respos á mi, car lo teu parlar Tosch,
138 De bon Giraud mostra que res no senta.

Digitized by Google

Per altro sobrenom io no 'l conosch,
Si no 'l prengues donch de sa filla Gaya:
141 Guius dos Deu, qu' ab vos pus venir no posch.
Veges l' albor qui per l' espes fum raya
Ia blanquejar; é mi cove partir
144 L' Angel es la, fes tot ço que li playa:
Axi 's girá, é pus no 'm volch oir.

OBSERVACIONES.

En el Argumento: *tractar:* tracta:—3 *nuvolls:* nuvols—32 Faltan en el Códice este verso y los dos siguientes: los hemos traducido para llenar esta pequeña laguna—43 *dimo:* dimho—46 *contras:* contaras.—49 *vaig:* vas.—62 *vega:* veja.—75 *á be* (No se lee en el original).—98 *percex:* preceeix.—107 Dolç Dos—113 *que cega:* que 's sega. —126 *suple:* simple (?) 139 *conosch:* (en el original se lee conech.)—142 *raya:* (en el original ranya)—*playa:* (en el original planya).

Digitized by Google

CAPITOL XVII.

Del Purgatori: Cercle quart: De la purgacio del peccat de accidia.

MEMBRET, Lector, si ia may en los Alpes
Te pres frimasa, per la qual veheses
3 No altrament, que per la pell fan talpes ;
Com, quant les vapors humides é 'speses
Esclarir se començen, la spera
6 Del Solell flacament entra per esses ;
E será l' ymatge tua leugera
En compendre, com reviu io, si hu fas,
9 Lo Sol primer, qui ia al pondrer era.
Axi junyint los meus á lo fel pas
Del Mestre meu, fors de tal nuu isquí
12 Als raigs, ia morts en lo ribatge bas.
Oh fantasia, qui 'ns robes axi
Algunes veus de forts, qu' hom no s'avisa,
15 E que sonassen mil trompes aqui,

Digitized by Google

¿Qui't mou, si 'l sens deffors res no't divisa?
Mou á tu lum, qui en lo Cel s'informa,
18 Per si, ó per voler que 'ns ni previsa.
De l' impietat de ley, qui muda forma
En l' aucel qui plus de cantar se leta,
21 En l' imatge mia parech la norma:
Cella fo ma pensa tan restreta
Dintre d' açi, que defors no'm venia
24 Cosa, qui fos de ley presa ne estreta.
Puy plogué dins á l' alta fantasia
Un cruxifix molt despitos é fer
27 En la sua vista ; é tal moria.
En torn d' aquell era 'l gran Assuer,
Hester sa 'sposa é lo iust Mardoxeu,
30 Qui fo al dir é al fer ten enter.
E com aquesta ymatge se desfeu
Per si matexa, á guisa d'una bulla,
33 Aqui desfall l' aigua sot on se feu,
Surtí en visio una infançulla
Plorant molt fort, é deya: Oh Regina,
36 ¿Perque per ira has volgut esser nulla ?
Aucisa t'est per no perdre Lavina :
Duymes perduda. Io son la qui plor,
39 Ans que d' altri, mare, la tua ruina.
Si com se frany lo son, com gran dolor
De nova lum fer lo visatge clus,
42 Qui trencat guiza, abans que tot no mor;
Axi l' imaginar meu caygué ius,
Tentost qui lum en los ulls me baté
45 Major asatz, que cell qu' havem en us.

Digitized by Google

Per veurem on era tost me giré,
Quand una veu cridá: Per aci 's monta:
48 Qui de tot altre entent me remogué;
E la mia voluntat feu ten prompta
De raguardar qui era el qui perlava,
51 Que may no posara si no 's refronta.
E com al Sol, qui nostra vista grava,
E pell soberch gran se figura vela,
54 Axi la virtut mia lla minvava.
Aquest es dret sperit, qui 'ns revela
La via dalt sens prech, é 'ns dressa lla,
57 Ez ab lo lum seu clar si matex cella.
Tal fa ab nos, co 'l bon hom ab si fa:
Car sperant prechs, qui lo gran obs veu,
60 Malignament al negar se met ia.
Acordem donchs á tant convit lo peu:
Percassem de muntar ans que s' anuny;
63 Car fins l' altre jorn no porien leu.
Axi dix lo Mestre; é io ab luy
Giram lo pas nostre á una scala:
66 E tentost com al primer grau io fuy,
Sentim depres mi com un moure d' alla,
E ventarme al vis, é dir *Beatz*
69 *Los pacifichs*, que son sens ira mala.
Ia eran lla sobre nos tant levats
Aquells derrers rais, que la nit seguex,
72 Que los estels parian de tots latz.
Oh virtut mia ¿perque axi eslanguex?
Deya entre mi, pel poder que 'm sentia
75 En les cames, flach com qui defalex.

Digitized by Google

Nos eram lla ahon plus no salia
L' escala en sus; é fincamnos aqui
78 Com una nau que 'n lo port surta sia.
Si io pogues oir un poch, sofrí
Alguna cosa en lo novel giro;
81 Puys me giré al Mestre, é diguí:
Dolç pare meu, de qual offensio
Se purga açi en lo giro on em?
84 Si 'ls peus estan, no 'stiga 'l teu sermo.
Ez ell a mi dix: L' amor del be, scem
Del seu dente, fa tost açi l' esmena:
87 Açi rebat hom lo mal tardat rem.
E perque mils enquer ton seny entena,
Para 'sment, perqu 'algun bon fruyt ades
90 Ton cor de la nostra demora aprena.
Creador, ne creatura iames,
Començá ell, fill meu, fo sens amor,
93 O natural, ó d' animo; so es.
La natural es tostemps sens error:
Mas l' altre pot errar per mal objecte,
96 O per massa, ó per poch de vigor.
Mentre qu'ella es al primer ben directe,
O en lo segon si matexa mesura,
99 Esser no pot causa de mal efecte:
Mas quant al mal se torç, ab masa cura,
O ab menys que no deu, corra en lo be,
102 Contra 'l Factor fa la sua factura.
D' aqui comprendre pots, qu'esser cove
Amor sement en vos é de virtut,
105 E de vici perqu' hom pena soste.

Digitized by Google

Or perque may no pot de la salut
Amor del seu subjecte torçe 'l vis,
108 Del propi oy es tot quant es mogut.
E perque entendre may no 's pot divis.
E per si 'stant, algun esser del prim,
111 De tal hayr tot affecte es deçis.
Resta, si divisint io ben astim,
Que 'l mal qui s' ama 'l prohisme ahira;
114 E cesta amor nex triple en vostre lim.
Qui son vehi á confondre sospira
Esperant sa dignitat; perço brama,
117 Qu' ell fos caygut ó mes del Rey en ira:
E qui poder, gracia, honor ha fama
De perdre tem, perque altri sobre puig;
120 Leu li vol mal, é de cor lo desama.
E qui per injuria fa anug,
Tant que 'll se fa de la venjança glot;
123 Mostre be clar qu'á mal fer ges no fug.
Tals formas tres d' amor, açi dessot
Se purguan. Mas del altre un poch enten,
126 Qui corra 'l be corrompent l' orde tot.
Tot hom un be confusament aprehen,
En que 's repos son coratge, é disira:
129 E per venir á luy cascu conten.
Si flacha amor en ell veura vos tira
O ell guanyar, esta via plorand
132 Apres just penedir, no se 'n martira.
Altre be, que l' hom no fa benament;
Felicitat no es, no es la bona
135 Essença de tot be fruyt radicant.

Digitized by Google

L' amor, qui vars cell trop s'abandona,
De sobre nos se plora per tres cercles:
138 Mas com en tres partides se rahona
Calho, perço que tu matex ho cerques.

OBSERVACIONES.

23 *d'aci:* de si.—40 *com*: quant (?).—50 *raguardar:* reguardar.——52 *al*: el.—54 *minvaba*: mimbava.—62 *anuny*: enuy.—63 *porien:* poriem.—67 *alla*: ala.—71 *rais* raigs.—82 *de:* di.—111 *hayr*: oyr.—118 *ha*: e.—121 *anug*. enuig.—123 *fug*: fuig.—127 *aprehen*: apren.—139 *Calho*: Callho.

Digitized by Google

CAPITOL XVIII.

Del Purgatori: Cercle quart: De la purgació del peccat de accidia.

FINAT havia 'l seu rahonament
L' alt Dochtor meu; é actent me guardava
3 En la vista, si 'l paria content.
E io, qui nova set enquer tastava,
Defors callant, dintre força dehia:
6 Lo demenar molt, qui li faç, li grava.
Mas lo Para vertader, qui vahia
Lo temoros voler qui no s' obriva,
9 De perlarli, parlant, m' obrí la via.
On io: Mestre, lo meu veure s'aviva
Tant al teu lum, que io avis molt clar
12 Tot quant lo teu parlar porta ó descriva.
E perço prech á tu dolç pare car,
Que 'm demostres á qui reduu amor,
15 Trestot lo bon é 'l contrari obrar.
Dressa vers mi, dix, l' aguda luor
Del teu entendrer, é serat manifesta
18 Dels cechs, qui 's fan guiadors, la error.

Digitized by Google

L' anima, qu' es creada ad amar presta,
A tota res es moble d'on plaer ha,
21 Tentost com del pler en acte s' apresta.
Vostra persencia d'esser ver trau lla
Intencio, é dins vos la desplega,
24 Si que l' arma á ella girar fa:
E si revolta en vers de ley se plega,
Cell plegar es amor; l'altre es natura,
27 Qui per plaser de nou en vos se pega.
Puys, com lo foch qui 's mou devers l' altura,
Per sa forma, qu' es nada á sallir
30 Lla, on plus en sa materia dura;
Axi presa l' anima entr' en desir,
Qu' es mot espirital; é may no posa,
33 Fins que la fa, ço qu' ella ama, joir.
Ara pots be veure com esta closa
La veritat á la gent, qui avera
36 Cascuna amor en si loable cosa:
Per ço com par força la sua matera
Sempre bona; mas no pas cascun seny
39 Es bo, enque que sia en bona cera.
Lo teu parlar, é 'l natural engeny
Meu, respus eu, m' han amor descubert;
42 E de ço'm te un gran dupte pus preny:
Car si amor es deffors á nos ofert,
E l' anima no va ab altre peu,
45 Si dret ó tort va, no merex ne perd.
Ez ella á mi: Tant com raho açi 'veu
Te puch io dir: de qui en lla t' espera
48 Ab Beatriu, qu' es obra que Fe creu.

Digitized by Google

Tota forma substancial, que altera
De materia es, é ab ley es unida,
51 Spesifica virtut ha en si é vera:
La qual sença obrar no es sentida,
Ne 's demostra may sino per efecte,
54 Com per verda fulla en planta vida.
Perço, de on vengua lo intellecta
De les primeres noticies, no 's sap,
57 E del primer apetible l'afecte,
Que 'n vos es, com l' art que l'abella sap
De fer la mel: en tal voler primer
60 Merit de laus ne de blasme no cap.
E dat que aquest tot altre se resfer,
Innade ns es virtut, que ns aconsell,
93 Al consentir é tenir lo bon carrer.
Est es principi, é raho pren d'ell
Lo meritar en vos, altra es segon
66 Qui bona ó mala amor se juny ab ell.
Cells, qui rahonar entraren al fon,
Veheren esta innada libertat:
69 On lecharen moralitat al mon.
E posaren que de nesçesitat
Ve tota amor, qui dins en vos s' encen;
72 De 'l retenir havets la potestat.
La virtut nobla Beatriu enten
Per l'arbitre franch; é perço tu guarda
75 Que vingua á ment, si ab tu parlar se pren.
La Luna quaix á la miga nit tarda
Feya 'ls stels á nos parer menys clars,
78 Feta com un faro qui tota hora arda;

Digitized by Google

E contra 'l Cel corria pel trespas,
Que 'l Sol enflama lors qui cells de Roma
81 Tra Sarts é Corsors vehen quand cau bas:
E cella Hombra gentil, per cuy se noma
Piectola pus que vila Mantoana,
84 Del meu carrech hac deposta la soma.
Per qui eu, qui la raho uberta é plana
Sobre mes questions haguí recolta,
87 Estava con hom qui somnolent vana:
Mas esta somnolença me fou tolta
Soptosament per gent, que pres un poch
90 Derrere nos era ia vers nos volta.
E qual Ismeno viu ia é Isop,
Llonc d' ells, de nit furia gran é calça,
93 Com los Thebans de Bacho havian op;
Tal per aquell giro lo pas no falça,
Per ço que viu lavors, d' aquells, vinent,
96 Que bon voller é iusta amor cavalca.
Tost foren sobre nos, perque corrent
Tota aquella turba anant se afanya;
99 E dos denant totz cridaven planyent:
Correch Maria ab cuyta á la muntanya;
Tal feu Cesar, per subjugar Ilerda,
102 Marcella açis, puys correch en Espanya.
Tost, anem tost, que 'l temps ara no's perda
Per pocca amor, cridaven los de pres;
105 Que estudi de ben fer gracia enverda.
Oh gent, en cuy fervor agut ades
Compensa força 'l negligent tardar,
108 Per teba amor de vos, en be fer mes,

Digitized by Google

Aquest que viu, é cert no hus vull trufar,
Voll anar sus sol, que 'l Sol no'ns amorta:
111 Per ço 'ns digats on pot pus tost passar.
Paraules foren de la mia Scorta:
E un d' aquels speritz dix: Si vens
114 Derrera nos, tu trobaras la porta.
Nos som de voler de moure ten plens,
Que restar no podem: per ço'ns perdona,
117 Si vilana nostra justicia tens.
Io fuy Abat en san Çeno á Verona
Sota l' imperi del bon Barba-Rossa,
120 Del cuy plorand enquer Milá rahona:
E tal ha ia l' un peu dintra la fossa,
Qui plorara tost aquell monaster,
123 E sera trist d' haver ahuda possa:
Perque sa fill, malvat del cors ent er
E de la pensa pitz, qui mal nasqué,
126 Ha posat en loch de son pastor ver.
Io no se si pus dix, mas ço dix be,
Tant era ia de lla de nos transcors:
129 E ço entis é tenir me plagué.
E Cell qui m'era á tots grans ops soccors,
Me dix: Giret qui: vedne dos de ça
132 Venir, dand á la peresa de mors.
Derrera tots deyan: Abans fo ia
Morta la gent, á cuy la mar s' obrí,
135 Que lurs hereus vehessen flum Jorda.
E cella, que l' afany no sofferí
Tro al finar ab lo fillol d' Anchises,
138 Si á vida sens gloria ofri.

Digitized by Google

Puys quand foren ia tant de nos divises
Les ombres, que veure no's pogren pus,
141 Foren dins mi noves ancies mises ;
D' on nasqueren moltes altres dessus :
E tant de l'una á l' altre vanegé,
144 Que 'll vis per molt vanejar tenguí clus,
E 'l pensament en dormir transmudé.

OBSERVACIONES.

7 *para*: parc.—*vahia*: vehia.—45 *perd*: pert.—46 *ella*: ell.—57 (Al pié del fóleo *Cxxxviij* v°, se lee como reclamo «Que 'n vos es com» principio del verso 58, el cual, con todos los que le siguen hasta el 112, que constituyen diez y ocho tercetos, se halla continuado en el fóleo *Cxxxiiij* r° y v.° que está fuera de lugar; pues al encuadernar el Códice se puso entre los fóleos *CiC* y *CC*.)—69 *lecharen*: lexaren. —92 *calça*: calca.—94 *falça*: falca.—143 *vanege*: vanegué.

Digitized by Google

CAPITOL XVIIII.

De Purgatori: Cercle quint: De la purgacio de peccat de avaricia é de prodigalitat.

L' hora que no pot lo calor diurn
Escalfar pus la fredor de la Luna,
3 Vençut de la Terra, é de Saturn;
Quand geomantz la lur maior fortuna
Vers l'orient vehen, abans de l'alba,
6 Levar per via, qui poch está bruna;
Me vench en somni una fembra balba,
Guerxa dels ulls, sobre 'lls peus distorta,
9 Manca de mans é de la color falba.
Io la mirava: é com lo Sol conforta
Los membres fretz, que la nit fort agrava,
12 Axi l'esguart meu li fahia scorta
La lengua, é puys trestota la dresava
En poch de temps; é 'l seu esmarit volt,
15 Com Amor vol, axi li colorava
Puy que li havia 'l parlar si solt,
Comensava cantar si, que apena
18 Hauria 'l meu entent de ley revolt.

Digitized by Google

Cantava: Io son la dolça Serena,
Qui 'lls marines mig de la mar sinay:
21 Tant son de dolç plazer á sentir plena.
Io Ulixes volté del cami lay
Al meu dolç cant: é qui ab mi s' ausa
24 Si 'n tot li plag tard; se 'n pertira may.
Enqueres no fo sa boqua reclusa,
Quant una dona aparech santa é presta
27 Aprop de mi, per fer cella confusa.
Oh Virgili, Virgili, chi es esta?
Molt ferament deya: ez ell venia
30 Ab los ulls fits vers aquella honesta.
Prenia l'altre, é denant l' obria,
Fenent los draps; é mostraven lo ventre:
33 Que 'm despertá del pudor qui n' exia.
Io giré 'ls ulls al meu Mestre, é men tre
Veu hoí com digues: Levan é vens
36 Trobem la porta per la qual tu entre.
Sus me levé, é totz eren ia plens
Del alt dia los girons del sant mont;
39 E anavem ab lo Sol nou als rens.
Seguend az ell, portava io 'l meu front
Com cell qui l' ha tot de pensament las,
42 Qui fa de si matex mig arch de pont:
Quand oi: Venits, qu' açi es lo pas
Parlar en modo suau é benigne,
45 Qual hom no sent en est mortal vas.
Ab vols uberts, qui parian de cigne,
Girás de sus aquell qu' axi 'ns parlá,
48 Entre duas paretz del dur macigne.

Digitized by Google

Mogué puys les penes é 'ns ventilá,
Dient: *Cells qui ploren*, seran beats,
51 E l' arma lur consolament haura.
¿Que has, que 'ls ulls vers terra tens girats?
Comensá la mia Guia perlarme,
54 Poch amendos del Angel susmuntatz.
E io: Ab tanta suspita fa enarme
Una nova visio qu' açi 'm plega,
57 Que io no 'm pux del pensament levarme.
¿Vehist, dix ell, aquella antigua strega
Qui sobra nos sola duymes se plany?
60 ¿Has vist com be l'hom d'ella se desplega?
Bastet: é bat á terra lo calcany;
E gira 'ls ulls vers lo veure, que gira
63 Lo Rey del Cel ab grans trons sens afany.
Com lo falço, qu' abans als peus se mira,
E d'aqui 's gira 'l crit, é lla attent
66 Per lo desig del bon past, qui lla 'l tira;
Tal me fiu io: é axi, com se fen
La roqua per dar via á qui va sus,
69 Ané fins o'l tornejar se pren.
Com en lo quint giro io fuy desclus,
Viu gent per ell molta, qui lla 's planya,
72 Tota jaent en terra volta en jus.
Al paviment se te l' anima mia:
Sentí dir ells ab un ten alt sospir,
75 Que apenes la paraula sentia.
Elets de Deu, dels quals lo bon sofrir
Justicia é esperança fa meyns durs,
78 Dreçatz á nos devers l' alt munt sallir.

Digitized by Google

Si vos venits d' aquest jaure segurs,
E la via volest trobar pus tost,
81 Les vostras destras sien fora sus.
Axi pregá 'l Poeta: é si respost
Denant nos poch no 's fo lavors: perqu' eu
84 Al parlar avisé qui hu dix tentost;
E giré 'ls ulls als ulls del Senyor meu:
On me sentí ab alegra entresseny
87 La vista de ço que volia leu.
E pus de mi pogué fer á mon seny,
Trasquim de sobra aquella creatura,
99 Qui de parlar primer me feu enseny,
Dient: Spirit, en qui plorar madura
Allo, sens que no pots tornar á Deu,
93 Lexa un poch per mi ta major cura.
Qui fuist, é perque volt lo dos haveu
Al Cel, me di, é si vols que preguera
96 Faça de lla, d'on vivent mogui eu.
Ez ell á me: Perque 'll nostra derera
Te 'l Cel girat a si, sabras; mas an
99 *Sapies qu' eu fuy successor de Sent Pera.*
Entre Ciestri é Chivari s' espan
Una bella flumayre; é del seu nom
102 Los de ma sanch lo primer titol han.
Un mes, ó fort poch mes, prové io, com
Pesa 'l gran mant á qui del fanch lo guarda;
105 Que ploma par tot altre carch á hom.
La convercio mia fo, ¡llas mi! tarda:
Mas pus que io fuy fet Roman Pastor,
108 Descobrí tal io la vida bujarda.

Digitized by Google

Viu que la no 's quietava 'l meu cor,
Ne pus muntar podia en cella vida;
111 Perque s' ences d' aquesta en mi l' amor.
Fins aquel punt mesquina é partida
Del tot de Deu, anima fuy, avara:
114 E, com tu veus, açi 'n son ben punyida.
Ço qu' avaricia fa, açi 's declara
En lo purgar de l'arma que en jus esta:
117 E no es pena en cest munt pus amara.
Qu' axi com l' ull nostre may s' adressá
Al Cel, mas fit sol al terrenal be,
120 Tal en terra justicia star lo fa.
Com avaricia d' obrar tolgué
Nostra amor, de tot be 'ns feu remesos,
132 Tal justicia açi estrets nos te
En los peus é en mans ligats é pressos;
E quant á Deu plaura en cest martir,
126 Tant starem inmobbles é estesos.
Io m' era agenolat, volent ia dir;
Mas com io començé, ell s' avisá
129 Sol escoltant ia del meu reverir,
¿Qual occasio, dix ell, cous t' enclina?
E io á luy: Per vostra dignitat
132 Ma conçiençia á dret punyt m' ha.
Levat en peus levat, frare amat:
No erres tant, respos, car servent so
135 Ab tu, é ab tots d' una potestat.
Si may lo san Evengelical so,
Qui diu *Neque nubent*, has be entes,
138 Veure pots clar perque io 't dich aço.

Digitized by Google

Vesten duymay: no vull que tu res mes;
Que 'll teu star al meu plorar dan ta
141 Ab que madur ço que 'm diguest ades.
Naboda he io qu' Alagia ha nom de lla,
Bona de si, si donchs la nostra casa
144 Per eximpli lur mala no la fa:
Aquesta solla de lla m' es romasa.

OBSERVACIONES.

22 *lay*: ley.—32 *mostraven:* mostravem—45 *vas* (?) (No está en el Códice.)—49 *vantilá:* ventilá.—69 *ó 'l ó* el.—97 *derera:* derrera.—127 *agenolat:* agenollat.—130 *cous*: ça ius (?).—139 *res:* rests (?).—142 *Naboda*. Neboda.

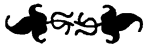

Digitized by Google

CAPITOL XX.

Del Purgatori: Cercle quint: De la purgacio del peccat de avaricia è de prodigalitat.

CONTRA mellor voler voler mal ponya:
On, contra 'l meu plaser, per plaureli,
3 Trasquí de l' aygua no farta l' esponya.
Lo Mestre meu se mog; é io 'm moguí
Pe 'ls espatxats lochs al lonch de la roqua,
6 Com va per mur estret qui 'ls merletz ti:
Car la gent, que á gota gota apoqua
Pe 'ls ulls lo mal qui tot lo mon acoba,
9 Del altra part enfora l' estrem toca.
¡Maleyta sies tu, antiga Loba,
Que plus has tu qu'altres besties presa
12 Per la gran fam tua sence fi coba!
¡Oh Cel, al tròn del cual par que si creza
La nostra condicio transmudarse,
15 Quand vendra perqui en Infern sia mesa!
Nos anavem á poch pas al escarse,
E io entes á les ombres, que sentia
18 Piadosament plorar é clamarse;

Digitized by Google

Per ventura oí : Dolça Maria :
Devant de nos axi cridar, al plant,
21 Com dona fa qui al infantar sia,
E seguiren : Pobrelleta fuist tant
Quant veure 's pot per aquell ediffici,
24 On tu posest aquell tan prenyat san.
E seguentment entis : Oh bon Fabrici,
Ab pobretat volguist abans virtut,
27 Que riquesa gran posehir ab vici.
Aquest parlar m' havia tan plagut,
Que 'm fiu avant, per haver privadesa
30 Del esperit, d'on parech fos vengut.
Ell parlave enquer de la larguesa,
Que Nicolau sant feu á les puncelles,
33 Per portar á honor lur ioveneça.
Oh anima, qui tant de be revelles,
Di me qui fuist, dix eu, é perque sola
36 Estes dignes lahors tu renovelles.
No sera sens merce la tua parola,
Si á complir io torn lo cami cort
39 D'aquella vida, qui al terme vola.
Ez ell : Io dire tu, no per confort
Que io sper de lla, mas perque tanta
42 Gracia en tu luu ans que sies mort.
Io fuy la rel d' aquella mala planta,
Qui la terra Cristiana ensuja
45 Si, que bon fruyt be atart se 'n trasplanta.
Mas si Duay, Lilla, ó Guant, ó Bruga,
Podien, tost venjançe' en fora feta ;
48 Io la remet á Aquell qui tot ho juga.

Digitized by Google

Apellat fui de lla Hugo Çapeta:
De mi son nats é Phelips é Loys,
51 Perqui França es novellament constreta.
Fill fui io cert de un botxer de Paris;
Quand li antich Rey foren deffallen,
54 Totz, sino un rendut á dur cilis,
Trobem estret entre les mans lo fren
Del govern del Regne, é tant poder
57 De novell guany, é axi d' amichs plen,
Que á la corona viuda promover
Fiu la testa io de mon fill; de qual
60 Los Rey sagrats puys vengren se succeer.
E mentre que la gran dot Proençal
A la mia sanch no tolgué la vergonya,
63 Poch valia, mas pur no faya mal.
Lla començá ab forca é ab monsonya
Sa rapina: é puys per adobar,
66 Paytou pres é Normandia é Gascunya.
Karles vench puys en Italia star;
E victima á Corradino feu,
69 Puys mes al Cel Thomas per esmenar.
Temps vench despuys, no molt apres é breu,
Qui un altra Karles trasch for de França,
72 Per fer mils si conexer é li seu.
Sol sens armes n' isqué, é ab la lança
Ab punyi Iudas, é ab cella ponta
75 Si, que buidar fa á Florença la pança.
Als no n' haura, sino peccat é onta
Guasanyara, per si tant pus grava,
78 Quant pus leument semblant dampnatge conta.

Digitized by Google

L' altre, qu' axi de nau on pres estaba,
Veig sa filla vendre, é pattejar,
81 Com corsaris solen fer d'una sclava.
¡Oh avaricia, que pots mes far,
Pus qu' has mon sanch axi á ti si tret,
84 Que de la carn sua no 's vol curar?
Perque menys para el mal futur é 'l fet,
Veig en Alanya entrar la flor de lis,
87 E lo Vicari seu Crist pres estret.
Un altre veu lo veig esser derris;
Renovellar veig lo vinagre é 'l fel;
90 E entre vius ladrons esser aucis.
Veix lo novell Pilat axi cruel,
Que no li basta aço, mas sens decret.
93 Su 'l temple ensen de cobeiança 'l zel.
¡Oh Senyor, quand alegre sere fet
A vere la venjança, qui reclosa
96 Fa dolça la ira tua al teu secret?
Ço que io deya de l' unica Sposa
Del Sperit Sant, qui ades te feu
99 Vers mi girar no sens alguna cosa,
Tant es respost á tots nostres prechs creu,
Quand dura 'l jorn; mas tentost com se mor,
102 Contrari so preven aquella veu:
Nos repetim Pigmalion lahor,
Que feu ladre traydor é patridida
105 La voluntat sua glota del or;
E la miseria del avar Mida,
Qui li seguí per sa demanda gorda,
108 Per qui cove que sempre cascu rida.

Digitized by Google

Del foll Acham puys cascu se recorda,
Com ell emblemá lo mantell, perque l'ira
111 De Josue çay par que enquer lo morda.
Puys acusam ab lo marit Çafira;
Loham les coçes qui Eliodor
114 Pres; é en infamia tot lo mon gira
Polinnestor qui aucis Polidor.
Ultimament açi cridam: Oh Cras
117 Di tu, qui hu sabs, quina sabor ha l'or.
A les vets l'un parle aut l'altre bas
Sagons la affeccio, que á dir l'esprona
120 Ara 'b maior, ara 'b menor pas:
Perço qu' al be, que 'l dia açi 's rahona.
Denant io sols no era; mas lla pres
123 No alsava la veu altra persona.
Nos eram d' ell ia departits apres,
E punyavem de surmuntar la via
126 Tant, quant nos era lo poder permes;
Quant io senti, com cosa qui cahia,
Tremar lo munt: d'on un gell me pres lla,
129 Qual pendre sol l' hom qu'a la mort stia.
Jamai Delos ten fort no tremolá,
Ans que en ella Lathona fes lo niu
132 Ahon los dos ulls del Cel infantá.
De totes parts scomençá puys lo briu
Tal, que 'l Mestre en vers de mi se feu,
135 Dient: No dubtes punt mentre io 't guiu.
Gloria in exelcis, tots, á Deu
Deyan, tant com io de prop entesí,
138 D' on entendre lo crid podia leu.

Digitized by Google

Nos estavem inmobles tots aqui,
Co 'ls pastors qu' oiren primer cell cant,
141 Fins que cesa 'l tremar, é 'l comprensi.
Puys reprenguem lo nostre cami sant,
Guardant les ombres qui jeyen per terra,
144 Tornades ia desobre l' usat plant.
Nulla ignorança may ab tanta guerra
Me feu desideros tant de saber,
147 Si en ço ma memoria no erra,
Quand me parech lahors pensant haver :
Ne, per la cuyta, demanar no hu gos,
150 Ne 's podia per mi cosa veser :
Axi tement anaves é pensos.

OBSERVACIONES.

24 *san*: sant.—40 *tu*: (no está en el original).—46 *Bruga*. Bruja.—48 *juga*: juja.—79 *qu'axi*: qu' exí.—92 *ensen*: encen.—116 *cridam*: *Oh Cras* (En el Códice, crida Cras)—138 *crid*: crit.—151 *anaves*: anavem.

Digitized by Google

CAPITOL XXI.

Del Purgatori: Cercle quint: De la purgacio del peccat de avaricia é de prodigalitat.

La natural set, qui may no 's fartá,
Sino ab l' aygua d' on la Samaritana
3 Gracia ques á Crist é l' empetrá,
Me gravaba; é cuyta molt soptana
Per l' empatrat cami, pres del meu Duch,
6 E' m duya á la venjança justa é plana.
E veus, si com escriu á vos sent Luch,
Que parech Crist á dos qu' eren en via,
9 Puys que levá del sepulcre on mes fuch,
Tal una ombra: derrere nos venia,
Del peu guardant cella turba qui hi jau:
12 Ne la veem, fins que 'ns parlá en primaria,
Dient: Frares meus, Deus vos do sa pau.
No nos giram soptament; é Virgili
15 Reté á ell tal respost com s' escau.

Digitized by Google

Puys comensá: En lo beneyt consili
Te pos en pau la vertadera Cort,
18 Qui 'm relagá al eternal exili.
¡Com, dix aquell; é part anavem fort,
Si ombres sotz que Deu sus veer no deny?
21 ¿Qui hus ha giatz tant per cest mon retort?
E 'l Doctor meu: Si guardes ál enseny,
Qué porta aquest, é que l' Angel perfila
24 Veuras be clar que bo cove que veny.
Mas perque ley, qui nuit é dia fila,
No ha enquer buydada la filosa,
27 Que Cloto empon á cascu é compila,
L' arma sua, qu' ab tu es una cosa
E ab mi, sus no podia venir sola,
30 Perque sos ulls com ves, no mou ne posa.
On io fuy tret fora de l' ampla gola
De l' Infern bax, sol per ell amostrar,
33 Tant co'l pora menar la mia scola.
Mas dim, si hu saps, ¿perqu' axi tremolar
Se pres lo munt ades, quant tot auna
36 Parech degues caure fins al solar?
Axi 'm tocá, demanant, á la cuna
Del meu desig, que sol ab la esperança
39 Feu que la sed mia fo menys dejuna.
Cell començа: No es cosa, que sança
Orde algu senta la regio
42 D' aquest munt, ne que sia for d' usança.
Franch es aqui de tota altaracio:
De ço que 'l Cel de si en si reeb seu,
45 Pot esser lui, no d' als, occasio.

Digitized by Google

Perque ne pluia, ne pedra, ne neu,
Ne rosada, ne gel, cau pus en sus,
48 D' aquels tres graus de la scaleta breu.
Novos espes ne clar, no munta pus,
Ne corruscar, ne filla da Thamant,
51 Qui de mudar soven de loch fa us.
Secca vapor no passa plus avant,
Del som dels tres grahons que sus he dit,
54 O 'l Vicari de Pere te 'ls peus tant.
Trema forsa plus jus molt ó petit:
Mas per vent, qui sots terra açi s' esconda,
57 Terratremol no fo may sus oit.
Trema quand alguna anima monda
Se sent açi, que 's leva, ó que 's mova
60 Per muntar sus; é aytal crid segonda.
De la mundicia 'l sol voler fa prova,
Qui, trestot franch á mudar de covent,
63 L' arma sorprent; é de voler l' innova.
Abans be ho vol; mas no hu lexa 'l talent,
Que 'l divinal juy contra aquell voler,
66 Tal co'al peccar, ho possa al turment.
E io qui he iagut en cest doler
Be cinccents anys ó plus, ara 'm sentí
69 La voluntat francha d' aço mover.
Perço sentist lo tremolar assi,
E 'ls sperits pel munt loar de nou
72 Nostre Senyor, que tost sus los envi.
Axi 'ms respos; é per ço qu' hom se jou
Del beure tant quant mes l' ha desigat,
75 No us poria pas dir quant me fe prou.

Digitized by Google

E 'l sabi Duch: Ara veig lo filat,
Qui açi 'us pren, é com se 'n pot exir:
78 Perque ych trema, é d' on gotx os es dat.
Ara que fuist prech te que 'm vulles dir;
E, perque tants segles has tu jagut
81 Aci, per ton perlar io puixa oir.
Al temps que 'l bon Tittus fo lla vengut
Al vell salem, on venga los forats
84 D' on isque 'l Sanch sant por Judas venut,
Ab lo nom qu' es pus durable é honrats,
Fuy eu de lla, cell sperit respongué,
87 No encara ab fe, mas be famos assats.
Ten dolç fo 'l meu vocal esperit, que
Mi Tolosa pres, é trasch assi Roma,
90 On coronat de murta ab dret me fe.
Stacio lla la gent encara 'm noma:
Canté de Thebes, puys d' Axiell al grand;
93 E lla caiguí ab la segona soma.
Al meu ardor fo semença l' alt cant,
Qui m' escalfá de la divina flama,
96 E pus de mill n' ha allumatz per avant;
De l' Eneyda dich, qui fo ama,
Qui poetant me nudrí e 'm latá:
99 Sens qui no fui iamay un pes de drama.
E, per esser viscut quand visqué lla
Virgili, io estara un sol
102 Pus que no deig, al meu exir de ça.
Girá vers mi Virgili es dit sol
Ab un sguard qui 'm dix: Calla: callant;
105 Mas no pot tot la virtut ço que vol;

Digitized by Google

Que ris é plor é seguexen en tan
La passio, que l' hom te en si glosa,
108 Que menys segon voler quand ver loch han.
Jo pur somris, axi com qui no gosa;
Perque l' ombra callant. me rçguardá
111 Als ulls, aon lo semblant mes se posa.
E si 'l treball tant en be cumples ia,
Dix, ¿perque la cara tua ades
114 Un lampagar de ris me demostrá?
Or son io d' una part é d' altra pres:
Car l' un me fa callar, l' altra m' usjura
117 Qu' eu digua; on io sospir, é son entes.
Di, 'l Mestre meu, é no hages rancura
De parlarli; dix, mas diguesli clar
120 Tot ço que vol é ques ab tanta cura.
On io: Força que 't fa maravellar,
Antich sperit, lo riure que fi eu;
123 Mas pus que 't vols maravella donar.
Cest, que guia es sus lo dret pas meu
Virgili es, cell del qual tu presist
126 Força cantar del homens é de Deu.
S' altra occasio del meu riure creheguist,
Lexala per no vera, é ser si, creus
129 Les paraules que dell ara diguist.
Ia á brassar s' enclinava los peus
Al meu Doctor; mas ell dix: Frare amat,
132 No far; car tu es ombra, é ombra veus.
Ez ell levant: Er potz la quantitat
Compendre de l' amor qui á tu m' escalda,
135 Quand desmembre la nostra vanitat,

Digitized by Google

Tractant les ombres com á cosa salda.

OBSERVACIONES.

8 *Que parech:* Qu' aparech.—9 *fuch:* fo.—18 *relaga*: relega. (?)—19 *é part anavem fort*: é perq' anau ten fort (?).—41 *regió*: religio.—43 *aqui* (No está en el original).—49 *Novos*.—Nuvols.— 50 *da:* de—63 *sorprent*: sorpren.—83 *venga*: venjá.—92 *al:* el—101 *estara*: estaria.—103 *es*. est—106 *e*: se, ó e'—107 *glosa*: closa (?)—*del:* dels.

Digitized by Google

CAPITOL XXII.

Del Purgatori: Cercle sext: De la purgacio del peccat de la gola.

La detras nos era l' Angel romas,
L' Angel que volts nos havia 'l sext gir,
3 Havent á mi de la front un colp ras.
E cells qu' han á justicia 'l desir,
Havian dit, *Beati;* é lurs veus,
6 Ab *sicio* sens als ho van complir:
E io plus que pels altres fossats leus
M' anava, axi que sens algun labor
9 Pres dels leugers Speritz movia 'ls peus;
Quand Virgili encomençá: Amor
Encesa de virtut sempre altra ences,
21 Sol que la flama sua isca for.
On de l' ora, que Juvenal fo mes
Entre nos en aquell lim infernal,
15 Qui l' afeccio tua 'm dixa pales,
Ma benevolença devers tu fo qual
Pus m' estrench may de no vista persona:
18 Qu' esta scala me par breu é egual.

Digitized by Google

Mas dim: é com amich prech te 'm perdona,
Si trop m' esten seguratat lo fre,
21 E com amich duymes ab mi 't rahona:
¿Com poch trobar de dintre lo teu se
Loch avaricia, entre seny tant,
24 De quant per la tua cura fuist ple?
Aquest dit feu Stacio moure alquant
Primer á ris; é puxes respongué:
27 Tot lo teu dir amor me va mostrand.
Cert moltes veus coses apparen que,
A be duptar donen falça matera,
30 Per la vertat qui amagada 's te.
Te demanda lo teu creure m' avera
Esser, qui eu fui avar en l' altra vida,
33 Força per lo cercle ahon io era.
On sapies, qu' avaricia partida
Fo en tot de mi; é cesta desmesura
36 Molts millers de lunars han be punida.
E si no fos que io dressé ma cura,
Quand legí lla on tu fas gran reclam,
39 Quax turmentat á l' humana natura:
Ironitzand com no tens sacra fam
D' or d' argent l' apetit dels mortals?
42 Voltant sentira 'l junyir del mon gram.
Lors m' avisé, qu' oltr' esser liberals
Pot be gastar les mans; é 'm penedí,
45 Axi d' aquell, com de tots altres mals.
¡Oh quants suscitaran sens cabells qui
Per ignorança, que d' aquesta pecca
48 No 's penidran vivend, ne 'n mort axi!

Digitized by Google

E sapies, que la colpa qui rebecca
Per opposit dret un altre peccat,
51 Ensemps ab ell açi lo seu vert secca.
Per ço si entre tal gent son estat,
Qui plora l' avaricia, per purgar,
54 Per lo contrari seu mi son trobat.
Donchs quand comtest tu lo crim armejar
De la dobla tristesa de Jocastra,
57 Dix lo Cantor del bucolich cantar,
Per allo que Clio ab tu li tasta,
No 's mostra que fosses encara fel
60 En la Fe, sens la cual be fer no basta.
Si axi es, cual Soli é qual estel
Te desentenebrá, que tu drecest
63 Derera puys del pescador lo vel?
E cell á luy: Tu primer m' enviest
Vers Parnaso á beure de la fon,
66 E puys apres á Deu m' inluminest.
Fahist com cell qui va de nit é pon
La lum detras, é no s' ajuda d' ella,
69 D'on los altres pres dell luminats son;
Quand tu diguist: Lo segle 's renovella;
Torna justicia, el primer temps huma,
72 E linyada dexel del Cel novella,
Poeta fuy per tu, é Crestia:
Mas perque mils veges ço qu' he tocat,
75 Al colorar vull stendre la ma.
Ia era 'l mon lavors tot emprenyat
De la vera crehença' seminada
78 Pels misagers del eternal regnat.

Digitized by Google

E la reho tua sobratocada
Se consonava 'ls novells predicants;
81 On io á visitarlos fui usada.
Viulos despuys á mon parer tan sants,
Que quand Domicia los perseguí,
84 Sens lo meu plor no foren pas lurs plants.
E mentre que de lla io estigui,
Los emparé; é lo lur dret costum
87 Tot' altra secta feu lunyar de mi:
E ans que 'ls Grechs io conduis al flum
De Thebes poetant, haguí baptisme;
90 Mas por, me feu amagar lo seu lum,
E longuament demostrar paguanisma:
E cesta tepitesa al guart giro
93 Voltar me feu plus qu' al guar centenisma.
Donchs pus tu m' has levat lo caparo
Qui 'm celaba tot lo be que io dich,
96 Mentre que del muntar havem sazo,
Digues on es Therenci el nostr' antich,
Cecilio, Plauto, é Varro si 't play;
99 Dime si son dampnatz ó 'n qual abrich.
Aqueys, é io, Perçi, é molts açay,
Repos lo meu Duch, som ab aquell Grech,
102 Qui les Muses lactá plus qu' altre may,
En lo primer cingle del carcer cech.
Moltes vegades rahonam del mont,
105 Qui de nostres nutres tostems fa aplech.
Euripide es ab nos, é Antiphont,
Simonide, Agathon, é molts mes
108 Grechs, qui de laur ia s' ornaren lur front,

Digitized by Google

Aqui 's vehen de la gent qui tua es
Antigone, Deifile, é Argia,
111 Ismene tal trista com fo james:
Veu si aquella qui mostrá Langia;
La filla de Tiresias, é Tethi,
114 Ez ab la sua sor Deydamya.
Callavense ia abduy li Poeti,
De non attents é reguardant en torn,
117 Franchs del muntar é mays de li pareti:
E ia quattre horas eran del jorn
Passades, é la quinta era 'l lem,
120 Dreçant en sus pur lo seu ardent corn;
Quand lo meu Duch: Io creu, dix, qu' al estrem
La destra spatlla girar te covenya,
123 Girant lo munt, axi com fer solem.
Axi l' usança fo lla nostra ensenya;
E ab menys sospita prenguem nostra via,
126 Per l' asentir d' aquell' anima denya.
Ells anaven denant, é io 'ls seguia
Solet derrera, ascoltant lurs sermons,
129 Qu' al poetar molt entendre 'm fahia.
Mas tost rompé les lurs dolçes rahons
Un arbre, que trobam mig del cami
132 Ab poms per adorar suaus é bons.
E com l' abet en alt s' aprima axi
De ram en ram, s' aprima aquell en jus;
135 Creu io, perque no munt algu alli.
Del latz, on lo cami nostre era clus,
Cahia del alta roqua un liquor clar,
138 E s' escampava per les fuiles sus.

Digitized by Google

Ells dos se van á l' arbre acostar:
E una veu dins les fulles qui hi son
141 Cridá: D' esta vianda aurets be car.
Puys dix: Pus pensave Maria, on
Fossen les noces ab honor enter,
144 Que de sa boqua, qu' er per vos respon:
E les Romanes veylles al bever
Contentes foren d' aygua: é Daniel
147 Vil tench menjar, é conquistá saber.
Lo mon primer aytant com l' or fo bell:
Saboroses feu ab la fam les glans,
150 E piment ab la sed cascum ruscell.
Mel é lagostes for viandes grans,
Qui nodrien lo Batisma al desert;
153 Perque ara es glorios entre 'ls sants,
Tant com per l' Avangeli 'us es ubert.

OBSERVACIONES.

2 *'l*: al.—6 *sicloʒ* sitiunt.—15 *dixá*: dexá.—27 *mostrand:* mostrant. —48 *vivend*: vivint (?).—55 *comtest*: cantast. (?)—*fer*:. (no está en el CÓDICE).—61 *Soli é:* Sol ó.—65 *fon*: font.—72 *dexet:* dexen.—79 *reho*: raho.—92 *tepitesa*: tebiesa (?); *guart :* quart.—93 *guar* : quart.— 99 ó *'n*: è 'n.—111 *tal*: ten.—115 *abduy*: amduy.—118 *quattre:* quatre. —132 *adorar*: odorar.—152 *Batisma*: Batistha.

Digitized by Google

CAPITOL XXIII.

Del Purgatori: Cercle sext: De la purgacio del peccat de la gola.

MENTRE que 'ls ulls pels rams del arbre verd
Ficaba io si, com aquell fer sol
3 Qui derrer d' aucellets sa vida pert,
Lo plus que pare me deya : Filol,
Vine duymes, que 'l temps qui 'ns es apost,
6 Derrerament, be compartir se vol.
Io giré 'l vis é 'ls passos no meys tost
Apres dels Savis, que parlaven si,
9 Que l' anar me fayen de negun cost.
E veus que plorar é cantar oi,
Domine, *labia mea*, ab manera
12 Tal, que delit é dol ensemps n' haguí.
Al pare dolç, demané io que era
Ço qu'oia, ez ell : Ombres qui van
15 De lur deber força pagant l' espera.
Axi com pelagrins pensosos fan,
Troband pel cami gent á ells innota,
18 Qui girandse á ells, d' anar no stan ;

Digitized by Google

Axi derer de nos, mas pus tost mota,
Vinent é traspassand, io remirava
21 Turba d' ombres callantiva é devota.
Als ulls era cascuna scura é cava,
En la cara groga, é en tant scema,
84 Que dels ossos la pell se informava.
No creu qu' axi en la fam pus estrema
Erescitone tornas james ten sech
27 Per dejunar, quand no hagué pus tema.
Io entre mi pensand dehia : Ech
La gent, qui ia perdé Jherusalem,
30 Quand Maria al fill doná de bech.
Parech l' ull á la anell de perla scem :
E cell qui lig *omo* en la faç d' hom
33 Hauria be lla coneguda l' em.
¿Qui creuria que la odor d'un pom
Lo governas, é 'ls engendras gram brama,
36 E aquells donchs no saben ia may com ?
Ia era en admirar ques qui 'ls affama,
Per la raho enquer no manifesta
39 De lur magressa é de lur trista scama :
E veus que del pus pregon de la testa
Me girá 'ls ulls un'ombra, é 'm guardá fis,
42 Puys cridá ford : ¿Qual gracia es esta ?
May no l' hagra regonegut al vis :
Mas en la veu sua me fo pales
45 Ço que l' esguard en si hagué conquis.
Aquest parlar; de tot me reences
Ma conexença al cambiat visatge,
48 E revisé la cara de Fores.

Digitized by Google

Ahy no antenes ab l' axuta stage,
Qui 'm descolora, pregrava, la pell,
51 Ne á deffalliment de carne qu' eu hague;
Mas dim lo ver de tu; é qui son cell
Dos sperits, qui lla te fan scorta:
54 No romangua que ton dit no hu ravell.
La tua faç, que io ploré ia morta,
Me dona ara planyer no menys dolor,
57 Respus á ell, veentla axi torta.
Perque 'm digues, que us dona esta magror:
No 'm faces dir, mentre io 'm meravell;
60 Car mal diu qui alre te en lo cor.
Ez ell á mi: Del eternal consell
Cau en l' aygua virtut, é en la planta
63 Que tras roman, on io tal m' aparell.
Tota esta gent, qui axi plorant canta,
Per molt seguir la gola ultra mesura,
66 En fam é en sed açi se refa santa.
De beure é de menjar nos encen cura
L' odor qui ve del pom é del ruxar,
69 Qu' axi 's esten en sus per la verdura.
E no sol una volta, aquest pasar
Girand, nos refresca la nostra pena:
72 Io dich pena é deig dir solaçar;
Car cell voler al arbre nos amena,
Qui mená Crist alegre á dir Ely,
75 Quand nos reemé tots ab la sua vena.
E io: Fores, d' aquell jorn, li diguí,
En lo qual mon mudest á mellor vida,
78 Cinch anys no son passats entro açi.

Digitized by Google

Si ans en tu fo potestat fenida
De peccar pus, que sobrevingues l' hora
81 Del bon dolor qu' á Deu nos remarida ;
¿Com es ia tu dessus vengut ? Encora
Io 't cuydava lla ius dessotz trobar,
84 On temps per temps los negligents fan mora.
On ell á mi : Si tost m' ha fet muntar
A beure 'l dolç vinagre de martirs
87 La Nella mia, ab son devot plorar :
Ab los seus prechs devots é ab sospirs,
M' ha tret de on de temps es marsa
90 E deliurat de tots los altres girs.
Tant Deu pus cara é pus amada l' ha
La viudeta mia, que tant amé,
93 Quant en obrar be pus sola esta ;
Car la Barbare de Cerdanya te
En les fembres, natura pus pudica,
96 Que la Barbayre on io la lexé.
Oh frare dolç, ¿que vols tu que io't digua ?
Temps venidor m'es ia denant junyitz,
99 Del cual no es est' hora molt antiga,
On sera en pregami entreditz
A les dones pintades Florentines
102 L'anar mostrant les mamelles els pitz.
¿Quals Barbares for may, quals Sarrazines,
A qui fos ops, per fer anar cubertes,
105 O divinals, ó altres diciplines ?
Mas si fossen les svergonyades certes
De ço que 'l Cel leuger tost los amana,
108 Ia al plorar foren lurs dents ubertes.

Digitized by Google

Car si 'l denant veure açi no m' engana,
Tristes seran, ans que no metra pels
111 En les galtes, cell qui ara diu nana.
Frare, donchs, fes que pus á mi no 't cels:
Veges que no sols io, mas cesta gent
114 Tota mira com al Sol lo raigs vels.
Perqui eu á lui: Si tu reduus esment
Qual ab tu fuy, é qual tu fuist ab mi,
117 Te sera greu lo remembrar present.
D' aquella vida me trasch aquel, qui
Me va denant, l' altre jorn, quand redonda
120 Se 'ns demostrá la sor d' aquell alli;
E 'l Sol mostré. Aquest per la pregonda
Nit menant m' ha d' aquells vertaders
123 Morts, ab aquesta vera carn qui 'l segonda.
D' aquí m' han tret en sus los seus conforts,
Muntant tostemps é guardant la montanya,
126 Qui dreça vos, que lo mon ha fets torts.
Tant me promes de ferme sa companya
Qu' eu sere lla on sera Beatriç:
129 Aqui cove que sense luy romanya.
Virgili es aquest qui axi 'm dís;
E aditelli: aquest altre es l'ombra,
132 Per qui tremá denant per tots lor girs
Lo vostre Regne, que de si l' escombra.

OBSERVACIONES.

7 *meys*: menys.—11 *mea*: (no está en el original).—49 *ab*: a.—51 *pregrava*: pregava.—51 *carne*: carn.—52 *cell:* cells.—60 *alre*: altre.—94 *Barbare*: Barbayre.—97 *digua*: dica.—99 *antigua*: antica.—104 *cubertes*: (dice, cuberts).—122 *menant:* menat.

Digitized by Google

CAPITOL XXIIII.

Del Purgatori; Cercle sext: De la purgacio del peccat de la gola, on l' Actor anomena alguns singulars é grans homens, qui foren entecats en lur vida de tal vici:

Ne 'l dir l' anar, ne l' anar ell pus lent
Feya; mas fort anavam rahonant,
3 Axi com nau empesa de bon vent.
E les hombres, qu' han de remorts semblánt,
Per los fossos dels ulls vehent que io
6 Era viu, fort stregon meravelland.
E io, continuant lo meu sermo
Diguí: Ella va sus forsa pus tarda,
9 Que no s'era, per altr' ocasio.
Mas dim, si tu hu sabs, aon es Picarda;
E dim si io veig de notar persona
12 Entre aquesta gent, que axi 'm reguarda.
La mia sor, qui entra bella é bona
No se qual mes fos, ia triumfa leta
15 En l' Olimpo alt de sa gran corona.

Digitized by Google

Tal dix primer; é puys: Açi no 's veta
De nomenar cascu, de que 's desucca
18 La semblança nostra per gran dieta
Bonajuncta es aquell lo de Luccha,
E mostral ab lo dit. E cella faça
21 De lla dell, qui plus qu' altra 'ls ulls dins succa.
La sancta Sgleya hagué entre sa brassa:
De Torena fo, é purga en deju
24 L' anguila de Bolçena é la vernaça.
Molts altres me nomená d'u en u:
E del nommar parian tots contents,
27 Si que per ço no viu un acte bru.
Viu per gran fam en buit usar les dents
Ubaldin de la Pila, é Bonifaçi,
30 Qui pasturá ab los rochs moltes gents.
Viu lla Miçer Marques, qui hach espaci
De veure ia á Forli ab menys sequeça:
33 E si fou tal, que may no 's sentí saçi.
Mas com fa hom qui guarda, é puys fa proeça
Puys d' un que d' altre, fiu io á quell de Luccha.
36 Qui 'm parech pus de mi voler comtéça.
Ell murmurava, é no se que Gentucca,
Sentia eu lla, on ell sentia plaga
39 De la justicia, qu' axi 'll pelluca.
Oh anima, dix eu, qui pars si vaga
De parlarme, fe si que io t' entenda;
42 E tu é mi ab ton parlar apaga.
Fembre es nada, é no porta enquer benda.
Començá ell, qui 't fara complaser
45 La mia ciutat, com que hom la reprenda.

Digitized by Google

Tu te 'n iras ab cest antiveser:
Si al meu murmurar prenguist error,
48 Declaranta encara el fet lo ver.
Mas dim si io veig çay lo trobadór
Qui la canso trasch qui diu, comensand
51 *Dones, qu' havets enteniment d' amor.*
E io á luy: Io son be un, qui quand
Amor m' espira, not; é aquell mou
54 Que dicte dins, vaig for signifficand.
Oh frare, dix, ara veix io lo nou
Qui 'l Notari, Guitone, é mi tench
57 Del dolç estil qu' açi oig ara nou.
Io veig be, com los vols del vostre rench
Derrera 'l dictador se 'n van estret;
60 Que dels nostres cert jamay no avench.
E qui ha be guardar pus oltra 's met,
No veu pus de l' un á l' altre 'stil,
63 E com be contentant axi 's callet.
Com los aucells qu' ivernan lonch del Nil,
Algunes veus en l' aer fan esquera,
66 Puys volan pus ab cuyta, é van en fil;
Axi tota la gent qui allá era,
Girand lo vis recuytá lo seu pas,
69 E per magresa é per volar leugera.
E com un hom, qui de trotar es llas,
Lex' anar sos companyons en passeia,
72 Fins que l' alen refresca que te gras;
Si traspassar lexá la santa greia
Fores, é derrera mi se 'n veniva
75 Diend: ¿E quand será que io 't reveia?

Digitized by Google

No hu se, respus á ell, io, quand me viva:
Mas no me será ia 'l meu tornar si tost,
78 Qu' ab lo voler no sia ans á la riva;
Per ço co 'l loch, on fuy á viure post,
De jorn en jorn pus de be se despolpa
81 E á trista ruina part dispost.
Or va, dix ell, que cell qui plus n' ha colpa,
Detras una bestia veig io tirat
84 En vers la vall, on iames no 's descolpa.
La bestia va á tot pas pus cuytat,
Crexend tostemps, fins que 'l percot en ius
87 E lexa 'l cors vilment tot lacerat.
No han girar molt les rodes dessus,
E dreçá 'ls ulls al Cel, que 't sera clar,
90 Ço que 'l meu dit no 't pot declarat sus.
Tu romandras duymes; que 'l temps es car
En aquest Regne si, que io perd trop,
93 Vinent ab tu axi á par á par.
Qual alguna volta ix de galop
Lo cavaller d' escuadre on cavalch,
96 Qui va per fers onor del primer top;
Tal se parti de nos ab mayor falch:
Romasi io en via ab cells dos,
99 Qui for del mon axi gran merescalch.
E quand entrat tant denant fo de nos,
Que 's feren d' ell seguidors los ulls meus,
102 Com la pensa á les peraules fos,
Parech á mi rams vivables é greus
D' un altre pom, no molt de nos luyndans,
105 Per esser sol giratz lla cellas veus.

Digitized by Google

Viu molta gent sotz ell alçar les mans,
E no se que vers les fulles cridar,
108 Com asfamats infants petits é vans,
Qui preguen, é 'l pregat no 'ls respos clar;
Mas per be fer lur volentat aguta,
111 Alt te 'l desig, é no 'l vol amagar.
Puys se 'n partí axi com recrezuta:
E nos vinguem al gran arbre, depres,
114 Qui tants de prechs é lagremes reffuta.
Transpassatz oltra sens acostar mes:
Fust es pus sus, qui fo lo boci d' Eva,
117 E cesta planta d'aquell se repres.
Si entre les frasques no se qui diceva:
Perque Virgili, Staci é io junytz
120 Oltra passam del costat qui si leva.
Record' ara, deya, dels malahitz
En los nuvols informats, qui sadolls
123 Combateren Theseu ab dobles pitz;
E dels Juheus, que 'l beure mostrá molls;
Perque no hag Gedeon molts companys,
126 Quand escampa vers Madian los colls.
Tal, acostatz al un dels dos vivanys,
Passam, oint les colpes de la gola
129 Siguidas ia de moltz mesquins guazanys.
Puys, rellargats per la estrada sola,
Be mil passos é pus passam avan,
132 Contemplant be cascu sens dir parola.
¿Qu' anats vos tan tristament pensan?
Soptosa veu dix, qui tot me resclos,
135 Com potro spaventat é besties fan.

Digitized by Google

Drecé la testa per veura qui fos;
E may no 's viu dins forn qui flamas trau
138 Vidre ó metall axi luent é ros,
Com io viu un qui deya: S'á vos plau
Muntar en sus, açi us cove dar volta:
141 Qu' açi passa qui vol anar per pau.
Lo seu sguard m' havia la vista tolta:
Perque 'm giré enrerá 'ls meu Doctors.
144 Com hom qui va segons que ell ascolta.
E qual, anunciadora de albors,
L' aura de May se mou, en dolça oleza
147 Tota 'mprenyada d'erbes é de flors;
Tal me sentí la fron d' un vent empesa:
E sentí be lo moure de la pluma,
150 Qui 'm feu sentir de broyda redoleza:
E dir sentí: Beats, cuy alluma
Gracia tanta, que l' amor del gust
153 De trop desir en lo lur pitz no fuma,
Soferint fam tostemps en quant es just.

OBSERVACIONES.

48. *Declaranta:* Declarante.—81 *part*: par.—121 *malahits*: malchits.—129 *Siguidas*: Seguidas.—131 *avan*: avant.—133 *pensan*: pensant.—143 *meu:* meus.

Digitized by Google

CAPITOL XXV.

Del Purgatori: Cercle setè: De la purgació del peccat de lutxuria.

TEMPS era per muntar sus raud partit;
Que 'l Sol havia 'l torn meridia
3 Lexat al Taur, á Scorpio la nit.
Perque, com l' hom qui no s' atura fa,
Mas sa via va, ques que li appara,
6 Si gran besuny cuyta ó presa li da;
Axi entram nos per la call roquçara;
Un denant l' altro, prenent cella scala
9 Qui per stretura 'ls muntadors dispara.
E com lo cegonyi que leva l' ala
Per gran voler de volar, é no gosa
12 Abandonar lo niu, é ius la cala;
Tal era ma voluntat volentosa
De demanar, é vinguí tro al fet,
15 Que fa aquell qui al dir se disposa,

Digitized by Google

No lexá, per l' anar cuytat é stret,
Lo Pare meu dolç; é dix: Me despara
18 L' arch del teu dir, que fins al ferre has tret.
Segurament lavors é ab veu clara
Eu comencé: Deu com se pot fer magre
21 Lla on mester de nodrir no es ara?
Si recordas á tu, com Meleagre
Se consumá al consumar d' un tizo,
24 No fora, dix, á tu aço ten agre.
E si penses com al vostre guitzo
Guitza de dins l' espill l' ymatge vostra,
27 Ço que 't par dur, te fora mollizo.
Mas perque dins lo teu voler no 's frostra
Ved Stacio; é io li clam é prech
30 Qu' á tes plagues la medicina mostra.
Si la vista eternal li desplech,
Estacio respos, lla on tu sies,
33 Descolpme no poder te fer deneg.
Puys començá: Si les paraules mies,
La tua pensa, fill, guarda é creu,
36 Lum te sera al com que tu dehies.
Sanch perfeta qui depuixes no 's beu
De les sadolles venes, é rema
39 Com aliment qui de la taula 's leu,
Pren en lo cor á tot membre huma
Virtut informativa, com aquell
42 Qui á ferçe aquell per les venes se 'n va.
E puys, diguest, dexem la hon pus bell
Callar que dir es; é d' aqui degota
45 Sus sanch d' altruy en natural vexell.

Digitized by Google

Aqui 'ns recull l' un ab l' altre é s' amota,
L' un á soffrir dispost, l' altra á far,
48 Per lo perfet loch de on se prem tota:
E, junt aqui, comença á obrar
Cohaguland primer; é puys aviva
51 Ço, que fa per sa materia constar.
Anima feta la virtut activa,
Com d' una planta, en tant diferent
54 Que aquesta va, é l' altra es ia arriva,
Tant obra puys, que ia se mou é sent,
Com vorm mari; é d' aqui puys empren
57 Organar los membres, on es sement.
Ara 's desplega, fill, ara s' esten
La virtut, qu' e dal cor del generant,
60 Lla on á tots membres natura enten.
Mas com d' animal devenga infant,
Encare tu no veus: qu' est es tal punt,
63 Qui pus savi de tu feu ia errant.
Si, que per sa doctrina feu disjunt
De l' anima el posible entenimen.
66 Perque d' aquell no veu orgue assunt.
Obri á la verdat qui al pitz veu,
E sapies que tentost com lo fett
69 Ha del cervell tot son acabamen,
Lo Motor prim á ell se gira let
Sobra tant art de natura, é spira
72 Spirit nou é de virtut replet,
Qui ço qui lla troba actiu, se tira
En sa sustança: é faç un arma sola,
75 Qui viu é sent, é si en si regira.

Digitized by Google

E perque mils veges mon dit com vola,
Guarda del Sol la calor qui 's fa vi,
78 Junt ab l' humor qui de la serment cola.
Mas quand no ha Lachesis plus del li,
Dessoldas de la carn, é en virtut
81 Ab si se 'n duu é l' huma é 'l divi:
L' altres potençes é sens tuyt son mut:
Membrar, entendre, é voler, ne trau
84 En acte, molt mes que denant, agut.
Sens restar punt, per si matexa cau
Mirablament al peu del munt ó 'l riu:
87 E lla conex primer lo seu esclau.
Tentost co 'l loch ala cert l' ascriu,
La virtut formativa raia en torn
90 Tal é quanta es en los membres com viu.
E com l' aer, quant ell es ben piorn,
Per el raig del sol qui en ell reflex es,
93 De diversas colors se mostra adorn,
Axi l' aer vehi d' aqui es mes
En cella forma, que en si segella
96 Virtualment l' arma qui 'l resistes.
E per semblant puys com fa la famella,
Qui 'l foch seguex on tot loch on ne va,
99 Seguex lo seu sperit forma novella.
Perqui d' aqui puys l' apparexer ha,
Ombra se diu; qu' organa puys d' aqui
102 Cascun sentir fins á la vista lla.
D' aqui parlam, d' aqui riem açi:
D' aqui fem nos lagremes é sospirs,
105 Quals has sentit girant lo munt axi.

Digitized by Google

Segon qu' aci 'ns affligen los desirs,
Els altres afectes, l' ombra 's figura:
108 E daço 's maravella 'l teu avis.
E ia vengut á l' última tortura
Era per nos, é volt á la man destra:
111 Ez aram nos actens ad altra cura.
Aqui flama la riba fors ballestra:
E la cara espira 'l flat en sus,
114 Qui la reflecta, é camí li sequestra.
On nos covench d' un costat anar clus
De un en u: é io tenia 'l foch
117 De ça, de lla temia 'l caure ius.
Deya 'l meu Duch lavors: Per aquest loch
Se vol tenir als ulls estre lo fre;
120 Per ço que errar hi poria hom per poch.
Summe Deus clemencie, en lo se
Al gran ardor lavors oi cantant;
123 Qui de girar no menys caler me fe.
Espiratz viu per la flama anant:
Perqui eu az ells guardand, é al meu pas,
126 Compartia la vista quand á quand.
Puys com no hi hag res del ymne romas,
Cridaven alt: *Virum* io no cognosch:
129 Recomençand d' aqui cell ymne bas.
Fenit encare, cridaven. Al bosch
Se tench Diana, é Elice 'n gitá,
132 Qui de Venus sentit habia 'l tosch.
D' aqui al cantar tornaven: dones lla
Cridaven al marits lurs, qui fort cast,
135 Si com virtut é matrimoni 'ls da.

Digitized by Google

E aquest modo creu que los abast
Per tot lo temps que lo foch los abrusa;
138 E tal cura cove qu' ab aytal past,
La plagua del seten peccat recusa.

OBSERVACIONES.

6 *presa:* pressa.—*roquçara*; rocara (?).—20 *Deu*: Dim. (?)—43 *diguest*: dijest (?); *dexem*: dexen.—46 *'ns*: 's.—59 *edal:* es del.—67 (Presumo que el verso debió estar traducido *Obri al pitz á la verdat qui ven*, y que al ser copiado se cometió la transposicion que da á la frase sentido tan diferente; de lo contrario debe entenderse: *Obri á la verdat qui, dl pitz, ben*, es decir: Obra á la veritat aqui, lo pit, be.)—75 *é si en si* (en el CÓDICE, si en si.)—88 *co 'l*: que 'l.—111 *aram:* erram: (?)—119 *estre:* estret.—124 *Espiratz:* Esperits.—125 *Perqui en az ells*:Perque az aycells (?)—134 *fort*: for.

Digitized by Google

CAPITOL XXVI.

Del Purgatori. Cercle sete. De la purgació del peccat de la lutxuria.

MENTRE qu' axi per l' ort, á un denant l'altre
Anavem nos, sovin lo meu bon Mestre
3 Diem: Guarda; valte que io t' escaltre.
Feria mi lo Sol al muscle destre,
Qui ia, ragant fort bax, tot l'Occident
6 Mudava en blancha la color celestre.
E io feya ab l' ombra menys luent
Parer le flama; é á tal judici
9 Viu io ombres, anand, tenir esment.
Ço fo la causa, qui doná inici
De parlar ells de mi; é començá
12 A dir: Aquell no sembla cors fictici.
Puy devers mi, per mils certificar,
Se feyen tant com podién, ab reguard
15 D' axir en loch qui fos sens ells cremar.
Oh tu qui vas, no per esser pus tard
Mas reverend forsa, d' altres aprops,
18 Respon á mi qu' en set é en foch ard.

Digitized by Google

No sol á mi ta resposta es ops;
Car tots aquets n' han major set,
21 Que d' aygua freda Indis ó Ethiops.
Di nos com es que fas de tu paret
Al Sol, si com tu no fosses encora
24 De les tallants dents de la mort estret?
Axi 'm parlá un d' ells; é cert io 'm fora
Manifestat ia, si no fos attent
27 Ad altra novitat, qui 'm parech l'hora;
Que per lo mig d' aquell foch ten ardent
Vench gent altra 'b la cara contra aquesta,
30 La cual me feu á remirar actent.
Alla viu de totes parts ferse presta
Cascuna ombra, é besarse una ab una
33 Sença restar, contentes de breu festa.
Axi dintre par lur esquera bruna
S' ensuma la una ab l' altre formiga,
36 Força á saber lur via é lur fortuna.
Tost com parten la conexença amiga,
Abans que lo primer pas los transcorra,
39 Sobre cridar cascuna s' afadiga,
La nova gent: Sodoma é Gomorra;
E l' altra: En la vaca entrá Phasifes,
42 Perque 'l tor á sa lutxuria corra,
Puys com grues, qu' á les muntanyes Risfes
Volassen part, é part do 'l Nil reve,
45 Unes del gel, altres del Sol esquifes;
La una gent se 'n va, l' altre se 'n ve;
E lacrimant tornen als primer cants,
48 E al cridar, qui pus á ells cove:

Digitized by Google

E recostarense á mi, com denans,
Aquells mateys qui m' havien pregat,
51 Al escoltar actents en lurs semblants.
Io, qu' havia vist dues veus lur grat,
Encomencé: Oh animas segures
54 D' haber de pau, quand que sia, l' estat,
No son verdes romases, ne madures
Mes compages de lla, ans son ab mi
57 Ab la lur sanch é ab les lurs junctures.
Per no esser pus cech, sus vaig per çi:
Dona es al Cel qui gracia m' aquista,
60 Perque 'l mortal port per cest mon axi.
Mas si 'l vostre maior voler conquista
Tost l' anar sus, si que 'l Cel vos albrech,
63 Qu' es plen d' amor, é pus ample de vista;
Deytsme, perço qu' enquer cartes ne verch,
Qui sots vos, é qui es aquella turba,
66 Qui lla se 'n va derrera 'l vostre terch?
No altrement esbaleyt se turba
Lo pastor, é meravelland amuda,
96 Quand rustical é salvatge se nurba,
Que feu cascun 'ombra en sa paruda:
Mas pus foren ia d' estupor descarques,
72 La cual en lur acte tentost se muda:
Beneyt es tu, qui de les nostres marques,
Recomençá aquell qu' abans m' enques,
75 Per morir mils experiença embarques.
La gent, qu' ab nos no ve, offesa es
D' allo, perque ia Cesar, triumphand,
78 Cridar contra si Regina s' entes:

Digitized by Google

Perço 's partexen, Sodoma cridant:
Reproxand si mateys, com has oit;
81 E crexen lur arsura vergonyand.
Lo nostre peccat fo hermafrodit:
Mas perque no servam humana ley,
84 Seguint, com á besties, l' apetit,
En opprobi de nos, per nos se ley,
Quand nos partim, de aquella lo nom,
87 Que s' embestiá d' enbestiat esquey.
Nostre actes saps, é de que reus fom:
Si força qui som de nos vols saber,
90 No es lo temps de dir, ne se pas com.
Del meu fare io be á ton voler:
Son Guido Guinicelli; é ia 'm porg,
93 Perque ans del estrem fo 'l meu bon doler.
Qual en la tristicia de Ligorg
Se fer dos fills á reveure la mare;
96 Tal me fiu io, mas no tant ben acorch,
Quand io oí que 's nomená lo pare
Meu, é d' altres meus maiors, jamai que
99 Rimes d' amor dolçes fessem fins are:
Sensa oir ne dir, pensos ané
Una molt gran estona guardand luy;
102 Ne, per lo foch, en lla pus m' acosté.
Pus que pascut de reguardarlo fui,
Tot m' offerí promte al seu servir
105 Ab l' afermar qui fa creure altruy.
Tal vestigi, me dix, te veig jaquir,
Perço que io oig, en mi, é ten clar,
108 Que Lethes no 'l pot tolre, n' escurir.

Digitized by Google

Mas si ver has jurat en ton parlar,
Dim la causa, perque axi 'm demostres
111 En lo dir el guardar haverme car?
E io á luy: Los bells dits é rims vostres,
Qui aytant quant durara l' urs modern,
114 Faran cares lurs cartes é 'lls enchiostres.
Oh frare, dix, aquest que io 't discern,
Mostrand del dit un sperit denans,
117 Frabre millor fo del parlar matern.
En vers d' amor é prosas de romans
Sormunta tots; é lexa dir los pechs
120 Qui cell de Limosi crehen qu' avans.
A la veu pus qu' al ver dreçan lurs bechs;
Ez axi forman lur oppinio,
123 Ans que rahó ne art oien, los cechs.
Axi feren molts antichs de Guito,
De crid en crid sol á luy donant pregui,
126 Fins que pel ver é per molts vençut fo.
Donchs si tu has ten ample privilegi,
Que legut te sia d' anar al clostre,
129 En lo qual Crist es abat del collegi,
Fesli per mi un dit del patre nostre,
Tant com á nos es mester d' aquest mon,
132 On poder de peccar no es pus nostre.
Puys, força per dar loch á quell segon
Qui pres era, desparech per lo foch,
135 Com per l' aygua lo peix caland al fon.
Io 'm fui á aquell mostrat avant un poch,
E diguí que al seu nom lo meu desire
138 Apparallava ia gracios loch.

Digitized by Google

El començá molt franchament á dire:
Tant m' ebelis vostre cortes deman,
141 *Qu' yeu no 'm pusch ges, ne 'm vull á vos cobrire:*
Ieu suy Arnauts, qui plor é vau xantan;
Cossiros vey la passada follor,
144 *E vau iauzen lo ioy qu' esper denan.*
On pregui vos per aycella vallor,
Qui us guida sus al som de la scalina,
147 *Sevenya vos á temps de ma dolor.*
Puys s' amagá dins al foch qui l' afina.

OBSERVACIONES.

1 *ort*: orl (?).—5 *ragant*: rayxant (?).—7 *menys*: puys.—88 *Nostre*: Nostres.—91 *fare:* (En el Códice se lee frare).—117 *Frabre*: Fabrer. —121 *dreçan*: (En el Códice drecem).

Digitized by Google

CAPITOL XXVII.

Del Purgatori è de la Purgaçio universal del Actor, è del entrament del Paradis terrenal sive deliciaz etc.

Axi com quand los seus primers vaig vibra
Lla, o 'l Factor seu la sanch escampá,
3 Ebro cahend dessota l' altra Libra,
E l' onda en Gange de nou cremar fa;
S' estaba 'l Sol: o 'l jor ne desfalliva
6 Com l' Angel vench á nos alegre lla.
Fors de la flama stand de sus la riva,
Beati mundo corde, dolç cantava:
9 En veu assatz pus, que la nostra, viva.
Puys: No 's va pus, si ans no mord, tornava,
Espiritz sants, lo foch: entratz hi pres,
12 E d' escoltar lo cant de lla 'ns mostrava.
Axi 'ns dix lla com nos li fom depres:
Perqui eu torné tal, quand io l' entesí,
15 Qual es un hom qu' es en la fossa mes.
En sus les mans comeses me metí,
Guardand lo foch, é ymaginand fort
18 Haver mi vist homens cremar axi.

Digitized by Google

Girarse á me los qui 'm feyen l' escort;
E Virgili me dix: Oh Fillol meu,
21 Turment açi pot esser, mas no mort.
Recordet be, recordet ia.... Si eu
Te guié suau de sobre Gerion,
24 Enque fare molt pus apres de Deu.
Creu me de cert, que si al pus pregon
D' esta flama stiguesses mil ans,
27 No 't saria mes un cabell del fron.
E si tu creus força que sia engans,
Acostat lla, é festen fer crehença
30 Del teu vestit á tes matexes mans.
Posa duymes, posa tota temença:
Giret de ça, vine entre segur.
33 E io stich ferm é contra consciença.
Quant ell me viu estar pus frem é dur,
Torbat un poch dix: Or veges, fill meu,
36 De Beatriu á tu no ha qu' est mur.
Com al nom de Tisbe obrí 'ls ulls leu
Piramus en la mort, é l' esguardá,
39 Lors que 'l morer negre de blanch se feu;
Axi, la mia duresa mudá,
Lo savi Duch meu oint aquell nom
42 Qu' en lo meu cor tostemps novell se fa.
On ell menau lo cap me dix: ¡E com!
¿Vols romandre de ça? E tal somris,
45 Com al infand hom fa, mostrand un pom.
Puys dins al foch denant de mi se mis,
Pregant que vingues Stacio seguend,
48 Qu' abans per lonch cami s' era divis.

Digitized by Google

Com io fui dins, en un forn tot bullent
Me fora dret lançat per refrescarme:
51 Tant era lla sens modo 'l foch ardent.
E lo dolç meu Pare, per confortarme,
De Beatriu tostemps parland anava,
54 Dient: Sos ulls bells ia veure aparme.
Guiavens dret una veu qui cantava
De llá; é nos attents be sol á ley
57 Fora vinguem, alla on se muntava.
Venite, benedicti Patris mei,
Soná de dins en un lum qui lla era,
60 Tal que 'm vencé, é guardar no 'l podey.
Lo Sol se 'n va, dix puys, é ve la sera;
No us arrestets, mas studiats lo pas,
63 Mentre 'l Ponent ha la lum tota entera.
Lo dret cami exia pel roquaç
Devers tal part, que los raigs io tolia
66 Denant de mi al Sol, qu' era ia bas.
Pochs scalons haviam fets de via,
Que 'l Sol colgar per l' ombra qui s' tudá
69 Darrer sentim io é 'ls Mestres qu' havia.
E abans que per totes ses parts qu' ha
Fos oritzon fet totdun escaler,
72 E 'l compliment seu hagues la nit lla,
Cascun de nos feu lit d' un escaler;
Car la natura del mont frany alli
75 Lo delit del muntar, pus el poder.
Com ruminand manses estar io ví
Cabres, qu' eran golosas é brivades
78 Ans del dinar sobre 'ls brotz demati,

Digitized by Google

Co 'l Sol es calt, á l' ombra reposades,
Guardades del pastor, qui sus la verga
81 Reposand se, les vetlla á vegades;
E co 'l bon oveller, qui fors alberga
En torn del seu ovil quet la nit tota,
84 Guardand, perque fera no 'l li desperga;
Tal eram lla nostres tots tres amota:
Com cabra io, ez ells com á pastors;
87 Cenyits en torn ça é lla de la grota.
Poch paria lla del dia deffors:
Mas per cell poch veia io les esteles,
90 De lur soler, pus claras é maiors.
Si ruminand, é remirand aquelles,
Me pres un sony; un sony de qui sovent,
93 Ans que sia 'l fet, sap lum les novelles.
En l' hora, crech io, que sus l' Orient
Raiá primer en lo munt Citaria,
96 Qui par sempre de foch d' amor ardent,
Jove é bella en sompni m' aparia
Dona vezer anar per una landa,
99 Cullent les flors: é en cantant dehia:
Sapia aquell qui lo meu nom demanda,
Qu' eu son Lia, é vaig movend en torn
102 Les belles mans á ferme una garlanda.
Per plaure mi al espill ça m' adorn;
Mas ma sor Ratxel iames no posa
105 Del seu mirall, é lla seu tot lo jorn.
Ella es dels seus bells ulls veure amorosa,
Com del ornar io ab les mies mans:
108 Ella el veser, é mi l' ornar reposa.

Digitized by Google

E ia, pels resplandors antilucans,
Qu' als pelagrins venen tant plus de gratz,
111 Quand, retornand, alberguen puys loyndans,
Les tenebres fugien de tots latz,
E 'l somni meu ensemps; on io 'm leve,
114 Veent los grans Mestres meus ia levats.
Aquell dolç pom, que per tants rams io se
Que va cercant la cura dels mortals,
117 Vuy metra 'n pau la tua fam se be.
En vers de mi Virgili estes tals
Paraules dix; é may novell nom vench,
120 Qui á quest fos de plaser ies eguals.
Tant de voler sus voler me revench
Del esser sus, que en tots los passos meus
132 Al meu volar sentí crexer lo rench.
Com l' escala tota sots nostres peus
Fo corsa, é fo ia, sobre 'l grau suppern,
126 En mi ficá Virgili los ulls seus:
Lo temporal foch, me dix, é l' etern
Vist has ia, fill, é vengut es en part,
129 On io oltra plus per mi no discern.
Duyt te açi ab enginy é ab art:
Lo teu plaser pren duymes per guia:
132 For es del ert cami, e fors del art,
Vet que 'n lo fron lo Sol te mostra 'l dia;
Ved l' erbeta, les flors els arbruscells,
135 Que la terra sola açi de si cria.
Mentre vendran alegres los ulls bells,
Qui, lagremand, á tu 'm feren venir,
138 Seure te pots, é puys anar ab ells.

Digitized by Google

No esperes mon enseny, ne mon dir:
Franch, dret é sa, es be lo teu arbitre;
141 E fora fall, qui no 'l volgues seguir:
Perque en sus tu pos corona é mitre.

OBSERVACIONES.

1 *raig*: raigs,—3 *altra*: alta.—5 *S' estaba 'l Sol o 'l jor ne defalliva* En el original leemos: sestal sol jorne desfalliva).—34 *frem*: ferm.—126 *fo ia*: fom ia.—128 *es*: est.—130 *te*: t' he—132 *es*: est.

Digitized by Google

CAPITOL XXVIII.

Del Purgatori: On tracta del Paradis terrenal é del flum de Lethes é de primer estat de Adam del seu primer peccat.

DESIROS de cercar ia dins é entorn
La divina forest spessa é viva,
3 Qui als meus ulls temprava el novell jorn,
Sens esperar plus lexé io la riva,
Prenent per la planura suaument
6 Sobre 'l solar que 'n totes parts oliva.
Una dolça aura, sens mudament
Haber en si, me feria pel front,
9 No de maior colp, que d' un suau vent;
Perque les fulles, tremoland molt pront,
Totes quantes pleguaven á la part,
12 On geta lla prima ombra lo sant mont:
L' estar dret lur per ço no 'ls era spart
En tan, que lla l' aucellet per les cimes
15 Se lexassen d' obrar tota lur art:
Mas d' elegrer tots plens les hores primes,
Prenian lla entre 'ls prims fulls cantand,
18 Qui dolç tenor feyen á les lurs rimes,

Digitized by Google

Qual va de ram en ram hom passeiant
Per lo prinar sus la riba de Chiaç,
21 Quand Eolus Xaloch va for gitant.
M' havia ia trasportat lo tard pas
Dins l' antiga selva tant, que soliu
24 No podia reveur' on io entras:
El pus anar avant me tolch un riu,
Qui vers sinistra ab sa petita onda,
27 Plegava l' erba, que 'n sa riva viu.
Tota l' aygua, qui de ça es pus monda,
Parria aver en si mistura alguna
30 Vers d' aquella, on neguna s' afonda,
Dat que ella se mogua bruna bruna
Sotz la ombra perpetua, qui may
33 Lexa rajar aqui ne Sol, ne Luna.
Resté ab los peus, é ab los ulls passé lay
Oltra del flumicell, per admirar
36 La gran diversitat de flors de may:
Lla m' aparech, si com soven appar
Soptosament tal cosa, qui desvia
39 Per maravella tot altre pensar,
Una dona soleta, qui 's movia
Cantant é scullint lla flor de flor,
42 D' on pintada era tota la via.
Ah bella Dona, que als raigs d' amor
Te 'scalfes, si vull creure al teu semblant,
45 Qui sol esser testimoni del cor,
Dingnet voler de fer un poch avant,
Dix eu á ley, devers esta ribera,
48 Tant que io pux' entendre lo teu cant.

Digitized by Google

Tu m' fas membrar aon é tal cual era
Proserpina en lo temps, que perdé
51 Sa mare ley, ez ella primavera.
Com se gira, ab peus que en terra te
Estretz, en si, una dona qui balla,
54 'E peu denant peu apenes trau be;
Se girá sus vermella é groga talla
De flors vers mi, é no pas altrament
57 Que verge qui los ulls honests avalla:
E de mos prechs me feu esser content
Acostantse tant á mi, que 'l dolç so
60 Venia á mi ab tot lo seu entent.
Tentost qui eu fuy lla on les erbes so
Banyades ya de l' onda del bell flum,
63 De levar sus los seus ulls me feu do.
No creu io que may resplandis tant lum
Sotz la cella á Venere traffita
66 De son fill, for de tot lo seu costum.
Ella reya de l' altra riba drita,
Moltes collors excollint ab ses mans,
69 Que la terra alta sens sement gita.
Tres passos nos feya lo flum distants:
Mas Ellespont, lla on Xerces passá,
72 Encare fre á tots argulls humans,
De Leandro pus oy no sofrí ia,
Entre Abido é Sexto ab mareiar,
75 Quest flum de mi com passar no 'm lexá,
Vos sots novells: el meu riure me par,
Encomençá ella, en cest loch, eslit
78 A l' humana natura per niar,

Digitized by Google

Merevelland nos don' algun sospit:
Mas lo psalm *Delectasti* ha tal lum,
81 Que us haura tost vostre dupte aclarit.
E tu denant, qui 'm prenguist della 'l flum,
Di si als vols oir: que io vinch presta
84 Respondre á tu, é á tot ton acum.
L' ayga, dix eu, el so de la foresta
Inpugna dintre mi novella fe
87 De cosa, qu' eu oí contra d' aquesta.
On ella: Com procehex io t' ho dire
Per sa raho ço qu' admirar te trau,
90 E la bruna qui 't torba purgare.
Lo Sobiran Re, qui sol assi plau,
Feu l' hom per be; é 'l bo d' aquest loch
93 Doná á ell en seny d' eterna pau.
Per son defaut açi estech fort poch:
Per son defaut en plor é en affan
96 Cambiá ell honest riç é dolç ioch.
Perque 'l torbar, que dessots de si fan
Les exaltacions d' aygue é de terra,
99 Qui, quant poden, derrera lo foch van,
Al home no fahes alguna guerra,
Muntá cest munt aut devers lo Cel tant,
102 E delliurans de ça munt on se serra.
E perço com tot en gir torneiand
L' aer se gira ab la primera volta,
105 Si no l' es rot lo cercle d' algunt cant;
En esta altesa, qu' es tota disolta
En l' aer viu, tal moviment percot,
108 E fa sonar la selva, spessa é molta.

Digitized by Google

E la planta ferida en tant pot,
Que de virtut sua l' aura emprenya;
111 S cella puys, girand en torn, escot:
E l'altra terra, segons que n'es denya
Per si é per son Cell, concep é filla
114 Diversos arbres qu' ab lur virtut senya.
No parrie de lla puys maravilla,
Oir aço, quand ne qu' alguna planta
117 Sença sement palesa en vos se pilla.
E deus saber que la companya santa,
Es, on estas, de tota sement plena;
120 E fruyt ha en si, que d' ella no 's transplanta.
L' aygua que veus no estaturix de vena
Que recobre 'l vapor, que gel converta,
123 Com altre flum qui guanya é perd alena;
Mas de ferma fontana ix é certa,
Qui aytant del voler de Deu repren,
126 Quant pot buydar de dues parts uberta.
D' aquesta part ab tal virtut dexen,
Que tolt al hom lo membrar del peccat;
129 De l'altra part de tot be fet lo ren.
De ça Lethes es, del altre costat
Es Eunoe apellat: é no obra,
132 Si ça é lla no es abans tastat.
A tot altra sabor esta es desobra.
E iat sia que t' haia açay mostrat
135 Mon dit, encara que pus no't descobra,
Darte un correlari m'es de grat:
Ne creu que 'l meu dir te sia menys car,
138 Si ultra la promesa t' hare dat.

Digitized by Google

Los que antigament van poetar
La edat del or el seu bon estament,
141 En Parnaso força est loch van signar.
Açi fo la prima reel innocent,
E tot bon fruyt, tostemps, é primavera:
144 Est es aquell, que cascu diu piment.
Io 'm giré lavors trestot arrera
Als Poetas meus, é viu qu' ab gran ris
147 Hagren oit l' ultim contruyt qual era:
Puy á la bella dona torné 'l vis.

OBSERVACIONES.

16 *elegrer:* alegror.—20 *prinar*: pinar.—46 *Dinguet*: Dignet.—77 *eslit:* (elet).—91 *assi:* á si.—138 *t' hare* t' era.

Digitized by Google

CAPITOL XXVIIII.

Del Puvgatori: On l' Actor tracta del Paradis terrenal, é descriu los Vij dons del Sant Sperit.

CANTAND puys com dona enamorada,
Continuá á fi de son parlar*
3 *Beati quorum tecta sunt peccata.*
E com Nimphes soles van deportar
Per les ombres salvatges, desigand
6 Qual de fugir, qual lo Sol de mirar,
Se mog lavors lo flum en sus, anant
Per la riba; é io apar de li,
9 Lo patit pas ab patit compassand.
No haviam cent pas anat axi,
Com les ribes egualment feren volta
12 Per manera, qu' á Levant me retí.
Ne encara fo nostra via molta,
Quand la Dona tota á mi 's torcé
15 Dient: Frare meu, guarda é ascolta.
E un lustre soptos trascorregué
De totes parts per cella gran foresta,
18 Tal que de lampegar dubte 'm meté.

Digitized by Google

Mas perque el lampegegar, si com ve, resta,
E cell durand era plus resplendent,
21 En mon pensar deya: ¿Que cosa es esta?
Una dolça melodia plasent
Correch per l' aura clara; on bon zel
24 Rependre 'm feu de Eva l' ardiment;
Que lla, on terra obheia é Cel,
Fembre sola, é sol era formada,
27 No sofferí d' estar sots algun vel;
Sota 'l qual si devota fos estada,
Hagre aquellas inefables delicies
30 Sentides ans é puys molta vegada.
Mentre anava entre tantes premicies
Del eternal plaher trestot sospes,
33 E desigos encara á mes leticies,
Denant de nos, tal com un foch ences,
Se demostrá l' aer sota 'l verd ram;
36 El dolç so ia per cants era entes.
Oh sacressantes Vergens, si may fam,
Vetlles, ó fret sofrí per vos diverses,
39 Ops m' enclina que io merce vos clam.
Elicona cove que per mi verçes,
Urania m' ajut ab lo seu cor
42 A pensar forts coses metre en verses.
Un poch ultra puys, set arbres grans d' or
Falçava lla al parer lo lonch tret
45 Del mig, qu' era encara cntre nos e lor:
Mas quand io 'm fui axi prop d' aquells tret,
Que lo comun objecte, qui 'l sen engana,
48 No perdia per distança algun seu fet;

Digitized by Google

La virtud, que raho discurs amana,
E com eren canalobres apres,
51 E en les veus del cantar, qu' era Osanna.
Flamejava desobre 'l bell arnes,
Pus clar assatz, que Luna per sere
54 De miga nit en lo mig del seu mes.
Io 'm regiré d' admiracio ple
Al bon Virgili; ez ell me respos
57 Carch d' estupor no gayre menys de me.
E giré puys l' esguard als candelors,
Qui 's movien devers nos axi tard,
60 Que novia los guanyara lo cors.
Cridam la dona: ¿Perque ton cor art
Tant al guardar del vius llums qui lla só,
63 E d' aço qui 'ls ve pres no 't prens esguard?
Com á lurs duchs, lavores gent viu io,
Venir apres, qu' eran vestits de blanch:
66 E tal candor ia may de ça no fo.
L' ayga 'm prenia del sinistre flanch,
Tornandme lo meu sinistre costat,
69 Si remirava 'n ley, com spill hanch.
E quand io 'm fuy en tal endret posat,
Que solament lo flum me 'n feu distant,
72 Per veure mils lo pas tinguí fermat;
E viu anar les flamelles denant,
Apres de si lexant l' aer depint;
75 E de tirats pinzells habian semblant:
D' on las de sus romanian distint
De listes set, totes en tals colors,
78 Co 'l Sol fa l' arch, é Delya lo cint.

Digitized by Google

Los astendauts derreres eren maiors
Que ma vista, é, quant á mon avis,
81 Deu passos bons distavem cells deffors.
Sot' axi bell Cel, con yeu nos divis,
Vint é quatre senyors á parella
84 Venian coronat de flors de lirs.
Tots cantaven: que beneyta fos ella
En les filles d' Adam; é benezetes
87 Sien tostemps les belleses d' aquella.
Pusque les flors é les altres erbetes
Vist á l' endret de mi de l' altre 'sponda
90 Franques foren d' aquelles gents eletes;
Axi com lum lum en lo Cel segonda,
Vengren apres dels quatre animalls,
93 Encoronat cascu de verde fronda.
Cascu era ab sis alas eguals;
Les plomes d' ulls plenes; els ulls d' Argus,
96 Si fossen vius, serian tots aytals.
A descriurer lur forma no met plus
Rimes, Lector; qu' altre despens m' estreny
99 Tant, qu' en aquest no puix esser disfus.
Mas lig Ezekiel, qui los despeny,
Veure venir devers la freda part
102 Ab vent, é 'b nuu, é 'b foch, ab tal enseny:
E tal co 'ls diu en lo seu primer cart,
Tals eran lla; saul que en les ales tench
105 Johan ab mi, é de ley se depart.
L' espay de dins d' aquells cuatre contench
Un carro sus dos rodas triumphal,
108 Qui ab lo coll d' un Gripho tirat vench.

Digitized by Google

Ell traya en sus les ales per egual
Tra la mitjana é tres é tres listes,
111 Si qu' á nulla, offenent, feya mal.
Tant muntaven alt, que no eran vistes:
Los membres d' or havia on era aucell,
114 Los altres blanchs é de vermell tots mistes.
Roma ia may de carro axi bell
No relegrá Africa, ne August,
117 Ans lo del Sol fora pobre ab aquell;
Cell de Sol, qui desviand fo combust
Per lo pregar de la Terra devota,
120 Quand Jupiter fo secretament just.
Tres dones entorn de la dextra rota
Venian lla dansand: l' una tan rossa,
123 Qu' al mig d' un foch apenes fora nota;
L' altr' era tal, com si la carn é l' ossa
Fossen estats d' un vert esmeralt fetes;
126 La terça era com si neu blanca fossa.
De la blanca parien ara tretes,
De la rossa ara; é del cant d' aquesta
129 Totes preni en l' anar tost ó quetes.
De la sinistra quatre feyan festa,
Porpra vestint, derrer á la manera
132 D' una d' elles, qu' ha tres ulls en la testa.
Apres d' aquesta axi feta carrera,
Viu io dos vells en lur abit dispars,
135 Mas en lurs fets é dits dret semblant era.
L' un se mostrava un dels familiars
Del sobiran Ipocras, que natura
138 Als animal feu qu' ella ha pus cars:

Digitized by Google

Mostrava l' altro contraria cura,
Ab una spasa luent é aguda,
141 Tal que de ça del riu me fou por dura.
Puys quatre 'n viu en fort humil paruda;
E derrera de tots ells un vell sol
144 Venir durmend ab la cara arguda.
E aquest set ab lo primer astol
Habituatz eren; mas ges de lirs
147 En torn del cap no portaven embol,
Mas de rossas vermellas era assis:
Jurat haguera de luny un poch tret,
150 Que tots cremassen de sobre lur vis.
E quand lo carro á mi fo endret,
Un torn s' oí, é aquella gent denya
153 Parech haver manament d' estar quet,
Fermandse aqui ab la primera ensenya.

OBSERVACIONES.

5 *desigand:* desijant.—11 *Com*: Quant.—37 *Vergens:* Verges.—62 *del:* dels.—81 *distavem:* distaven.—82 *con* eorn.—100 *despeny*: depeny.—118 *de*: del.—141 *fou:* feu.—148 *rossas:* rosas.—152 *torn:* tron.

Digitized by Google

CAPITOL XXX.

Del Purgatori: On L' Actor descriu lo partiment de Virgili é l' aveniment de Beatriu.

QUAND lo Septentrion del primer Cel,
Qui may sabé orient ne ponent,
3 Ne d' altra neulla qu' es de culpa vel;
Qui feya lla cascu estar attent
A son dever, com fa lo qui baix jau,
6 Los timoners pendre 'l port salvament,
Stech ferm ferma la gent vera l' esclau
Qui vench ans del Griffo ez ell messes,
9 Al carro se girá com á sa pau.
Ez un d' aquells, quasi del Cel trames,
Veni, sponsa, de Libano, cántand
12 Cridá tres veus, é tuyt l' altre apres.
Axi com los beneyts al derrer band
Lavaran prests, cascu de sa caverna,
15 La revestida veu alleluyand;
Aytal de sus la divina basterna
Se levar cent, *ad vocem tanti senis*,
18 Mesatgers é sarvents de vida eterna.

Digitized by Google

E deyan tots: *Benedictus qui venis*,
E, gitand flors de sobre ez entorn
21 *Manibus o date lilia plenis.*
E io viu-ia al comensar del jorn
La part oriental tota rosada,
24 E l' altre Cel de bell sere adorn,
E la cara del Sol exir ombrada,
Si que, per la tempranza de vapors
27 La sostenia l' ull molta vegada:
Axi de dins en un nuvol de flors,
Qui de les mans angelicals saliva,
30 E recahia en ius dins é deffors,
Desobre un vel blanch cinta d' oliva
Me aparech Dona, sotz manto vert
33 Vestida de color de flama viva.
E l' esperit meu, qui ia tant soffert
S' era de temps, de la sua presença.
36 No era d' estupor tremand desert,
Sença dels ulls haver pus conexença
Per occulta virtut, qu' ella mogué,
39 D' antigua amor sentí la gran potença.
E tantost com en la vista 'm baté
La virtut, qui ia m' havia trasfit
42 Ans que lexas puericia be,
Girem á la sinistra ab respit,
Tal qual corre l' infant poch á la mamma,
45 Quand de temor gran es tot espordit,
A Virgili per dirli : Menys que dramma
M' es romasa de sanch, que no tremol,
48 Vehent lo senyal de la antigua flama.

Digitized by Google

Mas Virgili m' havia lexat sol
De si, aquell Virgili tan dolç para,
51 Virgili, qui ma salut esser sol:
Ne tot ço que perdre l' antiga mare
A mes galtes valch netes de rosada,
54 Que plorand fort no s' banyassen encare.
Dant, perque haga Virgili abandonada
Ta companyia, no plors, no plors hora;
57 Que plorar te cove per altra spada.
Com l' almirall, qu' en popa ó en prora
Ve á veure la gent qu' ell administra
60 Pels altres lenys, é á ben fer encora;
Sobra l' espona del carro sinistra,
Girandme al so del meu nom vocatiu,
63 Qui de necessitat açi 's registra,
La Dona que primer m' aparech, viu,
Cuberta sota l' angelical vesta,
66 Dreçar los ulls vers mi della del riu.
Ab tot que 'l vel qui 'l cobria la testa,
Coronat de la fulla de Minerva,
69 No la lexas parexer manifesta;
Realment en l' acte enquer proterva
Continuá, axi com cell qui diu,
72 El pus discret parlar a la fi serva:
Guarda be be: si, io son Beatriu.
¿Com has denyat acostarte al mont?
75 ¿No sabs qu'açi es lo be perqu' hom viu?
Los ulls baxé ius vers la clara font;
Mas vehend mi en ley, me tiré 'n l' erba;
78 Tanta vergonya m' agreviá la front.

Digitized by Google

Tal la mare á son fill par superba,
Com ella á mi pareg, que d' amargant
81 Sentí 'l sabor de pietat acerba.
Calland ella, oi Angels cantand
Sobte : *Domine, speravi in te*
84 Ultra *pedes meos* ies no passand.
E si com neu per los vius traus se te
E per lo dors d' Italia 's congela,
87 Quand per los vents Esclaus bufada ve ;
Puys resolvent entre si se desgela,
Sol qui la terra, qui perd ombra, spir,
99 Si que par foch qui fon una candela ;
Axi fiu eu sens lagrema é sospir
Ans del cantar d' aquells, qui noten sempres
93 Apres les rodes del eternal gir.
Mas pus qu' entis en aquells dolces tempres
Lur compartir á mi, pus que si dit
96 Fos d' ells: Dona, ¿perqu' axi 'l destempres?
Lo gel, qu'entorn del cor m'era unit,
Avaporá, é feu dels ulls fenestra
99 D' on aygua ab dol raiá torn fo axir.
Ella, fermá sol sus la cuxa destra
Del carro stant, á la companya pia
102 Sens peraules dreçá en aytal estra :
Vos vellats be en l' eternal dia,
Si que ne son ne nit á vos no fura
105 Pas, que faça lo segle per sa via :
On la mia resposta es ab mes cura,
Qu'aycell qui de lla 'l riu plora, m'entena,
108 Per qu' haya culpa é dol d' una messura.

Digitized by Google

No per obra sol qu'als grans torns se prena,
Qui tot sement dreçan á alguna fi,
111 Segons qu'una stela ab altra 's mena ;
Mas per larguesa é grat del don divi,
Qui tals vapors en ses pluies renova,
114 Que nostre veure no va lla vehi,
Aquest fou tal ia en sa vida nova
Virtualment, que cascun abit destre
117 Haguera fet en ell mirable prova.
Mas aytan plus maligne é pus silvestre
Se fa 'l terreny ab mal sement no eolt,
120 Quant ell ha mes del bon poder terrestre.
Un temps lo sostenguí ab lo meu volt :
Mostrant los ulls meus jovenets á luy
123 Ab mi 'l menava en dreta part volt.
Mas axi tost com sobre 'l lindar fuy
De ma segona edat, é mudá vida,
126 Aquest se tolch de mi, donantse altruy.
Quand de la carn á sperit fuy sallida,
E bellesa é virtut crescuda m'era,
129 Io fui á luy menys cara é menys grahida :
Ells passos seus girá en via no vera,
Anand derrer ymages de fals be,
132 Qui promesa nulla reten entera.
Ne impetrarli spiracio hi valgué,
Ab les cuals en sompni é altramens
135 Lo revoqué; axi poch li 'n calgué.
Tant caygué baix, que tots los arguments
A la salut sua eran ia corts,
138 Fors que mostrarli les perdudes gents.

Digitized by Google

Per ço visité la porta dels morts;
E aquell, qui li es estat pilot,
141 De tots mos prechs fiu prorand mos reports.
L' alt fat de Deu seria açi rot,
Si Lethes se passas, é tal vianda
144 Menjada fos sens pagar null ascot
De penedir, qui lagremes spanda.

OBSERVACIONES.

7 Dejamos este verso tal cual se lee en el Códice, siquiera resulte confuso y defectuoso.—14 *Lavaran:* Levaran.—18 *sarvents*: servents.—50 *para:* pare.—95 *que si*: qu'asi.—99 *raia torn fo dxir*: raigs açò'm fe ꝓxir (??)—102 *Sens:* Sas (?)—125 *mudd:* mudé.—141 *prorand:* plorant.

Digitized by Google

CAPITOL XXXI.

Del Purgatori. De la confesio del Actor é purgaciò universal per muntar al sant Regne de Paradis.

OH tu, qui es de lla d' aquest flum sagre,
Dreçand lo seu parlar á mi per punta,
3 Qui sol per tayll m' era stat axi agre,
Recomençá, continuand sens cunta:
Di, di, si es ver ço : qu' á tanta acusa
6 Ta confesio cove esser conjunta.
Era tant la mia virtut confusa,
Que la vej se mogué, é ans fallí
9 Que dels orguens seus fos tota desclusa.
¿Que penses? dix : mas ans un poch sofrí,
Responme : car les mamories tristes
12 No 't son rases per l' aygua encara açi.
Confusio é pahor ensemps mistes
me trasqueren un tal *si* de la boqua,
15 Qu' á l' entendre foren mester les vistes.
Com ballesta trop tesa, quand desbota
De la nou, frany la sua corda é l' arch,
18 E ab menys cuyta l' asta al senyal toca ;

Digitized by Google

Tal trasquí io dessots aquell greu carch,
Fora sgordand lagremes é sospir,
21 E la veu s'aflaquí pel seu pas larch.
On ella á mi : Per dins del meu desir,
Qui 't menava ad aquell be amar,
24 Del qual en lla no es á que s'aspir,
¿Quals quadenes traverses, qual fossar
Trobest, perque de passar pus anans
27 L' asperança 't deguesses despullar ?
¿E qual avinentesa, ó qual avanç
En la front de les altres se mostrá
30 Que deguesses per lor passar abans ?
Pres d' un sospir amarch, que dol trasch lla
Apena haguí la veu, que responend,
33 Ab gran afany, lo meu labi formá.
Plorand, digui: Les coses del present
Ab lur fals plaer giraren lo meu pas,
36 Tentost com fo lo vostre vis absent.
Ez ella: Si calland, ton cor negas
Ço qu' are diu, no fora menys sabuda
39 Ta culpa del jutge, hi jirá la faç:
Mas quand la propia boqua no tuda
L' accusa del peccat, en nostra Cort
42 Contra lo tall la roda se remuda.
Tota via, perque vergonya 't mord
De ta error, é perque altra volta
45 Les Serenes oint, sies pus fort,
La sement del plorar met jus, é'scolta :
Si oirás, que 'n contraria part
48 Devia tu moure ma carn sepolta.

Digitized by Google

May natura te presentá ó art
Plaser, tal qual los bells membres en qui
51 Reclusa fui, é son en terra espart:
E si 'l plaser sorbiran te fallí,
Per la mia mort, ¿qual cosa mortal,
54 Desigand puys, te poch tirar assi?
Be 't devies, per lo primer estral
De les coses no veres, lavar sus
57 Derrer mi, que no 'n restava tal.
Ne devies tes ales metre ius
Per esperar pus colps, ó minyoneta,
60 O altra vanitat ab ten breu us.
Dos ó tres colps attent nova aucelleta;
Mas denant los ulls d' una vella gralla
63 Debades ten hom arch, ne trau segeta.
Com l' infant poch, qui de vergonya calla,
Ab ulls en terra se está scoltand,
66 Penedintse é regonex sa falla;
Tal estava io. Ez ella dix: Quand
Per l' oir sol es trist, alça la barba:
69 E hauras pus dolor en reguardant.
Ab menys de resistença se desbarba
Un roure fort ó ab lo nostral vent
72 O ab aquell de la terra de Jarba,
Que no alcé la barba 'l seu mandament:
E quand per la barba lo vis dexes,
75 Be conegui 'l veri de l' argument.
E com la mia cara anant s' estes,
Posarse aquelles primes criatures
78 De lur espersion mon vis apres:

Digitized by Google

E les mies lums enquer poch segures
Veran Beatrich volta 'n sus la fera,
81 Qu' una persona ere 'n dues natures.
Sota 'l seu vel é oltra la ribera,
Vençre 'm parech plus si matexa antiga
84 Lla que vençie les altres quant cay era.
Tant me punyí del penedir l' ortiga,
Que de tot ço qui plus d'ella 'm torçé,
87 Me feu esser l' amor pus enemiga.
Tant regonexer al cor me mordé,
Que io vençut caigué. E qual torní,
90 Aquella hu sap que 'n l' ocayso 'm meté.
Puys quand virtud lo cor m' hach tornat, ví
La Dona, qu' havia trovada sola,
93 Sobre mi star, qui 'm deya: Tinte á mi.
Mes m' havia en lo flum fins á la gola,
E, tirandme apres de sí, se 'n iva
96 Sobre l' aygua leugera com qui vola.
E quand fui prop de la beneyta riva,
Asperges me ten dolçament oí,
99 Que no hu se dir, encara que hu scriva.
La bella Dona en sos brasos pres mi,
Abrasandme la testa, 'm cabuçá,
102 On me convench que de l' aygua beguí:
D' aqui lavant, banyat me presentá
Dins la dança d' aquelles quatre belles:
105 E cascuna lo braç sus me posá.
Nimphes som çay, é 'n lo Cel som estelles,
Ans que vingues Beatriu en lo mon,
108 Ordenades fom á ley per donzelles:

Digitized by Google

Meritas als seus ulls; mas al iocon
Lum, qui dins es, los teus aguaran
111 Les tres de lla, qui miren pus pregon,
Axi començaren elles cantan;
Puys al pits del Griffon menar ab si,
114 On Beatriç estava á nos denan.
No torçes los ulls, digueren, d'aqui;
Posat t' havem denant los esmeralds,
117 D' on Amor ia al primer te ferí.
Mil desigs plus d' una gran flama calds
M' estrengueren los ulls als ulls luents,
120 Qui sol sobre 'l Griffo s' estaven salds.
E com l' espill al Sol, no altraments
La dobla fera dintre mi raiava
123 Ara 'b uns, ara 'b altres arguments.
Pensa, Lector, si io 'm maravellava,
Quand la cosa en si veya star queta,
126 E en l' ydola sua se transmudava.
Mentre que plena de stupor é leta
Gustava d' aquell gust l' anima mia,
129 Qui 'l sadolland de si, de si asseta;
Mostrandse de pust alt trip tota via
En actes, l' altres tres vengren avans,
132 Dançand ab angelical melodia.
Gira, gira Beatriu los ulls sants,
Era la lur canço, al teu fizel,
135 Qui per veuret ha meses passos tants.
Fens gracia pel teu grat, qui desvel
La boqua tua á ell, perque discerna
138 La segona beutat que 't cobre 'l vel.

Digitized by Google

Oh resplendor de viva lum eterna,
¿Qual groch se feu iamay axi sots l' ombra
141 De Parnas, ó bevend de sa cisterna,
Que no hagues dins sa pensa encombra,
Temptand retre á tu, qual paraguist
144 Lla, on armonitzand lo Cel te ombra,
Quand en l' ayre ubert te demostrist?

OBSERVACIONES.

5 *que tanta:* qu'á tanta.—25 *quadenas*: cadenas.—54 *pock :* pog (pogué).—80 *Veran*: Veren.

Digitized by Google

CAPITOL XXXII.

Del Purgatori: On l' Actor descriu lo triumpho dels Celestials.

TANT eran los ulls meus fitz é attents
A desbramarse de la deena set,
3 Que tancats tots m'eran los altres sens:
Car ça é lla los era la paret
De noncaler: axi aquell sant ris
6 Los tirava assi ab l'antiga ret;
Quant per força me fo girat lo vis
De les Deeses vers la sinistra mia,
9 Perque eu oí d' elles un: Trop affis.
La disposicio qu'al veure havia
En los meus ulls, sol er del Sol feritz;
12 Sens veure un poch ma vista esser fahia.
Mas pus, qu'al poch mon vis fou reformitz,
E dich al poch per respecte al molt
15 Sensible, d' on á força fo partits,
Viu sus lo bras destre esser revolt
Lo glorios exercit, é girarse
18 Ab lo Sol é 'b les set flames al volt.

Digitized by Google

Com tots estretz su 'ls escutz, per salvarse,
Se volta 'ab l' estendart una batalla,
21 Ans que 's puixa ensemps tota voltarse;
Aquella celestial serventalla,
Qui precehia, tota trespassá,
24 Ans que girás lo carro la vantalla.
A les rodes tornar les dones lla;
E lo Griffo mogué lo beneyt carch
27 Si, que nulla ploma puys li crollá.
La bella Dona qui 'm passá 'l riu larch,
E Stacio, é io seguim la rota,
30 Que la sua volta fa 'b menor arch.
Si passaiand la selva buyda tota,
Culpa de ley, que la serpent creegué,
33 Temprava 'l pas una angelica nota.
Força 'm tres vols aytant d' espay prengué
De tirada segeta, quand anam
36 Remoguts quand Beatriu paregué.
Io murmurar sentí á tots: Adam:
Puys circuir una planta privada
39 De fulla é de altra fronda en cascun ram.
La cima qu' es de tant mes àxemplada
Quant plus va sus, fora del Indiens
42 En los boschs lurs per altesa mirada.
Beneyt es tu, Griffo qui no scuxens
Ab lo teu bech d' est arbre dolç al gust;
45 Pus ca mal feu als dos primers parents.
Axi entorn d' aquell arbre robust
Cridaren tots; é l' animal binat:
48 Axi 's conserva 'l sement de tot just.

Digitized by Google

E volt al iou, qu' ell havia tirat,
Portá 'l peu de la vidua coqua;
51 Lo qual de si á ley lexá ligat.
E com les nostres plantes, lor quant toca
Ius la gran lum mesclada ab aquella,
54 Qui raia pres d' aquell qu' ab lam s'emboca,
Inflan peus nuus; é puys se renovella
De sa color cascuna, ans que 'l Sol cola
57 Los seus corsers dessot altra estrella;
Menys que de rosa, é plus que de viola
Color mostrand, se renová la planta,
60 Qui de primer era de rama sola.
Io no l' entis, ne açi pas no s' canta,
L' ymne que lors aquelles gens cantaren:
63 De la nota sofferir tota quanta.
Si io pogues retrer com s'asonnaren
Los ulls despietats, oint Ciringa,
66 Los ulls á qui les vetlles tant costaren;
Si com pintor, qui ab exemplar pinga,
Designaria com io m' adormí:
69 Mas qui 's vulla qui be l' adormir finga.
Que io transcorre á quand io 'm desperti;
E dich, qu' una splendor m' escobrí 'l vel
72 Del son, ab un dir: Sus ¿que faç aqui?
Qual á veure de les florestes del
Pomer, qui de son pom fa 'ls Angels glotz,
75 E perdurables noces en lo Cel,
Per é Johan é Sent Jachme condotz,
E vints retornaren á la parola,
78 De que foren majors somnis ia rots;

Digitized by Google

E veheren buydada lur scola
De Moyses axi com d' Elya,
81 E al Mestre lur cambiada stola;
Tal torné io; é viu aquella pia
De sobre mi estar, qui conductriu
84 Fon del meu pas del flum en primaria:
E dubtant diguí: ¿On es Beatriu?
Ez ella: Velet lla sota la fronda
87 Nova sehent sus la sua rahiu.
Vet la companyia qui la segonda:
Los altres pres del Griffo se 'n vau sus
90 Ab pus dolça canço é pus profonda.
E si plus fo lo seu parlar disfus
No hu se; perço com ia en los ulls m' era
93 Cella, qu' az altre entent m' havia clus.
Solo sehia sobre la terra vera,
Com guardia lexada lla del plaustre
96 Que ligar viu á la bisforma fera.
E tot entorn li feyen de si claustre
Les set Nimphes ab aquells lums en ma,
99 Qui son segurs be d' Aquiló é d' Austre.
Aqui seras tu fort poch temps silva,
Mes ciutadi ab mi sens fi seras
102 D' aquella Roma, d' on Crist es Roma.
Perque 'n profit del mon qui te mal traç,
Al carro cus tos ulls; é ço que veus,
105 Fo qu' escrives com lla retornaras:
Tal Beatriu me dix: é io qu' als peus
Dels seus comandaments era devot,
108 On volch, giré la pensa, ells ulls meus.

Digitized by Google

No devellá may ten leuger de mot
Foch d' una nuu espessa, lors quand plou
111 D' aquell confi, qu' á nos es pus remot,
Com viu lavors calar l' aucell de Jou
Per l' arbre 'n jus, rompend mols de l' ascorça,
114 E de les flors encara é del full nou:
E lo carro feri ab tota sa força:
Tant que 'l plegá, com nau en gran fortuna,
117 Vinta d' ondes, á pina é á orça.
Despuxes viu mantar sobre la cuna
Del triumphal veicle una volpa
120 Qui de tot past bo paria dejuna.
Mas reprenentla fort de lega colpa,
La Dona mia li dech tal batuda,
123 Qual soffriren los ossos sença polpa.
Puys per allen, on era abans venguda,
L' aguila viu devallar ius en l' archa
126 Del carro, lexandla de si penjuda.
E tal com ix d' un cor qui se remarca,
Tal veu isqué del Cel, é axi dis:
129 ¡Oh naveta mia, ca mal es carca!
Puys me parech que la terra s' obris
Tra les rodes, é viune exir un drach,
132 E per lo car en sus la coha mis:
E com vespa lo seu fibblo retrach,
Tirand á çi é la coha maligna
135 Tragué del fons, anantsen vach á vach.
Ço qui romas, axi com de gramigna
Vivabla terra, de la ploma, offerta
138 Força 'ab intencio sana é benigna,

Digitized by Google

Se recobrí; é foune recoberta
L' una é l' altre roda é 'l timó tant
141 Que un sospir puys tench la boqua oberta.
Trasformat axi l' edifici sant
Mes fora caps per ses parts en viro,
144 Su 'l timo tres, é un en cascun cant.
Los prims eren cornuts eom li bou so;
Mas los quatr' un corns havian per front:
147 Semblant mostro encare vist no fo.
Segura, com una roqua 'n alt mont,
Seure sobre 'll una putana solta
150 Viu, ab ceylles pintades ab torn pront.
E com perque ella no li fos tolta,
Viu de costa d' ella dret un jagant;
153 E besavense 'n semps alguna volta.
Mas perque l' ull cobeios é vagant
Se regirá á mi, lo cruel drut
156 Del cap als peus la baté per avant.
Puys, de sospit ple é d' ira mogut
Soltá 'l mostro, é tiral per la selva
159 Tant, que lo Sol de ley me feu ascut
A la putana, é á la nova belva.

OBSERVACIONES.

6 *assi*: á si.—13 *pus:* (No está en el Códice.)—35 *quand*: quant.—41 *del*: dels.—45 *ca*: que.—48 *Axi*: Açi. (?)—50 *Portá 'l:* Portal al (?)—129 *ca:* que, ó quan.

Digitized by Google

CAPITOL XXXIII.

E derrer del Purgatori: è esposició de certa figura scrita en lo precedent capitol de la Sglesia é del Imperi de Roma.

DEUS, *venerunt gentes,* alternant
Ar tres ar quatre, dolça salmodia
3 Comensaren les dones lagremand:
E Beatriu sospirosa é pia
Les ascoltava tal feta, que poch
6 Pus á la Creu sa cambiá Maria.
Mas pus que les vergens donaren loch
A ley de dir, levada dreta en pe
9 Respos tantost colorada com foch:
Modicum, et non videbitis me:
Et iterum, sors mies qu' am estret,
12 *Modicum, et vos videbitis me.*
Puys lei se mes denand tres totes set;
E pres de si, sol ensignand, mená
15 La Dona, mi el savi que 'ns restret.
Tal se 'n anava: é no creu que fos ia
Lo deen pas seu en la terra post,
18 Quand en mos ulls los seus ulls affica;

Digitized by Google

Ez ab suau esguard: Vine pus tost,
Me dix, ab tant, que si io parl ab ti,
21 Per escoltarme sies ben dispost.
E com io fui, si com debia, ab li,
Frare meu, dix: ¿perque tu no attents
24 A demanarm' un poch, vinend ab mi?
Axi com cells, qui fort poch trop reverend
Denant de son maior en parlar so,
27 Qui no trahen la veu viva á les dents,
Avench á mi, que sens entegre so
Encomence: Madona ma besunya
30 Vos conexets, é ço qu' á mi es bo.
Ez ella á mi: De por é de vergonya
Vull que duymay te desvolupes be,
33 Si que pus no parles com hom qui sonya.
Sapies que 'l vas, que la serpent rompé,
Fo, é no es: Mas qui n' ha culpa creza
36 Que 'l jüy de Deu sopa no tem ne re
No 'stara pas tostemps d' hereu sospesa
L' aguila qui 's lech les plomes al carro,
39 Perque torna mostro, é puxes presa;
Car certament açi per ço t' ho narro,
Darnos ia temps un estel prop se veu,
42 Segur de tot encontre é tot embarro,
En lo cual hu cinchcents é cinch é deu,
De Deu trames, auciura aquella fura,
45 Ab cell jagant qu' ab ella peccat feu.
E força aquesta paraula scura,
Tal com Themis é Sphinchs, mi á tu fan,
48 Perqu' al modo lur l' entendre obtura.

Digitized by Google

Mas tost les fades Naiades vendran,
Qui solriadan á quest enigme fort
51 Sens d' ovelles ne de blat haver dan.
Tu hu nota axi: é tal com t' ho record,
Tal aquest dit, reporta entre 'ls vius
54 Del viurer, qu' es un correr á la mort:
E membret be, quand aço tu escrius,
De no celar qual has vista la planta,
57 Qu' are dues voltas robada vius.
Qual qui roba d' aquella, ó 'n descanta,
Offen de fet ab blastomia á Deu,
60 Qui sol al us seu l' ha creada santa.
Per mordre aquella, en pena é en desig greu,
Cinch miller d' anys é pus l' anima prima
63 Bramá Cell qu' en si 'l mors puni en creu.
Dorm cert lo teu enginy, sino stima
Per singular causa esser excesa
66 Ella tant, é reversada á la cima.
E si estats no fossen aygua d' Elsa
Los pensars vans en ton enteniment,
69 Els lurs plasers Piramus á la gielsa;
Per tantes circumstances solament
La justicia de Deu en l' entredit
72 Conegueres é l' arbre moralment.
Mas perque 't veis l' entendre endurait
E pedra fet, é si empedrat tint,
75 Tant que 't ladra lo lum d' aquest meu dit,
Vull al menys, que sino scrit, que depint,
Lo t' enportes dins ton cor, per ço qu' ell
78 Se tinga al bordo de palma cint.

Digitized by Google

E io respus: Com cera de segell,
Qui la figura empressa no transmuda;
81 Signat ho tinch de vos en mon cervell.
Mas ¿perque tant sobre ma vista ruda
Vostra paraula desigada vola,
84 Que pus la pert on pus veure l' aiuda?
Perque coneges, dix, aquella ascola,
Que seguida has, é veges sa doctrina
87 Com pot seguir ma paraula unsola;
Vostra via, sapies, de la divina
Tant se dista é plus, quand se discorda
90 De terra 'l Cel, qui 'l seu torn plus festina.
On responguí io á ley: No 'm recorda,
Que io lunyás á mi de vos iames,
93 Ne consciença n' he que mi remorda.
E si no te 'n pots tu recordar ies,
Somriend dix, ar en dret te rementa,
96 Com de Lethe beguist de l' aygua apres:
Ez axí com del fum foch s' argumenta,
Aquest' oblivio conclaure par
99 Culpa en lo teu voler d' abans attenta.
De ci avant verament sera clar
Lo parlar meu, en quant mester sera
102 Ell descobrir á ton vis qui gros par.
E pus luent, é ab pus lent pas ia
Tenia 'l Sol lo cercle de mig dia,
105 Qu' es ça é lla, segons que l' esguard fa;
Quand se ficaren, com 's atura guia
Qui va denand az altre per escorta,
108 Si novitat ó sclau trobe 'n la via;

Digitized by Google

Les set dones al fi d' un 'ombra 'smorta,
Qual sota fulles é rams nigres,
111 De sobre los seus rius frets l' Alpe porta.
Denant d' elles Eufratres é mays Tigres
Veure 'm parech exir d' una fontana,
114 E com amichs departirse tots pigres.
Oh glorios lum de la gent humana,
¿Quin aygua es esta, qui çay se desplega
117 D' un principi, é si de si luyntana?
Per semblant prech me fo respost: Tu prega
Mathelda que t' ho diga. On respongué,
120 Com cell fa qui de culpa se deslega,
La bella Dona: Aço é als, se be,
Les estat dit per mi; é son segura,
123 Que l' aygua de Lethes no 'l cela re.
E Beatriu dix: Força maior cura,
Qui moltes veus la memoria priva,
126 Fet ha en los ulls la sua pensa scura.
Mas Eunoe veges, qui lla deriva:
Menal alla, é si com tu ets usa,
129 Lla sa virtut transmortida reviva.
Com l' anima gentil qui no s' escusa,
Mas son voler fa del voler d' altruy,
132 Tentost com es per signe for desclusa;
Axi, puys que apres d' ella io fuy,
La bella Dona tentost se mogué,
135 A Stacio dix donyilment: Vine 'b luy.
Si plus hagues temps, Lector, que no he,
D' escriure, io sol cantaria apart
138 Lo beure dolç, on may no 'm sadollé.

Digitized by Google

Mas perque ia es ple tot aquest cart
Ordit á aquesta Cantica segonda,
141 No'm lexa plus anar lo fren del art.
Io retorné d'aquella santa onda
Axi reffet, com son plantas novelles
144 Renovelladas de novella fronda,
Pur é dispost muntar á les estelles.

Explicit secundus liber Comedia Dantis

DEO GRACIAS.

OBSERVACIONES.

6 *sa:* se.—13 *trestotés*: En el original trestos.—25 *fort poch trop reverend:* for trop reverents (?).—38 *lech:* lex.—50 *sohiadan:* soldran.—67 *d'Elsa*: (En el original d' esa).—100 *De ci*: D' aci.—106 *yscaren:* fixaren (?).

Digitized by Google

LO TERCER LIBRE DE LA COMEDIA de *DANT ALLICHIER* de Florença, en lo cual tracta de la gloria de Paradis é dels sperits qui son premiats en aquella.=Translatada per *N'ANDREU FEBRER*, algutzir del molt alt Princep é victorios senyor, lo Rey *Don Alfonso*, *Rey d'Arago*, de rims vulgars toscans, en rims vulgars Cathalans.

Digitized by Google

Digitized by Google

PARADIS.

CAPITOL PRIMER.

D' aquest terç libre, en lo qual l' actor fa prohemi d tot aquest terç libre appellat Paradis.

LA gloria d' Aquell qui mou quant es,
Per l' Univers penetra é resplen
3 En una part menys, é en altra mes.
Al Cel, qui plus de la sua lum pren,
Fuy io, é viu tals cosas, que redir
6 No sap ne pot, qui de lla sus dexen,
Car acostantse prop del seu desir,
L' enteniment nostre 's proffunda tant,
9 Que la memoria no 'l pot seguir.
E verament, tant quant del regne sant
En ma pensa io pore fer tresor,
12 Ara sera materia al meu quant.

Digitized by Google

Bon Apollo, á aquest derrer lavor
Fe mi vas fet de ta valor axi,
15 Com tu requers á donar ll' amat llor.
De Parnaso la un iou fins assi
Me fou assay; mas ara ab amendossos
18 M' es ops entrar al rench qui resta á mi.
Entre al meu pitz spirant dons infusos,
Axi com fist cuan Marcias levest
21 Del foure dels seus membres presumptosos.
Oh divinal virtut, si 'm fas tal prest
Tant, que l' ombra d' aquell regne beat
24 Signada en lo meu cap io manifest,
Venras venir me al teu arbre amat,
E coronar de les fulles per ver,
27 Que la materia é tu'm fara dignitat.
Si tard se'n cull, oh Pare vertader,
Per triumphar ó Cesar ó Poeta,
30 Culpa é vergonya del human voler,
Car parturir gran goig alt en la leta
Delfica Deitat deu bella fronda
33 Peneja, quand de si assetta.
Poqua vospira gran flama segonda:
Apres de mi forsan ab mellors veus
36 Se preguava Cirra perque responda.
Ix als mortals per moltas parts é veus
L' alta claror del mon; mas cert d' aquella,
39 Qui quatre cercles ajusta 'b tres creus,
Ab millor cors, é ab millor estella
Conjuncta ix, é la mundana cera
42 A son modo mills tempra é segella.

Digitized by Google

Havia fet de lla jor, de ça sera
Tal part, é quaix tot era de lla blanch
45 L' emisperi, é de l' altre negre era ;
Quand Beatriu sobre 'l sinestre flanch
Girada viu, é reguardar lo Sol :
48 No 'l reguarda aguila ten fit anch.
Ez eu axi com lo segon raig sol
Exir del primer, é ressallir en sus,
51 Com pelagri qui tost retorna vol ;
Axi del acte seu pels ulls infus
En l' imatge mia, lo meu se feu ;
54 E fique 'ls ulls al Sol ultra nostr' us.
Molt es legut lla, qui assi no's leu
A les nostres virtuts, mercé del loch
57 Qui sol per l' humana specie 's feu.
Io no 'l sofrí pas mol ne axi poch,
Que no 'l vezes vospirar tot en torn,
60 Com un ferre qui bullent ix del foch.
E soptament apparech jorn á jorn
Esser adjunt, com si lo Qui pot totes,
63 Hagues lo Cel fet d' altre Sol adorn.
Beatriu tota en les eternals rotes
Fixa 'b los ulls estava, é io eu luy
66 Les lums fiqué, de lla de sus aut remotes,
Al seu sguard aytal dintre fet fuy,
Qual Glauco fo fet al testar de l' erba,
69 Qui feu company en mar del Deu autruy.
Transhumanar significar per verba
No's poria ; perque l' exemple bast
72 A qui gracia experiença serva.

Digitized by Google

Si eu era fors de mi cell qui creast
Novellament, amor qui 'l Cel governes,
75 Tu hu saps, qu'ab lo teu lum alt me levast.
Quand la roda, la qual tu sempiternes
Desigada, assi me feu actes
78 Ab l' armonia, que temprant discernes,
Parech á mi llors tan del Cel emes
De la flama del Sol, que pluja ó flum
81 No feu may lach ten gran é ten estes.
La novitat del so, é lo gran lum
De lur causa m'ensegren un desir
84 No sentit may ab ten agut accum.
On ella, qui vahia lo meu cosir,
Per contentar lo coratge mogut,
87 Primer qu' eu li demanas, me va dir;
Començant: Tu matex te faç boçut
Ab fals imaginar, si que no veus
90 Ço que veras, si de tu fos mogut.
No es pas tu en terra com te creus:
Fulgor, fugint del propri situat,
93 May correch tant com tu es tornat leus.
Si fuy del primer dubta levat
Per lo somris parlar qui fo si breu,
96 Dins un novell fuy pus entrellaçat,
E diguí: Ia contentat repos eu
D' esta admiracio; mas era admir
99 Com cests corsos leus pas io qui so greu.
On ella, pres d' un piados sospir,
Sos ulls dressá vers mi ab tal semblant,
102 Com mare fa su 'l fill qui veu dellir;

Digitized by Google

E començá : Ço qu' ha esser tot quant
Ha orde en si : é aquesta es la forma,
105 Que l' Univers á Deu fa ressemblant.
D' on les altres creatures han l' orma
De l' eternal valor, la cual es fi,
108 A la cual es feta la dita norma.
A l' orde que io dich han lur encli
Totes natureś per diversa sort,
111 Al lur principi plus é menys vehi :
On se mohuen totes á divers port
Per la gran mar del esser, é cascuna
114 Ab son instint á luy dat que la port.
Aquest porta lo foch devers la Luna :
Aquest dels cors mortals es promotor :
117 Aquest estreny la terra é 'n sí adunâ.
No sol les creatures, qui son for
D' inteligencia, aquest arch sageta,
120 Mas celles qu' han entendre é amor.
La Providencia, qui tant asseta,
De sa gran lum fa 'l Cel tostemps quiet,
123 En qui 's gira cell qui ha maior freta.
Ez ara lla, com á senyal decret,
Se 'n porta la virtut d' aquella corda,
126 Qui ço qui trau, dreça en signe let.
Ver es, qu' axi com forma no s'acorda
Moltes veus ab l' intencio del art,
129 Per qu' al respost la materia es sorda;
Tot en axi d' aquest cors se depart
Tal vetz la creatura, qu' ha poder
132 De torçre, axi persa, en altra part,

Digitized by Google

Ez axi com veure se pot cazer
Foch de la nuu, axi si 'l motiu prim
135 La terra torç per algun fals plaser.
Admirar plus no 't deus, si be m'estim,
Del teu muntar, sino tan com d' un riu,
138 Si d' un alt munt devalla al bax confin.
Maravella fora de tu, si, priu
D' impediment, ius te fosses assis,
141 Com materia quietar en foch viu.
D' aqui girá devers lo Cel lo vis.

OBSERVACIONES.

12 *quant*: cant.—15 *ll'*: l'.—19 *Entre*: Entra.—83 *ensegren*. nsen-ereu.—91 *es*: est, ó ets.—98 *era*: are. 102 *dellir*: delir.

Digitized by Google

CAPITOL II.

Del Paradis, é de la primera spera de la Luna é de la sua qualitat: é declara que es, é d' on ave aquella umbra que la Luna mostra haber en sí.

Oh vos qui sots en petitona barcha,
Desigosos de escoltar, seguitz
3 Tras lo meu leny qui en cantant remarcha,
Tornatsvosen als portz donctz partitz;
E no us metatz en l' alt pelech; que força,
6 Perdent á mi, romandrietz fallitz.
L' aygua que io navech, no fo ma corsa,
Minerva spira, é Apollo 'n condutz,
9 E noves Muçes me demostren l' Orsa.
Oh vos fort pochs, qu' adressas los ulls tots
Per temps al pa dels Angels san, del qual
12 Viu hom açi, no pas sadoll; mas glotz,
Metre podetz segurs per l' alta sal
Vostre naveig, servant dret lo meu solch
15 Denant l' aigua que 'l timo fa egual.

Digitized by Google

Cells gloriosos, qu' anaren al Colch,
No s' admiraren tant, com vos faretz,
18 Lor que Jason veheren fet bifolch.
La concreada é perpetua setz
Del deiforme regne nos portava
21 Leugerament quaix com lo Cel vezetz.
Beatriu sus, é io en ley guardava:
E força en tant, quant un virac 's posa,
24 E vola é de la nou se desclava,
Muntant me viu lla, on mirable cosa
Me torcé 'l vis assi. Per ço aquella,
27 A qui ma obra no podia esser closa,
Girada á mi, alegre com es bella:
Dressa la pensa en Deu de grat, me dis,
30 Qui 'ns ha conjunts ab la primera stella.
Paria á mi, qu' una nuu nos cobris
Luent, spessa, solida é polida
33 Com diamant en que lo Sol feris.
Per tindre si l' eterna margarita
Nos reebe, si com l' aygua reeb
36 Un raig de lum, ley romanent unida.
Si eu era cors, ez aci no 's concep,
Com una dimensio altra sofrí,
39 Qu' esser cove si cors en cors se reeb,
Encendre 'ns deu plus lo desig aci
De veure aquella essença, en qui 's veu
42 Com la nostra natura en Deu se uní.
Lla se veura ço que fe creure 'ns feu,
No demostrat: mas sera per si not
45 A guisa del primer ver, que hom creu.

Digitized by Google

Io responguí: Madona, axi devot,
Com esser puix, regraeix á Aquell plus,
48 Qui del mortal mon lla ius m' ha remot.
Mas deytsme ¿que son los senyals scurs
D' aquest cors, qui fa, de Cahin en terra,
51 Fabulejar los homens qui son ius?
Ella somris un poch é puys: Si erra
L' opinio, dix á mi, dels mortals,
54 Alla on clau d' algun seny no desserra;
No 't deurien punyir estraylles tals
D' admiracio duymes; pus tras als senses
57 Veus que raho ha 'l volar curt é fals.
Mas dim aço qui tu matex ne penses.
E io: Ço qui 'ns appar assi divers,
60 Creu io que fan corsos raros é denses.
Ez ella: Cert, assats veuras sotsmerç
En fals lo teu creure, si ascoltes
63 L' argumentar que li fare adverç.
L' octava spera vos demostra moltes
Lums, en les quals é en qual é en quant
66 Veure 's poden diversas formas soltes.
Si rar é denç ho fes tan solament,
Seria en tots una sola virtutz
69 Distributa plus é menys, é aytant.
Virtutz diverses coven esser frutz
De principis formals: é cells, fors qu' hu,
72 A ta raho serien totz destrutz.
Mes, si raro fos causa d' aquell bru,
Que tu demanes; oltra ó en part
75 Fora de sa materia axi deiu

Digitized by Google

Est Planeta; ez axi com prat
Un cors, lo gras el magre, tal aquest
78 Al seu girar mudaria l' esguard.
Si lo primer fos, fora manifest
En l' eclipsi del Sol, per transparer
81 Lo raig, com en altre rar passa prest.
Aço no es. Per ço es de veser
Del altre: si io 'l puix fer de tot caç,
84 Falssificat sera lo teu parer.
Si axi es quest raro no trespas,
Esser cove un terme lla, de on
87 Lo seu contrari passar plus no 'l las;
E d' aqui lo raig del Sol se reffon
Si, com torna per vidre la color,
90 Lo cual derrer de si lo plom ascon.
Ell se demostra escur, diras tu, or,
Lo raig aqui pus que en un' altra part,
93 Per esserli reflex attret maior.
E clarament aço á tu depart
Experiença, si hu proves ia mes,
96 Qu' esser sol font als rius de la vostr' art.
Pren tres miralls: els dos lunya en apres
De tu d' un lonch; el tercer plus enfors,
99 E dressa 'ls ulls entre los dos primers.
Girats á ells, é fes que tras lo dors
T' estiga un lum, que 'ls tres miralls encenda,
102 E torn á tu de tots tres repercors.
Jaî sia que 'n lo quant tant no s' estenda
La vista pus loyndana, veuras llor
105 Com egualment cove cascu resplenda.

Digitized by Google

Ara axi com als colps de la calor
Nuu de la neu roman tot lo subjecte
108 De la calor, prima é de la fredor;
Axi partit tu en ton intellecte
Vull informar de viva lum qui 's trau,
111 Qu' á tu tramolar en son aspecte.
Dintre aquell Cel de la divina pau
Se gira un cors, en la virtut de cuy
114 L' esser de tot lo seu contengut jau.
Lo Cel seguent, qui tantes lums acuy,
Cell esser part per diverses essences
117 Distinctas d' ell, é contentas de luy.
Los altres girs per moltes differences,
Les distinccion, que dintre de si han,
120 Disponen á lur fi, é lurs semençes.
Aquests orguens d' aquest mon axi van,
Com ara veus duymay, de grau en grau,
123 Que prenen d' aut, é lla dessota fan.
Reguarda be á mi si com io vau
Per aquests loch al ver, de qu' has desir,
126 Si que sapies puys sols tenir les clau:
Lo moto é la virtut de li sant gir,
Com del ferrer depen l' art al martell,
129 Dels movedors beneyts cove que spir.
El Cel, que fan tantes lums axi bell,
De la pensa pregona, qui luy mou,
132 L' ymatge pren, é fassen puys segell.
E com l' arma dins al vostre cor nou
Per diferentz membres, é conformatz
135 A diversas potençes, se resou;

Digitized by Google

Axi l' intelligencia sos bontas
Multiplicades per astels desplega,
138 Regirantse sobra sa unitatz.
Virtut diversa fa diversa lega
Ab lo precios cors qui la aviva,
141 En lo cual, com vida en vos, sa plega.
Per la natural alegra d' on diriva,
La virtut mesclada per lo cors luu,
144 Com alagria per pupilla viva.
D' aquella ve ço que de luu á luu
Par different, no d' espes é de rar:
147 Ella es formal principi, qui produu,
Conforme á sa bondat, le trob el clar.

OBSERVACIONES.

4 *donctz*: d' on.—8 *Apollo 'n*: Apollo 'm; *condutz*: condux.—10 *adressas*: adresats.—34 *tindre*: dintre (?)—76 *prat:* part.—100 *Girats:* Girat.—108 *prima é de la fredor*: é de la prima fredor (?)—119 *distinccion*: distinccions.—125 *aquests:* aquest.—136 *sos bontas:* sas bontats.—148 *le*: lo.

Digitized by Google

CAPITOL III.

De Paradis: Spera de la Luna, on tracta d' alguns negligens en observacio de lur vot, é inclun dos sperits de gran Estat; Picarda é Costança, mare del Emperador Frederich II.

Lo Sol, qui 'l pitz m' ences d' amor primer,
De veritat bella m' hag descubert,
3 Provant é reprovant, son dolç parer:
E io, per confessar correcte è cert
Mi messes, tant, quant á mi se covench,
6 Levé lo cap á profferir pus ert.
Mas visio m' aparech, qui retench
A si mi tant estret, per veure si,
9 Que de ma confesio no 'm sovench.
Quals per vidres clars trasparents axi,
O per ayguas ben claras é tranquilles
12 No ten progons que fons no 's troba alli,
Tornem de nostres cares les postilles
Flaques tant, que perla en un blanch front
15 No ve menys tost á les nostres pupilles;

Digitized by Google

Tal viu molts ab semblant de parlar pront:
Perque en l' error contrari eu coreguí,
18 D' aquell qu' ences amor entre hom é font.
Subitament, com d' ells m' acorreguí,
Estimand ells esser mirats semblants,
21 Per veer de qui fossen, mos ulls torcí:
E no viu res; é retorcils avants
Drets á les lums d' aquella dolça Guia,
24 Qui sonrient cremava en los ulls sants.
No 't maravells tu perque io somria,
Me dix, apres ton pueril pensar,
27 Pus sobre 'l ver ton peu enquer no 's fia
Ans te gires en va, si com sols far.
Veras substances son ço qu' aci 's veu,
30 Relligades aci per vot trencar.
Perque parla ab ells, é ou é creu;
Qui la vera lum qui á ells contenta,
33 No 'ls lexa punt de ci torcer lo peu.
Ez á l' ombra qui 'm parech pus volenta
De rahonar, me drecé, començant
36 Axi com hom qui trob voler bastenta:
Oh ben creat spirit, qu' al raig sant
De vida eterna la dolcesa sents,
39 Qui no s' enten iamay, sino tastant,
Gracios me sera, si eu fuy contents
Per tu del nom teu, é de la vostra sort.
42 On ella presta ab los ulls rizentz:
La caritat nostra no fa hom sord
A iust voler, sino tal com aquella,
45 Qui vol semblant assi tota sa Cort.

Digitized by Google

Ìo fui al mon una verga sorella:
E si be clar la tua pensa guarda,
48 No 'm celera á tu l' esser pus bella;
Mas regonexeras, qui eu son Picarda,
Qui, posta aci ab cests altres beatz,
51 Benesits som en l' espera plus tarda.
Los affectes vers, qui enflamatz
Son al plaser sol del Sperit Sant,
54 Alegria han del lur orde formatz:
E cesta sort, qui ressembla ius tant,
Donada 'ns es, perque for desfallentz
57 Les nostres votz, é buyts en algun cant.
On io á ley: Als mirables parvents
Vostre resplent no se eu que divi,
60 Qui hus transmuda dels pris concebs ments:
Perque axi tost conexer no 't poguí;
Mas aiudem aço que tu 'm dius ara;
63 Si que 'll refigurar m' es pus lati.
Mas dim: si vos qu' etz beatz encara,
Desigatz mes esser en pus aut loch,
66 Per pus veure, ó per amistat pus cara.
Ab les altres ombres somris un poch
Ans, é puys me respongué axi leta,
69 Qu'ardre parech d' amor al primer foch:
La voluntad nostra, frare, quieta
Virtut de karitat, qu'ns fa voler
72 Ço qu' havem sol, é d' als plus no 'ns asseta.
Si desigassem pus aut loch haver,
Discordans forem los nostros desirs
75 Del voler d' Aquell, qu' aci 'ns vol veser:

Digitized by Google

Lo qual veuras no caber en cests girs,
Si en karitat çay es necesse esser,
78 E si á sa natura ben remirs;
Ans es formal ad aquest beat esser,
Tenirse dins lo voler divinal,
81 Perqu' una 's fan nostre voluntats esser.
Si com eus çay de portal en portal
Per retgne aquest, á tot lo regne plau,
84 Co al Rey, qu'al seu voler fa 'l nostre egual:
E sa voluntat es la nostra pau;
Ella es la mar, á la qual tot sa mou
87 Ço que crea, é que Natura trau.
Llahora viu molt clar io, com tot ou
Es Paradis al cel, dat que la gracia
90 Del Supern Be d' un modo noy infou.
Mas com s' ave, qu' una vianda sacia,
E enquer roman d' un' altra l' apetit,
93 Que cella's vol, é de l' altra 's regracia;
Aixi fiu io ab acte ez ab dit,
Per apendre de ley qual fo la tela,
96 On no passá lanceta tot l' ordit.
Perfeta vida ez alt merit encela
Dona pus sus, me dix, á la cuy norma
99 Al vostre mon lla ius se vest é 's vela,
Perque fins al morir se vell e's dorma
Ab cell Espos qui tot bon vot qu' acceta,
102 La karitat á son plaser conforma.
Per seguirla, del mon, eu ioveneta,
Fugint, l' abit seu honest me vestí,
105 Votant la via de la sua secta.

Digitized by Google

Homens, qu' á mal plus qu' á be, eren encli
Ma tragueren fors de la dolça clostra:
108 Deu sap despues qual vida io tinguí.
E cest altra splendor, qu' á tu 's demostra
De la mia destra, é qui s'ençen
111 De tot lo lum d' aquesta spera nostra,
Ço que io dich de mi, d' ella enten:
Sorella fo; ez axi li fou tolta
114 Del cap l' ombra d' aquell sant ornament.
Mas pus que fo despuys al mon revolta
Contra son grat, é contra bona usança,
117 No fou dal vel del cor ia may dessolta.
Esta la lum d' aquella gran Costança
Qui del segon vent del alta Suave
120 Engendrá 'l terç é l' ultima proxança.
Axi'm parlá é puys començá: *Ave*
Maria, en xant: é cantant esvaní,
123 Com per aygua fonda cosa qui grave.
La vista mia, qui tant la seguí,
Quant posible li fo, pus la perdé,
126 Girás al seny on mays desir haguí;
Ez á Beatriu tota's retorcé:
Mas ella resplandí 'n lo meu sguard
129 Si, qu'en primer lo vis no 'l sofrí be:
Ez aço'm feu al demanar plus tard.

OBSERVACIONES.

12 *progons:* pregons.—36 *trob*: trop.—40 *contents*: content.—46 *verga*: verje.—59 *eu que* (No está en el original).—60 *pris*: prim.—74 *forem:* foren.—87 *Ço*: Co.

Digitized by Google

CAPITOL IV.

Del Paradis: Spera de la Luna, on tracta si violencia eseusa lo vot trencat, é com se pot é se deu esmenar.

ENTRE mengras dos, distants é movents
D' un modo, ans de gran fam se moria,
3 Que un franch hom la hun prengues ab dents.
Tal un anyell posat que s' estaria
Entre dos lops fers, tement egualmen:
6 Axi un ca mig dos daynes faria.
Perque, si io 'm callava, no 'm repren,
Dels dubtes meus sospes d' una manera,
9 Pus m' era força, veu lo nexamen.
Callava io; mas lo desir pint m' era
En lo meu vis, el demanar ab ell
12 Pus calt qu' el parlar distint no 'l fera.
Feu Beatriu si, com feu Daniel
Nabucodonosor levantlo d' ira,
15 Qui fet l' havia injustament cruel:
E dir á mi: Io veig be com te tira
L' un é l' altre desig, si que ta cura
18 Si liga tant, que de fors no aspira.

Digitized by Google

Tu argueys: ¿Si lo bon voler dura,
Violença d' altruy per qual raho
21 De meritar me buyda la mesura?
Mes de duptar te dona occasio
D' armes tornar als estels lo parer,
24 Per la sentencia que dona Plato.
Aquests dubtes dos en lo teu voler
Punyen egual. Mas á la primaria
27 Tractara cell qui plus dan te pot fer.
Dels Seraphins aquell qui plus s' india
Moyse, Samuel é dels Iohans
30 Qual vulles prin, io dich, n' enquer Maria
En altre Cel no han los lurs scants,
Quells spirits, qu' are vists aparir,
33 Ne han l' esser lur á menys ó plus ans:
Mas trestots fan bell aquell primer gir;
E diferentament han dolça vida,
36 Per sentir plus é menys l' etren espir.
Assi 's mostraren, no perque sortida
Sia esta spera az ells, mas per fer seny
39 De la celestial, qu' ha menys sallida.
Axi parlar cove al vostre engeny;
Perque solament del sensat apren
42 Ço, que fa puys del enteniment deny.
Per aço la Escriptura condescen
A vostra facultat, é peus é ma
45 Atribuex á Deu, ez als enten:
E senta Esglesia 'b semblan huma
Gabriel é Michael vos representa,
48 E l' altre, qui Thobias torná sa.

Digitized by Google

Lo que Thimeu de l' anima argumenta,
No es semblant aço qui 's veu assi,
51 Per ço qu' axi, com ell diu, par que senta.
Que l' anima á sa 'stella torna axi,
Crehent ella d' aqui esser decisa,
54 Quand Natura la dech per forma altri.
E força esta sentença es d' altra guisa
Que no sona la veu: ez esser pot
57 Ab tal entent de non esser derrisa.
Si enten tornar á aquestes rodes tot
L' honor del blasm de l' influença ia,
60 Força en algun ver lo seu arch percot.
En est principi, mal entes, errá
Ia tot lo mon quaix, si que Jupiter,
63 Mercuri, Mart é Venus Deus nomná.
L' altre dupte qui tu fa commover,
Ha menys veri, perço com sa malicia
66 No 't pot oltra de mi manar ne trer.
Parer injusta la nostra justicia
En los ulls dels mortals ez argument
69 De Fe, é no d' eretiqua nequicia.
Mas perque pot vostre avisament
Ben penetrar aquesta veritat;
72 Com desiges te fare io content.
Si violencia es quand lo forçat
No conferex res ad aquell qui 'l força,
75 No foren l' esperit per ley escusat,
Car voluntat, si no vol, no s' amorça;
Mas fa com la natura fa en foch,
78 Si mil voltas violença aquell torça:

Digitized by Google

Perque si ella 's plega assay ó poch,
Sech la força. Si com aquestes fer,
81 Podent apre retornar al sant loch.
Si fos estat lur voler ten enter,
Com sent Lorenç tench sobre la grayella,
84 E Mucio feu á sa ma parer;
Tal tornades les haguera per cella
Via, on eran tretes, com foren soltes:
87 Mas d' axi fort voler es maravella.
E per cestes paraules, si recoltes
Les has com deus, roman l' argument cas,
90 Qui t' hauria nogut enquer vetz moltes.
Mas ara s' entraversa un altra pas
Denant tos ulls tal, que per tu meces
93 No n' exiras, ans serias llas.
Io t' he per cert dins en la pensa mes,
Qu' arma beata no pot ies mentir,
96 Perque tostemps del primer Ver es pres:
E puys poguist de Piccarda oir,
Que l' afeccio del vel Costança tench,
99 Si qu' en aço par ab mi contradir.
Moltes veus ia, frare, al mon s' esdevench,
Qui, per fugir un perill, contra grat
102 Se fa algun fet que fer ies no covench.
Com Almeon, qui, perque fo pregat
Del pare seu, la sua mare aucis,
105 Impiados se feu per pietat.
D' aquest punt vull que sies ben avis,
Car la força al voler se mescle; é fan
108 Si, qu' escusar no 's pot lo mal comis.

Digitized by Google

Voler abssolt no cossent ies al dan:
Mas cossenthi en tant, en quant ell tem,
111 Si se 'n retrau, de caure 'n plus affan.
Per ayço quand ayllo Picarda t' esprem,
Del absolut voler enten; ez yeu
114 Del altre: si que ver ensemps dizem.
Aytal fon l' ondeiar que 'l sant riu feu,
Qui de la font ix d' on tot ver diriva:
117 Que mes en pau entrams mos desigs breu.
Oh amor del primer Amant, oh diva,
Dix eu apres, de qui 'l parlar m' aonda
120 E scalfa axi, que plus é plus m' aviva;
L' affeccio mia no es tan fonda,
Que retre bast vos, gracia per gracia:
123 Mas Cell, qui veu é pot, á aço responda.
Io veig be clar que ia may no si sacia
Nostr' enteniment, si 'l ver no l' illustra,
126 Fora del qual algun ver no s' espacia.
Respossa en el com la fera en lustra,
Tentost qu' es junt: é venir pot alla;
129 Sino, cascun voler seria frustra.
Nex per aquell, axi co 'l cepoll fa,
Al peu del ver lo dupte: ez es natura,
132 Que en alt de coll en coll nos empeny lla.
Aço 'm convida, é aço m' assegura
Ab reverença, Dona, á demanar
135 D' un' altra veritat qui m' es obscura.
Io vull saber, si l' hom pot esmenar
Votz trencatz axi, ab altres bens,
138 Qu' á vostra balança no sien rar.

Digitized by Google

Beatriu me guardá ab los ulls plens
De vospiras d' amor, axi divins,
141 Que vensuda ma virtut, giré 'ls rens,
E me sperdí quasi ab los ulls clins.

OBSERVACIONES.

1 *mengras*: menjars, ó siguiendo la ortografía del Códice, *mengars*. —27 *Tractara*: Tractare.—29 *dels*: cells (?)—31 *scants*: scans.—36 *etren*: etern; *espir* (No está en el Códice.)—48 *qui*: qu'a.—68 *eꝛ*: es.—81 *apre*: apres.—113 *abssolt*: absolut. (?)

Digitized by Google

CAPITOL V.

Del Paradis: Spera segona: de Mercuri; on declara si lo vot se pot despensar.

Si io 't flameig en lo gran cald d' amor
Ultra 'l modo qui ius en terra 's veu,
3 Si que del ulls teus vença la valor;
No 't meravells; qu' axo procehex leu
De perfet veure, qu' axi com apren,
6 Axi en lo be apres mou lo peu.
Io veix be clar axi com ia resplen
En ton enteniment l' aterna luu,
9 Qui iusta é sola sempre amor encen:
Es' altra cosa vostra amor seduu,
No es sino d' aquella algun vestigi
12 Mal conegut, qui la ius no 's traluu
Tu vols saber si ab altro servigi,
Per vot trencat, se pot retre altre tant,
15 Qui l' anima assegur de litigi.

Digitized by Google

Tal començá Beatriu aquest cant;
E si com hom qui son parlar no spessa,
81 Continuá axi son proces sant.
Lo maior do, que Deu per sa larguessa,
Fahes creant, é fos á sa bontat
21 Pus conforme, es cell qui plus apressa,
Fou del voler la França libertat,
D' on les creatures intelligents,
24 E totes é soles, han lur dotat.
Ara 't parra, si 'n formas arguments,
L' alta valor del vot, si es contracte,
27 On Deu consenta, quand tu hi consents:
Que en lo fermar entre Deu é l' hom pacte,
Victima 's fa á Déu d' aquest tresor,
30 Tal, com io dic; é fas ab lo seu acte.
Dons ¿que pots tu retre per fer restor?
Si creus usar be d' aço qu' has offert,
33 De mal emblat vols tu fer bon lavor.
Tu es duymes d' aquest primer punt cert.
Mas perque santa Sgleya en ço dispensa,
36 Qu' en contra part del ver, qu' he descubert;
Covente enquer seure un poch á la mensa,
Per ço que 'l past aquest fort, que has pres,
39 Requer encara aiuda á ta dispensa.
Obri la pensa á ço que io 't pales,
E fermau dins be clar; no fa sciensa
42 Sens retenirlo, haverho entes.
Dues coses convenen á la assença
D' aquest sacrifici: l' una es aquella
45 De qu' ell se fa, l' altr' es la covinença.

Digitized by Google

La derrera nuyll temps may se cancella,
Sino servada iust: é si be hi veus
48 Axi precis de sobre 's parla d' ella.
Necessitat per ço fou als Ebreus
Pur l' offerir, encara que l' offerta
51 Se permudás, com tu be saber deus.
L' altra, qui per materia t' es uberta,
Pot ben esser aytal, en que no 's falla,
54 Si ab altra materia t' es cuberta.
Mas no transmut carch á la sua spalla
Per son arbitre algu, sença la molla
57 E de la clau blanca é de la gialla:
E tota permutança creu que 's folla,
Si la cosa remesa en la sorpresa,
60 Com quatre en sis donchs be no se recolla:
Perque qual nulla cosa qui tant pesa
Per sa valor, qu' estir tota balança,
63 Satisfer no 's pot ab altra despesa.
No prenguen los mortals vot per gaubança.
Seatz fizels en aço, é no pechs,
66 Com Iepte fo á sa primera enfança;
Qui mils dech dir: Mal vot é be fuy cechs,
Que, servant, fer pigor. E si indiscret
69 Trobaren puys l' Emperador dels Grechs,
On Iphigenia 'l bell volt ploret,
Els folls els savis de si plorar feu,
72 Qu' oiren dir tal sacrifici fet.
¡Oh crestians! no hus mogatz axi leu:
No siatz com lo penell á tot vent;
75 E no cregatz que tot' ayga 's desgreu.

Digitized by Google

Haiatz lo nou é lo vell Testament,
El Pastor de l' Esgleya per guida:
78 Ez aço bast al vostre salvament.
Si mala cobeiança alre vos crida,
Homens siats, no bestes per soldat,
81 Si que 'l Juheu de vos derrer no rida.
No façats com l' anyell, qui lexa al prat
La let de sa mare, é simple é lasciu
84 Ab si matex á son plaser combat.
Tal Beatriu á mi com io ascriu:
Puys se girá trestota desigant
87 A aquella part on lo mon es pus viu.
Lo seu callar, el trasmudar semblant
Callar feren lo meu enginy cobes,
90 Qui nous quesits havia ia denant:
E com vira, qu' al senyal primer es,
Que no sia del tot la corda quetta,
93 Tal correguem al segon regne apres.
Alli viu la mia Dona axi letta,
Com en lo lum d' aquell Cel ella 's mis,
96 Que plus luent se 'n feu cella planeta.
E si l' estela 's cambiá é ris,
Qual me fiu io, qui pur de ma natura
99 Transmutable son per tot é aclis!
Com en pesquera, qu' es suau é pura,
Ixen los peys á aço qui 'ls ve defors
102 Per modo que n' estiman lur pastura;
Axi viu be plus de mil resplandors
Vers nos exir, é en cascuna s' oia:
105 Veus qui crexera les nostres amors.

Digitized by Google

Ez axi com cascuna á nos venia,
Veyals l' ombra plena de gran leticia
108 En lo fulgor clar que de ley exia.
Pensa, Lector, si ço qu' axi s' inicia,
No procehis, quants de sus hagres prests
111 De plus oir é congoxosa caricia:
E veuras per tu matex com d' aquests
M' era desig d' oir lur condicions,
114 Si com als ulls me foren manifests.
Oh bona nat, á qui veure los Trons
Del eternal triunpho dona gracia,
117 Abans que la milicia abondons;
Del lum qui per trestot lo Cel s' espacia,
Encesos som: perque si es desiros
120 De clarirte de nos, ton voler sacia.
Axi d' un dels sperits de piados
A mi dit fo, é Beatriu: Di di
123 Segurament, é com á Deu creulos.
Io veig bé com tu te cobres aqui
Del propi lum, é que dels ulls lo trays,
126 Perque corrusca, com tu rius açi:
Mas qui tu es no se, ne perque hays,
Beat spirit, lo grau de l' espera,
129 Qui als mortals se cobre ab d'altruy rays.
Aço digui io dret á la lumera,
Qui m' havia parlat: on ella 's fes
132 Luent assatz plus que debans no era:
Si com lo Sol, qui 's cela si mezes
Per trop de lum, com la calor ha rros
135 La tempranya de vapor qu' es espes;

Digitized by Google

Per mes leticia de mi s' enclos
Dintre 'l seu raig cella figura santa:
138 Ez en axi closa closa 'm respos
En tal modo com lo seguent cant xanta.

OBSERVACIONES.

6 En el original, *Axi en apres en lo be*.—8 *l' aterna*: l' eterna.—13 *servigi:* servici.—22 *França*: franca.—40 *Obri*: Obra.—63 *pigor*: pijor.—80 *soldat:* soledat.—89 *cobes:* cobeios.—115 *anat*: anant.

Digitized by Google

CAPITOL VI.

Del Paradis: Spera segona: De Mercuri é del procehiment dels Emperados Romans.

DESPUYS que Constanti l' aygle girá
Contra lo cors del Cel, qu' ella seguí
3 Detras l' antich qui Lavinia sposá,
Cent é cent anys l' aucell de Deu vehi
En l' estrem d' Europa é pus se tench,
6 Als munts, dels qual primerament axi:
E sotz l' ombra del sacre emplomat rench
Governá 'l mont aqui, de ma en ma;
9 E si camiant, sus la mia pervench.
Cesar fuy io, é son Justinia;
Qui, per voler del prim Amor que sent,
12 Dins de les leys trasquí lo trop el va:
Ez abans qui eu á l' obra fos attent,
Una natura en Crist esser, pus no,
15 Creya, é de tal fe era content.
Mas lo beneyt Agapito, qui fo
Pastor supern, á la que 's sencera
18 Me redreçá ab lo seu parlar bo.

Digitized by Google

Io 'l crezeguí: é ço que 'n sa fe era,
Veig axi clar ara, si com tu veus
21 Tota contraccio é falça é vera.
Si tost con ab l' Esgleya moguí 'ls peus,
A Deu plag mi, per sa grace, spirar
24 Tant, que doné a l' alta obra 'ls seyns meus.
Les armes comané al meu Bellisar,
A qui la ma de Deu fo si conjuncta,
27 Que senyal fo que io degues posar.
Or çay á la questio prima s' apunta
Lo meu respost; mas la condicio
30 M' astreny un poch seguir alguna junta,
Perque veges tu ab quanta raho
Se mou algu contra 'l sacresant segne
33 E qui 'l fa seu, é qui contra li fo,
Veges cuanta virtut l' ha fet us degne
De reverença: començá de l' hora
36 Que Pallante morí per darli regne.
Tu saps qu' ell feu en Alba sa demora
Per tres cents anys é plus, tro les confins
39 Que tres é tres ne conbateren fora.
E sabs qu' ell feu del mal de les Sabines
Al dolor de Lucrecia, en set Reys,
42 En torn vencent totes les gents vehines.
Sabs ço que feu portat d' aquells egreys
Romans contra Brenno é contra Pirro,
45 E contra altres princeps é grans colleys:
On Torquat é Quincio, qui del cirro
Nocolt fou dit, é Decis é Fabis
48 Hagren la fama, que volonter mirro.

Digitized by Google

El aterrá l' argull dels Arabis,
Qui derrera d' Anibal passar
51 L' Alpestre mon, d' on tu Po, es decis.
Dessota aquell iovanetz triumphar
Scipio é Pompeu : el coll aquell,
54 Sota 'l qual tu nasquist, parech amar.
Puys prop 'l temps que 'l Cel volgué en bell
Tornar lo mon, al seu modo, seren,
57 Cesar per voler de Roma pres ell :
E ço que feu de Varro fins al Ren,
Izera viu, é l' Era, é viu Senna,
60 E tota vall d' on lo Rose s' emplen.
Lo que feu puys qu' ell isqué de Ravenna,
E saltá Rubicon, fou de tal vol,
63 Que no 'l seguiria lenga, ne penna.
Devers Spanya retorná l' estol,
Puys vers Duras ; é Farsalia baté
66 Si que 'l Nil qualt senti be d' aquell dol.
Athandro é Simeonta, d' on vengué,
Reviu; el loch aon Ector se cuba :
69 E mal per Tholomeu puys se mogué :
De on se 'n vench folgorejant á Juba :
D' aqui 's girá al vostre Occident,
72 On sentia la Pompeyana tuba.
D' aço qu' ell feu ab lo baylle seguent,
Bruto ab Casio en l' Infern ladra ;
75 E Modena ab Perusa feu dolent.
Plorau enquer la trista Cleopatra,
Qui, fugentli al denant, del colubre
78 Prengué la mort subitana é atra.

Digitized by Google

Ab cest correch per fins en lo mar rubre:
Ab cest posá lo mon eu tanta pau,
81 Que fou serrat á Jano el seu delubre.
Mas ço, qu' el signe, qu' á parlar me trau
Fet havia ans, é havia fer pur
84 Per lo regne mortar qui li sotz jau.
Torne en aparença un poch ascur,
Si 'n ma del terç Emperador se mira
87 Ab los ulls clars ez ab effecte pur:
Car la viva justicia qui·m' spira,
Li atorga, en ma á aquell qu' eu dich,
90 Gloria á fer venjança á sa ira.
Or mira be en ço que eu te replich:
Puys ab Tito fer venjança correch
93 De la venjança del peccat antich.
E quant la dent Longobarda mordech
La santa Sgleya, sots sos vols eguals
96 Karles Maynes vencent, la socorrech.
Duymes potz be jutjar d' aquells aytals
Qu' eu acuse desus, de llurs fallirs,
99 Qui son causa de totz los vostres mals.
L' un al poblich senyal les flors de lirs
Oppon, l' altre 'l se appropia apart;
102 Si que fort es veure qual plus fallis.
Fassen los Gebellins, fassen lur art
Sotz altr' enseny; car mal seguex aquell
105 Sempre que la justicia é luy part:
E no s' abata aquest Karlo novell
Ab Guelfos seus; mas tema los artills
108 Qui á pus alt Leo han tret lo vell.

Digitized by Google

Moltes vegades han plorat los fills
Per culpa dels pares; ne crega ora,
111 Que Deus trasmud ses armes per sos gills.
Esta poqua estela se decorra
De bons spirits, que foren actius,
114 Perque honor é fama los demora:
E quand pugen çay los desirs volius
Si desviant, pur cove que los rays
117 Del ver amor en sus pugen menys vius.
Mas al comensurar dels nostres fays
Al merit, es part de nostra leticia,
120 Per tal com no 'ls vezem menors ne manys,
Axi adolceix la viva justicia
L' afecte en nos si, que no se pot gota
123 Torcre iamay ad alcuna nequicia.
Diverses veus fan ius diversa nota:
Axi diverses banchs en nostra vida
126 Reten dolç' armonia en cesta rota.
E dintre de la present margarita
Resplandeix la lum del Romeu, de cuy
129 Fo l' obra gran é bella mal grahida.
Mas Prohenzals, qui foren contra luy,
No n' han ris pas. E perço mal camina
132 Qui fa assi dan del be de fer d' altruy.
Quatre filles hag, cascuna Reyna,
Ramon Berenguer: á aço li feu
135 Romeu, persona humil é peregrina.
E puys lo mogren les paraules leu
A demanar compte ad aquest iust,
138 Qui li mostra puys set é cinch per deu.

Digitized by Google

D' aqui 's pertí pobre é bell com fust:
E si lo mon sabes lo cor qu' havia,
141 En mendicant sa vida frust á frust,
Açay la loa, é plus lo loaria.

OBSERVACIONES.

23 *grace:* gracia.—48 *mirro*: miro (?)—77 *fugentli:* fugintli.—84 *mortar:* mortal.

Digitized by Google

CAPITOL VII.

De Peradis: Spera segona: De Mercuri, on recita la vengança de la Passio de Jhu Xst.

OSANNA *Sanctus Deus Sabahot,*
Superillustrans claritate tua
3 *Felices ignes horum malahoth:*
Axi girantse á la rota sua,
Fo vist á mi cantar cella substança,
6 Sobre la qual dobla lum se adua:
E ley é d' altres se mogren á sa dança:
Ez axi com molt leugeres favilles,
9 S' amagaren de soptosa distança.
Io dubtava é deya: Dilles, dilles
En mi, dilles, deya á la mia Dona,
12 Qui 'm tol la set ab ses dolçes gotilles:
Mas cella reverença qui s' endona
De trestot mi, sol per *B* é per *ICE*
15 Me reclamava com á hom qu' assona.
Poch sofferí á mi tal Beatrice,
E començá, enflamantme d' un ris
18 Tal, que 'n lo foch faria hom felice:

Digitized by Google

Segons lo meu infallible avis,
Com la justa venjança justament
21 Punida fos, t' ha en pensament mis:
Mas io sobre ton pensar mantinent:
E tu ascolta, que 'l meu parlar sol
24 De gran sentença te fara present.
Per no sofrir á la virtut qui vol
Fre, á son prou, cell hom qui no nasqué,
27 Dampnant á si dampná sey tuyt filol:
On l' humana specia en mal iagué
Per segles molts la ius en gran error;
30 Per fins qu' al Verb de Deu baxar plagué
On la natura, qui del seu Factor
S' era lunyada, oní assi en persona
33 Ab l' acte sol de la eternal Amor.
Or dressa el vis aço qu' açi 's rahona:
O' sta natura al seu Factor unida,
36 Qual fo creada, fo sensera é bona:
Mas per si exa sol fo esbandida
De Paradis, perço com se torcé
39 De via de veritat é de sa vida.
Donques la pena, que la Creu meté,
Si á la natura assunta se mesura,
42 Neguna may ten justament mordé:
Axi null' altra fo may ten perjura,
Guardand á la Persona qui sofrí,
45 En qui era contracta tal natura.
Perço d' un fet diversa causa exí;
Qu' á Deu é als Juheus plach una mort:
48 Perque tremá la Terra, e 'l Cel s' obrí.

Digitized by Google

No Deu parer duymay plus á tu fort,
Quand se diu, sus, que la iusta venjança
51 Venjada fo despuys de iusta Cort.
Mas io veig que 'l teu pensament balança
De pensar en pensar d' un nuu enquera,
54 Del qual solre tu has gran desirança.
Tu dius: Io be discern ta raho vera:
Mas perque Deu volgué, m' es fort occult,
57 A rembre nos tenir esta manera.
Aquest decret, frare, esta sepult
Als ulls d' aquells, del quals lo lur enginy
60 En la flama d' amor no es adult.
E verament, perço com aquest seny
Se mira molt, é se discern be poch,
63 Diret perque tal modo fo pus deny.
La Divina Bontat, on no ha loch
Enveia alguna, ardent en si favilla
66 Si, que desplega 'l seu eternal foch.
Ço qui de ley sença mitga distilla
No ha puys fi; é perço ies no 's mou
69 La sua emprempta, quand ella segilla
Ço que d' ella sença algun miga plou,
Franch es trestot, é perço no sotziau
72 Á la virtut de les coses de nou.
Pus l'es conforme, é perço plus li plau;
Car l' ardor sant, que 'n tota cosa raia,
75 En la pus semblant pus viva se trau.
D' estes coses tres totes s' avantatge
L' humana criatura; é si una mancha,
78 De la sua noblesa conve caia.

Digitized by Google

Lo peccat sol ez cell qui la desfrancha,
E dessemblant la fa del Supern Be,
81 Perque del lum seu fort petit s' emblanca;
Ez en sa dignitat may no reve,
Sino remplex on culpa buyda é sgota,
84 Contra 'l mal pleer, é pena no hu soste.
Quand la vostra natura peccá tota
En son sement, d' aquestas dignitats,
87 Axi com de Paradis, fo remota:
No recobrar se podien assatz,
Si subtilment hi veus, per altra via,
90 Sença passar per un d' aquests dos latz:
O que Deu, sol per sa gran cortesia,
Li perdonas; ó que l' hom sol per si
93 Satisfahes á la sua follia.
Fica ara 'ls ulls dintre l' abis açi
Del eternal consell, quand puxes greus
96 Discretament fitz al parlar de mi.
No podia l' hom en los termens seus
May satisfer, no podent baixar ius
99 Ab humiltat, obeint puis é Deus,
Quant trespassant volgué muntar en sus.
E cest' es la causa perque l' hom fo
102 De poder satisfer de si esclus.
Donques covench qu' ab ses vies Deu bo
Repparas l' hom á sa entrega vida:
105 Ab l' una dich, é 'b amdues ançó.
Mas, per ço qu' es l' obra tant plus grasida
Del opperant, en quand plus representa
108 De la bontat del cor d' on es exida;

Digitized by Google

La Divina Bontat, qui 'l mon emprenta,
De procehir per l' una é l' altra via
111 A rellevarvos en sus fo contenta:
Mentre l' última nit el primer dia
Ten magnifich ne axi alt proces,
114 Per l' una é l' altra fo, ne iamay sia:
Car pus larch fo Deu á dar si mezes,
Per fer que l' hom fos bastant á levarse,
117 Que si de si sol ho hagues remes.
E tot altra via era escarse
A la justicia, si 'l Fill de Deu
120 Humiliat no 's fos per encarnarse.
On, per omplirte be lo desig teu,
Retorn á declararte en algun loch,
123 Perque tu ho veges clar, com ho vey eu.
Tu dius: Io veig l' ayga, é veig lo foch,
La terra é l' aer é totes lurs mistures,
126 Corrompre totz, é enquer durar poch:
E tals coses pur foren creatures;
Per si ço que 's dit es estat ver,
129 Esser degren de corrompre segures.
Los Angels, frare, é lo pais sencer,
En que tu es, dir se poden creatz,
132 Axi com son, en llur esser enter;
Mas los elements que tu has nomenatz,
Ez aquelles coses que d' ells se 'n fan,
135 De creada virtut son informatz.
Creada fo la materia qu' ells han;
Creada fo la virtut infarmand
138 En les esteles, qui entorn los van.

Digitized by Google

L' arma dels brutz, d' arbres, è lur semblant
De complexio potenciada tira
141 Lo moviment é 'ls raig de les lum sant.
Mas sens mitga la vostra vida spira
La summa benananza, é l' anamora
144 De si tant, que puys tostemps la desira.
E d' açi pots argumentar ancora
Resurreccio vostra, si penses be
147 Com l' humana carn fo feta lahora,
Quand los primers pares entramdos fe.

OBSERVACIONES.

4 *Axi girantse:* (En el Códice, E girantse) 32. *oni*: uni.—57 *rembre*: rendre (?).—105 *anço*: anco.

Digitized by Google

CAPITOL VIII.

De Peradis: Spera terça: De Venus, on diu d' alguns qui seguiren la sua influencia.

SOLIA 'l mon en son perill crezer
Que la bella Ciprinya el foll amor
3 Raias, volta en l' epicicle tercer:
Perque no sol á ley feyen honor
De sacrifici é de votiu crido
6 L' antiga gent en l' antiga error;
Mas Dyone honraven é Cupido,
Esta per mare sua, aquest per fill,
9 Dient qu' ell sech en la falda á Dido:
E d' aquesta, on io mon començ pill,
Prenian lo vocable de la stella,
12 Que Sol amora or detras, or de cill.
No m' avisé io del muntar en ella:
Mas del esser dins fe asatz me feu
15 La Dona mia, qui viu ser pus bella.
E com en flama vospira se veu,
Ez axi com veu en veu se destria,
18 Com l' una 's te, l' altre va tornand leu;

Digitized by Google

Viu io en la lum altres lums que hi havia
Moverse en gir, é puys é menys corrents,
21 Al modo, creu, del pregon veer que sia.
De freda nuu no 's partiren may vents,
O visibles ó no, ten repentins,
24 Qu' ampatxats no semblassen é fort lents
A qui hagues vists aquells lums divins
Venir á nos, lexant aquell sant gir
27 Principiat en los als Seraphins:
E dins aquells que denant viu venir,
Sonava *Osanna*, si que may despos
30 D' oir lo mes no fuy sençe desir.
D' aqui se feu l' un pus apres de nos,
E: Tots som prests, encomensá tot sol,
33 Al teu plazer, perque 'n sies ioyos.
Ab los Princeps celestes fem cest vol
D' un moure, d' un girar é d' una set;
36 Als cuals del mon diguist cantant co 's sol:
Vos, qu' entenend lo tercer Cel movet:
E son ten plens d' amor, que per tu squertz
39 Ne menys dolç no 'ns es l' estar un poch quet.
E puys que 'ls ulls meus se foren offertz
Reverens á la mia Dona, ez essa
42 Los havia ia fets contents é certs,
Girarense á la lum, qui promessa
Tant s' era á mi; é: Dir, fo, qui sotz vos,
45 La mia veu de gran voler impressa.
¡E quand é qual viu ley far plus lavos
Perque 'n vench novella alegria,
48 Quand io parlé al seu esser ioyos!

Digitized by Google

Axi feta m' hach lo mon, me dehia
Ius fort poch temps: é si plus fos estat,
51 Assay sera de mal, que no seria.
Lo meu gran goitx me te á tu celat,
Qui 'm cobra tot entorn, é mi ascon,
54 Com l' animal de sa seda faxat.
Assatz me amest, é cert haguist be on:
Car, si plus fos ius estat, io 't mostrava
57 De m' amor als que les fulles no son.
Cella riba sinistra que si lava
Del Rose, puys que s' es mesclat ab Sorga,
60 Per son senyor á son temps m' esperava;
Ez aquell corn d' Ausona, qui s' emborga
De Gayeta, de Bar, é de Cothona,
63 De lla on Trent el Vert en mar engorga.
Resplandim ia en lo front la corona
D' aquella terra, que 'l Denubi rega,
66 Pus les ribes Tudesques abandona;
E la bella Trinacra, qui fumega,
Entre Pachi é Pelor, sobra 'l golf
69 Qui de Euro soste la maior brega,
No per Thifeu, mas per ço que hi nex solf,
Esperatz hauria 'ls seus Reys ancora
72 Natz per mi de Karles é de Rodolf,
Si mala senyoria, qui acora
Sempre 'ls pobles sotsmesos, no hagues
75 Mogut Palerm á cridar: Mora, mora;
E si mon frare aço antivezes,
L' avara pobretat de Cathalunya
78 Fugira ia, perque no 'l offenes;

Digitized by Google

E verament provehirhi besunya
Per ell, ó per altre, si que sa barcha
81 Cargada ia de pus carrech no grunya.
Sa natura, qui de be larga parcha
Isqué, mester hauria tal milicia
84 Qui no curas de florins metre en archa.
Per ço com io crech, que l' alta leticia
Que 'l teu parlar me infon, senyor meu,
87 La on tot be se conclou é s' inicia,
Per tu se veia, axi com la veig eu;
De grat m' es plus; é d' aço tant pus car,
90 Com ho discerns axi mirant en Deu.
Alegrat m' has; ez axi me fe clar,
D' un dupte que lo teu parlar me dux,
93 Com esser pot, de dolç sement, amar.
Aço li dix; on ell á mi: Si puix
Mostrar un ver, cell don me fas demans
96 Tindras lo vis, con tentz lo dors dret puix.
Lo Be, qui tot lo regne on tu escans
Gir é content, é ser virtut dispon
99 Sa providença en aquests corsos grans:
Ne sol les natures previstes son
En la pensa, qui es de si prefeta,
102 Mas tuyt ensemps ab lur salut hi son.
Perche tot ço é quant est arch segeta
Dispost cau ia tot á prevista fi,
105 Si com cosa qu' al seu senyal va dreta.
Si ço no fos, lo Cel, on tens cami
Produira axi los seus effectes,
108 Que no foren art, mas derruirsi:

Digitized by Google

E ço esser no pot, si 'ls intellectes,
Qui moven les esteles, no son manchs,
111 E manch lo prim, qui no 'ls ha fet perfectes.
¿Vols tu qu' aycest ver pus á tu s' emblanch?
E io: No ia; qu' imposible vey or,
114 Que natura, en ço qu' ha ops, estanch.
On ell encara: Or di: ¿fora pijor
Per l' hom en terra, si civil no fos?
117 Si, respus eu, é en ço raho no mor.
¿E pot esser, si donchs no 's viu lla ies
Diversament per divers official?
120 No; si 'l mestre vostre ver ho compos.
Deduint vench axi fins aquest fil;
Puys conclos: Donchs diversa forsa 't fo
123 Seer dels vostres effectes la rail:
Perqu' un nasqué Xerse, l' altre Solo,
Altro Melsisedech, é altre aquell,
126 Que, volant per l' ayre, perdré Icaro.
La circular natura, qu' es segell
A la mortal cera, fa be son art;
129 Mas no destiny l' un de l' altro vexell.
D' aqui 'ns ave, qu' Esau se depart
Per sement de Jacob; é ve Quiri
132 De pare vil, qui 's reté al Deu Mart.
Natura engendrada el seu cami
Semblant faria sempre als generants,
135 Si no hu venses lo prevehir divi:
Or so qui t' era detras t' es denans.
Mas, perque sapies que de tu ma plau,
138 Un correllari vull qui tu t' amants.

Digitized by Google

Sempre natura, si en fortuna escau
Discorde á si, com tot altre sement
141 Mala prova, fora sa terra, trau.
E si lo mon la ius posas esment
Al fundament que natura met bo,
144 Seguint aquell, hauria bona gent.
Mas vos torcets á la relligio
Tal, qui fo nat per assenyir l' espada,
147 E d' aquell fetz Rey qui dona sermo:
On la traça vostra va for d' estrada.

OBSERVACIONES.

5 *crido*: crit.—24 *Qu' ampatxats*: Qu' empatxats.—27 *als:* alts.—29 *despos:* despuys.—38 *son:* som.—55 *amest*: amast.—78 *perque*: (En el Códice se lee, que).—94 *Su puix*: Si puix.—96 *con tentz*: com tens.—100 *previstes*: provistes.—126 *perdre:* perde.—135 *prevehir:* provehir.

Digitized by Google

CAPITOL VIIII.

De Paradis: Spera terça: De Venus é dels pacionats de la sua influença.

APRES que 'l teu Karles, bella Climença,
M' hach aclarit, me recomptá 'ls engans
3 Que devia puys haver sa semença.
Mas calla, dix, é dexa moure 'ls ans:
Si qui eu no puix dir, als fins que plant
6 Derrera iust vendra als vostres dans.
E la vista ia d' aquell lum molt sant
Volt' era al Sol qui la remplen los Cels,
9 Com á quell be que tota cosa es tant.
¡Ahy armas folls, é facturas cruells,
Qui de tal be torcets los vostres cors,
12 En vanitat dreçant los vostres zels!
Ez un altra d' aquells resplendors
Se feu vers mi, é plaurem son voler
15 Significava en l' esclerir deffors.
Los ulls de Beatriu, qui er
Ferms sobre mi, com ans, de car assens
18 Al meu desig certificat me fer:

Digitized by Google

Deu met al meu voler tost com compens,
Beat sperit, diguí, é fe en mi prova,
21 Que puixa en tu reflectir ço que pens.
On cella lutz, qui m' era enquer nova,
Del seu pregon, on ella abans cantava,
24 Seguí, com cell que'n be fer, plaser trova :
En cella part d' aquella terra prava
Italica, qui seu entre Rialt,
27 E les fontanes de Brenta é de Piava,
Se leva un coll, é no 's leva molt alt,
La d' aon ia isqué una faxella
30 Qui feu á l' encontrada un gran assalt.
D' una rail isquem é io ez ella :
Chumica fuy nomada, é luc açi,
33 Perque 'm vencé lo lum d' aquesta stella.
Mas io perdon alegrament á mi
L' occasio de ma sort, ne m' es greu :
36 Qu' als ignorans parra fort dix axi.
D' esta luent cara ioya qui 's veu
Al nostre Cel, qui pus m' es propinqua,
39 Gran nom romas ; ez ans que muyre leu,
Est centesme any encara s' encinqua.
Veges si ferse deu l' hom excellent,
42 Que la primera vida ad altra relinqua !
E ço no pensa la moderna gent,
Que l' Adice é Tallament reclusa ;
45 Ne, per esser batuda, se repent.
Mas tost sera, que Padua á la palusa
Mudara l' aygua que Vincença banya,
48 Per esser al dever la gent mal usa.

Digitized by Google

E lla on Sile á Canyan s' acompanya.
Tal sanyoreja, é va ab la testa alta,
51 Que ia per ell pendre se fa l' aranya.
Plorara Feltro encara la defalta
Del seu cruel pastor, qui sera sonça
54 Si, que per tal may no s' entrá en Malta.
Massa fora ampla cella vigonça
Aon la sanch Ferraresa cabes,
57 Qui cloç que la pesas á onza onça,
Que donara aquest pestre cortes,
Per mostrarse de part. Ez aytals dons
60 Conformens seran al viure del paes.
Alt son spills, que vos apellats Trons,
De on relluu á nos Deu judicant;
62 Si quests parlars á nos aparen bons.
Aci callá, é feu á mi semblant,
Que 's fos ad als girada, per la rota,
66 En que se mes si com era denant.
L' altra leticia, qui m' era ia nota,
Per cara cosa se feu á mi vista,
69 Com balax que 'l Sol fer de sa lum tota.
Per alegrar lla sus fulgor s' aquista,
Axi com ris açi; mas ius s' embruna
72 L' ombra defors, com es la pensa trista.
Deu veu tot; el teu veure en ell s' auna
Dix eu, beat spirit: si que nulla
75 Volentat d' ell á tu pot esser buna.
Donques la veu tua, que 'l Cel gratulla
Sempre ab lo cand d' aquelles flames pies,
78 Qui d' eles sis fan á si la cugulla,

Digitized by Google

Com no cumplex les desiderances mies ?
No asperara io ies ta demanda,
81 Si m' entuas io, si com tu t' inmies.
La major vall en que l'aygua s' espanda,
Encomençá lavors son parlament,
84 Fors d'aquell mar qui la terra' ngarlanda.
Entre discord ribatge á Solixent
A tant s' esten, que fa meridia,
87 On aritzon sol fer primerament.
D' aquella vall fay en ius littora
Entre Ebro é Macra, qu' ab cami cort,
90 Departex la Genoves del Tosca.
A un ponent quasi é á un ort
Bugia seu, é la terra on io fui,
93 Qui feu de sanch sua ia cald lo port.
Folquet me dix aquella gent, á cuy
Fo conegut mon nom ; ez aquest Cel
96 De mi s' emprempta, com io fuy de luy :
Que crema pus la filla de Bel,
Noent é á Sicheu, é á Creusa,
99 Que mi tant com se convench ab lo pel :
Ne cella Redopea qui delusa
De Demophon fo ; ne may Hercule,
102 Quand Joles hach en son cor reclusa.
Ne 's pinct hom çay per ço, ans iiu be,
No de la culpa, que membrar no torna,
105 Mas del valor qu' ordenant provehé.
Açi 's mira en cella art qui adorna
Ab tant affecte, é discernisch cell ben,
108 Per qui lo mon de sus cell de ius torna.

Digitized by Google

Mas per tal que lo teu voler tot plen
Tot portz, qu' aci es nat en esta espera,
111 A procehir plus encara'm coven.
Tu vols saber qui esta en cesta lumera,
Qui aci pres de mi scintilla,
114 Com fa un raig de Sol en aygua mera.
Or sapies qui dintre se tranquilla
Raab, ez als nostres ordens coniuncta
117 De ley en lo plus aut grau se sigilla.
E d' aquest Cel, en qui l' ombra s' apunta
Que 'l vostre mon fa, primera qu' altr' arma
120 Del triumpho de Crist fo ella assunta.
E be 's covench lexar á ley per palma
En algun Cel d' aquella altra victoria,
123 Que 'll conquistá ab l' una e 'b l' altra palma ;
Per qu' ella favorí la prima gloria
De Josue sobre la terra sancta,
126 Qui toca poch al Papa la mamoria.
La tua ciutat, que d' aquell es planta,
Qu' abans gira l' aspatlle á son Factor,
129 E de cuy es la enveia ten fort planta,
Produu é span cella maleyta flor,
Qu' ha desigats ovelles é anyells,
132 Per ço qu' ha fet lop rabat del pastor.
On l' Avangeli els Doctors grans d' aquells
Son vuy deserts ; é sol als Decretals
135 S' estudia, é par á llurs mantells.
A aço enten lo Papa els Cardenals :
Lurs pensaments no van á Nazaret
138 On Gabriel dix *Ave* é tot l' als.

Digitized by Google

Mas Vatiça, é l' altre loch elet
De Roma, qui son estats ciminteri
141 A la milicia, que Pere seguet,
Tost deliures seran del adulteri.

OBSERVACIONES.

50 *sanyoreja*: senyoreja.—77 *cand*: cant.—78 *d' eles sis*: d' ales ses.—93 *cald*: calt.—126 *mamoria*: memoria.—133 *Avangeli*: Evangeli.

Digitized by Google

CAPITOL X.

De Peradis: Spera quarta: Del Sol è de Sant Thomas de Aqui.

GUARDANT en lo seu Fill ab cella amor,
Qu' eternalment l' un è l' altre aspira.
3 L' inefable é primera valor,
Tot quant per loch ó per pensa se gira
Ab tant orde feu, qu' esser res no pot
6 Sença tastar de luy qui ço remira.
Leva donques, Lector, alt al Cel tot
Ton pensament ab mi, vers cella part,
9 On l' u ab l' altro moviment se percot:
E comença lla contemplar en l' art
Del Mestre aquell, qui dintre de si l' ama
12 Tant, que ia may d' ella sos ulls no part.
E veuras com de lla sus se derrama
Lo cercle oblich, qui los Planetes porta,
15 Per satisfer al mon lla ius qui 'ls clama.
E si no fos la lur via axi torta,
Molta virtut al Cel seria en va,
18 E quax tota potencia ça ius morta:

Digitized by Google

E si del dret fos pus ó menys loynta
Lo departir, assay seria manch
21 E sus é ius d' aquest orde munda.
Ara 't roman, Lector, sobre ton banch
Pensant apres d' aço ch' açi 's preliba,
24 S' alegre vols esser abans que stanch.
Denant t' ho met: duymes per tu te ciba:
Car assi torç tota la mia cura
27 Aquell tractat, d' on io so fet scriba.
Lo ministre maior de la natura,
Qui del valor del Cel lo mon emprenta
30 Ez ab son lum lo temps á nos mesura,
Ab cella part qui desus se rementa,
Se girava conjunt per cell aspir,
33 En que pus tost cascun' hora 's presenta:
E io era ab ell; mas del sallir,
No m' avisé sino com hom s' acorre,
36 Ans del primer pensar del seu venir.
¡O Beatriu, aquella que s' escorre
De be en mils axi soptosament,
39 Que l' acte seu en negun temps no corre.
Quand se covench esser de si luent!
Ço qu' era dins al Sol, on nos entram,
42 No per color, mas per lum, aparent,
Perqui eu l' enginy é l' us é l' art reclam,
Si no hu dire, car may s' imaginá;
45 Mas creure 's pot, é de veure haver fam.
E si nostra fantasia baix va
A tanta altesa, no es maravilla;
48 Que sobre 'll Soll no fou ull qu' anis ia.

Digitized by Google

Aytar era lla quarta familla
Del Pare alt, qui per tostemps la sacia,
51 Mostrandli com espira é com filla.
E Beatriu recomençá : Regracia,
Regracia 'l Sol dels Angels, qui á aquest
54 Sensible t' ha levat per sa gran gracia.
Cor d' hom mortal no fo may si digest
A retre si messes devot á Deu,
57 Ab trestot son grahir ne tentost prest,
Com á aquelles paraules fuy fet leu :
E axi 'l meu cor trestot en ell fo mis,
60 Que Beatriu n' oblidé del tot yeu.
No desplegué pas á ley ; ans se 'n ris,
Car l' esplandor del seu ulls totz rients
63 Ma pensa unida en plus coses divis.
Io viu moltes fulgors vives vensentz
Centre de nos fer, é de lor corona
66 Dolçes en veus, pus qu' en vista luentz.
Axi senyir la filla de Lathona
Veyem soven, quand l' aer es si preny,
69 Qu' en si rete lo fil que fa la zona.
En l' alta Cort del Cel on io reveny
Moltes ioyes veu hom cares é belles,
72 Qui no 's poden d' ella terer per enseny ;
El cant d' aquests lums sants era d' aquelles :
Qui no s' enploma axi que lla sus vol,
75 Del munt esper açi baix les novelles.
Puys que, cantant axi, cell ardent Sol
Se for giratz á nos en torn tres voltes,
78 Com esteles vehines al fern pol ;

Digitized by Google

Semblaven me dones no de vall soltes,
Qui s' arresten callant é ascoltant,
81 Fins les cansons novelles han recoltes.
E dins á l' u sentí començar : Quand
Lo raig de la gracia, d' on s'encen
84 La vera amor, qui puxes crex amant,
Multiplicat en tu á tant resplen,
Que tu conduu sobre d' aquella scala,
87 D' on sença remuntar degu dexen,
Qual te negas lo vi de se fiala
Pera ta set, en libertat no fora,
90 Sino com aygua, qu' á la mar no 's cala.
Tu vols saber de quals plantas s' enflora
Esta garlanda, qui en torn corteia
93 La bella Dona qu' al Cel t' avalora.
Io fui anyell d' aquella santa greia,
Que Domingo mená per lo cami,
96 On s' inpinga be, sino si vaneia
Aquest, qui m' es á dex:ra pus vehi,
Frare é mestre fo meu : é es Albert
99 De Colunya ; é io Thomas d' Aqui.
Si dells altres tots esser vols tu cert,
Derrera 'l meu parlar vine ab lo vis,
102 Girant en sus per aquest beneyt sert.
Aquell altre flamejar ix del ris
De Gracia, que l' u é l' altre for
105 Aiuda axi, que plau en Paradis.
L' altre, qui apres adorna el nostro cor,
Cell Pere fo, qui ab la pobrerella
108 A santa Esgleza ofrí lo seu tresor.

Digitized by Google

La quinta lum, qu' entre nos es pus bella,
De tal amor spira, que tot lo mon
111 Lla ius n' ha fam de saberne de novella :
Dins en l' alta pensa, un ten pregon
Saber fo mes, que, si lo ver es ver,
114 A veure tant no 's levá puys segon.
Vet lla apres la lum d' aquell clar cer,
Qui, ius en carn, molt pus adintre viu
117 L' angelica natura al minister.
En cell altra petita lum se riu
Cell advocat dels temps dels Crestians,
120 Del cuy lati Agosti se proviu.
Or, si tu los ulls de la pensa espans
De lum en lum, derrer aquells qui io lou,
123 De l' octava ia ab gran set romans.
Per ver tot be dins aquella se jou
L' anima santa, qui 'l mon ple de frau
126 Fa manifest é qui d' aquell bon ou.
Lo cors, d' on ella fo gitada, jau
Ius en Celdaur ; ez ella de martir
129 E de exil vench en aquesta pau.
Ved oltra flamejar l' ardent aspir
D' Isidoro, de Beda, é de Ricard,
132 Qui á considerar fo pus que vir.
Aquest, on me retorne el teu reguard,
Es lo lum d' un esperit, qu' al penser
135 Greu, li parech al morir venir tard.
Ella es lo lum eterna de Seguer,
Qui, legint al carrer de la strama,
138 Sillogitzá l' enveios beneyt ver.

Digitized by Google

D' aqui, com lo relotge, qui 'ns clama
En l' hora, que l' esposa de Deu leva
141 A matinar l' espos seu perque l' ama,
Que l' una part é l' altra tira é greva,
Tin tin sonant ab axi dolça nota,
144 Qui ben dispost esperit d' amor steva;
Axi viu io la gloriosa rota
Moures, é veu retre á veu en tempre
147 Ez en dolçor tal, qu' esser no pot nota,
Si no lla sus, on l' alegrar s' ensempre.

OBSERVACIONES.

23 *ch'*: qu'.—49 *Aytar*: Aytal; *lla*: la.—7[illegible] *terer*: traurer.—77 *mul*: (En el original se lee, munt.)—78 *fern*: ferm.—87 *degu*: negu.—117 *al*: el.—126 *é*: á.—133 *retorne*: retorna.

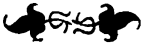

Digitized by Google

CAPITOL XI.

De Paradis: Spera quarta: Del Sol, é tracta de la vida de San Francesch.

Oh insensada cura dels mortals,
¡Quant defectius son aquells silogismes
3 Qui 't fan en bax torcre tos volers malsl
Qui tras al dret, é qui als anpforismes
Anava, é qui seguent sacerdoci,
6 E qui regnar per força é per sofismes;
E qui robar, é qui civil negoci,
Qui, en lo delit de la carn enbolcat,
9 S' asfatigava, é qui s' dava al oci.
Quand de totes estes coses soltat,
Ab Beatriu m' era sus en lo Cel
12 Axi gloriosament collocat.
Pus cascu fo retornat en aquell
Punt del cercle, en lo qual abans era,
15 Fermas, si com á candaler candel.

Digitized by Google

E io sentí dintre aquella lumera,
Qui m' havia ans perlat, somrient
18 E començar, fahent assi pus mera:
Axi com ieu del seu raig clar resplen,
Si, reguardant en l' alta lum eterna,
21 Tos pensaments d' on te venen, apren
Tu dubtes; é has voler, que 's recerna
On uberta é ben distesa lingua
24 Aquell dit meu, qu' al teu sentir s' esterna,
On denant dix: *Aon be se impingua;*
E lla on dix: *No 's leva puix segon:*
27 E açi es ops que be se distingua,
La Providença, qui goberna 'l mon
Ab cell consell, en lo cual tot creat
30 Saber es llas, abans que vaia al fon,
Per tal qu' anas dret vers lo seu Amat
L' esposa de Aquell qu' ab alta crida
33 Esposá ley ab lo seu sanch sagrat,
Segura en si, ez encara pus fida,
Dos Princeps grans ordená en sa favor,
36 Qui ça é lla fossen á ley par guida.
Tot fo la un Seraphich en ardor,
L' altre 'n terra per sapiença fos
39 De Cherubica lum un resplendor.
De l' un dire, perço que d' amendos
Se diu presant l' un, qualcevull es preu
42 Perque una fi foren les obres lors.
Entre Tupi é l' aygua qui dexen
Del coll elet d' aquell beat Ubalt,
45 Fertil costa del cell alt munt depen,

Digitized by Google

On Perusa soven sent fret é calt
De Porta Sol, é derrera li plany
48 Per un greu iou Nocera é mes Gualt.
D' esta costa de lla on ella frany
Plus lo seu ert, nasqué al mon un Sol,
51 Com aquest fa moltes voltes de Gang.
Per ço qui d' aquell loch parlar dret sol
No diga Assis, que no diria dret,
54 Mas Orient, si 'l nom propi dir vol.
No era enquer molt luny d' infansa tret,
Qu' el comensá á fer sentir la terra
57 De sa virtut gran algun benifet;
Car iovenet per tal dona en guerra
Del pare fo, á qui, com á la mort,
60 La porta del plaser nego desserra:
E denant á s' aspiritual cort,
E denant de pare li 's feu unit:
63 Puxes dejorn en jorn l' amá pus fort.
Esta, privada del primer marit,
Mil é cent anys é plus relictá scura;
66 Fins aquest vench s' estech sens null convit:
Ne valg oir que la trobá segura
Ab Amicles, al dur so de sa veu
69 Aquell qu' á tot lo mon feu pahor dura:
Ne valg esser ten constant é ten greu.
Si que lla on Maria romas ius,
72 Ella 'b Jesu plorá sus en la Creu.
Mas perqui eu no proceesca trop clus,
Francesch é Pobretat per dos amants
75 Prin de vuymes en mon parlar disfus.

Digitized by Google

La lur concordia, els bells semblants
Amor á maravella, é dolç esguard
78 Eran causa dels seus pensaments sans;
En tant que lo venerable Bernard
S' escalsá primer, é pres tanta pau
81 Corrent, é corrent parechli ser tart.
¡Oh ignota rictat, d' on tant be 's trau!
Descalsas Egidi, é puys Silvestre,
84 Apres l' espos; axi l' esposa plau.
D' aqui se 'n 'va cell Pare é cell Mestre,
Ab sa dona, ez ab cella familla,
87 Que ligaba ia cell humill cabestre.
No li baxá viltat de cor la cilla,
Per esser fill de Pere Bernado,
90 Ne per parer sotsmes á maravilla;
Mas realment sa dura intencio
A Innocent obrí, é del hagué
93 Primer segell á sa relligió
Pus que la gent pobrelleta cresqué
Apres d' aquest, la cuy mirabla vida
96 Mils en laor del Cel fora io se,
De segona corona redimita
Per Honorio fou del atern Spir
99 La voluntat d' aquest archimandrita.
E despuys que per la set del martir,
En la presencia del Soldan superba
102 Predicá Christ, els altres, qui 'l seguir.
El per trobar al convertir acerba
La dura gent, é per no star en va,
105 Tornas al fruit de l' Italia erba.

Digitized by Google

Al munt qu' entra Tibre é Arno sta
De Crist prengué lo seu derrer segell,
108 Que 'n sos membres dos anys en tres portá.
E quant á Deu qu' á tant be pres aquell,
Plagué tirarlo sus á la merçe,
111 Qu' ell meritá en son fer menorell;
Als frares seus, com á iusts hereus be,
Recomená la sua dona cara,
114 Comandantlos que l' amasen en fe:
E del seu vas cell' anima preclara
Pertir se volch, tornant al seu alt reny;
117 Ez al seu cors no volch tomba ne vara.
Pensa duymes qual fo aquell, qui deny
Companyo fo á mantenir la barcha
120 De Pere en alta mar per dret enseny.
Ez aquest fo lo nostre Patriarcha:
Perque cell qui 'l segueix com ell comanda,
123 Discernir potz que bon esmerç embarcha.
Mas lo seu folch es de nova vianda
Glot ia tant fet, que per res no pot esser,
126 Que per molts salts plens de lops no s' espanda:
Ez en quant pus ses ovelles á pexer,
Vagabundas é pus luny dell se 'n van,
129 Menys al corral tornad lur let pot crexer.
D' algunes son be qui temen lo dan,
E s' estrenyen al pastor; mas ten poques,
132 Qu' á lurs capes poch drap en ven bastan
Donchs, si 'ls meus dits en ton oir colloques,
E ta audiencia es estada atenta,
135 E ço qu' he dit á la pensa revoques,

Digitized by Google

En part sera ta volentat contenta :
Perque veuras la planta d' on s' esqueia,
138 El corregir despuis qui s' argumenta :
On s'empinga be, sino 's vaneia.

OBSERVACIONES.

1 *insensada:* insensata (?)—3 *torcre*: torçre ó torçer.—4 *anphorismes*: aphorismes.—38 *fos:* fo.—41 *qualcevull:* qualsevull.—60 *nego*: negu.—63 *amd* (No se lee en el original.)—75 *Prin*: (Prench).—78 *sans*: sants.—81 *Corrent è corrent* (En el Códice Corrent, correch é). —91 *si*: se.—97 *redimita*: redimida.—105 *Italia:* Italica.—108 *entres*: enters.—116 *reny*: regne.—129 *Menys:* Plus (?): *tornad*: tornades (?).

Digitized by Google

CAPITOL XII.

De Paradis: Spera quarta: Del Sol, e en aquest, tracta de la vida de Sant Dimingo.

Axi tost com lo seu derrer parlar
La beneyta flama á dir se pres,
3 La santa mola començа rodar:
E en lo seu torn tota no 's girá ies,
Fins qu' un' altra d' un cercle la senyi
6 E mot á mot, é cant á cant repres:
Cant qui tant vench nostres Muses de si,
Nostres Serenes, en lurs dolçes veus
9 Quant primer raig aquell qui surt d' alli.
Con se giran per tendre nuu é leus
Dos archs egual distantz é concolors,
12 Quant Juno, s' ancilla comandar veus,
D' aquell da dins naxent aquel de fors,
Si co 'l parlar de la amorosa fina,
15 Qu' Amor despes co'l Sol fa les vapors,
E fan aci la gen esser divina,
Per pacte que Deu ab Noe haguí,
18 Que may lo mon per aygua pus no fina;

Digitized by Google

Tal de roses sempiternes alli
Girantse entorn nos les dues garlandes,
21 L' estrema á l' última respos axi.
Pusque lo ball ez altres festes grandes
Tant del cantar si com del flamejarse
24 L' una ab l' altra lum alegres é blandes,
Ensemps, á punt é á voler, posarse,
Si com los ulls que 'l pler comoure sol
27 Cove ensemps é moures é levarse;
Del cor de l' un d' aquells lums nous tot sol
Se mogué vent, qu' á l' agulla al astel
30 Parer me feu en girarme al seu pol.
E començar: L' Amor, qui mi fa bella
A rahonar m' enten del altre duch,
33 Perqui del meu ha tant be dit aquella.
Digne es, que on la u e l' altre induch
Qu' axi com ells en un militar,
36 La gloria axi lur ensemps traluch.
Aquella ost de Crist, qui axi car
Costa á rearmar, pres de l' ensenya
39 Se movia tard, sospecta é rar:
Quand cell Emperador, qui tos temps renya
La milicia subvench, qu' era en força,
42 Per gracia sol, no per esser denya;
E, com dit es, á sa 'sposa soccorsa
Fe ab dos princeps, dels cuals, en fer, é en dir
45 Lo desviat poble hagué reccorsa.
En cella part, on se leva obrir
Lo Zefir dolç la novelleta fronda,
48 De que veu hoir Europa revestir.

Digitized by Google

No pas molt luny del rebatre de l' onda,
Detras la qual, per gran set qui l' afoga,
51 Lo Sol avetz á tothom se asfonda,
Esta la fortunada Caloroga,
Sots la proteccio del ascut gran,
54 En aque 'l Leo é sotzjau é subjoga.
Dintre nasché cell amoros aman
De Crestiana Fe, al sant atleta,
57 Benigna als seus é als anemichs tiran.
Ez axi com fo creat, fo repleta
La sua pensa de viva virtut,
60 Que en la mare feu á ell propheta.
Pus que l' esponsaliçi fo statut
A la santa font entr' ell é la Fe,
63 O's dotaren de mutua salut,
La dona, qui per ell l' assens reté,
En sompni veu lo meravellos fruyt,
66 Qu' exir deg d' ell é dels hereus que fe.
E perque fos, qual era, en costruyt,
D' aqui 's mogué Espirit á nomnarlo
69 Del possessiu, de qui era induyt,
Dominiço fo 'l nom. E io del parlo
Axi com del agricola, que Crist
72 Elegí el seu ort, per coltivarlo.
Be parech serf familiar de Crist;
Que 'l prim amor, que en luy fo manifest,
75 Fo lo primer consell que doná Crist.
Moltes vetz fo callant despert é prest
En terra nuu trobat de sa nodriu,
78 Com si digues: Vengut son per aquest.

Digitized by Google

¡Oh pare seu verament dret Feliu!
¡Oh mare sua verament Johanna
81 S' interpretada val si com se diu!
No per lo mon, perqui ara s' afanna
Derrera Ostiench é á Taddeu,
84 Mas per amor de la veraya manna,
En fort poch temps molt gran doctor se feu;
Tal que 's meté a circuir la vinya,
87 Qui tost secca si 'l vinyoiol es reu:
Es á la gran Cella, qui ia benigna
Als pobres iusts fo, pus no ges per ley,
90 Mas per aquell qui hi seu é qui tralinya,
No dispensar lla dos ó tres per sey,
No l' aspectar de la prima vacant,
93 No decima, qui de pobres seer dey,
Demaná pas; mas contra 'l mont errant
Licença de combatre pel sement,
96 D' on vintiquatre brotz se fan faxan.
Puys, ab doctrina é 'b voler exament,
Ab l' ofici apostolich mogué,
99 Com d' alta vena devalla un torrent:
E los rebrotz herticals baté
Ab son ahurt pus vivament alli,
102 On plus grossa resistença vehé.
D' ell se feren puys molts rius en axi,
D' on aquell ort sant catholich se riga
105 Si que 'ls arbres estan pus vius aqui.
Si tal fo l' una roda de la bigua,
En que la Santa Sglesia 's desfes,
108 E vencé en camp la sua civil briga;

Digitized by Google

Be deurias assatz veure á pales
L' exellença del altre, de qui Thoma
111 Abans del meu venir fo si cortes.
Mas l' orbitat, la qual feu la part somma
De ça circumpherença, es deserta ;
114 Si que la muffa es on era la groma.
La campanya sua, que 's mogué erta
Ab peus als passos seus, es ia tant volta,
117 Que lo denant lo derrer desconserta :
E fort tost se veura d' ella recolta
De la mala cultura, quant lo jugell
120 Se planyera que l' archa 'l sia tolta.
Be dich, que qui cercas as full á full
Nostre volum, enquer trobara çarta,
123 On legira : Eu suy aquel que 'm sull.
Mas no fias de Casal, ne d' Aquasparta,
Lla on venen axi á la scriptura,
126 Que l' un l' esten trop, l' altre la coharta.
Io son la vida de Bonaventura
De Banyreal, qu' en los oficis grans
129 Posposí sempre la sinistra cura
Illuminat é Agusti son stans,
Que fors dels prims descalsos é pobrells,
132 Que ab lo cabestre ab Deu foren fets sants.
Hugo de Sen Victor es cay ab ells,
E Pere Manjador, é Pere Ispan,
135 Qui açi luu en be dotze libells :
Nathan Propheta, el Metropolitan
Crisostomo, Ancelm, é cel Donat,
138 Qu' á la prima art volgué metre la man :

Digitized by Google

Rabano es çay: é luu me al costat
Lo Calabres abat Johachim
141 Qui d' spirit prophetich fou dotat.
A enveiar lo ten gran paladin
M' ha mogut l' amfamada cortesia
143 De fra Thomas, é lo discret latin;
E mogué ab mi aquesta companyia.

OBSERVACIONES

7 *vench:* venç.—10 *Con*: Com.—13 *da*: de.—16 *divina*: (adivina).—29 *vent*: veu (?).—31 *començar:* comença.—34 *e*: es.—40 *renya:* (regna. Falta en el original.)—52 *fortunada*: (En el Códice, fortuna).—56 *al*: el, (lo).—70 *Dominiço:* Dominico.—72 *el*: al.—121 *as*: a.—143 *amfamada*: enflamada.

Digitized by Google

CAPITOL XIII.

De Paradis: Spera quarta: Del Sol é de la vida de Salomon.

IMAGIN qui desira entendre be
Ço, qu' are viu, é retenga l' ymatga,
3 Mentra qui eu dich, com ferma roquasce,
Quinze esteles, qui en diversa plaga
Illuminan lo Cel de tant seren,
6 Que sobergua del ether tot compage.
Imagin puys lo Carro, á qui 'l sen
Del nostre Cel basta la nuyt el jorn,
9 Si qu' al girar del timo meys no ven:
Imagin mes la boqua d' aquell corn,
Qui 's comença en punta del astel,
12 Aqui la prima roda va entorn,
Haver de si fets dos senyals al Cel;
Aytals com feu la filla de Minos,
15 La hora que sentí de mort lo gel;
E l' un en l' altro haver dret los raigs lors,
Ez amenduy girarse per manera,
18 Que anas al prim, l' altre al depos.

Digitized by Google

Ez haura axi quax l' ombra de la vera
Costillacio é de la dobla dança,
21 Qui circulava aquell punt on io era;
Pusque tant ultra de nostra usança,
Quant sus ultra del moure de la Chiana
24 Se mou lo Cel qui tots altres avança.
Lla se cantá no Bacho, ne Peana,
Mas tres Persones en divina natura,
27 Ez en una la divina é l' humana:
Compli 'l cantar el girar sa mesura,
E acteserense á nos li sant lum,
30 Felicitant assi de cura en cura.
Rompé 'l silenci en cell concordi num
La lum despuys, en que mirable vida
33 Del pobrellet de Deu comptada fum;
E dix axi: Pus l' una paylla es trida,
E la sua semença es ia reposta,
36 L' altra batra dolç amor me covida.
Tu creus que en aquell pitz, de on la costa
Se trasch per formar la bella semblança,
39 Lo palador de qui al mon tant costa;
Ez en aquell qui, trancat de la lança,
Primerament é puys tant satisfeu,
42 Que de tota culpa venç la balança;
Tot quant á la natura humana leu
Haver de lum, trestot fosse infus
45 D' aquell poder, qui l'u é l'altre feu:
Perço 't maravelles com digui sus,
Quant io compté, que no hagué segon
48 Lo be qui en la quinta lum es clus.

Digitized by Google

Ara obri ells ulls aço que io 't respon,
E veuras lo teu creure é lo meu dire
51 Ferse 'n lo ver, com centre en loch rodon.
Ço qui no mor é ço qui pot morire
No es sino splendor d' aquella ydea
54 Que parturix, amand, lo nostre Sire:
Car cella viva lum, qui se ynea
Del seu luent, é qui no se desuna
57 De luy, é del Amor qu' en ells s' intrea,
Per sa bontat lo seu raiar auna,
Com speculat, sobre nou subsistences,
60 Eternalment romanent en si una.
D' aqui dexen á les derreres potences
D' acte en acte ius, en tant devenen,
63 Qui pus no fa sino breus contingences:
Estes contingençes esser enten
Les coses generades, qui produu,
66 Ab sement é sençe lo Cel moven.
La cera d' aquestes é qui lla duu
No 'sta d' un modo; perque sota 'l seny
69 Ideal puys é plus é menys traluu:
De on ave soven qu' un matex leny,
Segons specia, mils é pijor fruyta,
72 E vos naxets tal ab diverç engeny.
Si be apunt fos la cera deduyta,
E fos lo Cel en sa virtut suprema,
75 La lum del sagell parria trestruyta.
Mas la natura la da tostemps scema,
Sempre obrant semblantment al artista,
78 Qui l' abit ha del art é ma qui trema.

Digitized by Google

Perço si 'l calt amor la clara vista
De la prima virtut dispon é senya,
81 Tota perfeccio aqui s' aquista.
Axi feta fo ia la terra denya
De tota l' animal perfeccio:
84 Ez axi fo feta la Verge prenya.
Si que io lou la tua opinio;
Que l' humana natura no fa may,
87 Ne sera, tal qual en aquells dos fo.
Or, s' eu no procehis pus en de cay,
¿Donques com fo aquest sens haver par?
90 Comensaries tu á dir, be say.
Mas, perque 's veya be ço qui no par,
Pença qui era, é ço, qui ell mogué,
93 Quand li fon dit: Qui é quant vols demanar.
No he parlat, que tu no puxes be
Veure que ell fo Rey, qui demana seu,
96 Perque fos Rey sufficient de se.
No per saber lo nombre, en lo qual eu
Lo movedor d' açi; ó si *necesse*
99 Contingenças iamay *necesse* feu;
Non *si est dare primum motum esse*,
O si de un mig cercle fer se pot
102 Triangle, si qu' un recte no haguesse.
On, si ço qui eu dich ab ço notes tot,
Reyal prudença ab cell veure appars,
105 En qui l' estrall del meu entent percot:
E si al Leva dreçes los ulls be clars
Veuras haver respecte solamen
108 Als Reys, qui son molts, é los bons be rars.

Digitized by Google

Ab tal distinccio lo meu dit pren :
Ez axi pot estar ab ço que creus
111 Del primer pare é de Crist examen.
E sia aço tostemps plom als teus peus,
Per ferte moure tart, con hom qu 'es las,
114 E al si é al no, que tu no veus :
Car aquell es entre 'ls folls ben abas,
Qui sens distinccio aferma ó nega
117 Axi en la un com en l' altre pas.
Perque sarie que moltes veus s' aplega
L' oppinio corrent en falça part ;
120 Puys l' afecte l' enteniment offega.
Molt mes qu' en va de la riba se part,
Perque no torna tal com ell se mou,
123 Qui pesca per lo ver, é no ha l' art :
E d' aço ha el mon proves be prou
Perménides, Melis, Briso, é molts,
126 Los quals anaven, no sabien on.
Tal feu Arrius, Sabelli, é cells astolts
Qui foren com spases á la Scriptura,
129 En demostrar qu' eren tortz los dretz voltz.
No sia la gent encara trop segura
A iudicar, si com fa cell qui stima
132 La messa al camp ans que sia madura.
Qui eu hay vist ia per tot l' ivern de prima
Mostrarse 'l roser molt robust é fort,
135 E portar puys les roses sus la cima :
E leny viu ya dret é leuger de port
Correr gran mar per tot lo seu cami,
138 Ez arribant perir entrant al port.

Digitized by Google

No cregua dona Berta é ser Marti,
Per veure l' un ofrir, l' altre furcar,
141 Veurels perço dins lo Consell divi ;
Car aquest pot caure, l' altre levar.

OBSERVACIONES.

2 *ymatga:* ymatge.—9 *meys:* menys.—36 *covida:* convida.—42 *venç:* vence.—50 *dire*: dir.—57 *e*: ne.—93 *e*: es.—106 *dreçes*: (En el Códice, drecels.)—113 *con:* com.

Digitized by Google

CAPITOL XIIII.

De Paradis: Un poch de la spera del Sol, é puys de la quinta spera de Març.

DEL centre al cercle, é si del cercle al centre
Moure veu hom l' aygua en un rodon vas,
3 Segons la fer hom de fors ó de dentre.
En la mia pensa feu subit cas
Ço que io dich, axi com se calla
6 La gloriosa vida de Tómas,
Per la similitut, qui nasqué lla
Del seu parlar é del de Beatriu,
9 Que pres d' aquell en axi començá :
Aquest ha gran mester, é res no diu
Ne ab la veu, ne pensantho encara,
12 D' un altre ver anar á la rahiu.
Digatzli si la lum, on se repara
Vostra sustança, romandra ab nos
15 Eternalment, axi com ella es ara :

Digitized by Google

E si roman, digastli com, lavors
Quand vos serets en carn visibles,
18 Sera qu' al veure no hus sia dampnos.
Com de mes alegria gays é drets
A les vetz fan celles qui dançan en rota,
21 Alçan la veu é relegran lurs fetz;
Tal á l' oracio prompta é devota
Los cercles sants mostrar nova alagria
24 Al tornaiar ez en la mira nota.
Qui plora açi perque algu mort sia,
Per viure lla sus, par be que no viu
27 Lo gran delit eternal que hi havia.
Que l' u é dos é tres que tostemps viu,
E regna sempre en tres é dos é u,
30 No circunscrit, mas qui tot circunscriu,
Tres veus era lla cantat de cascu
D' aquells esperits, ab tal melodia,
33 Que vist defora á tot merit qui fu:
E io oí en la lum qu' es pus dia
Del menor cercle una veu modesta,
36 Forçan qual fo del Angel á Maria
Respondre: Quant sera maior la festa
De Paradis, aytant la nostra amor
39 Resplendira plus en torn de tal vesta.
La claredat sua seguex l' ardor,
L' ardor la visio: é cella es tanta,
42 Quant gracia ha sobre sa valor.
Com nostra carn gloriosa é santa
Revestida sera, nostra persona
45 Pus grata sera, estant tota quanta:

Digitized by Google

Perque se crexera ço que no 's dona
De gratuit lum lo Sobiran Be,
48 Lum qui á luy veure no 's condiciona :
De on crexer la visio cove,
Crexer l' ardor, qui d' aquella s' encen,
51 Crexer lo raig, lo qual de quell no 's ve.
Mas axi com carbo qui flama ren,
E per viva condor la sobergueia
54 Si, que la sua apparença deffen ;
Axi aquest fulgor qui ia 'ns torneia,
Sera vençut de la carn en semblança,
57 Que la terra tots jorns cobre ten leia :
Ne 'ns pora tanta lum fer anujança ;
Car los orguens del cors seran molts forts
60 A tot ço que 'ns pora fer delitança.
Tant me semblaren subits é accorts
E l' u é l' altre cor á dir *Amen*,
63 Que mostrar be desig dels corsos morts :
Forçan no sol per ells ten solamen,
Mars per lurs pare, mare, ez altre car.
66 Ans que fossen flames eternalmen.
Ez echvos entorn, de claredat par,
Nexer un lustro sobre quell qui hi era.
69 A guiza d' oritzon qui se resclar.
E axi com exir de prima sera
Començan per lo Cel noves parenços.
72 Si que la vista par é no par vera ;
Parechme lla novelles subsistenços
Començar á veser, é fer un gir
75 Fors de les dos altres circumferences.

Digitized by Google

¡ Oh esplendor vera del sant Espir,
E com se feu soptosa é candent
78 Als meus ulls, qui no la pogren sofrir !
Mas Beatriu ten bella é ten rient
Se mostrá á mi, que 'lls llums qui aparagut
81 Me van lexar, covench fora d' esment.
D' on represeren los meus ulls virtut
A rellevarse, é viume transllat
84 Sol ab ma Dona en plus alta salut.
Be m' avisé qu' era plus aut levat,
Pel fogoiant ris de la bella stella,
87 Qui 'm paria pus roig molt que l' usat.
Ab tot lo cor, é ab la paraula aquella,
Qu' es una en tots, á Deu fiu olocaust,
90 Qual se cove á gracia novella.
E del meu pitz no era encare exaust
Del sacrifiç l' ardor, qui eu coneguí
93 Esser á aquell estat accepta é faust ;
Qu' ab tanta lum, é tant rossa aqui
M' aparegren splendos dintre dos raigs,
96 Qui eu : ¡ Eloys, qu' axi 'ls ornasl digui.
Com, distincta de lums menors é mays
Galaxia blanqueja als Pols del mon
99 Si que dubtar fa be, sabentz é lays ;
Si costillats feyen en lo pregon
Mar cells dos raig lo triumphant senyal,
102 Que fan quadrants quatre justatz en ton.
Cay venç l' enginy la materia tal,
Car cella Creu lampagava axi Crist ;
105 Que no hi se dar exempli convinal

Digitized by Google

Mas cell qui pren sa creu, é seguex Crist.
M' ascusara enquèr d' aço qui eu las,
108 Veent en cell arbre lampegar Crist.
De corn en corn é entre la cima el bas
Se movien lums, seintillant molt fort
111 Al conjustarse ensemps é en lo trespas.
Axi 's vesem açi é dret é tort,
Leugers á tarts, renovellant la vista,
114 Li atthomiz dels corsos lonc é tort
Moverse per lo raig, de on se lista
A les vetz l' ombra, que, per sa desfesa,
117 La gent ab gran engin ez art aquista.
E com guitarra é arpa en tempre tesa
De moltes cordes fa un dolç tinti
120 A tal de qui la nota no es entesa ;
Axi dels lums qui 's mostraren alli
Se oia en la Creu chant melodios,
123 ~~132~~ Qui sens l' ymne entendre 'm traiva assi.
Be m' avisé qu' era daltas lahors,
Perque venia á mi : Relleva é vench
126 Com cell qui ou é no enten los sos.
Io m' enamorava ten fort allens,
Qui fins aqui no fo alguna cosa,
129 Qui mi ligas ab ten dolç ligaments.
Per ventura ma peraula trop gosa,
Postponent lo plaser d' aquells ulls bells,
132 Los quals mirant lo meu desig ho posa.
Mas qui s' avisa que cells vius segells
De tota bontat se fan pus en sus,
135 E qu' eu no m' era lla revolt á aquells.

Digitized by Google

E escusarme pot d' aço qui eu m' acus
Per escusarme, é veurem dir ver:
138 Que 'l plaser sant no es açi desclus,
Perqu' ell se fa en muntant pus sençer.

OBSERVACIONES.

53 *Condor*: Candor.—95 *splendos*: esplendors.—101 *Mar*. Mart, ó Març.—102 *ton*: torn.—125 *vench*: venç.

Digitized by Google

CAPITOL XV.

De Paradis: Spera quinta: De Març é del costums primers dels Florentins.

BENIGNA voluntat, en la qual par
Sempre l' amor qui dretament spira,
3 Com enveia fa l' iniqua mostrar,
Silençi mes á aquella dolça lira,
E feu posar á aquelles santes cordes,
6 Que la dextra del Cel molla é tira.
¿E com poran esser als iusts prechs sordes
Les subtances qui, per darme voler
9 Que les preguas, á callar for concordes?
Dretz es que sens terme 's dega doler
Qui, per amor de cosa qui no dur
12 Eternalment, cella amor vol perder.
Qual per sere be tranquille é pur
D' hora en hora discore sobtos foch,
15 Movent los ulls, qui staven segur,
E 'stela part qui 's transmut de son loch;
Sino que de la part on se encen,
18 No 's compren ies, é aquell dura poch;

Digitized by Google

Aytal del corn, qui en destra s' esten,
Al peu d' aquella Creu correch un astro
21 De la costillacio, qui hi resplen:
Ne se parti la gemma del seu rastro,
Mas per lista radial transcorrech,
24 Que parech foch derrera un alabastro.
Tal d' Anchise pia l' ombra 's mostrech,
Si merey fe la nostra maior Musa,
27 Quand en Elys del seu fill 's avisech.
¡O sanguis meus! ¡O super infusa
Gracia Dei! sicut tibi, e cuy
36 *Bis unquam Cœli janua reclusa?*
Axi cell lum. On io m' atis á luy:
Puys regiré á ma Dona 'l meu vis,
33 E ça é lla fort maravellat fuy.
Que dins los ulls seus flameia d' un ris
Tal, qui eu pensé del meus tocar al fon
36 De ma gracia é del meu Paradis.
Puys, á oir é veure jausion,
Al començ cresch l' esperit coses mes,
39 Qui eu no entis; axi parlá pregon:
Ne m' ascondi per election res,
Mas per necessitat; que 'l seu concepte
42 Al signe dels mortals se sobremes.
Apres quand l' arch del seu ardent affecte
Fo axi 'sfogat, que 'l seu parlar desces
45 Vers lo senyal del nostre intellecte,
La prima cosa que per mi s' entes
Fo: Beneyt sies Tu, tres é u,
48 Qui en lo meu sement es ten cortes.

Digitized by Google

E puys: Se qui grat é molt lonch deiu,
Tret en ligent d' aquell maior volum,
51 Ahon jamay no 's muda blanch ne bru,
Solt m' has, bell fill, de dintre aquest lum,
On io á tu parle, merçe de ley,
54 Qu' á ten alt vol tu dreça al teu acum.
Qu' á mi vinguem tos pensaments, tu crey,
D' aquell qui es primer, axi com raia
57 Si be 's conex, de l' un, lo cinch el sey.
E perço que io son, ne perque 'm traya
Pus alegre vers tu, no 'm faç deman,
60 Que altre algu d' esta companya guaya.
Tu creus lo ver, que li menor el gran
D' aquesta vida miran en l' espill,
63 On, ans que 's pens, lo pensament s' espan.
Mas perque 'l sant amor, en que io veill
Ab perdurabla vista, é qui m' asseta,
66 De desigar dolç, se complescha miell,
La tua veu segura, bauda é lieta
Ta volentat son, son lo desig breu,
69 A qui es ia ma resposta dacreta.
A Beatriu guardé; qui m' oi leu
Ans qui eu parlas, é feume un tal senyal,
72 Qui feu crexer alas al voler meu;
Puys començé: L' affecte el saber tal,
Quand m' aparech vostra Egualtat primera,
75 E d' un pes fo en tots vos é egual:
Perque 'ns encen, é 'ns art l' alta lumera
Ab calor ez ab lum. ten egualment,
78 Qu' á dar semblança no say dar manera.

Digitized by Google

Mas en los mortals voler é argument,
Per la raho qu' á vos es manifesta,
81 Meten lurs alas molt diversament.
On io, qui son mortal, me sent en esta
Desagualtat; é per ço no regraçi,
84 Sino ab lo cor, á la paterna festa.
Be suplich io á tu, viu estopaci,
Qui esta ioya encastas preciosa,
87 Que del teu nom eres sadoll me faci.
Oh fulla mia, on m' anima es ioyosa
Sol esperant, io fui ia ta rahiu.
90 Del seu respost, fo la primera cosa.
E puys me dix: Aquell, del cual se diu
Ton parentat, é qui cent anys é plus
93 Girat ha 'l mon en la primera corniu,
Mon fill fo, é ton besavi en sus:
On se cove que la prima faticha
96 Tu li accurts ab ton bon obrar ius.
Florença, dins de la cerca anticha,
On ella pren encara terça é nona,
99 S' estaba en pau mesurada é pudica.
No havia cadena, ne corona,
No dones ies brodades, no cintura
102 Qu' á beure fos en mes que la persona.
Ne fazia naxent enquer por dura
La filla al pare; que 'l temps ne la dot
105 No fugian ça ne lla la mesura.
Ne casa de companya buyda en tot:
No hi era encara iunt Sardanapal
108 A mostrar ço, que en cambra se pot.

Digitized by Google

Encara no era vençut Muntimal
Del vostre Aucellador, qui, com es vint
111 En lo muntar, al caure sera aytal.
Bellision Berti viu anar cint
De cuyr é d' os, é venir del spiell
114 Yeu sa muller sença lo vis depint:
E viu cell de Nerli é cell del Vell
Esser contents á la pell descuberta,
117 E lurs mullers al fus é al panell:
¡Oh fortunades! é cascuna era certa
De sa sepultura; es una sol
120 No era per França en lo lit deserta.
L' una betlava á estudi del bressol,
E consoland usava l' ydioma
123 Primer, que 'l pare é la mare dir sol:
L' altra, tirant de filosa la ploma,
Fabuleiaba ab la sua familla
126 De Troya é Fiezole é de Roma,
Fora tengut lavors tal maravilla
Una Ciangella, un Llapo Saltarell,
129 Cual er fora Cinçinnat, é Cornilla.
En axi reposat, en axi bell
Viure de ciutadins, ez axi fida
132 Ciutadinanza, é axi dolç ostell
Me dech clamant Maria d' alta crida;
Ez en lo vostre antich Babtisteu
135 Ensemps fuy Crestia é Catxaguida.
Moronta fo mon frare, é Elizeu:
Ma muller vench á mi de Vall de Pado;
138 E d' aqui lo sobrenom teu se feu.

Digitized by Google

Despuys seguí l' Emperador Currado;
Qui cenyi me de la sua milicia:
141 Tant li venguí per ben obrar en grado.
Ab ell ané en contra la nequicia
D' aquella ley, de qui lo poble usurpa,
144 Per culpa de Pastor, vostra iusticia.
Alli fuy io d' aquella gent molt turpa
Desvolupat del mon qu' es plen de frau,
147 Lo amor del qual les animes deturpa;
E del martir virguí á aquesta pau.

OBSERVACIONES.

9 *Preguas:* Pregas.—16 *part:* par.—26 *merey:* merex.—55 *vinguem:* vinguen.—70 *guarda:* guarde.—87 *eres:* are; *faci:* facis.—82 *any:* anys.—113 *spiell:* (En el Códice se lee spill.)

Digitized by Google

CAPITOL XVI.

De Paradis: Spera quinta: De Març è dels antichs nobles florentins

Oh noblesa pocha de nostra sanch,
Si gloriar la gent fas tant de te
3 Ça ius, ó 'l nostre affecte es axi manch,
No 'm meravell ne 'm meravellare:
Que lla, ahon l' apetit va tot dret,
6 En lo Cel dich, io me 'n gloriage.
Ben es manto tu qui tost es retret
Si que, sino s' asfig de dia en di,
9 Lo temps va en torn qui tesobres hi met.
Del *voi* primer, que Roma sofferí,
En que la gen sua menys persevera,
12 Encomençá tot lo perlar de mi:
On Beatriu, qu' un poch lunyada m' era,
Rient, parech aquella qui tocé
15 Al primer fall, scrit, que fe Ginebra.
Vos sotz lo pare meu; io començé,
Vos á perlar me datz tota bandeza;
18 Vos me levatz si, qui eu suy plus que me.

Digitized by Google

Per tants de rius se omplex d' alegresa
Mon pensament, qui de si fa leticia,
21 Perque pot sostenir que no s' espeça.
Digatzme donchs, cara mia primicia,
¿Qual for li vostre antich, é qual fo l' an
24 Qui 's signara en vostra puericia?
Digatzme del ovil de Sant Johan
Quant era lors, é qui eran les gents
27 Dignes entre ells de pus alt escan?
Com s' aviva al espirar dels vents
En la flama carbo, tal viu aquella
30 Lum resplandir ver los meus blandiments:
E com als ulls meus ella 's feu pus bella,
Axi ab veu pus dolça é suau,
33 Mas no ab esta parladura novella,
Me dix: Del jorn que *Ave* fou dit en pau,
Al part en que ma mare, qu' ara es santa,
36 Parí á mi, d' on era greu assau,
Al seu Leon cinqcentes é cincquanta
E trenta veus mes vengué aquest foch
39 A reemflamarse sots la sua planta.
Los antichs meus é io nasquí al loch,
On se troba primer lo derrer sext
42 D' aquells qui corren vostr' anual joch.
Bast te dels meus maiors oirme aquest:
Qui foren, ne de on aqui vengueren,
45 Mes es callar, quel rahonar honest.
Tots aqells, que en cell temps alli eren
D' armes portar, entre Mart el Babtista,
48 Lo quint d' aquells qui vuy hi son, faheren:

Digitized by Google

Mas la ciutadinança, qu' are es mista
De Campi, de Certaldo é de Fagina,
51 Pura se viu en lo derrer artista.
¡Oh quant fora millor qua 'ns fos vehina
Aquella gent, qui eu dich, é al Galluço,
54 E Trespia haber vostra confina,
Que haverla dins, é sostenir lo putzo
Del vila de Agullo, d' aquell de Sinya,
57 Que ia per baratar ha l' ull agutzo!
Si la gent, qui en lo mon pus tralinya,
No fos estada vers Cessar noverca,
60 Mas, axi com mare á fill, benigna,
Tal el Florenti, é camia é merca,
Qui se 'n fora tornat á Simifonti,
63 On l' avi seu anava á la cerca.
Montemurlo fora encare del Conti;
Foren los Cerchs del Pegesos de Cones,
66 E força en Valldegreva els Bons-del-Monti.
Tostemps la confusio de persones
Principi fo del mal de les ciutats,
69 Con del ventre el mangar, si 'l sobrepones.
E toro cech es pus ivars tombatz,
Que cech anyell; é moltes vetz mils taylla
72 Una spada, que cinch no fan d' assatz.
E si guardes Luni é Urbiçaylla
Com son anades, é com se ne van
75 Apres d' elles Chiusi é Sinigaylla;
Oir com los bons exarts se desfan,
No t' aparra cosa nova ne fort,
78 Perço com les ciutats lurs termes han.

Digitized by Google

Les vostres coses totes han lur mort,
Axi com vos; mas celles en alguna,
81 Qui dura molt, é lo viure es cort.
E com lo girar del Cel de la Luna
Cobra é descobra les ribes sens posa,
84 Axi fa de Florença la fortuna:
Perque no 't deu parer mirable cosa
Ço, que dire dels altres Florentins,
87 De qui la fama en lo temps esta closa.
Io viu los Hugos, é los Cattellins,
Philips é Grechs, Ormants é Alberichs,
90 Ia en lo calar, illustres ciutadins:
E viu, axi grans com eren antichs,
Ab cells de la Sannella, cells de l' Archa,
93 E Soldaners, é Ardings, é Bostichs.
Sobra la porta qu' al present es carcha
De nova fellonia é de tant pes,
96 Que tost sera iattura de la barcha,
Eran los Revinyans, d' on es dexes
Lo Comte Guido; é tots cells qui 'l nom
99 Del alt Bellicion han puxes pres.
Cel de la Pressa ia sabia com
Se deu regir; havia Galligaxo
102 Daurada en casa la croera del pom.
Gran era ia la corona del Vayo:
Sacchetty, Giuochs é Fiffans é Baruchs,
105 Gallos é cells que 'n reguen per l' estanyo.
La soqua, d' on nasqueren los Calfuchs,
Era ia gran; é ia eren atretz
108 Als currules Siccos é Arriguchs.

Digitized by Google

¡Oh qual viu io aquells qui son desfetz
Per lur argull! é les pales del or
111 Florian Florença en tots grans fets.
Tal feren los pares d' aquells lahor,
Qui, sempre que l' Esgleya vostra vaca,
114 Se fan grassos, sehen al consistor.
La trascontada rassa qui s' endracha
Tras qui li fuig, é á qui 'l mostra 'l dent,
117 O la borça, com un anyell se placa,
Venia sus ia, mas de pocha gent;
Si que no plag á Ubertin Donat,
120 Que 'l sogre seu lo fes puys lur parent.
Ia era 'l Caponsaço en lo Mercat
Baxat ius de Fiezole; ia era
123 Bon ciutadi Guida é Infangat.
Io dire cosa incredible é vera:
Al petit cercle s' entrava per porta,
126 Qui 's nomenava d' aquells de la Pera.
Cascu, qui de l' ansenya bella porta
Del gran baro, lo nom del qual el prega
129 La festa de Thomas molt reconforta,
Milicia hag d' ell é privilegi;
Iat sia que ab lo poble se reunis
132 Aquell qui vuy, la faxa ab lo fregui.
Ia eran Galterotz é Inportunis:
Ez encare fora 'l Burch pus segur,
135 Si de novells vehins fossen deiunis.
La casa, d' on nasch lo vostro plor dur,
Per aquell iust desdeny qui 'us ha tots morts,
138 E' us posá fi al viure alegre pur,

Digitized by Google

Honrada era ella ells seus consorts.
¡Oh Bon-del-mont, é com tu mal fugist
141 Les noces sues per altres conforts!
Molts serian alegras, qui son trist,
Si Deu hagues lla collocat ad Ema
114 La prima veu qu' á la ciutat vinguist.
Mas covenchse á quella pedra scema,
Qui guarda 'l pont, que Florença li fes
147 Victima en la sua pau postrema.
Ab cesta gent, encara ab altra mes
Viu Florença en axi fet repos,
150 Que no hagué causa d' on se tolgues.
Ab aquesta gent viu io glorios,
E iust lo poble seu tant, que lo gill
153 No era mai en asta mas capios,
Ne per divisio tornat vermill.

OBSERVACIONES.

6 *gloriage*: gloriare.—15 y 16 *que tocé al primer fall scrit, que fe Ginebra.* (En el Códice: que tuci al primer fall scrit que Ginebra fera.) —30 *ves*: vers.—43 *oirme*: oirne.—65 *del*: dels; *de Cones*: d' Ancones.—84 *de Florença*: (En el original, diferences).—105 *estanyo*: estaio.—152 *gill:* lill.

Digitized by Google

CAPITOL XVII.

De Paradis : Spera quinta de Març, on predix del temps avenidor del actor.

QUAL vench á Climene, per encertar
D' aço qu' havia contra si oit,
3 Cell perqui fou li payr als fills anar ;
Tal era io, é tal era sentit
De Beatriu, é de la santa lampa,
6 Qu' abans per mi mudat havia 'l sit.
Perque ma Dona : Tremet deffors la vampa
Del teu desig, dix á mi, si qu' ella esca
9 Signada be de la interna stampa ;
No perque nostra conexença cresca
Per tel parlar, mas perço que t' auses
12 A dir la set, per ço que hom te mesca.
Oh cara mia reu, qu' axi t' ensuses,
Que, com vehuen los terrenys pensaments
15 No cabre en un triangle dos obtuses,
Axi veus clar les coses contingents
Ans que sian en si, mirand al punt,
18 Al qual trestotz los temps estan presentz,

Digitized by Google

Mentre qui eu fui á Virgili conjunt
Sobre quell mont, qui les animes cura,
21 E devallant en l' escur mont deffunt,
Parlar me fou ma vida futura
Paraules greus; iat sia que io 'm senta,
24 Tetragono ben als colps de ventura.
On ma voluntat seria contenta
De saber cual fortuna á mi s' apresa;
27 Car sageta prevista ve pus lenta.
Axi dix eu á cella lum mecessa,
Qu' ans m' havia parlat; é, com volgué
30 Beatriu, fo ma voluntat confessa.
No per ambages, on la foll gen se
Ia s' enviscava, abans que fos aucis
33 L' Anyell de Deu, qui los peccatz reemé,
Mas per molt clar parlar, ez ab precis
Lati respos aquell amor patern,
36 Clos é parent d' aquell propri ris:
La contingença, qui fors del quadern
De lla nostra matera no s' esten,
39 Tota es pintada en lo conspecte etern.
Necessitat pero d' açi no pren,
Sino tant com del ull, qui mira é spiella,
42 Nau, qui en jus devalla per corren.
D' aqui, en axi com ve á l' orella
Dolça armonia d' un orgue, me ve
45 A veure 'll temps, qui á tu s' aparella.
Qual d' Atenes Ypolyt se mogué
Per la dampnad' é perfida noverca,
48 Tal de Florença partir te cove.

Digitized by Google

Aço si vol é aço ia si cerca ;
E tost vendra apunt qui ho pensa
51 Alla, on Crist tot jorn se ven é 's merca.
La culpa seguira la part osfensa
En crit, com sol ; mas la venjança clara
54 Aprovara lo ver qui la dispensa.
Tu lexeras tota cosa pus cara
Qu' hauras ab tu : é cest es lo greu mal
57 Qui tot primer l' arch del exill despara.
Tu provaras qu' e ne com sab de sal
Lo pa d' altruy, é com es anuyos
60 Lo muntar el baxar d' altruy ostal.
E ço qui plus t' agreviara lo dors,
Sera aquella rada é mala companya,
63 Ab la cual tu cauras en aquell fos ;
Qui tota ingrada, tota folla é estranya
Se fara contra tu; mas poch apres
66 Ella, no tu, n' haura roja la ganya.
De sa bestialitat lo seu proces
Fara prova, si qu' á tu sera bell
69 Haverte feta part per tu meses.
Lo teu primer refugi é castell
Sera la cortesia del gran Lombart,
72 Qui 'sus l' Escala porta el sant aucell :
Que 'n tu haura ten benigne esguard,
Qu' entre los dos del quest é del donat
75 Sera primer lo qu' es á altres pus tard.
Ab cell veuras, aquell qui empremptat
Axi d' aquesta stela fort, naxent,
78 Qui de grans fetz sera en lo mon lohat.

Digitized by Google

No s' es enquer d' ell vista la gent
Per la nova edat, que li nou an
81 Son questa roda en torn d' ell ia torcent.
Mas avans qu' el Guasco l' alt Rigo engan,
Parran vospiras de sa gran virtut,
84 En no anar ne d' argent, ne de affan.
Li magnifich sey acte conegut
Seran en tant, que los seus enemichs
87 No 'n poran ies tenir lur parlar mut.
En ell t' espera ez als seus beniffichs :
Per ell sera mudada molta gent,
90 Condicio mudant richs é mendichs :
E portaten escrit en ton entent
De luy, é no hu diras... E dixme coses
93 Incredibles á qui hu veura present.
Puys hi junyí : Fill, estes son les gloses
D' aço qu' á tu dit fo. Vet les insidies,
96 Qui derrera pochs anys estan encloses.
No vull pero qu' á tos vehins invidies,
Pus que s' enfutura la tua vida
99 Pus oltra que 'l punir de lurs perfidies.
Pus que callant se mostra espedida
L' anima santa de metre la trama
102 En la tela qui io li mis ordida,
Ió comencé, axi com cell qui brama,
Dubtant é tement, consell de persona,
105 Que veu é vol; é dretament be ama :
Be vey be clar, pare meu, com s' esprona
Lo temps vers mi, per un gran colp donarme
108 Tal, qu' es pus greu, com plus fort s' abandona:

Digitized by Google

Perque de providença es bo eu m' arme,
Axi que, si lo loch m' es tolt pus car,
111 Io no perdes los altres pel meu carme.
Ius per lo mon qu' es senes fi amar,
E per lo munt, del cuy del bell cacum
114 Los ulls de ma Dona me van levar,
E puxes per lo Cell de lum en lum
He io apres tals fetz, que si 'ls redich,
117 A moltz sera sabor de fort agrum.
E si al ver son temoros amich,
Tem de perdre viure entre cellor,
120 Qui aquest temps appellaran antich.
La lum, en que reya lo meu tresor,
Que io trobé lla 's feu primer corusca,
123 Qual fa 'l raig del Sol un spill d' or :
D' aqui respos : Consciencia fusca
O de la sua, ó d' altri vergonya,
126 Sentira la tua paraula brusca.
Mas no res menys, fora tota monsonya,
Tota ta visio fo manifesta,
129 E lexa pus gratar on es la ronya.
Car, si la veu tua sera molesta
Al primer gust, molt vital nudriment
132 Laxera puys, quan sera ben digesta.
Aquest teu crit fara com fa lo vent,
Qui les pus altes cimes fer mils totes :
135 E ço no fa d' onor poch argument.
Per ço vistes has sol en estes rotes,
En lo bell munt, é en la vall dolorosa
138 Les animes, qui son de fama notes :

Digitized by Google

Quel coratge que á ira no posa,
Ne dona fe, per exempli que haya
141 La sua reel incognita é closa,
Ne per altre argument que clar no 's traya.

OBSERVACIONES.

22 *Parlar*: Parlat (?).—87 *mut* (Falta en el original.)

Digitized by Google

CAPITOL XVIII.

De Paradis: Spera quinta; de Març é del incondieionats de la influencia d' aquell.

Ia entre si sols del seu dit s' alagrava
L' Espill beat, é io testava el meu,
3 E l' amargant ab lo dolç temprava:
E cella Dona qui 'm menava á Deu,
Dix: Muda ton pensar; pensa qui eu son
6 Aprop d' Aquell qui 'ls tortz desgrava leu.
Io 'm regiré á quell amoros son
Del meu Confort: é qual amor io viu
9 En los ulls sants lors, aci hu abandon:
No sol perqui eu del meu parlar desfiu;
Mas per la pensa, qui no pot refrir
12 Sobre si tant, sino qu' altri sa giu.
Aytant puix eu sol d' aquel punt redir,
Que, remirant en ley, lo meu affecte
15 Delliure fou de tot altre desir,
Tant que 'l plaser eternal, qui directe
Resplendia en Beatriu, del bell vis
18 Me contentava ab lo segon aspecte

Digitized by Google

Vencent á mi ab lo lum d' un somris,
Me dix ella: Regirat é ascolta:
21 Que no es sol en mos ulls Peradis.
Si com se veu aci alguna volta
En la vista l' affecte, si es tant,
24 Que sia d' ell tota l' anima envolta;
Axi en lo flameiar del fulgor sant,
A qui 'm giré, coneguí 'l voler clar
27 En ell de rahonarme enquer alquant.
Ell començá: En aquest quint solar
Del arbre bell qui sol viu de la cima,
30 E fruyta sempre, é may no perd fullar,
Espiritz son beatz, qui ius, de prima
Que venguessen al Cel, for de gran veu,
33 Que tota Musa ne seria oppima,
Mira per ço en lo corn de la Creu:
Cell que eu nomenare, lla fara al fet,
36 Que fa en nuu lo seu foch qui es leu.
Io viu qu' es fo per la Creu un lum tret
Al nomenar Josue, com dit fo;
39 Que no compris lo dit primer qu' el fet.
Al nom del alt Machabeu é al so
Viu que 's mogué un altre rodeiant;
42 E alegrar açot dell trompill fo.
Axi per Karles Maynes é Rotland
Dos ne seguí lo meu attent esguard,
45 Com ull seguex lo seu falço volant.
Puxes trasqué Guillem, é Renoard,
E lo duch Godofre la mia vista,
48 Per cella Creu, é mes Robert Guiscard.

Digitized by Google

D' aqui entre 'ls altres lums mota é mista
Mostram l' arma qui m' havia parlat,
51 Cual era entre 'lls cantors del Cel artista.
Io 'm regiré del meu destra costat,
Per veure en Beatriu lo meu dever,
54 O per barba, ó per acte signat:
E viu la sua lum ten clar parer,
Ten alegra, que la sua semblança
57 Vencia 'ls altres, el derrer soler.
E si com, per sentir plus delitança,
En ben obrar, tot hom de jorn en jorn
60 Conex que la sua virtut avança;
Coneguí io, que 'l meu girar entorn
Ab lo Cel ensemps hag l' arch crescut mays,
63 Vahent aquell miracle pus adorn.
E qual el transmudar en pochs spays
De temps; en blanca dona, quant son volt
66 Se descarga de vergonya lo fays;
Tal fo en los meus ulls, quand io fui volt,
Per la blancor de l' estela temprada
69 Sexta, qui dins si m' havia recolt.
Io vi en la jovial faya enlumada
Lo vospirar de l' amor qui lla era,
72 Signar als ulls meus paraula nostrada.
E com aucells qui 's leven de ribera,
Congratuland quasi de lurs pastures,
75 Fan dells ar tonda, ara altra squera;
Tal dins quells lums, santes creatures
Volitant cantaven; é feyense
78 Ar *D*, ar *I*, ar *L* en ses figures.

Digitized by Google

Primer cantand notand moviense;
Puixes, tornand la un d' aquets ensenys,
81 Un poch restaven é callavense.
Oh deesa Pagasea, qui li engenys
Gloriosos fas, é reds lonchs en breu,
84 E ab tu ells regnes é ciutats no menys,
Illuminam de tu si, qui en relleu
Les figures lurs com les he pensades:
87 Mostra lo teu poder en cest rim breu.
Mostrarense donches set sinch vegades
Vocals é consonants; on eu per ver
90 Noto les parts com me foren mostrades.
Diligite justiciam, primer
For verb é nom de tot aquell depint:
93 *Qui judicatis terram*, fo 'l derrer.
Puis en lo *M.* d' aquell vocable quint
Restaren ordenades; si que Jou
96 Paria argent lla qui d' or fos distint.
E dexendre viu altres lums lla ou
Era lo cap del *M*, é lla posarse
99 Cantant, crey, en lo be qu' assi los mou.
Puys, com al percudir d' una socca arse
Surten infinides purnes d' alli,
102 De que los foylls be solen allegrarse,
Rellevar parech plus de mil d' aqui
Lums, é muntar, qual assatz é qual poch,
105 Si com lo Sol, qui 'ls encen, los forçi:
E reposat puys cascun en son loch,
La testa el coll d' una Aguila viu
108 Representar á quell distincte foch.

Digitized by Google

Cell, qui pinta alla, no ha qui 'l guiu;
Mas ell guia: é de luy se rementa
111 Cella virtut, que forma per tot niu.
Cell' altra beatitut, qui contenta
Paria abans á la *M.* formarse lirs,
114 Ab moviment petit seguí l' emprempta.
¡Dolç estel, quals é quants bells robis
Me demostrar, que la nostra justicia
117 Effecte es del Cel on los has mis!
Perque io prech la Pensa, en que s' inicia
Ton moviment é ta virtut, que mir
120 D' on ix lo fum, que lo teu bell raig vicia;
Si qu' altra veu de vuymes se ahir
Del vendre é del comprar dintre lo temple,
123 Qui fo murat de sanch é de martir.
Milicia del Cel, que ia contemple,
Adora per aquells, qui son en terra
126 Totz desviatz derrera 'l mal exemple.
Ia si solia ab espases fer guerra;
Mas ara 's fa prenent per totz emprius
129 Lo pa, que Deu lo Pare á negu serra.
Mas tu, qui sol per consellar ascrius,
Pensa que Per é Paul, qui van morir
132 Per la vinya que perds, enquer son vius.
Mas dir potz be: Io ferm lo meu desir
Tant en aquell, qui volgué viure sol,
135 E per ballar fou donaut á martir,
Que no conech lo Peschador, ne Pol.

OBSERVACIONES.

1 *sols*: sol.—14 *sa*: la.—45 *falço*: falco.—54 *barba:* verba. (?)—90 *Noto*: Noté.—102 *foylls*: folls.—135 *donaut* : donat.

Digitized by Google

CAPITOL XVIIII.

De Peradis: Spera sexta: De Jupiter é dels spiritz beatz en aquella spera.

RARECH denant mi ab ales ubertes
La bella ymatge, qu' en lo dolç fruyr
3 Letas feyen les animes consertes.
Parech cascuna robi, que luir
Fas raig del Sol é cremas ten ençes,
6 Qu' en los meus ulls vingues á reflectir.
E ço, qu' á mi cove retraure ades,
No dix may veu, ne d' ell tinta feu mostra,
9 Ne fo may per fantasia compres:
Qui eu viu, encara oí parlar los rostre
E sonar en la veu é Io é Meu,
12 Quand era en lo concepte Nos Nostre.
E començá: Per serne iust cay eu
E clement, son muntat á aquella gloria,
15 Qui per desig ia may vensuda 's veu.
E lexa en terra la mia memoria
Feta en axi, que les malvades gents
18 La loan molt, mas no seguen la historia.

Digitized by Google

Tal un sol calt de molts carbons ardents
Se fa sentir, com de moltes amors
21 Exia sol un so d' aquell bech ens.
On yeu apres. Oh perpetuas flors
De l' aterna leticia, qui sol u
24 Parer me fets trestots vostres odors,
Solvetzme, en aspirant, un gran deiu.
Qui longament m' ha tengut en famina,
27 No trobantli en terra past algu.
Be se si la justicia divina
Altre reyalme al Cel fa son mirall,
30 Que 'l vostre no l' apren ies ab cortina.
Sabets com yeu attent açi m' estall
Per ascoltar; sabets qual es aquell
33 Dubte, qui mi deiu te en lonch badall.
Con lo falco, com li leva 'l capell,
La testa mou, é ses ales espan,
36 Mostrand voler, é trahentse molt bell;
Viu io cell sigue fer, qui de laus gran
De gracia divina era context,
39 Ab quals cants, lla saben los qui hi estan.
Puys començá: Cell, qui gira lo sest
Fins á l' estrem del mon, é dins aques
42 Distingui ten occult é manifest,
No pogué 'l seu valor fer ten impres
En l' Univerç trestot, que lo seu Verb
45 No romangues en infinit exces.
E ço mostra, que lo primer superb,
Qui fo lo som de tota creatura,
48 Per no sperar lum, caygué vert acerb.

Digitized by Google

D' on appar, que tota menor natura
Receptade curt es per aquell be,
51 Qui no ha fi, é si ab si mesura.
Donques la nostra vista, qui cove
Esser algun dels raigs del pensament,
54 De que totes les coses han lur ple,
No pot de sa natura esser potent
Tant, que lo seu principi no discerna
57 Molt pus en lla, d' aço qui l' es parvent.
Perço en la justicia sempiterna
La vista, qui recep lo vostro mon,
60 Axi com l' ull per la mar, dins s' interna:
Qui, be que de la riba veja 'l fon,
Dins lo pelech no 'l pot veure: si be
63 Es lla; mas celaley l' esser pregon.
Lum no es ies, sino ve del sere,
Qui no enfosca may; ans es tenebra,
66 E ombra de la carn, el seu vere.
Assatz t' es ara uberta la latebra,
Qui 't cobria la justicia viva,
69 De que fayes la questio ten cebra.
Car tu deyas: Un hom nex á la riva
De l' India, on no es qui rahon
72 De Jesucrist. ney liga ney scriva:
E trestot sey voler é actes son
Bons, quant raho humana pot vezer,
75 E sens peccat en vida ez en sermon.
Sens babtisma mor é sens Fe haver:
¿Qual justicia á condempnarlo tira?
78 ¿D' on ha culpa aquest per non crexer?

Digitized by Google

¿Or tu qui es, qui vols seure en cadira,
Per iudicar de luny ultra mil milles
81 Ab la vista pus curta qu' una vira?
Cert prou á tu qui ab mi t' asubtilles,
Si l' Ascriptura sobra vos no fos,
84 De be duptar fora á maravilles.
¡Oh animals terrenys, oh seny be gros!
La Voluntat prima; qu' es per si bona,
87 De si, qu' es supern be, jamay se mos.
Aytant es just l' hom quant á ley consona;
Negun creat assi may be la tira;
90 Mas radiant ella, luy occaysona.
Qual de sobre del seu niu se regira,
Pus qu' ha pascutz la segonya sos fills,
93 E com aquell, qui es past, la remira;
Aytal se feu, é tal levá 'ls sorcills,
La beneyta ymage, que 'ls vols tals
96 Movia empesos d' aquells tants concills.
Rodant cantava é dehia: Quals
Mes notes son á tu, qui no hu entens,
99 Tal es el iuy etern á vos mortals.
Puys seguiren aquells blandons luens
Del Spirit Sant, encara en lo seny,
102 Qui los Romans fen al mon reverens,
Recomençá ell: En cest regne deny
No muntá may qui no crezech en Crist
105 Ne ans ne pus que fos clavat en leny.
Mas veges be tu, molts cridan: Crist, Crist,
Qui en lo jui seran assats mens prop
108 De luy, que tal qui no conegué Crist.

Digitized by Google

Tals Crestians dampnara l' Etiop.
Quand se partran lavores en dos colleys,
111 L' u eternalment rich, l' altre inop.
¿Que poran dir los Turchs als vostres Reys,
Lors quand veuran aquell volum ubert,
114 On s' escriuen trestotz los lurs menyspreys?
La 's veura be entre los fetz d' Albert
Aquell, qui en breu les plomes moura.
117 On regne de Pragua será desert.
Lo dol qui induu sobra Senya, 's veura
Falsificant la moneda mal neta,
120 Aquell qui de colp de cotna morra.
La 's veura la superbia qu' asseta,
Que fa l' Escot encare l' Angles foll
123 Si, que no 's pot soffrir dintra sa meta.
Veuras la lutxuria el viure moll
D' aquell d' Espanya, é d' aquell de Boeme,
126 Qui may valor no conegué, ne voll.
Veuras lo Çoppo de Iherusaleme
Ab una *I* figurada sa bondat,
129 Quand lo contra signara un *M*.
L' avaricia 's veura é la viltat
D' aquell qui guarda la Isla del foch,
132 On Anchises finí sa longa edat:
E per donar entendre quand es poch,
L' ascripture d' el seran letres motçes,
135 Qui notaran molt en un petit loch.
E parran á cascun les obres sotzes
Del oncle é del frare, qui ten egregia
138 Gent, é dos corones han fetes botçes,

Digitized by Google

E cell de Portugal, é de Noregia,
Lla se conexeran; é cell de Rassa,
141 Que 'n mal punt ha vist li cuny de Venegia.
¡Oh beneyta Ungria si no 's lassa
Pus mal menar, é beata Navarra,
144 Si s' armas be d' aquell munt qui la faça!
E creure deu cascu, que ia, per arra
D' aço, Nicossia é Famagosta
147 Per la bestia lur se plany é s' angarra,
Qui del costat de les altres no s' costa.

OBSERVACIONES.

3 *feyen:* feye ó feya.—5 *Fas:* Fes.—34 *Con:* Com.—69 *cebra:* crebra. (?)—72 *ney:* ne hi.—78 *crexer:* çrezer.—117 *On:* O 'l.—107 *mens:* menys.—118 *Senya:* Senna, ó Sena.

Digitized by Google

CAPITOL XX.

De Paradis: Spera sexta de Jupiter; é dels spirits beats en aquella spera,

QUAND aquell qui tot lo mon illumina,
Del emisperi nostre axi dexen,
3 Que lo bell jorn á totes partz defina;
Lo Cel, qui sol d' aquell primer s' encen,
Sobtosament se refa apparent
6 Per moltes lums, en que una resplen.
E cest acte del Cel me vench esment,
Com lo signe del mon é de sos duchs
9 Al seu beneyt bech posa callament:
Perço com totes celles vivas luchs,
Molt pus luents, encomençaren cants
12 Del meu bembrar molt labils é caduchs.
¡Oh dolça Amor, qui 't cobres de ris tants,
Quant parias ardent en aquells sons,
15 Qu' han spiritz sol de pensament sants!
Puys qu' aycells clars é fogaiants carbons,
D' on embrazat viu tot aquell sext lum,
18 Scilenci fer als angelicals tons.

Digitized by Google

Parechme oir un murmurar de flum,
Qui dexen clar ius de pedra en pedra,
21 La ubertat mostrant del seu cacum,
E com lo so en lo coll de la cetra
La forma pren, é si com al partus
24 De la museta lo vent qui penetra;
Tot en axi, sens esperar temps pus,
Lo murmurar de l' Aguila salli,
27 Com si trancat fos, per lo coll en sus.
E feuse veu qui ça; é lla exi
Per lo seu bech, en forma de parlar,
30 Qual volia mon cor, on l' escriví.
La part en mi, qui pot lo Sol mirar
En les aygles mortals, començá á mi,
33 De fit en fit se vol ara guardar:
Perque dels fochs, on io 'm figura exi,
Cells, per qui l' ull en lo camp m' escintilla,
36 De tot lur gran son los superns açi.
Aquell, qui lum en mig de la pupilla,
Lo gran cantor fou del Spirit Sant,
39 Qui trasportá l' archa de villa en villa.
Ara conex lo merit del seu cant,
En quant efecte fou del seu consill,
42 Per lo renumerar, qu' es altre tant.
Dels cinch, qui 'm fan cercle per sobreciil,
Aquell, qui pus prop al meu bech s' acosta,
45 La vidua consola ab lo fill.
Ara conex açi com be car costa
No seguir Crist, per l' esperiença
48 D' esta dolça vida é de la opposta.

Digitized by Google

E cells, qui seus en la circunsferençia,
De la qual io rahon, per l' arch supern,
51 Mort allargá per vera penitença.
Ara conex que 'l judici etern
No 's transmuda, quand algun digne prech
54 Fa l' endema lla ius dell hodiern.
L' altre ab les leys é ab mi, qui puys sech,
Sots bona intencio qui feu mal fruyt,
57 Per donar loch al Pastor se feu Grech:
Ara conex com aquell mal de tuyt
Del bon obrar seu no li es nociu,
60 Dat que lo mon ne sia tot destruyt.
E cell que veus en aquell arch decliu,
Guillermo fo, que cella terra plora,
63 Qui plany Karles é Frederich qu' es viu:
Ara conex açi com s' anamora
Lo Cel del just Rey; é per tal semblant
66 De sa fulgor lo fa veure tot' hora.
¿Qui creura lla ius al mon errant,
Que Ripheo troya en aquest ton
69 De les cinch lums fosse lo quint lum sant?
Ara conex d' aço assatz qu' èl mon
Veure no pot de la divina graçia,
72 Be que sa vista no discern al fon.
Com l' aloza qui en l' aire s' espacia
Primer cantand, é puys calla contenta,
75 De la dolçor derrera qui la sacia;
Tal me semblá l' imatge de l' empremta
Del eternal pler, lo desig del qual
78 Tota cosa, tal qual es, representa.

Digitized by Google

E dat qui eu fos al meu dobtar lla, qual
Lo vidre es al color qui l' envesca,
81 Esperar temps callant no poguí tal;
Mas de la boqua: ¿Que cosa es aquesta?
Me trasquí ab la força del seu pes:
84 Perqui eu de resplandir viu molt gran festa.
Un poch apres ab l' ull seu pus ençes
Aquell signe beneyt me respongué,
87 Per no 'm tenir merevellant sospes:
Io vey que tu creus cestes coses be,
Perço com io les dich; mas no veus com;
90 Si que, si son cregudas, celanse.
Fas com aquell qui la cosa per nom
Apren be; mas la sua quidditat
93 Veure no pot, s' altri no ley esprom.
Regnum cœlorum violença bat
De calda amor, é de viva sperança,
96 La qual venç la divina voluntat,
No á guisa com hom altr' hom sobransa;
/ Mas vençla, per ço com vol esser vinta:
99 E vençuda vench, ab sa benanansa.
La prima vida del cill é la quinta
Merevellar te fan perque tu 'm veus
102 La regio del Cel qui m' es depinta.
Dels corsos lurs no isqueren, com creus,
Gentils, mas Crestians en ferma fe,
105 Est de clavatz, cell de clavadors peus.
Car l' una de l' Infern, d' on no 's reve
Al bon voler iamay, torná al cors:
108 E ço de viu esper fo la merçe;

Digitized by Google

De viu esper, qui mes poder lavors
En los prechs fets á Deu per sucitarla,
111 Si que pogues son voler esser mes.
L' anima gloriosa, d' on se parla,
Torna en la carn, en que fo poch,
114 Creech en Aquell qui pogué ajudarla:
E en crezent s' ences en ten gran foch
De ver amor, que puys, la mort seconda
117 Digna la feu de venir á aquest joch.
L' altra, per gracia, qui d' axi profonda
Fontana stilla, que may creatura
120 No empes l' ull fins â la prima onda,
Tota s' amor lla ius mes en dretura;
Perque, de graça en graça, Deu l' obri
123 L' ull á nostra redempcio futura.
On cregué en aquella, é no sofri
Puys la pudo plus d' aquell paganisma,
126 Ans puys la gent perversa 'n corregui.
Celles dones tres li feren babtisme
Que tu vehist bax á la dextra rota,
129 Del batejar abans plus d' un millisme.
¡Oh predestinacio, quant remota
La tua reel es dels esguarts adretz,
132 Qui la prima causa no vehen tota!
E vos, mortals, tenitzvos ben estretz
Al judicar: que nos, qui Deu vezem,
135 No sabem pas enquer totz los eletz.
E dolç no es que d' aço siam scem;
Que 'l nostre be en aquest be s' afina,
138 Car ço que vol Deu nos tambe volem.

Digitized by Google

Axi d' aquella ymage divina,
Per aclarir la mia curta vista,
141 Donada 'm fo la suau medicina.
E com á bon cantor bon citarista
Fa concordar lo guitzo de la corda,
144 En que mes de plazar lo cant aquista;
Tal, mentre que parlar, axi 'm recorda,
Qui eu viu celles dues lums benezetes,
147 Pur axi com batre d' ulls se concorda,
Ab lo parlar moure ensemps les flametes.

OBSERVACIONES.

10 *luchs*: (lums.)—12 *bembrar:* membrar.—36 *grau:* graus.—49 *cells qui seus*: cell qui seu.—58 *de tuyt*: deduyt.—99 *vench:* venç.—101 *'m:* 'n.—114 *Creech:* Cregue.—126 *corregui*: corretgi.—133 *mortal*: mortals.—145 *parlar:* parla.

Digitized by Google

CAPITOL XXI.

De Peradis: Spera septima: De Saturnus é dels spirits beats en aquella spera

Ia eram los meus ulls reffitz al volt
De ma Dona, é ab ells lo cor meu:
3 E de tot altre entent s' era ia tolt:
Ella no ris ies; mas: Si ries eu,
Encomençá, tu te farias qual
6 Fo Semeles, quand de cendra se feu.
Car la mia bellesa, torna tal
Pels grau de l' etern palau que s' encen,
9 Pus com has vist, com pus anar sus val.
Sus no la tempras, á tant resplen,
Que 'l teu mortal poder á sa fulgor
12 Seria fulla, que lamp escuxen.
Nos som levats al seten resplandor,
Qui dessotz lo pitz del Leo ardent
15 Fer ara ius mesclat de sa valor.
Ficca apres dels teus ulls ton pensament,
E fe d' aquells mirall á la figura,
18 Que cest spill á tu fara parvent.

Digitized by Google

Qui sabia qual era la pastura
Del meu sguart al visatge beat,
21 Quan transmudé mi á un' altre cura,
Coneguera be quand m' era da grat
Obeir me celestial Escorta,
24 Contrapensant l' u ab l' altre costat.
Dins lo crestall, qui lo vocable porta,
Circumgirand lo mon, del seu duch car,
27 Sots lo qual raig tota malesa morta,
De color d' or, que 'l raig fa illuminar,
Un ascaler viu io dreçat en sus
30 Tant, que no poch ma vista lla bastar.
Encara viu pels graus devallar ius
Tants resplandors, que tot lo lum pensé,
33 Que 'n lo Cel par, aqui fosse disfus.
Com per costum qui de natura ls ve,
Paules ensemps, al comensar de jorn
36 Se moven á scalfarse del sere;
Puys unes van abant sençe retorn,
Altres girant, s' entornen aqui,
39 Altres rodan é tal fan lur sejorn;
Tal modo m' aparech que fos alli
En aquell favillar, que ensemps vench,
42 Axi com en cert grau se percudí.
E cell, qui plus prop de mi se retench,
Se feu ten clar, que io deya pensant:
45 Be veix l' amor, quanta claror aprench.
Mas Cella, on io sper lo com el quand
Del dir é del callar, s' esta: on eu
48 Contra 'l desig, fas be com no 'n deman.

Digitized by Google

Perqu' ella, qui vehia lo callar meu
En los pregons ulls d' Aquell qui veu tot,
51 Solta, me dix, aquex calt desig teu.
Io comencé: Lo merit meu no 'm pot
Fer digne ies de la tua resposta;
54 Mas, per cell qui del querir me fa glot,
Vida beneyta, qui t' esta nascosta
Dins la tua alegria, fe mi nota
57 La causa, que axi prop mi t' ha posta:
E dim perque se calla en cesta rota
La dolça simphonia de Paradis,
60 Que en les altres ius sona é ten devota.
Tu has l' oir mortal, si com lo vis,
Respos á mi: perque açi no 's canta
63 Per ço matex, que Beatriu no ris.
Ius per los graus de la 'scala santa
Devallé, solament per fer tu festa
66 Ab lo dir, ez ab la lum qui m' amanta:
Ne plus amor me feu esser pus presta:
Que tanta amor é plus ha sus fervent,
69 Co 'l flamejar á tu clar manifesta.
Mas l' alta caritat, qui 's fa servent
Prompte á aquell consell, qui 'l mon governa,
72 Sorteia mi çay, com veus clarament.
Io veig be clar, dix eu, clara lucerna,
Com libertat d' amor en esta Cort
75 Basta á seguir la providença eterna.
Mas ço qui al discernir me par fort,
Es perque fuist predestinada sola
73 A aquest mester entre les de ta sort.

Digitized by Google

Ans qui eu digues la derrera parola,
Feu aquell lum del seu mitga un centre
81 Girantese com una leugera mola.
Puxes respos l' amor qui era dentre:
Lum divinal de sobre mi s' apunta,
84 Penetrant per aquesta on io m' enventre;
La cuy virtut ab lo meu veher conjuncta
Me leva tant sobre mi, que io veig
87 La Essença suma de la qual es munta.
D' aqui ve la largessa, on io flameig;
Perque 'b la vista mia, quand es clara,
90 La claredat de la flama pareig.
Mas l' amina que 'n lo Cel pus s' esclara,
No 'l Cherubin qu' ha en Deu l' ull pus assis,
93 Al teu deman no satisfaria ara:
Perço com tant se profunda en l' abis
Del eternal statut lo quest que faç,
96 Que de tot veure creat es divis.
E lla al mon mortal, quand tornaras,
Reporta aço, perque negu presuma
99 A tant senyal pus moure lo seu pas.
La pensa, qui çay luu, en terra fuma:
D' on veure pots si be, com lla iu 's po
102 Cell qui no pot enquer, qu' al Cel l'assuma.
Axi 'm prescris aquell seu parlar bo,
Que 'm retraguí lexant aquell deman,
105 A demanar humilment qui ell fo.
Dins dos estrems d' Italia estan
Roques, no molt luny de la tua patria,
108 Ten alt, que trons pus baix oir se fan;

Digitized by Google

E fan un geb aut, qui s' apella Catria,
Sots lo cual es sacrat un hermitatje
111 Qui sol sern dispost á sola latria.
Axi recomençá son terç lenguatge;
E puigs continuant dix: Aqui viu
114 Me doné tant ferm de Deu al servatge.
Qu' ab sol menjar fet de liquor d' oliu
Leugerament passaba calt é gel,
117 Content de pensament contemplatiu.
Retre solia 'l claustre cell á quest Cel
Molt fertilment; mas ara es fet va,
120 Si que cove que be tost se revel.
En aquell loch fuy eu Pere Damya:
(E Pere pecador fuy en la casa
123 De Nostra Dona al ribatge Adria).
Poqua vida mortal m' era romasa,
Quand io fuy quest é dret á aquell capell,
126 Qui pur de mal en pitz totz iorns travassa.
Vengué Cephas, é vench lo sant vexell
Del Sperit Sant, magres é descalç
129 Prenent lo pa per Deu de tot ostell:
Er volen ça é lla qu' hom los encalç
Aquests moderns pastors, é qu' hom los men,
132 Tant son grassos, é derrera los alç.
De mantos van cuberts lur palafren,
Si que dos bestes van sot una pell:
135 ¡Oh paciença de Deu, quant sosten!
A questa veu viu io li lum aquell
De grau en grau devallar é girarse;
138 Ez á tot gir apparien plus bell.

Digitized by Google

En torn d' aquesta vengren á fermarse;
E feran un crit ab axi alt so,
141 Que no 's poria assi somniarse:
Ne io l' entis: axi 'm vencé lo tro.

OBSERVACIONES

1 *eram:* eran.—8 *grau:* graus.—22 *da:* de.—24 *Contrapensant:* Contrapesant.—27 *maleia:* malicia.—35 *de:* del.—88 *la largessa:* l' alegressa.—92 *No 'l:* Ne 'l.—140 *feran:* feren.

Digitized by Google

CAPITOL XXII.

De Paradis: Spera septima: De Saturnu é de sperits beats en quella spera: é del muntament de Dant en la spera vuitena.

Appres de 'stupor á la mia guia
Me giré, com infant poch qui recorra
3 Tostemps alla, á on plus se confia.
Ez ella, com la mare qui socorra
Sobtosa al fill, de por groch é anell,
6 Ab sa veu qui aquell sol be discorre,
Me dix: ¿No sabs tu que tot es al Cel,
E no sabs tu, que lo Cel es tot sant,
9 E ço qu' açi 's fa tot ve de bon zel?
Com t' hauria fort transmudat lo cant,
E io rient ara, potz be pensar,
12 Pus que lo crit ha tu comogut tant:
On, s' haguesses entes lo lur pregar,
Ia 't seria cert la venjança nota,
15 Que tu veuras ans que muyres be clar.
L' aspassa d' açi sus no 's cuyta gota,
Ne 's tarda may al plazer de celluy
18 Qui desigant ó tement, la atten tota.

Digitized by Google

Mas regirat un poch devers altruy:
Qu' illustres sperits veuras asatz,
21 Si, com te dich, lo teu sguard reduy.
Com á ley plag, mos ulls haguí giratz,
E viu be cent esperulles, qu' ensem
24 S' enbellian plus ab raig mutuat.
Io stava com cell qu' en si reprem
La punta del desig, é no s' atenta
27 De demanar; si de trop dir se tem:
E la mayor é la plus reluzenta
De les margaritas avant se feu,
30 Per fer de si ma voluntat contenta.
Puys dir l' oí: Si tu veeses, como yeu,
La karitat gran qui entre nos art,
33 Lo teu concepte fora dit ia leu.
Mas yeu, perço que l' esperar no 't tart
A l' alta fi, te fara la resposta
36 Sol al pensar, de que tu has reguard.
Cell munt, al cual Casi es en la costa,
Fou habitat ia de sos en la cima
39 De l' anganada gent é mal disposta.
E io son cell qui sus hi porté prima
Lo nom d' Aquell, qui en terra portá
42 La veritat qu' açi tant nos sublima:
E tanta gracia en mi habundá,
Qui eu retraguí les viles circunstants
45 D' aquell foll cult, qui lo mon enganá.
Aquest altres fochs trestots contemplants
Homens foren, encesos d' aquell cald,
48 Qui fa nexer les flors é lo fruyts sants.

Digitized by Google

Maccari es açi, é Remoald;
Cay son los meus frares, qui dins la clostra
51 Ab los peus ferms foren, é ab lo cord sald.
E io á lays: L' affecte que 'n demostra
Ab mi parlant, vostra bona semblanza,
54 Que veig é not en tota l' ardor vostra,
M' ha diletada axi ma confiança,
Com lo Sol fa la rosa, quand uberta
57 Aytant se fa quant ella ha de poxança.
Perço te prech, é tu, pare, m' acerta
Si puix haver tanta gracia, qu' eu
60 Veuret puxa l' ymatge descuberta.
On ell: Frare, aquest alt desir teu
Se complira sus la derrera spera,
63 On se cumplen tots los altres el meu.
Lla es perfecta, madura é entera
Cascuna desigança: é en cella sola
66 Es tota part alla on tostemps era;
Perque no es en loch, ne se empola:
E nostra scala fins á ella marcha,
69 Perque en axi del teu vis s' annuvola.
Fins lla sus aut viu io lo Patriarcha
Iacob bastar la subirana part,
72 Quand li parech esser d' Angels ten carcha.
Mas per muntarhi ara negu part
De terra 'ls peus: é cert la regla mia
75 Romase es per dan de tot lo cart.
Los murs, qu' esser solien abadia,
Speluncas son fets, é les cagulles
78 Saque plenes son de farina ria

Digitized by Google

Mas no 's pren tan greu usura on te vulles
Contra 'l plaser de Deu, com d' aquell tot,
81 D' on á llor cap los monges fan enbulles.
Que quant que l' Esglesia guarda, tot
Es de la gent, qui sol per Deu demanda,
84 No de parents pas, ne d' altre plus brot.
La carn dels homens del mon es ten blanda,
Que no baste ius bon comensament
87 Del nexer del roure á fer la glanda.
Per comença sens aur é sens argent,
E io orant é ab molt gran deiu,
90 E humilment, Francesch, lo seu covent.
E si guardes lo començ de caseu,
Puys guardes lla aon es transcors,
93 Tu veuras be que 'l blanch es tornat bru.
E verament Jordan tornar retorç
El mar fugir fo mes, quand Deu volgué,
96 Miracle á veure, que açi lo soccors.
En axi 'm dix: é d' aqui 's retragué
Al seu collegi; el collegi s' estrench:
99 Puys, com un trob, en si tot se 'n volgué.
La dolça dona derrer ells m' empench
Ab sol un senyal sobra quella scala:
102 Tant sa virtut ma natura revench.
Ne may ça ius, aon se munta é cala
Per natura, fo si prest moviment,
105 Qu' aygolar se posques á la mia ala.
Si io retorn, Lector, á aquell plasent
Triumpho, per lo qual io plor espes
108 Los meus peccats, el pitz me bat sovent,

Digitized by Google

No haurias tu en tant tirat é mes
Al foch lo dit, com io viu aquell seny,
111 Qui seus lo Taur, é fuy dins ell compres.
Oh glorioses steles, oh lum preny
De gran virtut, del cual yeu reconosch
114 Qual que sia, trestot, lo meu engeny,
Ab vos nexia, é 'us lexava en fosch
Cell, qui pare es de tota mortal vida.
117 Quand io sentí de primer l' aire tosch:
E puys, quand me fo gracia larguida
D' entrar en l' alta roda, qui vos gira
120 La regio vostra me fo sortida.
Devotament á vos ara sospira
Ma anima, per aquistar virtut
123 En aquest pas ten fort, qu' á si la tira.
Tu es ten prop á l' última salut
Començá Beatriu, porque tu deus
126 Haver lo teu vis be clar é agut.
E perço, ans que plus en ley te leus,
Remira en jus be, é veges quant mon
129 Dessota los peus ia esser t' ho veus;
Si que 'll teu cor, perço plus iausion
Represents á la turba triumphant,
132 Qu' alegra ve per est ether rodon.
Ab lo vis retorné per tot mirant
Les esperas set: é viu esta massa
135 Tal, que 'm somris del seu ten vil semblant.
E cell consell tench per mellor demassa,
Qui l' ha per menys: é qui á l' altro pensa,
138 Verament pot dir que bon cami faça.

Digitized by Google

Viu la filla de Lathona encença
Sença l' ombra, qui 'm dech occasion
141 Perque ja la creguí rara é dença.
L' esguart del teu bell fill, Iperion,
Aqui sostenguí, é viu com se mou
144 Prop é vehi á luy Maya é Dion.
Aqui 'm parech be lo temprar de Jou
Entre 'l pare 'l fill; é la 'm fo clar
147 Lo variar, que fan ells de lur ou:
E trestots set á mi 's ban demostrar,
E quant son grans, é co 's moven leugers,
150 E com estan en lur distant reppar.
L' areola, qu' açi fan tants homs fers,
Girandme io ab los eterns Gemells,
153 Tota la viu dels colls fins al mares.
Puys regiré mos ulls á aquells ulls bells:

OBSERVACIONES.

35 *fara*: farè.—38 *sos*: sus.—48 *lo*: los.—51 *cord*: cor.—52 *lays* leys —77. *cagulles*: cogulles.—78 *Saque*: Saques.—80 *tot*: frot (?) 105 *aygolar*: igualar.—129 *t' ho*: (En el Códice, to: *tu*: (?).)

Digitized by Google

CAPITOL XXIII.

De Paradis: Conclusio de beats spirits en un triumpho, é del muntament de Dant á la nona spera.

Si com l' auzell, entre l' amada fronda,
En lo niu dels seu dolçes fills posat
3 La nit que les coses veure 'ns esconda,
Qui, per veser lur esguart desigat,
E per trobar vianda d' on los pasca,
6 En que 'lls treballs greus li venen de grat,
Preve lo temps dessus l' uberta frasca,
Ez ab ardent afecte 'l Sol spera,
9 En remirant fit, sol que l' alba nasca;
Tal la mia Dona dressada s' era
Ez attenta, revolta vers la plaga,
12 Sots qua 'l Sol mostra fer menys:
Si que, vehentla io sospesa é vaga,
Fiu mi qual es aquell, qui desigant
15 Volria als, é esperant s' apaga.

Digitized by Google

Mas poch fo entre l' u é l' altre quand:
Del meu esper dich, é del veure enqueres
18 Lo Cel venir plus é plus clarejant.
E Beatriu dix: Vet cay les esqueres
Del triumpho de Crist; el fruyt trestot
21 Ajustat del girar d' estes esperes.
Paria á mi que 'l seu ris cremas tot:
Els ulls hag de leticia axi plens,
24 Que passar vull sens construirne mot.
Tal com en los seus lums plens é serens
Trivia riu sus les nimphes eternes,
27 Qui depinten los Cels per tots los sens;
Viu io luyr sus millers de luzernes
Un Sol, qui trestotes les encenia,
30 Com lo nostre fa les vistes supernes:
E per cella viva lum transparia
Una luzent substancia ten clara
33 En lo meu vis, que no la sostenia.
¡Oh Beatriu, dolça guia é cara!
Ella me dix: Aquella qui 't sobrança,
36 Es virtut de la qual nulla 's repara.
Lla es la sapiença é la puxança
Qu' obri 'l cami entre 'l Cel é la Terra,
39 De qui fou ia ten longa desirança.
Axi com foch de la nuu se desserra
Per ascamparse com no cab alli,
42 E fora sa natura ius s' atterra;
La mia pensa, entra quell past axi
Feta pus gran, de si fora axi leu;
45 E que torna remembrar no 'n poguí.

Digitized by Google

Obra 'lls ulls, é regarda qual son yeu:
Tu has vistes coses tals, que potent
48 Es fet ia per sostenir lo ris meu.
Io era com aquell qui se ressent
De visio oblita, qui s' engenya
51 En va de reduirl' al pensament;
Quand eu oí esta profferta, denya
De tant grat, que no 's raura iamay
54 Del libre qui lo preterit ressenya.
Si sonnassen totes los lingues çay,
Que Polimia ab les sues sors fer
57 Pus grases de lur let qu' es dolça may,
Per aiudarme; al millesme del ver
No bastaria, cantand lo sant ris,
60 E quant lo sant esguard fahia mer.
Ez axi, figurand lo Paradis,
Cove saltar aquest sagrat poema,
63 Com qui trova lo seu cami reçis.
Mas qui pensas be lo poderos tema,
E l' esquena mortal qui d' el se carcha,
66 No 'l blasmaria, si dessots ell trema.
No es pelech pas de petita barcha
Aquest, que va segant l' ardida prora,
69 Ne de nautxer qui assi matex parcha.
¿Perque la faç mia axi t' enamora,
Que no 't regiras tu al bell jardi,
72 Qui dessota los raigs de Crist s' enflora?
Cay es la rosa, on lo Verb Divi
Carn vera 's feu: ez açi son los gills,
75 L' odor dels quals obri lo bon cami.

Digitized by Google

Tal Beatriç. E io, qu' als seus concills
Era tot pront, eucara torné lay
78 A la batalla dels flachs sobrecills.
Com al Solell, passant lo seu pur ray
Per rota nuu, veren ia prat de flors
81 D' ombra cubert, mey ulls, en temps de may;
Viu io axi grans turbes d' esplandors
Illuminats de sus de rays ardents,
84 Sença veser principi de fulgors.
Oh benigna virtut, qu' axi 'ls emprents,
Alt t' es levada per donarme loch
87 Als ulls alla, on no t' eran potents.
Lo nom de la bella flor, qui eu invoch
Vespre é mati, tot lo cor m' estrangué
90 Per avisar on era 'l maior foch.
E com ambdos mos ulls me depenyé
Lo qual el quant de la viva estella,
93 Qui lla sus venç, si com cay ius vençé,
Per dins lo Cel baxá una fayella
Formada en cercle á guisa de corona,
96 E cenyila é giras en torn d' ella.
Qual melodia pus dolçament sona
Ça ius, é plus assi l' anima tira,
99 Paria nuu qui escaxada trona,
Comprada al sonar de aquella lira,
On se coronava lo bell safir,
102 Del qual lo Cel pus clar s' ensaphira.
Io son amor angelical, qui gir
L' alta alegria, que spira del ventre,
105 Qui fo alberch del nostre alt desir:

Digitized by Google

E giraremï, Dona del Cel, mentre
Que seguiras ton Fill, é faras dia
108 Pus l' espera supprema, perque 's dentra.
Axi la circulada melodia
Se sigillava: é tots los altres lums
111 Feyan sonar lo dolç nom de Maria.
Lo reyal manto de tots los volums
Del mon, qui pus s' escalfa é pus s' aviva
114 En l' alen sant de Deu é en los costums,
Havia sobre nos l' interna riva
En tant distant, que la sua apparença
117 Lla, on io era, enquer no appariva:
Perço los ulls meus no hagren potença
De seguir aut la coronada flamma,
120 Qui 's leva sus pres la sua semença.
E com l' infant poch, que devers la mamma
Los brassos ten, pus que lo let ha pres,
123 Pel coratge qu' axi deffors s' enflama;
Cascun d' aquells candors en sus s' estes
Ab sa cima, en tant que l' alt affecte,
126 Qu' havian á Maria, 'm fo pales.
D' aqui restaren lla en lo meu conspecte,
Reyna del Cel cantant si dolçament,
129 Que may de mi no 's partra 'l delecte.
¡Oh quant' es l' ubertat el forniment
D' aquelles archas molt riques, qui for
132 A sembrar ius bons bovers verament!
Alla viuen alegres del tresor,
Qui s' aquistá plorant fort en l' exill,
135 De Babilon, on lexaren tot l' or.

Digitized by Google

Alla triumpha, dessota l' alt Fill
De Deu é de Maria, en sa victoria,
138 Ab lo antich é ab lo novell consill
Aquell, qui te les claus d' aquella gloria,

OBSERVACIONES.

12 *mostra menys fera*: (En el CÓDICE, mostra fer menys)—122 *lo et*: la let.

Digitized by Google

CAPITOL XXIIII.

De Paradis, é de la examinacio que feu Sen Pere de Dant, sobre 'ls articles de la Fe.

H sodalici elet á la gran Cena
Del beneyt Anyell, el cual vos ciba
3 Si, que vostra voluntat sempre es plena;
Si per gracia de Deu aquest preliba
Un poch d' aço qui cau de vostra mensa,
6 Abans que mort lo seu temps li prescriba,
Gardats á la afectio inmensa,
E roratslo un poch. Pus sempre vos
9 Bevets del font, d' ont ve ço on ell pença.
Tal Beatriu. E 'ls spirits ioyos
Esperes se feu sobre pols fermats,
12 Voltes flamants, com fan cometes ios.
E com cercles en rellotge temprats
Se giran si, que 'l prim, qui hi par asment,
15 Segur appar, el derrer for cuytats;
Axi celles dançes, diferentment
Dansant aqui, de la sua riquesa
18 Me feyan estimar leger é lent.

Digitized by Google

D' aquella, qui eu noté de pus claressa
Viu io exir un foch axi feliu,
21 Que negun lexá de pus kar é mesa.
E puys tres veus en torn de Beatriu
Se circulá, ab un cant ten divi,
24 Que la fantasia no 'l me rediu:
Perço la ploma no l' escriu açi;
Car la nostra ymage á tals plegues,
27 El parlar, trop viu collor es alli.
Oh santa sor mia, qui axi 'ns pregues
Devota per lo affecte ardent,
30 De lla bella spera me desplagues.
Puys fermat, aquell foch resplandent
A la mia Dona dreçá l' espir,
33 Qui parlá si com he dit á present.
Ez ella: Oh lum eterna del gran vir,
Aqui Nostre Senyor lexá les claus,
30 Qui portá ius d' aquest goitx qu' aci mir,
Assaia aquest dels punts forts é suaus,
Com te plaura, tot entorn de la Fe,
39 Per la qual tu su 'l mar anest tot saus.
Si be ama, si creu é 'spera be,
No t' es ocult, perque 'l vis has alli,
42 On pintada tota cosa se ve.
Mas, per qu' est regne t' ha fet ciutadi
Per la veraya Fe, á gloriarla
45 De ley parlar es bo que vingua aqui.
Si com lo batxeller s' arma, é no parla
Fins que 'l mestra posa là questio,
48 Per aprovar, é no por terminarla;

Digitized by Google

Tal m' armava io de tota raho,
Mentre qu' ella deya, per esser prest
51 A tal querent é tal professio.
De, Crestia bo; feste manifest:
Di ¿ que es Fe? On io levé la front
54 En cella lum, de que spirava aquest.
Puys girandme á Beatriu; ella pront
Semblant me feu, perque spandes
57 L' aygua defors de ma interna font.
La gracia, que 'm da qu' eu me confes,
Començé io, de ten alt primopil
60 Fassa lo meu concepte ben espres.
E seguí puys: Com lo veray estil
Escris, pare, del teu frare no enbades,
63 Qui ab tu mes Roma en lo bon fil,
Fe, substança es de coses esparades,
E argument de aquelles no parents:
66 Aquesta 'm par sa guidditat si hi bades.
Lavors oi be: Dretament sents,
Si entens be ço perque ell la remes
69 Tra les substances, puys tra 'ls arguments.
E io dix puys: Tota profunda res,
Qui 'm demostra açi clar sa parvença,
72 Als ulls de ius tots axi closa es,
Que l' esser seu es en sola crehença,
Sobre lo qual l' esper se funda be:
75 E perço de substança pren intença.
E d' aquesta crezensa se cove
Sillogitzar, sens haver altra vista,
78 Perço qu' intença d' argument rete.

Digitized by Google

Lavors oí: Si tot ço qui s' aquista
Per doctrina ius fos axi entes,
81 No hi hauria loch enginy de sophista.
Axi spirá d' aquell amor ences:
Puys subiungi: Assats be es transcorsa
84 D' esta moneda ia la liga el pes;
Mas dim si tu l' has en la tua borsa.
On eu: Si hay, ten luent é redonda,
87 Que 'n lo seu cuny nulla cosa m' enforsa.
Apres isqué d' aquella lum pregonda,
Qui lla splendia: Esta cara ioya,
90 Sobre la qual tota virtud se fonda,
¿D' on vench á tu? E io: La larga ploya
Del Spirit Sant, la qual es disfusa
93 Sus velles é noves cartes que enjoya,
Es sillogisme, qui lla m' ha conclusa
Agudament axi, que en vers ella
96 Tota demostracio 'm par obtusa.
Io oi pus: L' antiga é la novella
Proposicio, qui axi 't conclou,
99 Per que has tu per divina aquella?
E io: La prova qui 'l ver me desclou,
Son les obres fetes, on per natura
102 May ferro calt sobr' enclus batut fou.
Respost fou á mi: Digues ¿ qui t' asegura,
Que cell obra fos, aquella mesesme
105 Qui 's vol probar, si altri nota iura?
Si 'l mon torna si al Crestianisme,
Dix eu, sens fer miracles, aquest u
108 Es tal, que 'ls altres no son el centesme:

Digitized by Google

Car tu entrest tot pobre é deiu
En camp per assembrar la bona planta,
111 Qui ia fo cep é ara es feta pru.
Finit aço, tota l' alta Cort santa
Soná per les esperes: Un Deu loam.
114 Ab melodia tal, com lla se canta.
E lo Baro, qu' axi de ram en ram,
Examinant, ia tirat me havia
117 Que á les fulles derreres acostam,
Replicá: La gracia, qui donnia
Ab ta pensa, la boqua te obrí
120 Fins aquest punt, com obrir se devia:
Si qui yeu aprou ço que fora n' exí:
Mas or cove esprimir ço que creus,
123 E d' on á ta crezença s' offerí.
Oh sant pare, é sperit, que veus
Ço que creheguist, axi que tu vencest
126 Vers lo sepulcre pus iovenets peus,
Començé io, tu vols qui eu manifest
La forma qu' he del prompte creure meu;
129 Enquer la causa d' aquell damanest.
E io respon: Que io crech en un Deu
Sol é etern, que trestot lo Cel mou
132 No mogut, ab amor é desig seu;
E á tal creure no he io aprou
Phisichs ne metaphisichs; ans l' hom dech
135 La veritat clara, que d' açi plou
Per Moyses, Profete é Psalms avech,
Per l' Evangeli, é per vos, qui scrivests
138 Puys que l' ardent Spirit sants vos fech

Digitized by Google

En tres Persones eternes; é cests
Crech una essença si una é si trina,
141 Que sofferra tot ensemps son é ests.
De la pregon condicio divina,
Que ara toch, la pensa me segilla
144 Moltes veus l'avangelica doctrina.
Ço es lo principi, ço es la favilla,
Qui en flama pus vivable se trau,
147 E, com estel al Cel, en mi scintilla.
Com senyor qui ascolta ço que 'l plau,
E puys abrassa lo serf, gratulant
150 Pel bon novell, tentost com calla en pau;
Tot en axi, beneyntme cantant,
Tres voltes me cenyir, com eu callí,
153 L'Apostolich lum, per lo qual comand
Io haguí dit; tant al dir li plaguí.

OBSERVACIONES.

18 *leger*: leuger.—28 *lla*: la; *desplagues*: desplegues.—52 *De*: Di. 142 *condicio:* conjunccio (?)—152 *eu* : (No está en el Códice.)

Digitized by Google

CAPITOL XXV.

Del Paradis, é de la examinacio del actor sobre article de la Sperança.

Si may ave qu' aycest poema sagre,
En lo qual ha mesa ma Cel é Terra,
3 Si que m' ha fet per molts anys lo cor magre,
La cruelltat vença, qui fors me serra
Del bell ovil on io dormí anyell
6 Enemich dels lops qui li donen guerra;
Ab alta veu duymay, ab altre vell
Retornare poeta, é sus la fon
9 Del meu babtisma pendre lo capell:
Perque 'n la Fé, perque amigues son
Armas á Deu, a qui entre; é puys
12 Pere per ley me regirá son fron.
Un lum vers nos se mog d' aqui despuys
De l' espera, d' on axi la primicia,
15 Que lexá Crist dels vicaris trestuys.

Digitized by Google

E ma Dona plena d' alta leticia
Me dix: Mira, mira: ved lo Baro,
18 Perqui lla ius se visita Gallicia.
Axi com, quand prop de son companyo
Colom se met, é l' u é l' altre span,
21 Girand é murmurand, l' affectio;
Axi viu io la un de l' altre gran
Princep é glorios esser recolt,
24 Lo past, qui sus los engrexa, loand.
Mas pus que 'l rehoir se fo resolt,
Callants denant mi, cascu se affis
27 Ten fogaiant, que vencia 'l meu volt.
Tota rizent lavors Beatriu dis:
Inclita vida, perqui la larguessa
30 De la nostra Basilica s' escris,
Fe sonar la speranza en cesta altesa:
Tu sabs, com tantas veus per tu 's figura,
33 Quantas, Jesus á tres feu pus caressa.
Leva lo cap, é un poch t' assegura;
Que ço qui ve en sus del mortal mon,
36 Als raigs nostres cove que se madura.
Aquest confort me ve del foch segon;
On io levé tentost los ulls á mons,
39 Qui 'ls enclinaren ten resplandents son.
Pus que per grace vol que tu t' asfronts
L' Emperador nostre, ans de la mort,
42 En l' aula pus secreta dels seus Conts,
Si que, vist clar lo ver d' aquesta Cort
L' Esperança, qui ius be enamora,
45 Ón tu ez en altres d' aço 's confort;

Digitized by Google

Di ço que es, é di ço com s' enflora
La pensa tua, é di d' on te vench.
48 Axi seguí lo segon lum lahora.
E cella Pia, qui guiá lo rench
De les mies alas á ten alt vol,
51 A la resposta en axi me prevench:
L' Esglesa militant algun filol
Ab mes esper no ha, com es escript
54 En lo Sol, qui raia tot nostre 'stol.
Per ço li es otorgat qui d' Egipt
Vengue 'n Gerusalem sol per veser,
57 Ans que 'l militar le sia prescript.
Los altres dos punts, qui no per saber
Son demanats, mas per ço que ell report
60 Quant aquesta virtut es en plazer,
A luy los lex; que no li seran fort,
Ne de jactança: ez ell á aço responda;
63 E la gracia de Deu ley comport.
Com lo discent, qui al doctor seconda
Pront é libent en ço qu' ell es espert,
66 Per ço que sa bontat se desesconda;
Esper, dix eu, es un attendre cert
De gloria futura, 'l qual produu
69 Gracia divina é precedent mert.
De molts estels me ve aquesta luu:
Mas cell le 'm mes el cor en primaria,
72 Que del alt Duch sobiran cantor fu.
En tu speren, é en ta Theodia
Dix, tots cells qui conexen lo teu nom:
75 E qui no hu sap, si ell ha la Fe mia?

Digitized by Google

Tu m' estillest ab lo istillar seu
En la pistola puys; si que eu so plen,
78 Ez en altres vostra pluia ploch eu.
Mentre io deya, dintre lo viu sen
D' aquell incendi tremolava un lamp
81 Soptos é espes com foudre que s' esten.
Puys spirá: L' amor on io avamp
Encare en la virtut, qui mi seguí
84 Fins á la palma é al exir del camp,
Vol qui eu t' espir, per que 't delit axi
De ley: ez haure á grat, que tu digues
87 Ço que l' Esperança promet á ti.
E io: Noves Scriptures é antigues
Posen senyal, ez aço lo m' adita
90 De les armes, que Deu s' ha fet amigues,
Diu Isaya, que cascuna vestida
En sa terra sera de dobla vesta;
93 E sa terra es esta dolça vida.
El frare teu assatz mills ho digesta,
Lla on tracta de les blanchas stoles,
96 Esta revelacio manifesta.
E primer, pres la fi d' estes paroles,
Steren en tu, de sobre nos s' oí:
99 A que respongren totes les caroles.
Puxes entr' elles un lum s' esclarí,
Tal que, si 'l Cranch hagues un tal crestall,
102 L' ivern hagra un mes de sol un di:
E co 's leva, é va, é entre 'n vall
Donzela gaya, sol per fer honor
105 A la novia, no per algun fall;

Digitized by Google

Axi viu io l' esclarida splendor
Venir als dos qui 's giraven á rota,
108 Cual covenia á lur ardent amor.
E messa alli al cant é á la nota:
E ma Dona en ells l' esguard tenia,
111 Com esposa tacita é inmota.
Est es aquell, qui sobre 'l pitz iahia
Del Pellica nostre; ez aquest fo
114 A qui en la Creu Crist comená Maria.
Ma dona axi veia, pus per axo
Sa vista ies mogué d' estar attenta
117 Puys, que debans, del seu parlar ten bo.
Qual es aquell qui guarda, é s' argumenta
De veura aclipsar lo Sol un poch,
120 Qui, per veser, no vehent esdeventa;
Tal me fiu io en aquell derrer foch,
Mentre que dit fo: ¿Com bades en va
123 Per veure cosa qu' açi no ha loch?
En Terra es terra el meu cors; é sera
Tant ab los altres, que lo nombre nostre
126 Ab l' etern preposit s' agualara.
Ab les dues stoles al beney clostre
Son les dues lums soles qui hi sallir:
129 Ez aço portaras ins al mon vostre.
A cesta veu aquell enflamat gir
Se quietá ez ab ell lo dolcz misch,
132 Qui 's fahien lo so d' aquell tern spir;
Axi com, per cessar treball ó risch,
Los rems, que 'n l' aygua abans rebatuts so,
135 Se posen tots al resonar d' un fich.

Digitized by Google

¡Ahy quant ma pensa comoguda fo.
Quand me giré per veure Beatriç,
138 Per no poder veure, que fos io
Aprop de ley, en aquell mon felis!

OBSERVACIONES.

3 *cor:* cors.—7 *alta*: altra.—69 *mert*: merit.—71 *le*: l a; *el*: al.—9: *de* (No está en el original)—98 *Steren*: Esperen (?).—126 *agualara* igualara.—127 *beney* beneyt,—138 *Per no poder veure que fos io* (Así en el original; acaso mejor como sigue: Per veeria no poder essent io).

Digitized by Google

CAPITOL XXVI.

Del Paradis: De la examinacio del Actor per Sent Johan Evangelista, sobre la virtut de Karitat.

MENTRE eu dubtaba per lo vis torbat,
De la luzent flama qui 'l me torbá
3 Axí un aspir, qui 'm feu avisat,
Dient: En tant que tu retornara
La vista que tu has en mi consunta,
6 Compensarla rahonant bo sera.
Començа donchs: é digues on s'apunta
L' anima tua; é fe raho que sia
9 La vista en tu torbada no desfunta:
Perque la dona, qui per esta dia
Regio te conduu, ha en l' esguart
12 La virtut que hag la ma d' Anania.
Io dix: Al seu plazer é tost, é tart
Venga remey als ulls, qui fer la port,
15 Quand ella entrá 'b lo foch on io sempr' art.
Lo Be, qui fa contenta aquesta cort,
Alpha é Omega es de quanta scriptura
18 Me lig amor leugerament ó fort.

Digitized by Google

Cella matexa veu, qui la por dura
Me tolgué d' aquell sobtos axorbell
21 De rahonar encara 'm mes en cura;
E dix: Certes ab pus estret garbell
Te cove aclarir: tot de present
24 Qui t' adresá l' arch ab senyal aquell.
E io: Per philosoffich argument,
E per actoritat, qui de si ven,
27 Aytal amor cove que 'n mi se emprent:
Que 'l be, en quant ell es be, com s' enten,
Axi amor encen; é de tant mage,
30 En quant plus de bondat en si compren.
Donchs á la assença, on ha tant da vantatge,
Que xascun be, que fora ley sa trova,
33 Altre no es que del seu lum un rage,
Plus que null' altra cove que si mova
La pensa, amant, de cascu qui s' esclara
36 Del ver, en que se funda aquesta prova.
Tal ver al intellecte meu declara
Cell, qui 'm demostra la primera amor
39 De les sustances sempiternes clara,
Mostral la veu d' aquell veray Actor,
Qui dix á Moyses, de si parlant:
42 En te fare veser tota valor.
Mostreslom tu encara, començant
L' alt preconi, qui 'l gran secret crida
45 Qui tots altres clams va surmuntant.
E io oí: Per intellecte huma,
E per actoritat á ell concorda
48 De tes amors á Deu guarda 'l supra.

Digitized by Google

Mas dir enquer si tu sents altra corda
Tirarte vers luy; si que 'l teu dit son,
51 Ab quantes dents aquesta amor te morda.
No 'm fo latent la santa intencion
De l' aguila de Crist; ans me avisé
54 Aon menar volch ma proffesion.
Per ço: Tots cest morsos, recomençé
Qui poden fer girar lo cor á Deu,
57 Son tots concors per karitat en me:
Car lo esser del mon, é l' esser meu,
E la mort qu' ell sostench perque io viva,
60 E ço qu' espera tot fizel com yeu,
Ab la predita conexença viva,
M' han tirat del mar d' aquell amor tort,
63 E d' aquell dret m' han posat á la riva.
Les fulles, on s' enfronda trestot l' ort
Del Ortola eternal. am io tant,
66 Quant es de luy á lor de be aport.
Quand io callé, un dulcisimo cant
Ressoná per lo Cel; á la ma Dona
69 Ab los altres dehia: Sant, Sant, Sant.
E si co 'l lum agut se dessonna
Per l' esperit visiu, qui tost recorre
72 Al resplandor, qui va de gonna en gonna,
E l' esvellat aço que veu aborre,
Ten ignorant es sa sobta vigilia,
75 Fins que l' estimativa no 'l soccorre;
En axi del meus ulls tota mundillia
Levá ab lo raig, Beatriu, del seus ulls,
78 Qui resplendia de luny milles millia:

Digitized by Google

On, molt mils que denant, vehí depuys;
Ez axi com astordit demanday
81 D'un quart lum, qu'ab nos star, la vista 'm duys.
E la mia Dona: Dintra aquell ray
Amora al seu factor l' anima prima,
84 Que la virtut prima creasse may.
Con la fulla, qui enclina la cima
En lo passar del vent, é puys se leva
87 Per propia virtut que la sublima;
Fiu io en tant en quant ella dizeva,
Maravellant: é puys me feu segur
90 Un desig de parlar on io ardeva.
E començé: Oh bell pom, qui madur
Sols product fuist; oh pare antich,
93 A qui cascuna sposa es filla é nur;
Devot en quant io puix, á tu suplich,
Perque 'm parles. Tu veus lo meu voler;
96 E, per oirte tost, á tu no 'l dich.
Com veu un animal cubert tremer
Si, que l' afecte cove que s' apara,
99 Per lo seguir que la pell fa parer;
Tal l' anima primera de aquell para
Me feya transparer per lo cubert,
102 Quand ella á complaurem venia clara.
Puys spirá: Sens esserme proffert
Da tu, mellor veig cert io lo teu voler,
105 Que tu no faç allo que saps pus cert;
Perqui eu la vey en l' espill vertader,
Qui totes coses parer en si fa,
108 E nulla luy fa tot en si parer.

Digitized by Google

Tu vols oir quant ha que Deu posá
Mi en cell alt jardi, on Beatriu
111 A tan longa scala te disposá;
E quant fo car als ulls meus cell empriu,
E la causa mia del gran desdeny,
114 E l' idioma, que usé é fiu.
Ara, fill meu, no lo tastar del leny
Fo la causa per si de tant exili,
117 Mas solament lo trespassar del seny.
La, d' on mogué ta Dona á Virgili,
Quatre millia tres cents é dos ans
120 Disire io aquest beneyt consili:
E viu lo Sol tornar á tot lums grans
De la sua strada nou cents é trenta
123 Veus, mentre qui eu fuy en terra habitants.
La lengua qui eu parle, tota fo spenta
Abans que á la obra inconsumabla
126 Fosse la gent del gran Nambrot attenta:
Car null affecte may racionabla,
Per lo plaser huma qui renovella
129 Seguint lo Cel, fo per sempra durabla.
Natura l' hom á parlar aparella:
Mas de quina parladura é de qual,
132 Lexa á vos fer, segons que es pus bella.
Ans qui eu vingues á la plaia infernal,
I s' apellava en terra 'l supern Be,
135 D' on ve lo gauig qui 'm reciny tot aytal.
El s' apellá despuys. E ço ave;
Perque l' us dels mortals es com la fronda
138 En lo ram, que l' una va, l' altre ve.

Digitized by Google

En lo munt qui plus se leva de l' onda,
Fuy eu, ab vida pura é desonesta
141 De la prima hora á quella qui segonda,
Com lo Sol muda quadra l' hora sexta.

OBSERVACIONES.

32 *Axi*: Exi.—32 *xascun*: cascun.—33 *Altre no es que del seu ix un rage*: (En el original, Altre no es qu' un lum que del seu raige.—70 *co 'l*: co al.—104 *Da tu*: De tu.—120 *Disire*: Desire.

Digitized by Google

CAPITOL XXVII.

Del Paradis: Spera nona: De la exclamacio que fa Sen Pere contra los mals prelats.

AL Pare, al Fill, é al Spirit Sant
Començá, gloria, tot lo Paradis;
3 Si que m' embriagava lo dolç cant.
Ço qui eu veya me semblava un ris
De l' univerç; si que ma embriaguessa
6 M' entrava per l' oir é per lo vis.
¡Oh ioya! ¡Oh inefable alegresa!
¡Oh vida entrega d' amor é de paç!
9 ¡Oh sens voler plus segura riquesa!
Denant los ulls meus celles quatre faç
Staven apart: é la qui vench denants,
12 Encomençá ferse pus viva assaç;
E de color tal torná 'l seu semblants,
Qual Jupiter tornara, si ell é Mart
15 Fossen aucells, lurs plomes cambiants.
La providença, qui alli compart
Offici é vici, en aquell beneyt cor
18 Scilenci post havia á tota part:

Digitized by Google

Quand io oí: Si eu me transcolor,
No te 'n meravelles; car, dient eu,
21 Mudar veuras tots aquets de color.
Cell, qui usurpa en terra lo loch meu,
Lo loch meu, lo loch meu, qui ara vacca
24 Denant la presença del fill de Deu,
Fet ha del meu ciminteri cloacca
De sanch é de pudor, on lo perverç,
27 Qui d' aquest loch caygué, la ius se placca.
De la color, qui, per lo Sol averç,
La nuu depeny de vespre é mati,
30 Viu io lavos trestot lo Cel consperç.
E com dona honesta, qui de si
Segura 'sta, é per d' altruy fallensa,
33 Sols ascoltant, s' espordex en axi;
Transmudá lors Beatriu sa perarvensa:
E tal eclipsi creu io qu' al Cel fos,
36 Quand s' offerí la suprema Potença.
Puys percehí lo parlar seu lavors
Ab una veu tant de si transmudada,
39 Que la semblança no 's transmudá pos:
No fo l' asposa de Crist allevada
Del sanch meu, é de Lino, é de Clet,
42 Per qu' ella fos á la aiust d' or usada;
Mas per l' aiust d' aquest viure ten let
Sisto, Pio, Calisto é Urba
45 Sparcer lur sanch, pres molt plor, fam é set:
No fo l' entent nostre qu' á destra ma
Dels successors nostres part se segues,
48 Part de l' altra, del poble crestia;

Digitized by Google

Ne que les claus, les quals Crist me conces,
Devenguessen en bandera cimbell
51 Qui contra bateiatz se combates;
Ne que io fos figura de segell
A privilegis venuts é mendaçes,
54 On io soven m' ahir é torn vermell.
En vestiment de pastor lops rapaces
Se vehen d' açi aut per tots los pasths.
57 ¡Oh venjança de Deu, perque ho passes!
Del nostre sanch que Cahorsins é Guaschs
Se aparellan beure. ¡Oh bon principio,
60 A que vil fi se cove que tu caschs!
Mas l' alta providença, que ab Scipio
Desfes á Roma l' estat d' aquell mon,
63 Soccorrera tost si com io concipio.
E tu, mon fill, qui per lo mortal pon
Ius tornaras enquer, obri la boqua,
66 E no celes ço que io no t' ascon.
Axi com de vapors gelades floqua
L' aer nere en avall, quand lo corn
69 De la cabra del Cel ab lo Sol toca;
En sus vius io l' ether adorn
Ferse, é flocar de vapors triumphants,
72 Qui havian lla fet ab nos seiorn.
Seguia lo meu vis los lurs semblants;
E seguí fins que lo mig, pet lo molt,
75 Li tolch lo trespassar dels plus avants.
On la Dona, qui 'm vehe axi solt
Del attendre en sus, me dix: Adima
78 Lo teu vis, é guarda com es ia volt.

Digitized by Google

De l' hora qui eu havia guardat prima,
Viu io á mi mogut per trestot l' arch,
81 Que fa del mig á la fi el primer clima:
Qui eu veya oltra Gades lo pas molt larch
Foll d' Ulixes, é de ça pres lo lit,
84 On Europa feu de si lo dolç carch.
E plus me fora descubert lo sit
D' esta ayrola ; mas lo Sol procehia,
87 Sota 'ls meus peus un signe é plus partir.
La pensa enamorada, qui donnia
La mia Dona sempra, mes ses cures
90 De la guardar plus que may no fahia.
E si natura ó art feu may pastures
De pendre ulls, per haver pensament,
93 En carn humana, ó en ses pintures ;
Totes ensemps seriant un nient
Vers lo plaser divi, qui 'm resplandí,
96 Quand me giré al seu dolç vis rizent.
E la virtut, que 'l veure 'm consentí,
D' aquell bell niu de Leda 'm trasch sospes,
99 E 'm muntá 'l Cel pus leuger en axi.
Les altes parts suas contigues
Si uniformes son, qui eu no se dir,
102 Ia per qual loch Beatriu sus me mes.
Mas ella, qui vehia lo meu desir,
Encomençá, rient é axi leta,
105 Que Deu paria en sa cara johir:
La natura del mou, la qual quieta
Lo mitga, é tres tot l' altre en torn mou,
108 De açi comença, axi com de sa meta.

Digitized by Google

Ez aquest Cel no ha ges altre ou
Que la pensa divina, en que s' encen
111 L' amor qui 'l gira, é la virtut que plou.
Lum é amor d' un cercle ell compren,
Si com aquest los altres: el precint
114 Aquell, qui 'l ciny ten solament enten.
No es son moto per altro distint;
Mas los altros son mesurats d' aquest,
117 Axi com deu de miga é de quint,
E com lo temps tengué en aytal test
La sua reel é en los altres les frondes,
120 Duymay á tu pot serne manifest.
Oh cobeiança, qui 'ls mortals affondes
Si dessots tu, que nagu s' atravex
123 De traure 'ls ulls de fore de tes ondes!
Be lo voler en los homens florex;
Mas la pluia mouta 'ls poms del exertes
126 Vertaders en cornillons convertex.
Innocencia é fe son repertes
Solament en los infants: puys cascuna
129 Fuig, ans qu' hagen be les galtes cubertes.
Tal, encara balbuceiant, dejuna,
Qui devora puys, ab la lengua solta,
132 Qualsevol past ez en qualsevol luna:
E tal, ama, balbucejant, é scolta
Sa mare, qui, ab la paraula entera,
135 Desiga puys de veurela sepolta.
En axi se fa la pell blanca nera
Al primer esguart, de la bella filla
138 D' aquell qui porta 'l jorn, é lexa sera.

Digitized by Google

Tu, perque no te 'n faces meravilla,
Pensa que en terra no es qui govern:
141 On se desvia l' humana familla.
Mas abans que Janer de tot s' esvern,
Per la centesma, qui es lla ius neglecta,
144 Brugiran tant aycest cercle supern,
Qui la fortuna, qui tant se especta,
La popa girara on es la prora,
147 Si que la clase correra directa;
E vendra lo frut apres de la flora.

OBSERVACIONES.

8 *entrega*: entegra.—37 *percehi*: procehi.—40 *asposa*: esposa.—78 *es*: est.—117, *de miga e de quint:* da miga e da quint—148 *E vendra lo frut apres de la flora:* (En el Códice E vendrait fruit pres de la flora.

Digitized by Google

CAPITOL XXVIII.

Del Paradis: On se tracta de les nou ordens dels Angels.

DESPUYS que en contra la vida present
De nos mesquins mortals obrí lo ver
3 Ley, qu' enparadisa 'l meu pensament;
Com en l' espill la lum d' un candaler
Veu cell, qui s' en illumina derrera,
6 Abans que l' haia en vista ó en penser,
E 's gira per veure si 'l vidre avera
Aquella lum, é conex que s' acorda
9 Ab luy, com nota ab son vers persevera;
Tal la mia memoria 's recorda,
Qui eu fuy, guardant en los bells ulls amats,
12 D' on fer Amor per pendre mi la corda:
E com yeu me giré, é for tocats
Los meus d' aço qui par en cell volum,
15 Tostemps que 'n lo seu gir es ben guardats,

Digitized by Google

Un punt viu que radiaba tal lum
E ten agut, que lo vis, qu' ell afocca,
18 Cloures cove per gran força d' accum.
E l' astela qui per d' açi pus pocca,
Fora Luna, si prop de luy estes,
21 Com estela ab estela 's collocca.
Força tant, quand appar esser appres,
A cenyir lo lum, qui aquell depeny,
24 Quant lo vapor que 'l porta es pus espes,
Distant en torn del punt un gir fogueny
Se girava axi tost, qu' hauria vint
27 Lo moto, qui pus tost tot lo mon ceny:
E cesta era d' un altro circumcint,
E cell del terç; é lo terç puys del quart,
30 Del quint puxes lo quart, del sext lo quint.
De sus siguia 'l sete, si espart
D' ample, que si 'l sirvent de Juno (u)
33 Entegre fos, fo á compendrel art.
Axi l' octau, el nove: é cascu
Se movia pus tart, segons qu' ell era
36 En lo nombre pus distant d' aquell (u):
Ez aquell hag la flama pus cencera,
Qu' era menys luny de la vospira pura:
39 Creu io, perço com plus de luy s' envera,
La Dona mia, qui 'm veya en cura
E fort sospes, dix á mi: D' aquell punt
42 Deppen lo Cel é tota la natura.
Mira aquell gir, que plus li es coniunt,
E sapies que 'l seu moure es axi tost,
45 Per l' afogad amor d' on ell es punt.

Digitized by Google

E io á ley: Si lo mon fos compost
Ab l' orde que io veig en celles rodes,
48 Sadoll fora d' aço qui m' es propost:
Mas al sensible mon de ius son notes
Esser en tant les coses plus divines,
51 Quant elles son del centre plus remotes.
On, si 'l meu desig fi dar t' enclines
En cest mirable é angelical temple,
54 Qui sol amor é lum ha per confines,
Oir cove á mi perque l' exemple
E l' exemplar tots d' un modo no van;
57 Que io per mi debades ho contemple.
Si los teus dits no son á tal nuu gran
Suficients, no es pas maravilla;
60 Perque 'll es fet per no temptar duy tant.
Axi la Dona mia; puix dix: Pilla
Ço que 't dire, si tu vols serne farts;
63 E be entorn d'aço tu t'assuptilla.
Los corporals girs son amples é arts,
Segon lo pus é menys de la virtut,
66 Qui s' escampa per totes les lurs parts.
Maior bontat vol fer maior salut:
Maior salut tal en maior cors cab,
69 Si per ses parts ha egual plenitut.
Donques aquest, qui ab si trestot rap
L' altre Univerç, correspon, si hi affondas,
72 Al cercle, qui plus ama é pus sab.
Perque, si tu á la virtut circondes
La mesura, é no á la aparença
75 De les sustanças qui 't paren redondes,

Digitized by Google

Tu veuras clar mirabla consequença
De gran á plus, é de menor á men,
78 En cascun Cel, á sa inteligença.
Si com roman reluçent é seren,
Quand buffa cert, l' emisperi de l'ayre,
81 De aquella part, de la qual ve pus len,
Per com fa tots los nuvols retrayre,
Qui 'l torvaben, si que lo Cel ne riu,
84 Ab les belleses que 'n ell fan repayre;
Axi fiu io, despues que me proviu
La ma Donna del seu respondre clar;
87 E, com estela en lo Cel, lo ver viu.
E com ella finí lo seu parlar,
No altrement ferre se desfavilla
90 Quand bull, co 'ls cercles tots van favillar.
La flama seguí cascuna scintilla;
E tantes eren, que lo nombre lor,
93 Pus que 'l doblar del escachs, se enmilla.
Io sentia osannar de cor en cor
At punt afix, qui al *ubi* les te,
96 E tindra sempre, aon sempre for:
E Ley, qui 'l dubtos pensar veya be
En ma pensa, dix: Aquells cercles prims
99 De Seraphins é Cherubins son ple.
Axi leuger seguexen los seus vims,
Per acostarse, quant poden, al punt;
102 E poden quant al veser son sublims.
Les altres Amors, que en torn van amunt
S' apellen Trons de divinal aspecte,
105 Perque 'l primer ternari sta consunt.

Digitized by Google

E deus saber, que tots han gran delecte
Quant sa vista en lo Ver se profunda,
108 En que 's quieta cascun intellecte.
D' aci 's pot be veure, com se fonda
L' esser beat sol en l' acte que ve,
111 No en cell qu' ama qui despuys seconda.
E del veser es mesura merçe,
Que gracia produu é bon voler:
114 Axi de grau en grau procehint be.
L' atre ternari, qu' axi vis crexer
En esta primavera sempiterna,
117 Que l' Aries nocturn no pot mover,
Perpetualment Osanna esverna,
Ab tres molodies, que sonan tres
120 Ordens d' alegria, on se enterna.
En esta ierarchia hac tres Dees,
Ans Dominacions, puys virtuts son:
123 Lo terç orde tot de Potestats es.
Puys en los dos penultims balls entorn
Principats é los Arcangels se giran:
126 Lo derrer tot de ioch d' Angells s' empon.
Aquest ordens dessus trestots se miran,
E de ius vencen si, que de vers Deu
129 Tots tirats son, ez axi trestots tiran.
E Dionis ten desiros se feu
Qu á contemplar aquets ordens se mis,
132 E 'lls nomená distingint com faç yeu.
Das Gregori de luy puys se divis:
On, axi tost com ell los ulls obrí
135 En aquest Cel, de si mateix se ris,

Digitized by Google

E si tanta veritat descobrí
Mortal en terra, no vull te 'n admirs:
138 Car cel qui hu viu açi loy dix axi,
Ab altra veritat mes d' aquests girs.

OBSERVACIONES.

11 *fuy*: fiu.—19 *per:* par.—31 *siguia*: seguia.—31 y 36 (*u*) (*u*) sic. —43 *que*: (No se lee en el Códice).—80 *cert:* cerç (?)—104 *de*: del, (?) —119 *molodies*: melodies.—127 *Aquest*: Aquests.—138 *cel*: cell.

Digitized by Google

CAPITOL XXVIIII.

De Paradis: En lo qual tracta de la Creació del Univerç.

QUAND amenduy los bells fills de Latona
Del Aries cuberts é de la Libra,
3 Del oritzon fan ensemps una zona,
Quant es del punt, qui lo çenit enlibera,
Per fins que l' u é l' altre d' aquell cint,
6 L' emisperi cambiant, se delibra;
Tant, ab son volt trestot de ris depint,
Callant estech Beatriu, reguardant
9 Fit en lo punt qu' axi m' havia vint.
Puys començá: Io dich, sens ton demand,
Ço, que tu vols oir, perqu' eu he vist
12 On s' apunta tot *ubi* é tot quant,
No per haver assi de be aquist,
Qu' esser no pot, mas perque s' asplendor,
15 En resplandent, pogues dir: Io subsist;
En sa eternitat, de temps en for,
Fors de tot compendre, com li plagué,
18 S' obrí en noves amors l' etern amor.

Digitized by Google

Ne abans, com á torpent se iagué;
Que ne primer ne despuys procehiren
21 Li descors que Deu surs les aygues fe.
Forma é materia ensemps pures exiren
A llur esser qui no havian fall,
24 Com tres vires d' arch tricorde se tiren:
E com en vidre, en l' ambre, é en crestall
Dexen lo ray axi, que del venire
27 Al esser tot no ha algun entrevall;
Axi 'l trisforme affecte del seu Sire
En son esser raia ensemps trestruyt
30 Sença distençio en l' exordire.
Ensemps creat fou orde é costruyt.
A les sustançe: é celles for cima
33 Del mon, en que pur acte fo produyt,
Pura potença tengué la part yma:
Al mig estrench potencia ab acte
36 Un vime tal, qui iames no 's desvima.
Geronim vos escriu un lonch tracte
De molts segles, esser Angels creats,
39 Abans que fos est altre mon en acte:
Mas ço es ver é escrit en molts llatz
Dels Scriptors vers del Spirit Sant:
42 E si hu guardes clar, ho veuras assatz.
E la raho qui hu demostra de tant,
Qui no consentira, que 'ls motors
45 Sens lur perfecció fosser aytant.
Or sabs tu quand é on estas Amors
Foren creades, é com; si que estents
48 En ton desig son ia los tres ardors.

Digitized by Google

Ne agres pas, xx contats ten corents
Ne tentost, com dels Angéls una part
51 Torbá 'l subject dels vostres elements.
L' altra romas, é començá esta art,
Que tu esguardes, ab ten gran delit,
54 Que may de circuir no se depart.
Principi del caure fo 'l malheit
Superbir de celuy, qui tu vehist
57 De tots pesos del mon lla ius tupit.
Cells, qu' açi veus, modest for é avist
A regonexerse de la bondat,
60 Qu' á tant entendre 'ls havia provist:
Perque lur veure fo si exalsat
Per gracia illuminant, é per lur mert;
63 Qu' ells han ferma é plena vóluntat.
E no vull que dubtes, mas sies cert
Que gracia rebre es meritori,
66 Segons li es lo affecte ubert.
D' açi anant en torn est consistori
Pots contemplar assay, si 'l parlar sol
69 Meu has entes, sens altre adiutori.
Mas, perque al mon en ascoles se sol
Legir, que l' Angelica natura
72 Es tal, qu' enten é remembre é vol,
Enquer dire, perque tu veges pura
La veritat, que la ius se confon,
75 Equivocant en aquexa lectura.
Estes sustances, pus for iausion
De la faç de Deu, no mogreu lur vis
78 D' ella, de qui nulla cosa se ascon:

Digitized by Google

Per ço no han lo veser interçis
D' objecte: é perço no 'ls besonya
81 Lo remembrar per concepte devis:
Si que lla ius sença dormir se sonya,
Crezen enquer no crezent dir lo ver;
84 Mas en l' u ha pus culpa é pus vergonya.
Vos no anats lla ius per un sender,
Philosopho: ten fort á vos transporta
87 La amor de la apparença, al seu penser.
Encara aço açi aut se comporta
Ab menys desdeny, que no quand es posposía
90 La' Scriptura divina, ó quand es torta,
No pensen ells lla ius quanta sanch costa
Sembrarla en lo mon ius, é quant plau
93 Qui humilment ab aquella s' acosta.
Per aparer cascu s' enginya, é trau
Los inventius: qui son trascorsos que
96 Fan predicants, é l' Evangeli jau.
L' un diu, que la Luna se retorcé,
E que 'n la mort de Crist se entreposá,
99 Perque lo lum del Sol ius no vengué;
E ment qui hu diu: car la lum s' amagá
De si: perço als Indis é als Ispans,
102 Com als Juheus, tal eclipsi 's mostrá.
No ha Lapi Florença é Bindi tants,
Quantes faules axi fetes per an
105 Fan en escrits cay é lay predicants:
Si que les ovelletes, qui no san,
Tornen del past pastes de un poch de vent,
108 E no 'ls escusa lo veser lo dan.

Digitized by Google

No dix pas Crist al seu primer covent:
Vets, predicant al mon aytals semblançes;
111 Mas donalos vertader fundament.
E cell tot sol soná en lurs boques mançes
Si qu' al combat, per encendre la Fe,
114 Del Evangeli fer escut é lançes.
Ara van molts ab mots é trufes se,
A predicar; é sol que ben se riha
117 Lo caputxo infla, é tot va be.
Mas tal aucell en la cagulla nia,
Que, si 'l poble lo ves, veuria clar
120 La perdonança, da qu' ell se confida:
D' on tal follor en terra fa brotar,
Que, sença prova d' algun testimoni,
123 A tota promissio suol anar.
D' aço engreixa lo porch sant Antoni
Ez altres molts, qui son pijors que porchs,
126 Pagant de moneda on no ha coni.
Mas perque cay som disgressos, retorç
Los ulls duymes devers la dreta via,
129 Si que ella ab lo temps se recorç.
Esta natura axi oltra s' avia
En lo nombre, que may no fo loquela,
132 O concepta mortal, qui la escria.
E si guardes be ço que se 'n revela
Per Daniel, veuras que sas millers
135 Lo nombre lur determenat se cela
La prima lum, qui tota la ences,
Per tants modos en ella se receb,
138 Quants los lums son aqui aparda es.

Digitized by Google

On, perço que á l' acte que concep,
Seguex l' affecte, d' amor la dolcessa
141 Diversament en ley s' escalfa é tep.
Veges duymay l' exelç de largueça
De l' eternal Valor, pus que lla tants
144 Miralls ha fets, en los quals se espeça,
Una manent si, com era denants.

OBSERVACIONES.

4 *enlibera:* enlibra.—23 *havian*: havia.—28 *trisforme:* triforme.—32 *sustançe*: sustanças.—86 *Philosopho*: Philosophant (?)—116 *ritria*.—120 *da*: de.

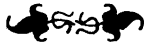

Digitized by Google

CAPITOL XXX.

Del Paradis: On l' Actor descriu certa figura, per exemple del Paradis.

EORSA milles sis millia de loynta
L' hora sexta s' escalfa, é cest mon
3 Clina l' ombra ia, quaix al seu lit pla,
Quant aquell mig del Cel, á nos pregon
Començа ferse tal, que tota stella
6 Pert lo parer per fins en aquest fon:
E com ve la molt amada donzella
Del Sol anant plus, axi 'l Cel se clou
9 De vista en vista fins á la pus bella.
No altrament lo triunpho, qui 's mou
Tostemps en torn del punt, qui mi vençé,
12 Parent enclus d' aquell que 'l tot enclou,
Apoch apoch lo veer meu estingué:
Perque tornar mos ulls à Beatriu
15 Amor é res no veure 'm costrengué.
Si quant per fins açi de ley se diu
Fosse conclus tot en un lausor,
18 Poch fora á dir aquesta que era viu

Digitized by Google

La bellesa qual tramudar lavor
No sol ultra nos viu, mas cert io creu
21 Que tota sol l' entena el lor Factor.
D' aquest tal pas vençent me torguí eu
Plus que iamay d' algun punt de son terna
24 Sobrat comich ó tragich fosse leu.
E com lo Sol en lo vis qui plus trema.
Axi lo remembrar d' aquell dolç ris
27 La pensa mia de mi matex scema.
Del primer jorn qui eu vis lo seu bell vis
En esta vida, fins á aquesta vista,
30 No fo 'l seguir al meu cantar precis:
Mas er cove, que 'l meu seguir desista
Plus pres de sa bellesa, poetant,
33 Con á la fi sua cascun artista.
Axtal, qual eu la lex á maior band
Que de la mia trompa, que deduu
36 La forts materia sua terminant,
Ab acte é veu qui despaxat duch fau
Recomençá: Nos som exits desfor
39 Del maior cors al Cel qu' ha vera luu;
Lum intellectual plena d' amor,
Amor de veray be plen de leticia,
42 Leticia, qui trascen tota dolçor.
Asi veuras l' una é l' altra milicia
De Peradis; é l' una en cell aspecte,
45 Que tu veuras la derrera justicia.
Com sobtos lamp qui 'scampa la collecte
Dels spirits visius, axi que priva
48 De l' acte l' ull d' altre plus fort objecte;

Digitized by Google

Axi 'm circumlui una lum viva,
E lexá mi circumcint de tal vel
51 De sa fulgor, que res no m' apariva.
Sempre l' amor qui quieta aquest Cel,
Acull en si axi feta salut,
54 Per fer dispost á sa flama el candel.
No fo pus tost dintre á mi vengut
Aquest parlar breu, qui eu haguí compres
57 Mi sormuntar de sobra ma virtut:
E de vista novella me reençes
Tal, qu' alguna lum no es axi mera,
60 Que los meus ulls no fossen ben deffes.
E viu un lum en forma de ribera
De resplandent fulgor, entre dos rives
63 Pintades de mirabla primavera.
De tal flum exian vospiras vives,
A totes parts metentse sus les flors,
66 Com un robi que tu d' or circumscrives:
Puys, com embriagues de les odors,
Reprofundavense per cell gorch ius;
69 E una entrant, altra n' exia fors.
L' alt desig, que 'n lo cor tens ara clus
D' haver noticia de ço que veus,
72 Tant pus me plau, quand veix que tu creix plus:
Mas d' est' aygua 't cove veure esta veus,
Abans que tanta set en tu s'espassi.
75 Axi me dix lo bell Sol dels ulls mèus.
Enquer dix plus: Les flor, é les topaci,
Qu' entren é exin, al reveura l' erba
78 Son de lur ver indicatiu prefaci:

Digitized by Google

No que de si sia esta cosa acerba;
Mas es desfalliment de la part tua,
81 Qui no has vista encara ten superba.
No es infant petit, qu' axi tost rua
Ab lo volt vers la let, si es vigils
84 E molt tardats de la usança sua;
Com fiu io, per ferme millors spills
Enquer dels ulls, declinandme á l' onda,
87 Qui lla dirive é per vezerme mils.
E com d' aquella begue la gironda
De les mies pastanyas, me parech
90 De sa longuessa tornada redonda.
Puys com gent qui ans desfraçada stech
Qui per altra qui dabans, que desvesta
93 Lo semblant no seu, en que desparech;
Se mudaren é mi en maior festa
Les vospires é les flors; si que en viu
96 L' una é l' altre Cort del Cel manifesta.
Oh resplandor de Deu, per qui io viu
L' alt triumpho del regne ver qu' es lla,
99 Donam virtut per dirlo com lo viu.
Lum es lla sus, lo cual visible fa
Lo Creador á aquella creatura,
102 Qui sol en ell veer la sua pau ha:
E si disten en circular figura
En tant, que la sua circumferença
105 Seria al Sol massa larga cintura.
Fasi de raig trestota sa parença,
Qui es reflex al som del mobre prim,
108 Qui pren d' aqui é viure é potença.

Digitized by Google

E com cotal en l' aygua del seu clim
Se mira, quax per vesersi adorn,
111 Quand es de vert é de flors ben opim;
Tal, sobrestant al lum en torn en torn,
Viu mirarse en cadiras plus de mil
114 Quantes de nos lla sus han fet retorn.
E si 'l baix grau recull en sa rail
Axi gran lum, ¿quant es gran la larguessa
117 D' esta rosa en l' estrem del seu fill?
La vista mia en l' ampla ne 'n l' altesa
No s' esprendia, mas tot aprendeva
120 Lo quand el cual d' aquella alagressa.
Ne prop ne luny lla se posa, ne 's leva:
Que lla on Deu sença mitga governa,
123 La natural ley cosa no relleva.
En lo groch de la rosa sempiterna,
Qui se esten de grau en grau, é ol,
126 Odor de laus al Sol, qui sempra verna,
Axi com cell que calla é dir vol,
Me tirá Beatriu é dixme: Mira
129 D' estoles blanques quand es gran l' ascol
Veges nostra Ciutat, quand ella gira,
Veges nostras escants axi replens,
132 Que poqua gent doranant sich desira.
En lo gran setge, a qui tu los ulls tens
Per la corona, qui hi es sobreposta,
135 Abans que tu á cestes noces sens,
Seura l' arma, qui sera ius augosta,
De l' alt Enrich, qui á dressar Italia,
138 Vendra, abans qu' ella sia disposta.

Digitized by Google

La cega cobeiança, qui us enmalia,
Semblants vos ha fets al infantali,
141 Qui mor de fam é geta fors la balia:
E sera preffert en lo for divi
Lavores tal, qui pales é cubert
144 No ira ges ab ell per un cami.
Mas puys fort poch sera de Deu sofert
Al sant offici; qu' ell sera detrus
147 Lla, on Simon Mago es, per son mert,
E fara aquell d' Alagna anar pus ius.

OBSERVACIONES.

77 *exin*: ixen.—*reveura:* reveure.—92 *per*: par.—119 *esprendia:* esperdia.

Digitized by Google

CAPILOL XXXI.

Del Paradis: On descriu certa figura de la gracia de nostra Dona.

En forma donchs d' una candida rosa
Se mostrava la milicia santa,
3 Que 'n lo seu sanch Jesu Crist feu sposa.
Mas cell altra, que volant veu é canta
La gracia d' Aquell qui l' anamora,
6 E la bontat qui la feu esser tanta;
Si com exam d' abelles, qui s' enflora
Una vegada, é altra se retorna
9 Alla, ahon son labor s' ensabora;
En la gran flor calava, qui s' adorna
De tantes fulles; é puys ressalliva
12 Lla, on la sua amor sempre sejorna.
Totes lurs fas eren de flama viva,
Ez ales d' or; é trestot l' altre blanch,
15 Que nulla neu á tal terme arriva,
Quant en la flor seyen, de banch en banch,
Donaven de la pau é del ardor,
18 Qu' ells aquisten, ventilantse lo flanch.

Digitized by Google

Ne l' entrepos, entre 'l desus el flor.
D' aquella tanta multitud volant,
21 Empetxava lo ver el resplandor:
Qu' á la divina lum es penetrant
Per l' univerç, segons cascu es digne,
24 Que nulla res li pot esser ostant,
Aquest segur é gay regne insigne,
Frecuent en gent antiga é novella,
27 Vis é amor ha trestot á un signe.
Oh Trina lum, qu' en una sola stella
A lur vista scintillant los apaga,
30 Guarda ça ius á la nostra procella.
Si los Barbres, vinent d' aquella plaga,
Qui cascun jorn d' Elice se cobra
33 Ab lo seu fill rodant, d' on ella es vaga,
Vehent Roma é l' alta sua obra
Se meravellaven, quand Latera
36 A les coses mortals aná dessobra;
Io, qui al divinal ius del huma,
E al etern del temps era vengut,
39 E de Florença en poble iust é sa,
¡De qual stupor devia esser batut!
Certes, entr' ell aquell goix me fahia
42 Volonteros no oir, é estar mut.
Es axi com pelagri, qui 's recria
En lo temps del seu vot, en reguardant,
45 E espera ia retraure com estia;
Desobra la viva lum paseiant,
Per aquells graus los meus ulls yo menava
48 Er sus, er ius, á latz vetz torneiants.

Digitized by Google

Visos veya que karitat mostrava
De altruy lums feritz é lo seu ris
51 Ez attes, tota honestat ornava.
La general forma del Paradis,
la 'l meu sguard, tota havia compresa.
54 En nulla part encara ferma 's fis,
E giravam ab voluntat reencessa
Per damanar d' aço la Dona mia,
57 D' on la pensa mia era sospesa.
Un m' es respos, é altre entenia:
Creent veure Beatriu, viu un vell
60 Qu' ab la gent vestit gloriant sehia.
Difus era pells ulls é pel vis bell
De benigna alegria, en l' acte leu,
63 Qual á tu ver pare conve ser ell.
E sobtament: ¿On es ella? dix eu.
On ell: A termenar lo teu desir
66 Mog Beatriu ara mi del loch meu.
E si reguardes sus en lo terç gir
Del sobiran grau, tu la veuras
69 En lo tro, on los seus merits la sortir.
Sens respondre los ulls alcé ivars;
E viula sus, que 's fazia corona,
72 Dels raigs eterns reflectint á compas.
D' aquella regio, qui plus aut trona,
Algun mortal ull ia mes tant no 's dista,
75 Qual nulla que 'n mar ius plus s' abandona.
Quant de Beatriu feu la mia vista:
Mas res no 'm feu, car la sua semblanza
78 No devellava á mi per mitga mista.

Digitized by Google

Oh dona en cuy es tota m' asperança,
E qui sofrist per la mia salut,
81 En l' Infern abax fer un poch tamorança;
De tant quant ses mon vis apercebut
Del teu poder enquer de ta bontat
84 Regonech la gracia é la virtut.
Tu m' has de cerf tirat á libertat
Per tots los modos é vias, perque
87 Tu d' aço fer havias potestat.
Ta magnificença guarda en me,
Si que l' arma mia, que has feta sana.
90 Del cors partesca stant plazen a te.
Axi preguí; ez ella axi loyndana,
Com paria, reguardam é somris;
93 Puys se torná á la eterna fontana.
E 'll san Vell: Perque vengues á la fis
Perfetament, digué, del teu cami,
96 A que prech é amor sant m' antremis,
Vola ab la vista per aquest iardi:
Que veser luy t' adobara l' esguard
99 A montar plus aut per l' esguard divi.
E la Regina del Cel, on io ard
Trestot d' amor, no fara tota gracia,
102 Perque io son lo seu fizel Bernard.
Qual es aquell, qui forçan de Croacia
Ven á vezer la Veronica nostra,
105 Qui per l' antigua fama no se 'n sacia
Mas diu en son pensar, tan com se mostra:
Senyor, Jesuchrist, mon Deu sobira
108 ¿Fou feta axi donchs la semblança vostra?

Digitized by Google

Tal mirant la viva karitat lla
Era d' aquell, lo qual en aquest mon
111 D' aquella pau en contemplant gustá.
Fill de gracia, aquest iocon,
Començá ell, á tu no sera not
114 Tenent los ulls sol açi ius al fon.
Mas guarda 'ls cercles fins al pus remot,
Tant que tu veges seure la Regina,
117 A qui cest regne es sosmes é devot.
Io levé 'ls ulls: é com á la matina
La part oriental del britzon
120 Sobrança aquella, d' on lo Sol declina;
Axi, quasi de vall anant amont
Ab los ulls viu una part en l' estrem
123 Vencre de lum tota aquella altra front.
E com açi, lla on s' esguarda 'l tem,
Que mal guiá Phetont, plus se enflama,
126 E ça é lla lo lum se fa pus scem;
Tal la pacifica oriaflama
Al mig s' avivaba, é tota part
129 Per egual modo alentava la flama.
E aquell mig, ab les ales espart
Vio io lors plus de mill Angels festants
132 Cascu distint de resplendor é d' art.
Viu á lurs iochs aqui, é á lurs cants
Riure una belesa, qui leticia
135 Era en los ulls á tots los altres sants.
E si eu hagues en dir tanta divicia,
Quant' en l' imaginar, no m' ardiria
138 Lo pus petit retrer de sa delicia.

Digitized by Google

Bernard, axi com los meus ulls vehia
En sa calda calor fitz é attents,
141 Los seus girá ab tant affecte á Maria,
Que de mirar los meus feu pus ardents.

OBSERVACIONES.

48 *latz*: las.—94 *fis*: fi.

Digitized by Google

CAPITOL XXXII.

Del Paradis: On tracta explicant la gloria de la Verge Maria.

E' affecte al seu plaser cell contemplant
Offici franch de doctor pres en si,
3 E començá axí 'l seu parlar sant.
La plaga, que Maria un tant cosí,
Cella, qui es ten bella dels seus peus,
6 Es cella qui tant punyint la obrí.
En l' orde dels terces sitis arreus,
Ratxel, dessota de aquesta, seu,
9 Ab la tua Beatriu, com tu veus.
Sarra, Rabecha, Judith, Rut arreu
Qui fo bisava al Cantor, qui pel crim
12 Dolent, dix: *Miserere mei Deu*,
Pots tu vezer axi de clim en clim
Ius desgradar, eom yeu, qu' á propi nom
15 Vaig per la rosa en ius de vim en vim.
E puys en ius del seten grau, si com
Per fins á ell, Ebreus succehexen,
18 Divisint de la flor tots los fulls som;

Digitized by Google

Perque segons l' esguard en que exorcexen
La fe en Crist, aquestes son lo mur,
21 On les santes escales se partexen.
D' aquesta part, on es lo flor madur
De trestotes ses fulles, son assis
24 Cells, qui creegueren ferm en Crist fatur.
De l' altra part, de on son intercis
De vots en los migcercles, se estan
27 Cells, qui á Crist vengut agron lur vis.
E com de ça lo glorios escan
De la Dona del Cel, los altres escans
30 Desots luy tanta distincio fan;
Axi d' encontra aquell del gran Johans,
Qui, sempre sant, lo desert el martir
33 Sofri, é puys lo Infern de dos ans.
E sots luy tal distinccio sortir
Lo bon Fransesch, Benet, é Agosti,
36 Ez altres fins ça ius de gir en gir.
Donchs mir' are l' alt provehi divi:
Que l' un esguard é l' altre de la Fe
39 Egualment omplira aquest jardi:
E sapies, que del grau en ius qui fe
Al mig del tret les dos discrecions,
42 Per null merit propi may se segué,
Mas per l' altre, ab certes condicions:
Car tots aquests son spirits absolts
45 Abans d' haver veres eleccions.
Be te 'n pots tu avisar per lurs volts,
Encara mes per lur veus puerils,
48 Si 'ls guardes be é si be los ascolts

Digitized by Google

Er tu dubtes, tu estas callantils:
Mas io sobre á tu lo fors ligam,
51 En que destreny lo teu pensar subtills.
Dins l' amplessa d' aquest beneyt ream
Casual punt ia no pot haver sit,
54 Sino com set, tristicia, ó fam:
Que per eterna ley es establit
Tot ço que veus, axi que iustament
57 Se respon açi del anell al dit.
Perço aquesta festinada gent
A vera vida, no es sença causa,
60 Entre si, qui plus é menys excellent.
Lo Rey, perqui aquest sant regne pausa
En tanta amor é en tant de delecte,
63 Que volentat neguna es de plus ausa,
Les penses totes, en son let aspecte
Creant, á son plaser de gracia dota
66 Diversament. E bast açi l' afecte.
Ez aço clar é molt espres sa nota
En l' escriptura santa en cells gemells,
69 Qui diñs la mare hagren l' ira comota.
Perço, segons la color dels cabells
De tal gracia, aquell altisme lum
72 Dignament se cove coronar d' ells.
Donques, sença merçe de lur costum,
Collocats son per los graus differents,
75 Sol different en lo primer accum.
Bastava á ells en los segles recents
Ab l' inocença, per haver salut,
78 Ten solament la fe de lurs parents.

Digitized by Google

Pus que 'lls prims temps compliren lur degut.
Innocents plomes als mascles covench,
81 Per circumcir, se guanyar la virtut;
Mas pus que 'll temps de la gracia vench,
Sens babtisme perfet de Jesu Crist,
84 Tal innocença may ius se retench.
Guarda duymes á la cara que á Crist
Mes ressembla; car la sua claressa
87 Sola te pot dispondre á veure Crist.
Io viu desobra ley tanta alegresa
Ploure, portada en los pensaments sants,
90 Creats á trasvolar per cella altesa,
Que tot quant eu havia vist abans,
De tanta admiracio no 'm sospes,
93 Ne 'm demostrá tant de Deu lo semblans.
E l' amor, qui primer á ley dexes,
Cantant: *Ave*, *Maria, gratia plena*,
96 Denant de ley lla ses ales estes.
Respos á la divina cantilena
De totes parts la gloriosa Cort,
99 Que tota vista se 'n feu pus serena.
Oh Pare sant, qui 'm faç tant de comport
Qu' estas ça ius, lexant lo teu sant loch,
102 En lo qual tu seus per eternal sort,
¿Qual es aquell Angel, qu' ab tant de joch
Guarda en los ulls á la nostra Regina,
105 Enamorat, que par sia de foch?
Tal correguí enquer á la doctrina
D' aquell qui s' embellia de Maria,
108 Com fa del Sol l' estella matutina.

Digitized by Google

Ez ell á mi: Baudeza é loçania,
Quanta esser pot en Angel é en alma,
111 Tota es en ell; é tal volem que sia:
Perque ell es cell qui aportá la palma
A Maria ius, quand lo fill de Deu
114 Carregar se volch de la nostra salma.
Mas vin duymay é ab los ulls, si com yeu
Iré parland; nota 'ls patricis grans
117 D' est Imperi que just é pio seu.
Cells dos qui sus sehen pus benenants,
Per esser pus acostats ad Augusta,
120 D' esta rosa son dues reels costants.
Aquell, qui de sinistra li s' ajusta
Es lo Pare, per lo qual ardit gust
123 L' humana specia tant amarch gusta.
Del dextra veus aquell Pare vetust
De santa Sgleya, á cuy Crist les claus
126 Recomaná d' aquest bell flor venust.
E cell, qui viu tots los temps greus é braus,
Ans que moris, de la bella esposa,
129 Qui 's conquistá ab la lança é ab los claus,
Seu apres d' ell: é apres de l' altro posa
Aquell Duch, sots lo qual visqué de manna
132 La gent ingrata, inobla é retrosa.
De contra Pere veges ceser Anna
Ten contenta de remirar sa filla,
135 Que no mou l' ull ies per cantar osanna.
E contra 'l maior Pare de familla
Seu Lucia, qui mog la tua Donna,
138 Quand ia 't clinaves per baxar la cilla.

Digitized by Google

Mas perque lo temps fuig qui ia t' asonna.
Ça farem punt, com fa lo bon sartor,
141 Qui, sagon qu' ha de drap, si fa la gonna.
E dreçaren los ulls al prim Amor,
Si que, guardant be devers luy, penetres,
144 Quand posible sia, per sa fulgor.
Verament, perque força, no 't arretres,
Movent tes ales, crehent avansarte,
147 Gracia orand, cove que tu empetres;
Gracia de ley qui pot aiudarte:
E segur m' has tu ab l' afeccio
150 Si, que del dir meu lo teu cor no 's parte.
E començá esta santa oracio.

OBSERVACIONES.

19 *exorcexen*: exercexen.—24 *fatur:* futur.—133 *ceser*: seher.—142 *dreçaren*: dreçarem.

Digitized by Google

CAPITOL XXXIII.

E derrer del Paradis, on l' actor descriu tant com pot, la ydea de la Santa Trinitat de Deu.

VERGEZ Mare, é filla del teu Fill,
Alta é humil pus qu' altra creatura,
3 Terme affix del eternal consill;
Tu es cella, que l' humana natura,
Ennobleist tant, que lo seu Factor
6 No menyspreá ferse sua factura.
Al teu ventre sant se reences l'amor,
Pe 'l cald del qual en la pau eternal
9 Germinada es axi aquesta flor.
Cay es á nos falla meridional
De karitat; é ius, entre 'ls mortals,
12 De esperança es fontana vival.
Senyora es tu ten gran , é tant vals,
Que qui gracia vol, á tu no corre,
15 Sens alas vol que 'l seu desir se enalç.
Ta gran benignitat no sol soccorre
A qui haver, mas moltes veus ha estat
18 Que franchament al demanar percorre.

Digitized by Google

Misericordia eu tu, é pietat,
En tu magnificença; en tu s' aduna
21 Tot quant en creatura es de bondat.
Ara aquest, qui de l' infina lacuna
Del univerç fins açi es vengut
24 Veent les vides spiritals d' una en una,
Suplica tu, per gracia, de virtut
Tant, que puixa ab los ulls levarsí
27 Pus alt, devers la última salut.
Ez eu, qui may pel meu veher no 'm cremí
Pus que io faç per lo seu, tots mons prechs
30 Te faç, é prech escars no sia açi,
Perço que tu tota nuu deseplechs
De sa mortalitat, ab los prechs teus,
33 Si que 'l sobiran pler, á ell desplechs.
Encara 't prech, Reyna, qui pots fer leus
Ço que tu vols, que tu conserves sans,
36 Pres tant veser, tots los afectes seus.
Vençe ta guarda els moviments humans:
Ved Beatriu, ab los altres Beats,
39 Per los prechs meus cloen á tu les mans.
Los ulls de Deu amats é venerats
Fixos en l' orador, mi demostrar
42 Quand devots prechs son á ella de grats.
A l' eternal lum despuys se dreçar,
En lo qual no 's deu creurer que s' envi
45 Per creatura alguna l' ull ten clar.
Ez eu, qui de tots desigs á la fi
Apropinquava, axi com io devia,
48 L' ardor del desirar en mi finí.

Digitized by Google

Signava á me Bernard, é somrehia,
Perque guardás yeu en sus; mas ia era
51 Per mi matex io tal co ell volia:
Car la mia vista, vinent sencera,
E plus é plus, entrava per la rage
54 De l'alta lum, qui de si sola es vera.
D' aqui 'n avant lo meu veure fo mage
Que 'l parlar diu qui fuig á tal veser;
57 E fuig lo remembrar á tal oltratge.
Qual es aquell que somia veser,
E pres del son la passio impressa
60 Roman, é l' als no pot ies retener;
Aytal son: que quasi tota cessa
Ma visio, ez encara 'm distilla
63 En lo meu cor lo dolç, qui 'm nasqué d' esa.
Axi la neu al Sol se dessigilla;
Axi al vent en les fulletes leves
66 'S perdia la sentença de Sibilla.
Oh summa lum, qui tan en aut te leves
Dels conceptes mortals, al pensament
69 Me 'n presta un poch d' aquell que tu pareves;
E fe la mia lengua ten potent,
Qu' una stilla sol de la tua gloria
72 Puixa lexar á la futura gent:
Que, per tornar un poch á ma memoria,
E per sonar un poch en rims açi,
75 Se concebra plus de ta gran victoria.
Io creu, que per l' accum qui eu sofferí
D' aquell viu raig, io fora esbayt,
78 Si los meus ulls d' ell fossen volts alli.

Digitized by Google

E mi recorda, qui eu fuy plus ardit
Per ço á sostenir tant, qui eu junyí
81 Lo meu sguart al Valor infinit.
¡Oh abundant gracia, on io presumí
Ficar lo vis per l' alta lum eterna
84 Tant, que tota la vista hi despenguí !
En lo pregon sen, viu io que s' interna
Relligat ab amor en un volum
87 Ço, qui per l' univerç se desquaterna:
Substances accidents é lur costum,
Quasi comflats tot ensemps per tal mou,
90 Que ço qui eu dich es un fort simple lum.
La forma universal d' aquest nou
Creu que io viu ; perque sol axi largo,
93 Dient aço, me sent que io me iou
Un sol punt es á mi maior litargo,
Que no vint é cinch segles á l' empresa,
96 Que feu Neutumpno amirar l'ombra d' Argo.
Tal la mia pensa tota sospesa
Mirava fita, inmoble é attenta ;
99 E tostemps de mirarse feya encesa.
Aquella lum aytal en si deventa,
Que girarse de ley, per altre 'specte,
102 Imposible es que may se cossenta :
Per ço co 'l be, qu' es del voler objecte,
Tot se recull en ley ; é fors d' aquella,
105 Es deffectiu ço qu' alli es perfecte.
Duymay será pus curta ma novella
Sol aço qui eu record, que d' un infant,
108 Qui banya enquer la lengua en la mamella.

Digitized by Google

No perque pus de un simple semblant
Fos en lo viu lum, que io remirava,
111 Que tal tostemps es qual s' era devant,
Mas, per la vista que s' avalorava
En mi, guardant, una sola parvença,
114 Mudantme io, á mi se treballava.
En la pregon é clara subsistença
D' aquell alt lum parian me tres gir
117 De tres colors ẽ d' una continença:
E l' un de l' altra, com Yr fa de Yr
Parech reflex: el terç paria foch,
120 Qui d' u é d' altre egualment aspir.
¡Oh quant es curt est dir é rauc que toch
Al meu concepte! é ço allo que vi,
123 Es tant que no basta sol á dir poch.
¡Oh lum eterna, que sola en tu si,
Sola t' entens, é, de tu intellecta
126 E entenent, te amas é plaus axi!
La circulacio, qu' axi concepta
Paria en tu, axi com lum reflex,
129 Sol un petit dels meus ulls circunspecta,
Dintra de si, del seu color metex,
Pinta 'm parech de la nostra parença;
132 Perque 'l meu vis tot era mes en ex.
Qual lo geometra, qui met sentença,
Per mesurar lo cercle, é no trova,
135 Pensant, aquell començ d' on ha indigença;
Tal era io en cella vista nova:
Volia ia veure com se conve
138 L' ymatge al cercle, é com si mova;

Digitized by Google

Mas no eran per tant alas en me :
Sino que fo ma pensa axi percossa
141 D' una fulgor, on son voler vengué.
A l' alta fantasia qu' açi possa.
Mas ia mudava 'l desig é vol d' elles,
144 Si com roda qui egualment es mossa,
L' Amor qui mou lo Sol é les estelles.

Explicit tercius liber Paradisi Comedie Dantis Alicherii poeta de Florencia, translatatus e scriptus mani propia ab Andrea Febroarii Algutzirio domini Alfonsi, Dei gratia, Regis Aragonum, de rittimis seu versibus vulgaribus thoschanos, á rittimis seu versibus vulgaribus cathalanos.
Gracias Altissimo Deo é Gloriose Mater sue Virgine Maria.

Digitized by Google

Completum fuit prima die mensis augusti anno
a Nativitate Domini *M° CCCC° XXVIIII°*,
in civitate nobili Barchinone.

Amen.

Digitized by Google

Esta muy notable y puntual traduccion de la COMEDIA
de DANTE, fué por vez primera impresa en la ciudad
de Barcelona, en las prensas de Jaime Jepús,
y acabóse viernes á veintiocho dias del
mes de Junio de mil y ochocientos
y setenta y ocho años
1878.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google